

դրամատուրգիա

58 ²⁰¹⁹ 59

«Ալմաստ» օպերայի ձևավորման էսքիզ (1939)

թուրք ջրանշանով, գուաշ, մատիտ
31x49 սմ

դրամատուրգիա

գրական - գեղարվեստական հանդես

58²⁰¹⁹ 59

ՊԻԵՍՆԵՐ

Սամվել ԽԱԼԱԹՅԱՆ	2	ՄՌԱՎ ԼԵՌԱՆ ԼՈՒՍԱԲԱՅԸ
Գավիթ ԽԱՉԻՅԱՆ	27	ՍԵՐ, ՀԱՅ ԵՎ ՓՇԱԼԱՐԵՐ
Համաստեղ	39	ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԱԼՈՒՍԸ
Մարգարիտ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ	115	ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԱԼՈՒՍԸ
ՎԻԿՏՈՐ ԼԵԳԵՆՏՈՎ	120	ԷԳԻՏ ՊԻԱՖ

ՄԵՐ ԼԵՂԻՆԱԿԸ ՄԵՐ ԼԵՂԻՆԱԿԸ ՄԵՐ ԼԵՂԻՆԱԿԸ

Սամվել ԽԱԼԱԹՅԱՆ

Անկախացած Հայաստանի բանակը դիցապես ծնվեց՝ երկրի ու երկնքի դրդոյուններով, հուր ու բոցերի մեջ: Ժամանակ է պետք անցնի, որ նրա դյուցազնարարումն ու աննախադեպ սիրագործությունները, ըստ արժանվոյն, պատմական և գրական ասքի վերածվեն: Եթե այս ամենը 1000 տարի առաջ տեղի ունենար, ապա մեր էպոսը հինգ ճյուղով կալանդվեր: Այսօր էլ դեռ շարունակվում են նրա սիրանքները, և ամեն անցնող օր մի նոր հերոսական պատում է ավելացնում: Ահա այդպիսի մի օրվա մասին է այս պիեսը:

ՄՌԱՎ ԼԵՌԱՆ ԼՈՒՍԱԲԱՅԸ

Գրանա մեկ գործողությամբ

Գործող անձինք

ԿԱՄՈ ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - դասակի հրամանատար,
ավագ լեյտենանտ

ԱՐՇԱԿ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - սերժանտ

Շարքայիններ՝

ՆԱՐԵԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԿԱՐԵՆ ՍԱՀՐԱԳՅԱՆ

ՍՈՒՐԵՆ ՆԱԼԲԱՆԳՅԱՆ

ԱՇՈՒՐ ՊԵՏՐՈՎ

ԹԵՄՈՒՐ ԽՈՒԴՈՅԱՆ

ՌՈՒԲԵՆ ԱՆՏՈՆՅԱՆ

ՎԱԶԻԿ ԳԱՔՐԻԵԼՅԱՆ

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Արշակի հայրը

ԽԱԹՈՒՆ - Թեմուրի սիրած աղջիկը

ՍԱՐՈ - Ռուբենի հայրը

ԼՈՒՍԻԿ - Ռուբենի մայրը

ՋՈՒՐԻԱ - Աշուրի մայրը

ԱԼԵՔՍԱՆ - Վաչիկի պապը

Պատանի ՎԱԶԻԿ

ՍԱԹԵՆԻԿ - Սուրենի մայրը

ԱՆԱՀԻՏ - դիպուկահար

ՋՈՒԳԻԹ - դիպուկահար (ձայնը)

ՍՐԲԱԶԱՆ

ՋԱԲԻԼ ԳՈՒՄԲԱՏՈՎ - թալիշ զինվոր

Էպիգոդում՝

ԱՇՈՏ - Սուրենի հայրը

Պատանի ՍՈՒՐԵՆ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ (ձայնը)

ՋԱԼՀԱ

Հոծախմբում՝ սևազգեստ կանայք, երկու ենթասպա

Մնավ լեռան պահակակետի փշալարով պատված տեղանք, որի ճախակողմում՝ խորքում թունք կա: Գինահայաց հեռվում բարձրաբերձ լեռներ են: Բակի աջակողմում բլինդածն է՝ երկհարկանի թախտերով, աթոռներով, սեղանիկով, պահարանիկով: Թախտերից խորքում՝ աջակողմում, դասակի հրամանատարի հարկաբաժինն է, որի մուտքը չի երևում: Բակը կամ բլինդածը լուսավորվում են՝ ըստ գործողության: Բակը դանդաղ լուսավորվում է: Առավոտ է: Առժամանակ ոչ ոք չկա:

ՌՈՒԲԵՆ - (ծայնը): Կանգնիր: Ո՞վ է գալիս... Կանգնիր, ասում եմ, կկրակեն... (Լսվում է փակադակի շրխկոցը:)

Մտնում է սևազգեստ կինը, հայացքն անորոշ կետի՝ դանդաղ առաջանում է: Ռուբենը զենքը մարտական դիրքով պարզած՝ փորձում է կանգնեցնել նրան:

ՌՈՒԲԵՆ - Ո՞ւմ եմ ասում... այստեղ մուտքն արգելված է: Ետ դարձեք, շոտ:

Կինը լուռ առաջանում է: Բլինդածից դուրս է գալիս Արզումանյանը:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (շուրջն արագ զննելով): Ի՞նչ ծայներ են... (Ռուբենին.) Ո՞ւմ հետ ես խոսում:

ՌՈՒԲԵՆ - Պարոն ավագ լեյտենանտ, ահա, այս կինը...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ի՞նչ կին:

ՌՈՒԲԵՆ - Սա: Հենց նոր իմ կողքով անցավ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (ծայտում է): Լավ է, որ զգոն ես, զինվոր, բայց այստեղ ոչ մի կին էլ չկա:

ՌՈՒԲԵՆ - Ո՞նց թե՛ չկա... Հրեն, գնում է... Անցած անգամ էլ ակահապատված տեղանքով անցավ:

Գոռացի, ասում եմ՝ մի արի, ականապատված է, բայց նրա հեշ վեջն էլ չէր...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Չկա, Ռուբեն, չկա... ուրվական է: Այս վայրերում այդպիսիք շատ կան:

ՌՈՒԲԵՆ - (երկյուղած): Ուրվական... Ո՞նց՝ ուրվական...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Երանք մեր զոհված զինվորների մայրերի հոգիներն են: Հին պատմություն կա՝ նահատակված զորավար Սուրբ Սարգիսի ու նրա Մարտիրոս որդու մասունքներով, Մռավի լեռների բարձրաբերձ 20 զագաթներից մեկի վրա, այս կողմերում, ուխտատեղի է եղել: Լահատակված քաջերի մայրերը եկել են այդ ուխտատեղին, աղոթել ու հանդիպել իրենց որդիների լույս դարձած հոգիներին: Երբ մայրերն աղոթել են՝ հրաշք է կատարվել, քաջերը վերածնվել են, համալրել բանակն ու ավելի զորեղացած կռվել են թշնամու դեմ: Տեղեկանալով այդ հրաշքի մասին, թշնամին դավադրաբար հիմնահատակ կործանել է ուխտատեղին: Այդ օրվանից որդեկորույս մայրերի հոգիները թափառում են Մռավի բարձունքներում, փնտրում են Սուրբ Սարգիսի ուխտատեղին,

որ հանդիպեն իրենց որդիներին, վերածնեն նրանց, բայց... չեն գտնում:

ՌՈՒԲԵՆ - *(ակամա խաչակնքում է):* Հրամանատար, տես, խաչակնքեցի ու նա անհետացավ...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ես չանհետացավ: Բո խաչակնքելը ընդունեց մաղթանք ու տեղափոխվեց լեռան մյուս գագաթների վրա: Մեր մայրերն էլ մաղթանքի կարիք ունեն: *(Ծրջվելով հեռացած կնոջ ուղղությամբ՝ խաչակնքում է:)*

Մթնեցում:

Կեսօր: Բլինդաժում ջուկատի զինվորներն են՝ իրենց առօրյա գործերով:

ՍՈՒՐԵՆ - *(տեսորի էջը բարձր պահած՝ պաթետիկ կարողում է):*

Չեմ մոռանա կյանքում ես քեզ, Կարոտում եմ քո համբույրին, Իմ զինվորի սիրտը հրկեզ, Այրվում, տանջվում է... տանջվում է... Ա՛յ, էստեղ հանգը չեմ գտնում...

ՎԱԶԻԿ - *(համազգեստի օձիքը կարելով՝ սափրվող Նարեկին):* Վեհափառ, մի հանգ հուշիր մալադոյին...

ՆԱՐԵԿ - Ոչ թե մալադոյ, այլ՝ երիտասարդ, իսկ տվյալ դեպքում՝ նորակոչիկ:

ՎԱԶԻԿ - Ներեցեք, պարոն Խաչատրյան, արդյոք բարի չե՞ք լինի հանգ հուշել տվյալ դեպքում նորակոչիկ երիտասարդին:

ԹԵՄՈՒՐ - *(փոքր հայելին պահած՝ մատիտով բեղերն է ներկում):* Հանգն ի՞նչ ա:

ՎԱԶԻԿ - Էդ էն ա, որ եզդիներդ «լո-լո, լո-լո» եք երգում՝ երկրորդ «լո-լոն» առաջինի հանգն է: *(Բողոքը ծիծաղում են:)* Վեհափառ, հանգ ասա, է՛, էս տղեն ձեռքից գնաց:

ՆԱՐԵԿ - *(Վաչիկին):* Սկզբից կարդա:

ՍՈՒՐԵՆ - *Չեմ մոռանա կյանքում ես քեզ, Կարոտում եմ քո համբույրին, Իմ զինվորի սիրտը հրկեզ Այրվում, տանջվում է...*

ՎԱԶԻԿ - *(պաթետիկ):* Այրում, տանջում է Սուրոյին: *(Կրկին ծիծաղ:)*

ՆԱՐԵԿ - Գրիր... *(Հայացքը վեր հանած՝ հորինում է:)* Բո հայացքի շողը հրկեզ... Բո հայացքի շողը հրկեզ... այրում, տանջում է զինվորին:

ՎԱԶԻԿ - Մալադեց, Վեհափառ, իզուր չէ, որ քեզ ձեմարանից վոնդել են:

ՆԱՐԵԿ - Չեն վոնդել, են դուրս եկա:

ՍՈՒՐԵՆ - Դե լսեք՝ *Չեմ մոռանա կյանքում ես քեզ, Կարոտում եմ քո համբույրին, Բո հայացքի շողը հրկեզ, Այրում, տանջում է զինվորին:*

Հրանջ է, կկարդա ու կհավի:

ԹԵՄՈՒՐ - Սուրիկ ջան, որ գրես, պրծնես, կտամ իմ անունից Խաթունիս ուղարկեմ:

ՎԱԶԻԿ - Թեմուր, քո Խաթունը գլխի կընկնի, որ սա եզդու գրած չի, ավելի լավ է, դու Նարեկին մաղարիչ արա, թող քո անունից մի գրաբար ոտանավոր գրի:

Ծիծաղում են:

ՌՈՒԲԵՆ - *(դռնից գլուխը ներս մտցնելով):* Տղերք, ձեզ հավքեք, վաշտի հրամանատարն է գալիս: «Գազիկն» արդեն Մոշի տափ է հասել, ուր որ է՝ տեղ կհասնի:

ՎԱԶԻԿ - Թեմուր, թռի, կամանդիրին տեղեկացրու:

Թեմուրը դուրս է գնում, մյուսները շտապում են կարգի բերել իրենց ու տարածքը:

ՆԱՐԵԿ - Երևի շրջայց է:

ՍՈՒՐԵՆ - Շրջայց թե ստուգայց՝ կերևա քիչ անց, համբերությամբ կաց...

ՆԱՐԵԿ - Բա ասում ես՝ հանգ չեմ գտնում:

ՍՈՒՐԵՆ - Հրամկազմի համար՝ հանգ կա անհամար:

ՎԱԶԻԿ - Հերիք է խոսես, պահն է անհարմար:

ՍՈՒՐԵՆ - Մի՞թե լռելն է նպատակահարմար:

Ծիծաղում են: Մտնում են Կամո Արզումանյանը, Թեմուրը:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Լրջացեք: *(Ստուգողական զննում է շուրջը: Արշակին:)* Բլինդաժը կարգի բերեք, սեղանին ավելորդ իրեր չլինեն: *(Սուրենին.)* Օձիքդ կոճկիր, զինվոր: *(Շտապում է դուրս:)*

ՍՈՒՐԵՆ - *(հոգոցով կոճկվում է):* Էլի՛ իմ յախեն հավաքեց:

ՎԱԶԻԿ - Բա էլ ո՞ւմը, վե՛չնի քո դռներն են բաց:

ՆԱՐԵԿ - Ոչ թե վե՛չնի, այլ հավերժ:

ԱՐՇԱԿ - Լավ, տղերք, դրա ժամանակը չի: *(Մոտքին մոտենալով՝ սպասողական կանգնում է:)*

Դրսից լսվում է արգելակող մեքենայի ձայն, խոսակցություններ: Դուռը բացվելուն պես՝ Արշակը ձգվում է:

ԱՐՇԱԿ - *(պատվի առնելով):* Ջո՛կ, զգանստ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(ներս մտնելով):* Թողնել:

ԱՐՇԱԿ - Թողնել:

Մտնում են քաղաքացիական հագուստով Մելքոնյանը, երկու ենթասպա:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - *(առաջանալով՝ ուշադիր զննում է զինվորներին, ապա շրջվում է իրեն հետևող Արզումանյանին):* Բա ինքն ո՞ր է:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Դուք ո՞ւմ եք փնտրում:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Գեներալի հրամանում գրած չէ՞ր:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Դուք հենց նոր տվեցիք, չհասցրեցի կարդալ:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - *(անշտապ աթոռի մաքրությունն է ստուգում, նստում է):* Կարդա: *(Արզումանյանը բացում է ձեռքի ծրարը, կարդում է, զսպելով շփոթմունքը՝ շփում է ծակատը:)* Բա ինքն ո՞ր է: *(Արզումանյանը չի պատասխանում:)* Ես քեզ եմ հարցնում, որտե՞ղ է տղաս:

ԱՐՇԱԿ - Այստեղ եմ: *(Գլխահակ առաջանում է:)*

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - *(զննում է Արշակին):* Հալա քո տեսքին նայի՛... Էս ի՛նչ բանի ես, տղես: Քեզ չէ՞ի ասել՝ կմոտենաս հրամանատարին, կասես, որ Մելքոնյանի տղան ես, որ քեզ չբարձրացնի էս չղերը:

(Արշակը, հայացքը գետնին՝ լուռ է:) Իրերդ հավաքիր: Կորպուսի շտաբում գրագիր կծառայես: Հրամանը բերել եմ: (Արշակը տեղից չի շարժվում:) Արագացրո՛ւ: (Ենթասպաներին.) Ախպեր, բանակ ես ուղարկում՝ չի լինում, չես ուղարկում՝ վաղը-մյուս օրը բարձր պաշտոնի չեն նշանակի, կասեն՝ բանակում ծառայած չի... (Արշակին.) Ինչ ես կանգնել, արագացրո՛ւ, քեզ ենք սպասում:

ԱՐՇԱԿ - (գլուխը չբարձրացնելով): Ես ոչ մի տեղ չեմ գնա:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Ո՞նց թե՛ չես գնա: Հորդ չես ենթարկվում: Մնում ես էս չլուների մոտ, որ ինչ անես...

ԱՐՇԱԿ - Պանայ, նրանք իմ ընկերներն են...

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Ընկերներդ են... Երբ բարով-խերով տուն կգաս, գործի կանցնես ու նրանք քո դեմ միտինգ կանեն, էն ժամանակ կհասկանաս՝ ընկերներդ են, թե՛ հակառակորդներդ... Մորդ աչքին քուն չի գալիս, գիշեր-ցերեկ մղկտում է: Բա որ քեզ մի բան պատահի, ինչ ենք անելու... (Ենթասպաներին.) Ամեն ինչով ապահովել եմ, է՛, մի բանի պակաս չեմ թողել... (Արշակին.) Մինուժար տղես ես, էդքան արածդրածս շան ու գելի բաժին դառնամ... «Մերսեդեսն» էլ, յուրը վրեն, գարածում կանգնած է, որ ետ գաս՝ կյանք վայելես: Արագացրո՛ւ, սա քո տեղը չի:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ներեցեք, բայց... Մարտական հերթապահությունից զինվոր հանելու իրավունք չունեմ, նրան ո՞վ է փոխարինելու:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Դա քո պրոբլեմն է: Գեներալի կարգադրությունն է՝ սերժանտ Արշակ Մելքոնյանին, հետագա ծառայությունն անցկացնելու համար, գործուղել կորպուսի շտաբի տրամադրության տակ: Զո իրավունքն ու պարտականությունը բեզպրիկասլովնի կատարելն է:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Հերթապահության ժամկետը կլրանա, կիջնենք զորամաս, այն ժամանակ թող գործուղեն:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Այ տղա, ես Երևանից հասել եմ էս սարի կատարը, որ քո հեքիաթները լսեմ: Էդպես էք կատարում վերադասի հրամանը, էս կարգապահությամբ էք հսկում հայրենիքի սահմանը: (Արշակին.) Մի ցցվիր, գնա իրերդ վերցրո՛ւ:

ԱՐՇԱԿ - Ես ոչ մի տեղ չեմ գնա:

ԵՆԹԱՍՍԱՆԵՐԸ ԼՈՒ ՂՈՒՐԱ ԵՆ ԳՆՈՒՄ, ՆՐԱՆԳ ԻՆՏԼՈՒՄ ԵՆ ԶՈԿԻ ՂԻՆՎՈՐՈՒՆԵՐԸ:

Արշակը բայլ է անում դեպի հայրը, բայց կտրուկ շրջվում, ղուրս է վազում:

Մնում են Արզումանյանն ու հապաղող, սրբիչն անմապատակ ծալող-բացող Կարենը:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - (Արզումանյանին):

Դո՛ւ ես անմիջական ղեկավարը:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - (մոռյլ): Ես եմ:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Ես է՛ ձեր դաստիարակած զինվորը... Էդ ինչ մեթոդներով եք դաստիարակել, որ հորն էլ չի լսում... Գնա, կարգադրի, որ նստի մեքենան, իսկ

ձեր ստեղծած բարոյահոգեբանական մթնոլորտի մասին առանձին խոսակցություն կլինի: Գնա, ազատ ես:

Արգումանյանը տեղից չի շարժվում:

ԿԱՐԵՆ - Կներեք, պարոն Մելքոնյան, կարելի է իմանալ, դուք ինչ պաշտոն եք զբաղեցնում:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - *(արհամարհական):* Կարելի է: Ես, տղա ջան, սննդարդյունաբերության հիմնարկներից բանակին մթերք մատակարարող մենեջերական վարչության պետն եմ: Քաղաքացիական պաշտոն է, բայց առանց ինձ բանակը չի գոյատևի: Որ հետաքրքրվես՝ կիմանաս:

ԿԱՐԵՆ - Առանց հետաքրքրվելու էլ գիտեմ: Հայրս ձեր համակարգում է աշխատում, լավ գիտեմ:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - *(հայացքը լարելով):* Հայրդ... Ո՞ւմ տղան ես: Ոչ մեկին նմանություն չեմ տալիս:

ԿԱՐԵՆ - Սահրադյանի տղան եմ:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Տղակ Օգանեսիչի:

ԿԱՐԵՆ - Այո:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Վայ, տղա ջան... Իսկը՝ Օգանեսիչի քթից թռած: Ո՞նց տեղը չբերի... Վայ, քո ցավը տանեմ: *(Ուզում է գրկել, Կարենը խոյս է տալիս:)* Պապադ իմ անմիջական շեֆն է, մեռնեմ քեզ, մենք հո օտար չենք... Բա էստեղ ինչ ես անում...

ԿԱՐԵՆ - Ծառայում եմ, ինչպես բոլորը:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Օգանեսիչը տեղյակ է, որտեղ ես ծառայում:

ԿԱՐԵՆ - Իհարկե տեղյակ է:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Տեղյակ է՞, որ պոստի ես կանգնում:

ԿԱՐԵՆ - Տեղյակ է:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Երևում է, լավ չի պատկերացրել, Տոլակիչ ջան, սա ձեր տեղը չի: Հավաքվի, դու էլ արի, ում որ պետք է՝ կասեմ, երկուսիդ էլ կորպուսում կտեղավորեն: Հենց հիմա զանգեմ... *(Գրպանից հանում է բջջային հեռախոսը:)*

ԿԱՐԵՆ - Պետք չի: Ես ինձ այստեղ լավ եմ զգում:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Էս բնո՞ւմ, կրակոցների տակ...

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(զգաստ դիրք ընդունելով, ազդու):* Պարոն Մելքոնյան, խնդրում եմ ազատել պահակակետը: Կողմնակի անձանց մուտքն այստեղ արգելված է:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Էդ է՞ս եմ կողմնակի անձ...

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Դո՞ւք: Անմիջապես ետ գնացեք, հակառակ դեպքում ստիպված կլինեմ ձեր բակալել ձեզ:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Ո՞ւմ, այ խրամատի կռիս, Մելքոնյանին ձերբակալե՞ս... Դու գիտե՞ս, ես ով եմ, ինչ մարդ եմ, ինչ դիրք եմ զբաղեցնում...

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Այստեղ միայն մի դիրք կա՝ սահմանը:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Էս չի՞ քո սահմանն ու դիրքը՝ մի քոսոտ բուն, ծիտն էլ ներս չէր մտնի:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Խնդրում եմ լքել պահակակետը:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Նախ՝ ասածս արա, Արշակին հրամայիր՝ մեքենան նստի:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (ծեռքն ատրժանակի պատյանին դնելով): Դուրս եկեք:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - Ի՛-յա՛... դու իմ վրա պիտտալետ քաշե՛ս... Ես քեզ դիրք ցույց կտամ... (Բարձրացնում է աթոռակն ու նույն պահին, ինքնաձիգը ձեռքին, նրա դեմը կտրում է Կարենը):

ԿԱՐԵՆ - Հանգիստ: (Մելքոնյանն, ընկրկելով, աթոռը ցած է դնում): Դուրս եկեք բիհդաժից:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - (պիջակն ուղղելով, գայրոյթը՝ զսպած): Լավ չես անում, Յուլակիչ... հորդ հետ մի փութ աղ ու հաց ենք կերել... հեչ լավ չես անում... Ես... էս մասին կպատմեմ հորդ... (Ուղղվում է դեպի ելքը):

ԿԱՐԵՆ - (զենքով նրան ուղեկցելով): Չմոռանաք, նրա մոտ գնալիս աշխատանքից ազատվելու դիմումն էլ կտանեք:

ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ - (դռան մոտ շրջվում է: Թունոտ): Լակնոտ:

Բողբոքվելով՝ Կարենը լիցքավորում է զենքը:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Թողնե՛լ: (Կարենը քարանում է): Ծարքային Սահրադյան, իջեցրեք զենքը: Երեք քայլ՝ նտ, մարշ:

Կարենը ենթարկվում է: Մթնեցում:

Բակը: Արևամուտ է: Չախակողմյան թմբին, կողք-կողքի, պառկած են Անահիտը և Աշուրը:

ԱՆԱՇԻՏ - (հրացանի դիտակով դիմացի սարերը զննելով): Դանդաղ, շատ դանդաղ վեր բարձրացրու: (Աշուրը դանդաղ բարձրացնում է զինվորի սաղավարտով խրտվիլակը: Սպասում են:) Էս ո՛ր է էդ ծպուռը... (Աշուրին.) Ծարժիր: (Աշուրն աջ ու ձախ է թեքում խրտվիլակը և նույն վայրկյանին՝ կրակոցի որոտ, սուրացող զնդակի սուլոց:) Ահա՛, հայտնվեց խանումը... (Զննելուց չկտրվելով՝ Աշուրին:) Ցած իջեցրու, ի՛նչ ես սառել:

ԱԾՈՒԻ - (խրտվիլակը պառկեցնելով): Խփեց որ...

ԱՆԱՇԻՏ - Նա փըստ եկողներից չի: **ԱԾՈՒԻ** - Ի՛նչ գիտես:

ԱՆԱՇԻՏ - Գիտեմ: Ֆինլանդիայում դիպուկահարների միջազգային մրցումներում ենք հանդիպել:

ԱԾՈՒԻ - Բա որ փըստ եկողը չի, ո՛նց Աշոտին չխփեց, ուսն էր վիրավորել:

ԱՆԱՇԻՏ - Որովհետև տեղանքը լավ չէր ուսումնասիրել ու չգիտեր, որ իրիկնադեմին էս տեղանքում քամոտ է:

ԱԾՈՒԻ - Զամին ազդում է...

ԱՆԱՇԻՏ - Էն էլ ո՛նց: Բարձրացրու: (Աշուրը կրկին բարձրացնում է խրտվիլակն ու կրակոցի որոտի հետ վայր է գցում ձեռքից:) Տեսա՛ր, որ խփեց: Ետ քաշվիր: Հանգիստ, առանց վեր ցցվելու:

Երկուսով զգուշավոր ետսող են տալիս ներքև ու թմբով պաշտպանված՝ նստում են: Համրաքայլ հայտնվում է սևազգեստ կինը:

ԱՇՈՒՐ - Որդեկորույս մայր է: Խա-
չակնքիր: *(Արագ խաչակնքում է:)*

ԱՆԱՇԻՏ - *(խաչակնքելով):* Աստ-
ված աղոթքդ լսի, մայր:

**Կհնը մոտենում, կանգ է առնում,
ակնդետ նայում է նրանց: Անա-
հիտն ու Աշուրը կրկին խաչակնք-
վում են: Կհնը չի հեռանում:**

ԱՆԱՇԻՏ - Դու ուզում ես բան ասել,
մայր...

Կհնը շրջվում, հեռանում է:

ԱՆԱՇԻՏ - *(հայացքը հեռացող կն-
ջից չկտրելով):* Նրանք ամենուր
են: Ես շատ եմ տեսել նրանց:

ԱՇՈՒՐ - Բոլոր պահակակետերում
եղել ես:

ԱՆԱՇԻՏ - Ո՞նց ասեմ... Որտեղ
հարկ է եղել:

ԱՇՈՒՐ - Դո՞ւ ես լավ սնայալեր, թե՛ էր
ձպուռը:

ԱՆԱՇԻՏ - *(ծիծաղում է):* Մի քիչ
համբերի՛ պարզ կդառնա:

ԱՇՈՒՐ - Երկրորդ դասակի Արթու-
րին նա՞ էր խփել:

ԱՆԱՇԻՏ - *(հոգոցով):* Մենակ Ար-
թուրին...

ԱՇՈՒՐ - Սրանց հրադադար պահ-
պանելը դիվերսանտի ու սնայալե-
րի կռիվն է: Մարտի դաշտում
նապաստակից արագ են փախ-
չում:

ԱՆԱՇԻՏ - Գիտե՞ս, Կոմանդոսն ինչ
է ասել:

ԱՇՈՒՐ - Ի՞նչ է ասել:

ԱՆԱՇԻՏ - Ասել է՝ թուրքին վազել
սովորեցրինք, բայց որ համը հա-
նեն՝ լողալ էլ կսովորեցնենք:

ԱՇՈՒՐ - *(կողքին ինչ-որ բան նկա-*

*տելով՝ ձեռքերով հողը ետ է տա-
լիս):* Անահիտ... այ քեզ բան... Ա-
նահիտ, արի, արի տես, ինչ
գտա:

ԱՆԱՇԻՏ - Զգույշ, ական կլինի: *(Կո-
րացած մոտենում է:)*

ԱՇՈՒՐ - Չէ, ի՞նչ ական, հալա տես...

ԱՆԱՇԻՏ - *(զարմացած):* Խաչքար է:

**Երկուսով հողից ազատում են
խոյակը:**

ԱՇՈՒՐ - Տեսնես ո՞վ է բերել, էս սա-
րի ծերին թաղել:

ԱՆԱՇԻՏ - Խելո՞ք, չեն բերել-թաղել:
Ուրեմն, շատ հնում էստեղ՝ սարի
կատարին, սրբատեղի է եղել:

ԱՇՈՒՐ - Հա, էլի... Բեր կանգնեց-
նենք:

ԱՆԱՇԻՏ - Վատ միտք չի:

**Քարն ազատելով հողից, սկսում
են հրել թումբն ի վեր:**

ԱՆԱՇԻՏ - Ով գիտի, քանի դար ա-
ռաջ են քանդակել:

ԱՇՈՒՐ - Բա քանի՛-քանիսն են ուխ-
տի եկել, մոմ վառել:

**Հակառակորդի նշանառուից զգու-
շանալով, պառկած դիրքից ճիգ
գործադրելով՝ խաչքարը կանգ-
նեցնում են՝ երեսով դեպի լեռնա-
զագաթները:**

ԱՇՈՒՐ - Ազերիներն ասում են՝ սա
մեր պապենական հողերն են: Բա
էս խաչքարի սերմը ծիտն է՞ բե-
րել, սարի կատարին գցել, որ
բուսնել է:

ԱՆԱՇԻՏ - Աջ կողմի տակը մի քար
դիր, որ չօրորվի: *(Աշուրն ամ-*

րացնում է:) Պրծամբ... Դե ետ սո-
ղա: (Աշուրը ետ է սահում:)

**Պատասպարվելով խաչքարի ետևում՝
Անահիտը հրացանի դիտակով
վերսկսում է լեռնալանջերը զննելը:
Բզջային հեռախոսի անսպասելի
զանգից ցնցվում է:**

ԱՆԱՇԻՏ - Էս ո՞վ է... (Գրպանից հա-
նում, նայում է էկրանին:): Անծա-
նոթ համար է... (Հեռախոսը
շարունակում է զանգել:)

ԱՇՈՒՐ - Միացրու, կարող է շտապ
պետք ես, որ զանգում են:

ԱՆԱՇԻՏ - Մարտական դիրքում հե-
ռախոսով խոսելն արգելված է:
(Մեղավոր:): Մոռացել էի անջա-
տել...

ԱՇՈՒՐ - Բարձրախոսն էլ միացրու,
որ պատժելու լինեն, կասես՝ Ա-
շուրը ինձ կասկածեց, ստիպված
միացրի, որ իմանա՝ թշնամի չի
զանգողը:

ԱՆԱՇԻՏ - (տատանվելով՝ միաց-
նում է): Լսում եմ:

ՋՈՒՂԻԹ - (հեռախոսից): Армяншка,
это ты?

ԱՆԱՇԻՏ - (հապաղելով): Ես եմ,
ձառու... Իմ հեռախոսի համարը
քեզ որտեղից...

ՋՈՒՂԻԹ - Վատ հեռախոսյզ ես:
Ֆինլանդիայում մրցումների մաս-
նակիցների ցուցակից վերցրի:
Ես գիտեի, որ ուշ թե շուտ՝ դու ես
ցցվելու դեմս: Կտակդ գրել են,
քաճ, հեռախոսդ ինձ հիշատակ
կթողնեն:

ԱՆԱՇԻՏ - Դեռ հարց է, ով՞ ում...
Խփիր, թե կարող ես:

ՋՈՒՂԻԹ - Հերոս են ձևանում: Էդ-

քան դուխով ես՝ խաչքարի տակ
կույ մի արի, տեղդ փոխի, ես
խաչքարի վրա կրակողը չեմ:

ԱՆԱՇԻՏ - Էդ ո՞ր օրվանից բարե-
պաշտ դարձար, թուրք:

ՋՈՒՂԻԹ - Ես ասորի եմ:

ԱՇՈՒՐ - (անակնկալի եկած): Ասո-
րի՞... ո՞նց թե... Չի կարող պատա-
հել: (Անահիտից ծանկում է
հեռախոսը, գոռում:): Մանիլե,
կախպա... («Ո՞վ ես դու, աղ-
ջի...»):

ՋՈՒՂԻԹ - Բա դու ով ես:

ԱՇՈՒՐ - Ես Աշուրն եմ, ասորի, քիչ
առաջ կրակում էիր ինձ վրա:

ՋՈՒՂԻԹ - Աշուր, ասորի... կրա-
կում էի... Դա խի թուխ, ախունի:
(«Հո չեմ վիրավորել, եղ-
բայրս...»):

ԱՇՈՒՐ - Չէ, չես վիրավորել...
(Կարճ դադար:): Սպանել ես:

ՋՈՒՂԻԹ - (թախանձանքով): Էդ-
պես մի ասա, եղբայրս...

ԱՇՈՒՐ - Ե՛ս եմ քո եղբայրը... Գի-
տե՛ս, քանի եղբայր, քույր, հայր ու
մայր ունես Հայաստանում, որոնց
վրա կրակում ես:

ՋՈՒՂԻԹ - Ախր, դու ի՞նչ ես անում
այդտեղ:

ԱՇՈՒՐ - Անհավատներից իմ եր-
կիրն եմ պաշտպանում... Իսկ դու
ինչ ես անում այդտեղ, հայ, ասո-
րի, եզդի, հույն սպանելով՝ ավտո
առամբ, սեփական դոլյակ ունենա...

ՋՈՒՂԻԹ - (ձջում է): Աշուր, մի ա-
սա... Սա պատերազմ է, ռազմա-
ձակատ է... Այստեղ կրակում են
իրար...

ԱՇՈՒՐ - Ճիշտ ես ասում: Սա պա-
տերազմ է, կրակում են իրար...

Դեն, կրակիր, կրակիր... (Հեռախոսն անջատելով՝ շարտում է մի կողմ և ողջ հասակով կանգնելով՝ գոչում:) Կրակիր...

ԱՆԱՀԻՏ - (նրա փեշից կախ ընկնելով՝ ծչում է): Էս ինչ ես անում...

ԱՇՈՒՐ - Թող, Անահիտ, թող...

Անահիտը սայթաքելով ոտքի է կանգնում, քիկունքով պատասպարում է նրան: Լարված, քարացած կանգնում են:

Կրակոց: Մթնող երկնքում կամարվում է լուսածիր հրթիռի հետքը:

Հայացքները հառած հրթիռին՝ թուլացած նստում են:

Անահիտը կծկվում, հեկեկում է:

ԱՇՈՒՐ - (թմբից իջնելով, իրեն վերագտած): Ցած իջիր, վտանգավոր է:

ԱՆԱՀԻՏ - (աչքերը սրբելով ոտքի է ելնում): Նա գնաց... էլ չի գա... (Գոտկատեղից հանելով հրթիռանետ ատրճանակը՝ կրակում է:)

Երկինքը կրկին լուսավորվում է հրթիռով:

Մթնեցում:

Ուշ երեկո: Թույլ լուսավորված բլինդաժում Նարեկը, Կարենը, Սուրենը քնած են: Բարձին թեք ընկած Արշակը մտքերի մեջ է: Առույգության հերթափոխի զինվորները՝ Աշուրը, Թեմուրը, Ռուբենը, Վաչիկը սեղանի շուրջ թուրք են խաղում:

ՎԱԶԻԿ - (քարտը դնելով): Բլոտ: (Կրած քարտերն իրեն քաշելով՝

նոր խաղաքարտ է դնում:) Ռեբլոտ:

ՌՈՒԲԵՆ - (Արշակին): Պառկի, այ ախպեր, ինչի՞ ես նստել: Մի ժամից հերթափոխվում ենք:

ԱՐՇԱԿ - Զունս չի տանում:

ԱՇՈՒՐ - Զեզ մի տանջի: Կյանքում ամեն ինչ լինում է:

ԱՐՇԱԿ - (հոգոցով): Ասում ես, էլի...

ՌՈՒԲԵՆ - Կոզրը ո՞րն էր:

ԹԵՄՈՒՐ - (խաղաթղթով քայլ անելով): Սիրտը:

ԱՇՈՒՐ - Փոքր էի, հորաքույրս հորս անընդհատ ասում էր՝ Հայաստանում պատերազմի վտանգ կա, մենք ասորի ենք, սա մեր հայրենիքը չի, Աշուրին ուղարկենք մեր եղբոր մոտ՝ Կրասնոդար, Ռուսաստանի քաղաքացիություն դասավորենք... (Խաղընկերներին.) Թերզ... Լուսահոգի պատմաբան մայրս դեմ կանգնեց՝ Ասորական պետության վերացումից հետո, ասաց, արդեն 2500 տարի մենք հայերի հետ եղբայր ենք: Թուրքերը մեզ էլ կոտորեցին, իսկ հայերը իրենց հայրենիքում մեզ տեղ տվին: Հայաստանն է մեր հայրենիքը: Մեր պապերի հոգիները մեզ չեն ների, որ Հայաստանից փախչենք: (Խաղաթղթերը ընկերներին ցույց տալով:) Էս իմ թերզը... Էնպես, որ... Սիրտդ շուռ մի բեր, Արշակ ջան, ծնող են, ամեն մեկն իր ձևով անհանգստանում է, սիրտները ցավում է, ամեն օր Աստծուն աղոթում են մեզ համար: Նրանց էլ հասկանալ է պետք:

ԹԵՄՈՒՐ - Աշուր ջան, ասորիների մահմեդական եք:

ԱՇՈՒՐ - (վիրավորված): Մահմեդականը դու ես, մենք քրիստոնյա ենք:

ԹԵՄՈՒՐ - Էդ ինչի նեղացար որ...
Համ էլ եզդին քուրդ չի, եզդին թուրք չի, եզդին մուսուլման չի, եզդին արևապաշտ ա:

ԱՇՈՒՐ - (զարմացած): Լո՛րջ:

ԹԵՄՈՒՐ - Մալաքե Տաուզը վկա:

ԱՇՈՒՐ - Տառնոզն ով է:

ԹԵՄՈՒՐ - Էնի մեծ Աստված ա:

ԱՇՈՒՐ - (նկատելով, որ Արշակը քնել է, կիսաձայն): Լավ, հետո կխոսենք, թող քնի, մեղք է:

Դանդաղ մթնեցում:

Հովվերգական մեղմ երաժշտության ներքո լուսարձակի լույսը սահում է բլինդաժում, ցուցադրում քնած զինվորներին, ապա՝ նստած Խաթունին, նրա ուսերը գրկած Թեմուրին:

ԽԱԹՈՒՆ - Երբ բանակից ետ գաս, ես արդեն 9-րդ դասարանում կսովորեմ:

ԹԵՄՈՒՐ - Չէ, 8-ից բուժքույրական գնա: Գյուղը բուժքույր չունի, առանց դեղ-դարմանի մնանք:

ԽԱԹՈՒՆ - (հոգոցով): Մեր գյուղում թեկուզ գիտնական ըլնես, էլի ոչխար կթելն ու բուրդ գզելն է գործը:

ԹԵՄՈՒՐ - Դրանից լավ էլ ի՞նչ կա:

ԽԱԹՈՒՆ - Բա որ գնաս բանակ ու ինձ մարդի տան:

ԹԵՄՈՒՐ - Չեմ թողնի, կգամ ու կփախցնեմ:

ԽԱԹՈՒՆ - (զվարթանում է): Ճիշտ... Ինձ էլ կտանես բանակ: (Թեմուրը լուռ է:) Ինձ քեզ հետ բանակ կտանեն... Թեմուր, արի փախչենք Թիֆլիս:

ԹԵՄՈՒՐ - Գնանք, ի՞նչ անենք:

ԽԱԹՈՒՆ - Դու բանվորություն կանես, ես հավաքարար կաշխատեմ: (Երազկոտ): Իրիկունները կգնանք սադ, մարոժնի կուտենք, կարուսել կնստենք:

ԹԵՄՈՒՐ - Գնամ բանակ, ետ գամ՝ կմտածենք:

ԽԱԹՈՒՆ - Փախչենք Թիֆլիս, որ քեզ բանակ չտանեն:

ԹԵՄՈՒՐ - Էդ ինչն՞ր ես ասում... Հորս պապը Մովսես Սիլիկյանի բանակում, հայի հետ Սարդարապատում կռիվ ա տվել: Մեր պապերի հոգիները մեզ չեն ների, որ Հայաստանից փախչենք:

ԽԱԹՈՒՆ - Էս ինչքան շատ բան գիտես, Թեմուր ջան...

Դանդաղ մթնեցում:

Լուսարձակի լույսը սահում է բլինդաժում, ցուցադրում քնած զինվորներին, ասես փնտրում, գտնում է ներս մտած Մրբազանին:

ՆԱՐԵԿ - (ընդառաջ վազելով): Մրբազան հայր... (Խոնարհվում, համբուրում է աջը): Աստված օգնական, Մրբազան հայր:

ՄՐԲԱԶԱՆ - (ափը դնելով նրա գլխին): Աստված պահապան, զավակս:

ՆԱՐԵԿ - Մրբազան հայր, դուք ինչո՞ւ եք այստեղ: Սա մարտական պարեկություն է:

ՍՐԲԱԶԱՆ - Սուրը խաչի հետ ավելի զորավոր է, տղաս:

ՆԱՐԵԿ - Ճեմարանում ինչպե՞ս են:

ՍՐԲԱԶԱՆ - Փառք Աստծո, ամենն էլ ողջ, առողջ են, աղոթում ենք հայոց բանակի համար: Նարեկ, տղաս, դու ինչո՞ւ թողեցիր ճեմարանը, չէ՞ որ երազում էիր կուսակրոն դառնալ:

ՆԱՐԵԿ - Սրբազան հայր, ես երազում էի նմանվել Ղևոնդ երեցին, բայց Մոնթեն ավելի մոտ եղավ իմ հոգուն:

ՍՐԲԱԶԱՆ - Աստված օրհնի քեզ, տղաս:

ՆԱՐԵԿ - Սրբազան հայր, այստեղից ոչ հեռու մեր զինվորները հողի մեջ խաչքար գտան և կրկին խոյացրին այն:

ՍՐԲԱԶԱՆ - Տեղյակ եմ, տղաս: Որդեկորույս մայրերն ինձ լուր տվին այդ մասին: Ես նրանց խնդրանքով եկա:

ՆԱՐԵԿ - Նրանք Մայր Աթո՞ռ էին եկել:

ՍՐԲԱԶԱՆ - Նրանք ինձ երազ եկան, տղաս: Այդ խաչքարը Ատենահաս Սուրբ Սարգիսի և նրա Մարտիրոս որդու մասունքների վրա կառուցված հինավուրց սրբավայրի մի բեկորն է: Խաչքարը կրկին օձելու եկա:

ՆԱՐԵԿ - Այս կեսգիշերին:

ՍՐԲԱԶԱՆ - Մի՞թե օրհնության կամ աղոթքի համար ժամ է սահմանված, տղաս:

ՆԱՐԵԿ - *(ծնկի իջնելով)*: Հաղորդություն տուր ինձ, Սրբազան...

Մթնեցում:

Լուսարձակի լույսը սահում է բլինդաժում, ցուցադրում քնած զինվորներին, ապա՝ գլխահակ նստած, մտքերի մեջ խորասուզված տղամարդուն: Նրա առջև Կարենն է կանգնած:

ՏՂԱՄԱՐԴ - *(խիստ)*: Քեզ չէ՞ր ասել, որ կմոտենաս հրամանատարին ու կասես, որ Ցուլակ Օգանեսիչի տղան ես, քեզ չբարձրացնի էս չղերը:

ԿԱՐԵՆ - *(շվարած)*: Հայրիկ... Հայրիկ, բայց դու...

ՏՂԱՄԱՐԴ - Հարցիս պատասխանիր:

ԿԱՐԵՆ - Հայրիկ, դու այդպիսի բան չես ասել, ընդհակառակը...

ՏՂԱՄԱՐԴ - Ի՞նչ՝ ընդհակառակը:

ԿԱՐԵՆ - Դա Արշակ Մելքոնյանի հայրն է նրան ասել... Մելքոնյանին դու լավ գիտես, քո ենթակայությամբ է աշխատում: Եկել էր, ուզում էր Արշակին տանել ու հենց այդ խոսքերն էր ասում: Իսկ դու ինձ պատմել ես, որ քո հայրը՝ մշեցի Հովհաննեսը, ֆիդայի է եղել: Պատմել ես, որ ինքը էլ ազատամարտիկ էիր, ընկերներիդ հետ, Կոմանդոսի հրամանատարությամբ գրավել եք Շուշին... Դու ասում էիր, որ ամեն մի հայ տղամարդ պարտավոր է զինվոր լինել...

ՏՂԱՄԱՐԴ - *(ցասկոտ ոտքի է ելնում՝ Մելքոնյանն է)*: Լակո՛տ, էդ հեթիաթներով ես իմ տղուն խելքից հանել... *(Ատրժանակը հանելով)*: Բոլորիդ կսատկացնեմ...

Անթրոպոլոգիան հայտնված Արշակունցի մարմնով պատասպարում է Կարենին:

ԱՐՇԱԿ - Պահպ, նրանք իմ ընկերներն են...

Կրակոց: Մահացու վիրավորված Արշակը թուլացած ցած է սահում:

Մեքոնյանն անմարդկային բղավոցով ցած է գցում ատրճառակն ու փլվում ծնկներին:

Մթնեցում:

Լուսարձակի լույսը սահում է բլինդածում, ցուցադրում քնած զինվորներին, ապա լուսավորում երկարաճիտքները հագնող Մարտին, նրա դիմաց կանգնած Ռուբենին, ամուսնու պիջակն ու վերնաշապիկը սպասողական բռնած Լուսիկին:

ՍԱՐՈ - *(վրդովմունքով, նյարդային):*

Ասում են՝ Արջասարում ոսկի ենք հայտնաբերել, ուզում ենք հանք բացել... Էդ ոսկու տեղը մեր պապերն էլ գիտեին, բայց Արջասարի վրա ձեռք չբարձրացրին: Ձեռք չտվին, որովհետև Արջասարը մենակ սար չի, տասներկու աղբյուրի ակունք ա, տանձուտի ու խնձորուտի, սերկևիլի, մասուրի, մոշի ու հոնի, բլդղղանի ու իծկոտի, սրոհունդի, դաղձի, ուրցի շտեմարան ա... Եղնիկի, արջի, նապաստակի, հազար ու մի թևավորի բնակալ ա... Դրանք ոսկի չեն, անհատնում, իրանցով բազմացող բուռ-բուռ ոսկի... *(Կոշիկ վերցնելով վերնաշապիկը, հագնում է:)*

ՌՈՒԲԵՆ - Իզուր ես տաքացել: Կոմբինատ կկառուցեն, աշխատատեղեր կբացվեն, մեր գյուղացիք գործազուրկ չեն մնա, չեն արտագաղթի, կաշխատեն հանքում ու կոմբինատում:

ՍԱՐՈ - Դու էլ ես էդ խելքին, հա՛...

Այ բալա ջան, գյուղացին ինչո՞ւ պիտի գործազուրկ լինի: Գյուղացու գործատեղն իր դաշտն ու հանդն է, գործը՝ վար ու ցանքը: Աշխարհն էլ որ գործազուրկ դառնա, գյուղացին իրավունք չունի ասի՝ ես գործազուրկ եմ: Ուրեմն՝ ծույլ է ու անբան: Արտագաղթեցին, դրա համար էլ մեր շեն արտերը խոպան են դարձել, հանդերը փուշ ու տատասկով են պատվել: Հայրենիքը կարոտելու համար չի, անտառը անխնայ ոչնչացնելու, սարերն ավերակելու, հողն ամայացնելու համար չի... Գյուղացուն բանվոր կդարձնես ու վաղը, մյուս օրը հանքը կփակվի, գյուղն էլ կվերանա: Էդ մասին մտածո՞ւմ եք... Սրանց տես, Արջասարում հանք են բացում... Հանք են բացում ու ինձ՝ Արջասարի անտառապահիս, որ էդ անտառի զավակն եմ ու տերը, հաթաթա են տալիս՝ էլ էս կողմերում չերևաս: Չդիմացա ու դրանց ինժեներին մի չափալաղ տվի...

ՌՈՒԲԵՆ - Հետո՞...

ՍԱՐՈ - Էլ ի՞նչ՝ հետո... Դրան նստացրին ավտոն, Ալավերդու հիվանդանոցը տարան: Չանեն դուրս ա ընկել: *(Տնքոցով:)* Ընենց դուրս ընկնի, որ ես իմանամ...

ԼՈՒՍԻԿ - Սարո, մեղալներից հետոյ տար... Մեղալներդ էլ կախի, որ իմանան՝ ում հետ գործ ունեն:

ՍԱՐՈ - (պիջակը նրա ձեռքից վերցնում, հագնում է): Նոր պիտի իմանան... Ծատ լավ էլ գիտեն: Գիտեն, որ հողին կպած, խեղճ ու անձար իսան ենք: Գլխներիս էլ որ աղուն աղան՝ մեր հախն է: Մեղալ... էդ մեղալը եթե ոսկուց չի, նրանց համար երկաթի կտոր ա... (Շրջվում է գնալու:)

ԼՈՒՍԻԿ - Սարո ջան, կոշտ չխոսես, ներողություն խնդրի, աղաչանք արա՝ բաց թողան... (Ամուսնու խիստ հայացքից ընկրկելով:)
Ախր, էրեխեն... Ռուբենս վաղը բանակ ա գնում...

ՍԱՐՈ - (հիշելով՝ անակնկալի է գալիս: Մոտենում, համբուրում է Ռուբենի ձակատը): Դու գնա, տղաս, գնա՝ հայրենիքը պաշտպանի, Արջասարը ես կպաշտպանեմ: (Դուրս է գնում:)

Մթնեցում:

Լուսարձակի լույսը սահում է բլինդաժում, ցուցադրում քնած զինվորներից:

Թույլ լուսավորվում է բակը:
Փշալարերի վրա՝ լվացած զինվորական համազգեստներ:
Ջուրիան, աթոռակի վրա դրված տաշտակին հակված, կիսաձայն երգելով լվացք է անում:

ԶՈՒՐԻԱ - Խա սուրթա գյամի,
(Լողում է մի նավակ,)

Այ փաթթ յամա,
(Փրփրադեզ ջրերում,)

Թույ թուն ուռխի,
(Պայքարում է նա,)

Մու օդուն աննա...
(Ալիքների դեմ...):

Բլինդաժից դուրս եկած Աշուրը մորը տեսնելով՝ տեղում մեխվում է:

ԱՇՈՒՐ - Մամ... Մամ ջան...

ԶՈՒՐԻԱ - (շրջվում, թաց ձեռքերը կողերին քսելով՝ շտապում է ընդառաջ): Աշուր, բալես... (Գրկախառնվում են:)

ԱՇՈՒՐ - Մամ ջան... մամ, արդեն քանի անգամ գալիս ես... Գալիս ես ու չես խոսում: Ես քո ծայնին կարոտել եմ... Ես գիտեմ, որ երբ մահացած հարազատն է երազ գալիս, ուրեմն նրա շիրմին այցելել է պետք: Առավոտյան հերթապահությունը հանձնելու ենք ու իջնենք զորամաս: Ես արձակուրդ եմ գալու: Զեզ այցի կգամ, հաց կդնեմ տապանաքարիդ...

ԶՈՒՐԻԱ - Կսպասեմ, տղաս...

ԱՇՈՒՐ - Մամ, բա էս ինչ ես անում... Թող, մի չարչարվի, իմ շորերը ես կլվամ:

ԶՈՒՐԻԱ - Սրանք քո շորերը չեն, տղաս:

ԱՇՈՒՐ - Իմը չեն... բա ո՞ւմն են...

ԶՈՒՐԻԱ - Սրանք սահմանին զոհված քո ընկերների շորերն են: Երեկ բերեցին: Ա՛յ քոռանա նրանց մոր աչքերը՝ չտեսնեն էս արյունոտ շորերը... (Գրկելով որդու գլուխը, օրորվելով՝ շարունակում է երգել:)

- Թի լե խափոխա,
(Կորցրել է ծանապարհը,)

*Ռաբա խելանա,
(Իր ափն է փնտրում,)
Ռու փըը լգյամի,
(Ընդվզում է նավակը,)
Ալ փաթթ յամա...
(Փրփրադեզ ջրերում...):*

ԱՇՈՒՐ - Ինչ անուշ երգ է:
ՋՈՒՐԻԱ - Օրորոցային է, տղաս,
քեզ համար շատ եմ երգել՝ լողում
է մի նավակ փրփրադեզ ջրե-
րում, պայքարում է նա ալիքնե-
րի դեմ...

ԱՇՈՒՐ - Ինձ համար սա երգել ես...
Բա ինչու չեմ հիշում:

ՋՈՒՐԻԱ - Դու շատ փոքր էիր,
տղաս, չես կարող հիշել: *(Օոցից
նորածնի շապիկ է հանում:)* Ա՛յ,
էսքան բալիկ էիր:

ԱՇՈՒՐ - *(հմայված նայում է):* Դա
իմն է, էս եմ հագել:

ՋՈՒՐԻԱ - Չէ, տղաս, սա քո որդու
շորն է, որ նոր պիտի ծնվի:
Կծնվի, խաղաղություն կիջնի այս
երկրի վրա, տղայիդ կտանենք ու
նրա մկրտությունը կանենք Մառ
Թումայում... *(Ետ-ետ գնալով,
ծայնն իջեցնելով:)* Նրա Սուրբ
կնունքը կանենք Մառ Թումա-
յում... *(Ավելի ցածր:)* Նրա Սուրբ
կնունքը կանենք Մառ Թումա-
յում...

ԱՇՈՒՐ - Մամ... Մամ ջան, մի գնա,
խնդրում եմ, մի քիչ, մի քիչ էլ
մնա ինձ հետ...

**Անճայն շուրթերը շարժելով, Ջու-
րիան հեռանում, ձուլվում է Խա-
վարին:**

Մթնեցում:

**Լուսարձակի լույսը սահում է
բլինդաժում, ցուցադրում քնած
զինվորներին:**
**Լուսավորվում է բակը, որը Վաչի-
կի երագում՝ իրենց տնամերձ այ-
զին է:**

**Ալեքսանը բահով ծառատունկի
փոս է փորում, պատանի Վաչիկը
կանգնած է նրա մոտ:**

ԱԼԵՔՍԱՆ - Ալեքսան ապան ճողպ-
րին տնկի՛, Վաչիկը ծառը ձիրի՛,
ճողպրին մեծանա՛, ծաղկի՛, բերք
տա ու Վաչիկը ուտի՛, ուժըղանա:

ՎԱԶԻԿ - Ապա, պա տյու ուտլական
չե՛ս:

ԱԼԵՔՍԱՆ - Ա՛ խոխա, ես էլ իմ պա-
պան տնկած ծառի բերքն եմ ու-
տում, լի՛:

ՎԱԶԻԿ - Ապա, պա ես հե՛պ եմ ծառ
տնկլական:

ԱԼԵՔՍԱՆ - Հեպը՝ մեծանաս, տյու էլ
խոխեք ունենաս:

ՎԱԶԻԿ - Պա հի՛նչ հանգի իլավ,
վար տյու ըրեխեք ունեցար՝ ծառ
չտնկեցիր, թոռներ ունեցար՝ նոր
ես տնկում:

ԱԼԵՔՍԱՆ - Է՛, Վաչո ջան, քու հոր
ծնվելա վախտը ըստեղ կորվներ
էր, ծառի տնկելու տեղը խրամատ
էինք փորում, բալա:

ՎԱԶԻԿ - Ապա, ինձ ծառ տնկիլը
կսովրցընե՛ս:

ԱԼԵՔՍԱՆ - Պա իհարկե կսովրցը-
նեմ: Յաշի, տես՝ սե սրհենց փո-
սը քանդում ես... *(Շիվը Վաչիկից
վերցնելով՝ ցույց է տալիս:)*...
փոսին տակին տափլակ քար ես
տի՛նում:

ՎԱԶԻԿ - Ապա, պա քարը տրկըռ-

կին խնգալական չի... Տակոհկը հոնց ա հողը մտնալական:

ԱԼԵԶՍԱՆ - Տես... *(Շիվը բարձրացնում, ցույց է տալիս սուր արմատը:)* Ճղոպրին տակոհկը դյուզ ա քինում, սա որ հողի ու ձիրի համն առավ, հա՛ քիննական ա: Էդ քարը տնում ենք, վար տակոհկը փարթամ ինի, ծառն էլ ավելի ուժեղ ինի, ձղները՝ շատ, ու շատ բերք տա: Հըսկացա՛ր:

ՎԱԶԻԿ - Հըսկացա, հո դանգա չե՛մ...

ԱԼԵԶՍԱՆ - Դե վագ տու, քյնա ձյուր բեր, վար տնկիլան եղը ծառը ձրենք: *(Շիվը կողմ դնելով՝ ծնկում, ափերով հող է դուրս բերում փոսից:)*

ՎԱԶԻԿ - *(գնում է, ծամփին ինչ-որ բան նկատելով՝ կռանում, մատներով հողը հեռացնում, գտած նռնակը բարձրացնում է):* Ապա, յաշի տես՝ մեր հողան էս ինչ մեծ ձղոպուր քիթա:

ԱԼԵԶՍԱՆ - *(շրջվում, նայում է ու սարսափով նետվում տղայի կողմը):* Զգույշ, բալա... *(Նռնակը նրա ձեռքից խլելով սեղմում է կրծքին, ցատկում մի կողմ ու բերանքսիվայր պառկում է:)* Վաչիկ, փախի՛ր... փախի՛ր, բալես...

Պայթյուն:
Մթություն:

Լուսարձակի լույսը սահում է բլինդաժում, ցուցադրում քնած զինվորներին, ապա լուսավորում գլխակ նստած Աշոտին, ամուսնուն թիկունք արած, հեծկլտացող Սաթենիկին: Պատանհի Մուրենը կպած է մոր փեշից:

ՍԱԹԵՆԻԿ - *(կտրուկ շրջվելով՝ ճչում է):* Գնա՛... Իբր ինչի՛ եկար... Եկար, որ աշխարհքով մեկ մեզ խայտառակ անես, խելքդ տաս էս լրբի՛ն...

ԱՆՈՏ - Սաթենիկ...

ՍԱԹԵՆԻԿ - *(նյարդային լացով):* Չեմ ուզում, ոչ մի բառ լսել չեմ ուզում... Երկու տարի աչքիս քուն չի եկել, օրը հազար անգամ աղոթել եմ, որ քեզ մի բան չպատահի... Էլ սրբի դուռ չմնաց, որ չգնամ, մոմ չվառեմ, որ էսօրվան օրը կովից ետ դառնաս ու քեզ ուրիշով տա՛ս: Գնա, Աշոտ, գնա, դու էստեղ ոչ կին ունես, ոչ երեսա... *(Սուրենը, փարվելով մորը, բարձրաձայն լալիս է: Սուրենին.)* Դու էլ ձենդ կտրի, քո գլուխը չունես...

Մթնեցում:

Լուսավորվում են դեմ-դիմաց կանգնած, համազգգեստով, ինքնաձիգն ուսած Մուրենը և Սաթենիկը:

ՍԱԹԵՆԻԿ - *(ընկճված, տխուր):* Սուրեն, տղես, հերդ որ տնից հեռացավ, էլի ռազմաձակատ գնաց: Մի շաբաթ անց զինկոմը մեր տուն եկավ, հայտնեց, որ զոհվել է... Ախր, կոնտուզիա տարած էր խեղձը, երկու տեղից վիրավորված, մահն իր աչքով տեսած... Ինքն էլ չգիտեր, թե ինչ է անում... *(Ողբաձայն:)* Գլուխս մեռնի՛, էն ո՛ր դուրս արի տնից... Էդ կողմերում հորդ գերեզմանը գտիր, տղես... Անպայման գտիր ու ասա, որ Սաթենիկը քեզ սի-

րում է... որ Սաթենիկը քեզ ներել է, թող տո՛ն գա...

Մթնեցում:

Լսվում է Մարտիրոսի երգը.

*Սիրուն թիթեռ ինձ ասա,
Թե ինչով ես դու ապրում,
Ամբողջ օրը թռչում ես,
Ինչպես է որ չես հոգնում:*

**Լուսարձակի լույսը սահում է
բլինդաժում, ցուցադրում քնած
զինվորներին:**

**Արշակը նստում է անկողնում:
Մարտիրոսի երգը շարունակվում
է.**

*Սիրուն, կանաչ դաշտերում
Ես ապրում եմ համարձակ,
Ծաղիկների բոյրն անուշ,
Իմ կերակուրն է միակ...*

ԱՐՇԱԿ - (կիսաձայն): Հեյ... Ո՞վ է երգում...

ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ձայնը - Ես եմ, Մարտիրոսը:

ԱՐՇԱԿ - Ի՞նչ Մարտիրոս:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ձայնը - Մարտիրոսը՝ Սարգիս զորավարի որդին:

ԱՐՇԱԿ - Սուրբ Սարգիս զորավարի...

ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ձայնը - Հա՛:

ԱՐՇԱԿ - Երանի քեզ... Հայրդ էլ, դու էլ հերոսացաք... Իսկ իմ հայրը... Մարտիրոս, օգնիր ինձ, խնդրում եմ, օգնիր, որ այս ամենը երազ դառնա, որ հորս գալը ոչ ոք չհիշի, դառնա իմ տեսած վատ երազը...

Կարճ դադար:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ձայնը - Ներիր քո հո-

րը, Արշակ, նա չգիտի, թե ինչ է անում:

ԱՐՇԱԿ - (հոգոցով): Ասում ես, էլի... Ամաչում եմ տղերքի աչքերին նայել: Մարտիրոս... Մարտիրոս, ի՞նչ եղար... (Գոռում է:) Մարտիրո՛ս...

ՌՈՒԲԵՆ - (կողքի շոջվելով): Արա, դե թողեք քնենք, էլի...

**Արշակը ետ է ընկնում բարձին:
Դադար:**

Դրսից՝ ժամապահի ձայնը.
«Կանգնի՛ր, ո՞վ է գալիս... Տազ-
նա՛յ... Տղե՛րք, հասե՛ք...»:
Հնչում է «Տազնապ» ազդանշանն ու թարթվում՝ կարմիր լույսը:

**ԱՐՇԱԿ - (թախտից ցած թռչելով՝
ժանկում է ինքնաձիգը):** Ջո՛կ, տազնա՛յ...

**Խուռներամ իրարանցում: Ինք-
նաձիգը ձեռքին իր սենյակից
ներս է խուժում Արզումանյանը:**

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Առանց խուժապի... արագ, արագ... (Ձինված մարտիկներին դուրս թողնելով՝ հետևում է նրանց:)

Բակից՝ աղմուկ, հրահանգներ.

- Դիրքավորվե՛ք, արագ...
- Ձախ թևը՝ ուշադիր...
- Պարոն ավագ լեյտենանտ, այստեղ, այստեղ եկեք...
- Էրմանիլա՛ր, օլդուրմերին... օլդուրմերին... չսպանե՛ք, ես ձեր մոտ եմ եկել... ես ձեր մոտ եմ եկել...
- Չկրակե՛ս: Ստուգի՛ր՝ զենք չկա՞ մոտը... Պայթուցիկներ չունի՞...

- Էս ո՞վ ա, արա՛... Հալա առաջ ընկի...

Մտնում են ձեռքերը ծոծրակին պահած, քիկուցքից հրվող Չաբիլը, զենքը նրան հառած զինվորները:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(Սուրենին, Նարեկին):* Սրան իմ սենյակը տարեք ու աչալուրջ հսկեք: *(Գերուն տանում են: Արշակին.)* Մերժանտ Մելքոնյան, անմիջապես ուժեղացված վերակարգ կազմեք:

ԱՐՇԱԿ - *(ձգվելով):* Լսո՞ւմ եմ:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(առանձնանալով՝ հեռախոսով):* «Լազուր»... «Լազուր», ես «Արծիվն» եմ... ես «Արծիվն» եմ... մենք անկոչ հյուր ունենք, մեկ հոգի... նվեր չունի... *(Շարունակում է զեկուցել:)*

ԱՐՇԱԿ - Ուժեղացված պարեկային ծառայության համար շարքայիններ՝ Վաչիկ Գաբրիելյան, Ռուբեն Անտոնյան, Թեմուր Խուդոյան, Աշուր Պետրով: Արագ, շարվել:

Շարվում են:
Արգումանյանը մոտենում է:

ԱՐՇԱԿ - Հավսար, զգաստ: *(Պատվի առնելով:)* Պարոն ավագ լեյտենանտ, ձեր հրամանով...

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Թողնել:

ԱՐՇԱԿ - Թողնել:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(ստուգում է նրանց սպառազինությունը, դիմում շարքին):* Տղերք, գիտեմ, հոգնած եք, տրամադրված, որ առավոտյան հերթափոխը հանձնելու, զորամաս էինք իջնելու:

Բայց իրադրությունը կարծես թե փոխվում է: Մենք դեռ չգիտենք՝ էս ազերին մոլորվել է, թե՛ հետախույզ է, խայժ է, թե՛ մեր զոհությունը ստուգելու միջոց... Տարածքի ամեն մի մետրը ուշադիր հսկողության տակ առեք, սա մենակ չի կարող լինել: *(Կարծ դադար:)* Ես հրամանատարությանը զեկուցեցի իրավիճակը: Վերակարգ է գալիս: Ծուռով այստեղ կլինեն: Մեր խնդիրն է՝ աչքներս չորս արած հսկել սահմանը, հարկ եղած դեպքում հակահարված տալ, չեզոքացնել դիվերսիան, դիմագրավել հակառակորդի հնարավոր առաջխաղացմանը՝ մինչև օգնական ուժերի տեղ հասնելը: Կատարել:

ԱՐՇԱԿ - Վերակարգ, անջ, դարձ: Քայլո՞վ, մարշ: *(Ուղեկցում, դուրս են գնում:)*

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(նստում է սեղանի մոտ, Կարենին):* Ներս բերեք:

Կարենը գնում է մյուս հարկաբաժին և Սուրենի, Նարեկի հետ, զենքի տակ, բերում ձեռքերը ծոծրակին պահած գերուն: Սուրենը ելքի մոտ հսկող դիրք է գրավում:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(գերուն):* Անունդ: **ԶԱԲԼ** - Զաբիլ:

Տղաները փոթկացնում են:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(հայացքով ստուգում է նրանց: Գերուն):* Ձեռքերդ իջեցրու, հանգստացի ու հիշի անունդ:

ԶԱԲԻԼ - (*ձեռքերն իջեցնում է*): Զա-
բիլ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Գոնե ազգանունդ
հիշում ես: Ազգանունդ ի՞նչ է, քեզ
ինչպե՞ս են կոչում:

ԶԱԲԻԼ - Իմ անունը Զաբիլ է, ազգա-
նունս՝ Գումբատով: Ես թալիշ եմ,
ազերի չեմ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Հայերեն որտե-
ղի՞ց գիտես:

ԶԱԲԻԼ - Զավենից եմ սովորել:

ՍՈՒՐԵՆ - Պահ, քո՛ւ... ազերիների
բանակում հայ կա՞մ...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (*սաստում է*):
Զխոսել: (*Չափիլին.*) Զավենն ո՞վ է:

ԶԱԲԻԼ - Մեր հարևանը: Ես Լյանք-
յարանից եմ: Մեր թաղում երկու
հայ ընտանիք կար, Զավենենք
մեր հարևանն էին: Ազերիները
նրանց տունը վառեցին, Զավե-
նենք պարոմով Թուրքմենիստան
փախան... Բայց թալիշը հային
թշնամի չի: Թալիշին ազերիներն
են ստիպում կրակել: Մենք
նրանց չենք սիրում, նրանք էլ՝
մեզ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Երբվանից ես
բանակում:

ԶԱԲԻԼ - Վեց ամիս: Առաջին գծի
մեծ մասը լեզգիներ են, թալիշ-
ներ, ավարներ... թաթեր էլ կան:
Ազերիները քիչ են: Կամանդիր-
ներն են ազերի: Բնիկներիս
կռվացնում են, իրանք՝ շահում,
որ մեզ վերացնեն, մեր երկրի
տերը դառնան:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Էդ դասը քեզ ո՞վ
է սովորեցրել:

ԶԱԲԻԼ - Նազիմը:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Հետախուզութ-
յան պե՛տը:

ԶԱԲԻԼ - Չէ, Նազիմը սերժանտ ա:
Նա լեզգի ա: Նրա հայրը «Ազատ
Լեզգիստան» կազմակերպության
գաղտնի անդամ ա: Նազիմն ինձ
օգնեց, որ փախչեմ: Նազիմն ա-
սում էր, որ հազար տարի առաջ
քոչվոր թաթար-թյուրքերը գրա-
վեցին մեր երկիրն ու բնիկներին
ոչնչացնում են, թշնամացնում, որ
իրանք երկրի տերը դառնան:
Նազիմն ասում էր՝ հայերի հետ
մենք կռիվ չունենք: Նազիմն ա-
սում էր...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Լավ, բավական
է:

ԶԱԲԻԼ - Չէ, բավական չի: Բա չեք
հարցաքննում, թե ինչու եմ փա-
խել ձեր մոտ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ինչո՞ւ ես փախել
մեր մոտ:

ԶԱԲԻԼ - Նազիմն ասում էր...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Էլի՞ Նազիմ...

ԶԱԲԻԼ - Մինչև վերջ լսի, է՛, կաման-
դիր... Նազիմն ասում էր՝ հայեր,
զգույշ եղեք, էս գիշեր Զալիան
գալու է: Զալիա մարջ գալը...
մարջ ա եկել՝ ուչ... երեք հաս
հայի գլուխ բերի, ամեն գլուխը՝
հինգ հարյուր դոլար, բա՛մ...

Չինվորները միմյանց են նայում:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Զալիա՞... Զալիան
ո՞վ է:

ԶԱԲԻԼ - Նազիմն ասում էր՝ Թուր-
քիայից ա եկել, «Գորջ գայլերից»
ա...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ուրի՞շ:

ԶԱԲԻԼ - Ինձի զենք կտա՞ք:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Չենք... Բեզ...

ԶԱԲԻԼ - Հա: Մինչև Չաքիրովին չխփեմ, չեմ հանգստանա:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Խփող էիր՝ ձեր մոտ կխփեիր: Եկել ես՝ էստեղ խփես:

ԶԱԲԻԼ - Չաքիրովն էստեղ կգամ...

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Դու էիր ասում, որ գիշերով գալու է, ինձ ես հարցնում:

ԶԱԲԻԼ - Չէ, կամանդիր, գիշերը Չալիան ա գալու: Չաքիրովը մեր չաստի կամանդիրն ա... *(Դռան բացվելուն պես վախեցած կծկվում է, բայց տեսնելով, որ մտնողն Արշակն է՝ ուղղվում է:)* Չաքիրովն ինձ ծեծում ա... պոստին ինձ պատրոն չի տալի, ասում ա՝ հայերը թող քեզ խփեն՝ կորխան թալիշներդ հերոս կունենաք:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Կորխանն ինչ է:

ԶԱԲԻԼ - *(փորձում է հիշել):* Կորխան... կորխան... ցռան, էլի...

ԱՐՇԱԿ - Վախկո՞տ:

ԶԱԲԻԼ - Հա, վախկոտ: Լազիմն ասում էր՝ ազերին մեզ ա առաջ գցում, որ հայը լեզգի խփի, թալիշ խփի, թշնամություն ընկնի մեր մեջ:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - «Գորշ գայլը» հենց այս գիշեր է գալու:

ԶԱԲԻԼ - Հա, էս:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Հենց այս պահակակետի վրա:

ԶԱԲԻԼ - Հա, Լազիմն ասավ՝ էստեղ ա գալու:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ո՞ր կողմով է բարձրանալու:

ԶԱԲԻԼ - Չգիտեմ:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Բանի՞ հոգով են գալու:

ԶԱԲԻԼ - Մենակ... Չալիան բլինդած ա մտնում ու պայթացնում ա... Էլի ա արել: Լազիմն ասավ՝ չորս անգամ արել ա...

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ուրի՞շ:

ԶԱԲԻԼ - *(ուտերը թոթվելով):* Էդքան:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - Լավ հիշիր, ուրիշ բան չունեն ասելու:

ԶԱԲԻԼ - Չէ, էդքան... Ուրիշ բան չգիտեմ:

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(գրպանից բանային հանում, մեկնում է Արշակին):* Իմ սենյակում սրան փակեք:

ԱՐՇԱԿ - Լսում եմ: *(Չաքիրին.)* Վեր կաց, գնացիք: *(Գնում են:)*

ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ - *(հեռախոսը հանելով՝ առանձնանում է):* «Լազուր»... «Լազուր», ես «Արծիվն» եմ... ես «Արծիվն» եմ... *(Հեռանալով շարունակում է խոսել:)*

ՍՈՒՐԵՆ - Չալիա՞... *(Նարեկին.)* Վեհափառ, զահլեն «զլուխ» չի՞ նշանակում, էն որ ասում ենք՝ զահլես մի տար, զահլեդ չունեմ...

ՆԱՐԵԿ - Չէ, «զահլան» բարբառով համբերություն է նշանակում: Բայց էդ թուրքի անունը ոչ թե Չալիա է, այլ Չալ-հա՛: Նշանակում է էգ գայլ: Թյուրքախոսները առասպել ունեն՝ իր հարազատ երեխաներին հոշոտած, մարդակեր կնոջ մասին է: Նրա անունը Չալիա է:

ԿԱՐԵՆ - Թուրքերի առասպելը հենց մարդակերության մասին պիտի լինի, ուրիշ էլ ինչ...

Մքնեցում:

Բակը:

Ուշ գիշեր է:

Մեղմ հնչում է «Ախպերս ու ես» երգը:

Լուսնի աղոտ շողով լուսավորված կիսամութ քակում ստվերներ են երևում, ապաև՝ տարբեր տեղերից մուտք գործող սևազգեստ կանայք: Նրանք համրաքայլ առաջանում, ուղվվում են դեպի ճախակողմի քմբի խաչքարը:

Խաչքարի մոտ ծնկի գալով՝ կանայք մտներ են վառում:

Վերևից հզոր լույս է ծորում խաչքարի վրա:

Մթնեցում:

Լուսավորվում է բլինդաժը: Նույն պահն է, ինչ քիչ առաջ:

ԿԱՐԵՆ - Թուրքերի առասպելը հենց մարդակերության մասին պիտի լինի, ուրիշ էլ ի՞նչ...

ՍՈՒՐԵՆ - Հիմա էս եկողը կին է:

ՆԱՐԵԿ - Չեմ կարծում: Երևի որպես դաժան ու արյունարբու՝ իր համար մականուն է ընտրել:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (մտախոհ, ինքն իրեն): Կգա՝ հախից կգանք, կիմանանք՝ է՞գ է, թե՞ որձ... (Իրեն նայող զինվորներին, մտերմիկ): Տղերք, իրավիճակի լրջությունը բոլորիս է պարզ: Չեմ ուզում ավելորդ ծառեր ասել: Զգոն եղեք: Զգոն եղեք ու... պահպանեք ձեզ: (Հատու:) Մեկ գծով՝ շարվել: (Հրամանն անմիջապես կատարվում է: Ներքին տագնապն ու զգացմունքները զսպելով, դանդաղաքայլ անցնում է շարքի

առջևով՝ իբրև ստուգում է մարտիկների սպառազինությունը: Տպավորություն է՝ ուզում է ինչ-որ բան ասել, բայց զսպում է իրեն: Մի պահ գլխահակ մտորելուց հետո՝ հրամայական:) Պարոն սերժանտ:

ԱՐԾԱԿ - (ծգվում է): Լսում եմ, պարոն ավագ լեյտենանտ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Անմիջապես համալրել պահակակետերը: Դու առաջին պահակակետում կլինես՝ հեռախոսի մոտ: (Չինվորները երկմտանքով միմյանց են նայում:) Պատասխանդ չլսեցի, սերժանտ:

ԱՐԾԱԿ - (երկմտած, կիսաձայն): Լսում եմ:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (պատվի առնելով, ազդու:) Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի պաշտպանության դիրքերում մարտական ուժեղացված պարեկություն իրականացնելու համար՝ ջոկ, անջ, դարձ: (Հրամանը կատարվում է:) Զայրվ, մարշ: (Ոչ ոք տեղից չի շարժվում:) Կատարել հրամանը: (Զգաստ դիրքը թողնելով՝ զինվորները շրջվում են հրամանատարին:)

ԱՐԾԱԿ - Իսկ դո՞ք:

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ավելորդ հարցեր մի տվեք: Կատարել հրամանը:

ՆԱՐԵԿ - Կներեք, պարոն ավագ լեյտենանտ, բայց... ախր, պահակակետերն արդեն ուժեղացված են...

ԱՐԶՈՒՄԱՆՅԱՆ - (հայացքը նրանից փախցնելով): Հրամանները չեն քննարկվում:

ԱՐՇԱԿ - (մտերիմ տոնով): Պարոն Արզումանյան, մենք լսեցինք, որ «Գորշ գայլը» ուղիղ բլինդաժ է գալու... Դուք մեզ դիտմամբ եք ցրում, որ... որ վտանգից հեռացնեք: Ձեզ ո՞նց մենակ թողնեք: Մենք միասին կդիմավորենք նրան:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - (նրան չնայելով): Սահրադյան, դու գիտես, չէ՞, թե ինչ հետևանքներ է ունենում մարտական հրամանին չենթարկվելը:

ԱՐՇԱԿ - Գիտեմ:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ըստ կանոնակարգի պատասխանեք, սերժանտ:

ԱՐՇԱԿ - Ճիշտ այդպես, պարոն ավագ լեյտենանտ, գիտեմ, բայց... մենք միասին կդիմավորենք «Գորշ գայլին»:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ո՛չ մի դեպքում:

ՆԱՐԵԿ - (հաստատակամ): Մենք չենք գնա, հրամանատար, չենք գնա:

ՍՈՒՐԵՆ - Ախր, պարոն լեյտենանտ, դիվերսանտը էստեղ ա գալու, մենք ո՞ր գնանք:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - Ոչ մի դեպքում, լսո՞ւմ եք, ոչ մի դեպքում... Դ՛նրս ելեք բլինդաժից, կատարեք հրամանը, այլապես պատասխան կտաք դրա համար:

ՆԱՐԵԿ - Կներեք, պարոն ավագ լեյտենանտ, իսկ մտածել եք, թե ինչ պատասխան կտանք մենք մեր խղճին, եթե, Աստված չանի, Զալհան գլխատի ձեզ:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - (նյարդերը տեղի են տալիս, փլվում է աթոռին,

գլուխն առնում ավերի մեջ): Տղերք... տղերք ջան, բայց... բայց ես որբանոցում եմ մեծացել, ինձ սպասող չկա: Ես ոչ մի հարազատ չունեմ: Ես ոչ մի հարազատ չունեմ՝ ձեզնից բացի... Գնացեք այստեղից, խնդրում եմ... գնացեք...

Լարված լռություն:

ԱՐՇԱԿ - Լուսաբացին քիչ մնաց:

ԱՐՉՈՒՄԱՆՅԱՆ - (վճռական ոտքի ելնելով): Դիրքավորվեք, տղերք:

Ձենքերը կարգի բերելով՝ թախտերի, պահարանիկի ետևում դիրքավորվում են:

Համրաքայլ մտնում են բոլոր հերոսները, կանգնում հարազատների կողքին ու նրանց պես հառվում մուտքին:

Լարված սպասում:

Դբսում որոտում է երկու կրակոց: Ձիմվորները լիցքավորում են զենքերը, նշանառության տակ վերցնում մուտքը:

Դանդաղ բացվում է դուռը: Մտնում է Անահիտը:

ԱՐՇԱԿ - Անահիտ...

ԱՆԱՀԻՏ - (փլվում է աթոռին: Ուսից հանելով հրացանը՝ մի կողմ է դնում): «Գորշ գայլը» չհասավ որսին: Ինքը որս դարձավ...

Հնչում է «Հայաստան» երգը*):

Պահի մեջ արձանացած ներկաների վրա դանդաղ թափառում է լուսարձակը, բակում լուսաբացի շողերից հուրհրում է խաչքարը:

*) «Հայաստան». խոսք՝ Սամվել
Խալաթյանի, երաժշտությունը՝

Ինգրիդ Կուպի (Ըստ «Ես չեմ
մեռնի» երգի երաժշտության):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մայր, իմ սուրբ,
Հայրենիք իմ, հարազատ,
Իմ որդին քո համար,
Քո բախտի համար՝ քոնն է ահա:

Կրկներգ

Գեթ միայն դու ապրիր անպարտ,
Գեթ միայն դու շնչիր ազատ,
Ու թող երկինքդ լինի միշտ անամպ,
Ու թող արևդ լինի միշտ պայծառ,
Հայաստան,
Հա-յաս-տան...
Մայր, իմ մայր,
Հայրենիք իմ սրբանուն,
Քեզ համար, հանուն քեզ
Ընկավ նա մարտում՝ հերոսի պես խիզախ:

Կրկներգ

Գեթ միայն դու ապրիր անպարտ,
Գեթ միայն դու շնչիր ազատ,
Ու թող երկինքդ լինի միշտ անամպ,
Ու թող արևդ լինի միշտ պայծառ,
Հայաստան,
Հա-յաս-տան...

ՄԵՐ ԼԵՂԻՆԱԿԸ ՄԵՐ ԼԵՂԻՆԱԿԸ ՄԵՐ ԼԵՂԻՆԱԿԸ

Դավիթ ԽԱԶԻՅԱՆ

Քանի դեռ աշխարհում պատեր և փշալարեր կան՝ ոչ ոք ազատ չի կարող լինել: Անգամ էական չէ, թե դու որ կողմում ես: Եթե անգամ քո փշալարերը ոսկուց են, իսկ քո ոտքերի տակ թանկարժեք գորգ է փռված, դու չես կարող ազատ լինել: Եթե անգամ հակառակ կողմ քայլես, ապա մի օր քայլերդ քեզ կրկին փշալարի մոտ են բերելու: Եթե անգամ աչքերդ փակես՝ մատների դիպչելու են փշերին ու արյունակալեն: Եթե անգամ փակես աչքերդ ու նստես մի տեղ՝ քեզ է հասնելու տառապողների հառաչք: Եթե անգամ խցանես ականջների ու փակես քիթդ... Քանի հոգիդ կենդանի է, դու անկարող ես չառնչվել փշալարերին, որովհետև դրանք ավելի հաճախ հենց քո մեջ են: Եվ ինչը կարող է մեղմել այդ անհատնում ցավը:

ՄԵՐ, ՀԱՅ ԵՎ ՓՇԱԼԱՐԵՐ

Դրամա երեք արարով

Գործող անձինք՝

ԶԻՆՎՈՐ - նույն ինքը՝ **ԿԱՅԵՆ**

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - նույն ինքը՝ **ԱԲԵԼ**

ԱՐԱՐ ԱՌԱՋԻՆ

Մթնշաղ է: Լսվում է ամայրայի ձայնը: Բեմի խորքից ներս են մտնում շոթա-
յակապ կալանավորն ու նրան հսկող զինվորը: Երկուսն էլ հոգնած են ու ան-
տարբեր ամեն ինչին: Գրեթե նույն հագուստով են: Միակ տարբերությունը
զինվորի ձեռքի հրացանն է: Մոտենում են բեմը կիսող պատին, որն իրակա-
նում փշալարերով իրար միացած երկու սյուն է: Պատի աջ և ձախ կողմե-
րում պարզունակ քնատախտակներ են: Ավտոմատիզմի հասած
շարժումներով կալանավորը մեկնում է ձեռքերը, զինվորն քացում է ձեռ-
նաշղթան, կալանավորն անցնում է իր բանտախուցը, զինվորը կողպում է
դուռը, և գրեթե միաժամանակ նստում են՝ ամեն մեկն իր քնատախտակին:
Կայծակի փայլատակումը լուսավորում է բեմը, և կրկին ամայրայի ձայնն է
ողողում դահլիճը: Զինվորը գլանակ է հանում գրպանից, վառում ու փռվում
է քնատախտակին: Կալանավորը գրեթե անտարբեր
նրա շարժումներին է հետևում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ինձ էլ չե՛ս հյուրասի-
րի:

Զինվորն, ասես անակնկալի գա-
լով ու հիշելով դրացու մասին,
դանդաղ վեր է կենում, մոտենում
կալանավորի ճաղադրմանակին, մի
անգամ էլ է ներքաշում իր գլանա-
կից, մնացորդը մեկնելով կալա-
նավորին՝ վերադառնում է իր
տեղը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - *(ազատորեն ներքա-
շելով ծուխը):* Ծնորհակալ եմ, եղ-
բայր:

ԶԻՆՎՈՐ - *(կրկին մեկնվելով քնա-
տախտակին ու իր համար նոր*

զլանակ կպցնելով): Ինչո՞ւ ես ինձ
եղբայր անվանում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - *(թեթև ծիծաղով):* Ե-
թե չեմ սխալվում, անունդ Կայեն
է, չե՛:

ԶԻՆՎՈՐ - Այո, բայց դա քեզ իրա-
վունք չի տալիս ինձ «եղբայր»
կոչել: Գիտես՝ կանոնակարգով
արգելված է:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Իհարկե, գիտեմ:
Բայց զավեշտն այն է, որ իմ ա-
նունն էլ Աբել է:

ԶԻՆՎՈՐ - Հետո ի՞նչ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Երևի չես լսել Կայե-
նի և Աբելի պատմությունը:

ԶԻՆՎՈՐ - Երբեք չեմ լսել: Պատմիր: Միևնույն է, քունս չի տանում: Դուք՝ կալանավորներդ, հետաքրքիր պատմություններ գիտեք:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դե, դա պատմություն էլ չէ, այլ մի հին գրույց կամ, գուցե, առասպել: Ո՞վ գիտե... Ժամանակին երկու եղբայր կային՝ Կայեն և Աբել: Կայենը ռանչպար էր, իսկ Աբելը՝ խաշնարած: Նրանք մի հորից ու մի մորից էին: Ու մի օր էլ որոշեցին իրենց ունեցածից ընծաներ մատուցել Աստծուն:

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ դա ո՞վ է: Նրանց հմյրը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դե... Մոտավորապես՝ այո:

ԶԻՆՎՈՐ - Հետո՞

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Կայենն ընտրեց երկրի տված լավագույն պտուղները՝ մրգեր, բանջարեղեն, հատապտուղներ: Իսկ Աբելն իր հոտի լավագույն ոչխարներից առանձնացրեց: Ու նրանք առանձին-առանձին ընծաներ մատուցեցին Աստծուն: Բայց Աստված Աբելի ընծաները հավանեց, իսկ Կայենինը մերժեց: Կայենը դրանից շատ ազդվեց ու կախեց երեսը: Աստված, տեսնելով Կայենի վիժակը, հարցրեց՝ ինչո՞ւ ես բարկացել ու կախել երեսդ: Չէ՞ որ եթե բարի լինես, այն կբարձրանա, ու չես խուսափի աչքերիս նայել: Բայց եթե բարի չլինես, իմացի՞ր, որ մեղքը քեզ մոտ է ու փափա-

գում է քեզ: Բայց դ՛ն իշխիր նրա վրա ու մի թող, որ նա տիրանա քեզ: Կայենը լսեց խրատը, բայց ոչինչ չպատասխանեց, այլ գնաց իր գործին: Մի օր էլ այնպես ստացվեց, որ նա եղբոր հետ դաշտում էր: Այդ պահին նախանձն ու ամբարտապան սիրտը կրկին գլուխ բարձրացրին նրա մեջ, ու նա սպանեց եղբորը: Այդ տեսնելով՝ Աստված հարցրեց նրան՝ ո՞ր է քո եղբայր Աբելը: Կայենը, տակավին ներքուստ եռալով, կամ էլ, ո՞վ գիտե, ցանկանալով մի կերպ խույս տալ անխուսափելի պատժից, պատասխանեց՝ չգիտեմ, մի՞թե ես եղբորս պահապանն եմ: Եվ Աստված ասաց՝ ինչ ես արել, քո եղբոր արյան ձայնը երկրից բողոքում է ինձ: Ուրեմն՝ անիծյալ լինես երկրի վրա, որ իր բերանը բացեց՝ եղբորդ արյունը քո ձեռքից ընդունելու: Երբ երկրի վրա գործ անես՝ նա այլևս արդյունք չտա քեզ, այլ նրա վրա աստանդական ու թափառական լինես: Կայենը՝ լիովին հուսահատ ու մոլոր, դիմեց Աստծուն ու ասաց՝ իմ մեղքն ավելին է, քան թողությունը: Այսօր դու արտաքսեցիր ինձ երկրի վրայից, ու ես այսուհետև պիտի թաքնվեմ քեզանից, անտուն ու թափառական դառնամ, և ինձ գտնող յուրաքանչյուր ոք կցանկանա սպանել ինձ: Այս լսելով՝ Աստված ասաց. ով որ Կայենին սպանի՝ նրանից յոթնա-

պատիկ վրեժ կառնվի: Եվ Աստված նշան դրեց Կայենի վրա, որ բոլորը ծանաչեն նրան, ու ոչ ոք չսպանի նրան, եթե ինչ-որ տեղ հանդիպի: Իսկ Կայենը լքեց այդ տեղերը ու տեղափոխվեց արևելքում գտնվող ինչ-որ երկիր: Ասում են՝ դրանից հետո նա ամուսնացել է, զավակ ունեցել ու մի քաղաք է կառուցել: Բայց դա արդեն էական չէ: Սա է այդ հին պատմությունը, որ լսել եմ մորիցս:

Միառժամանակ լռություն է տիրում: Միայն ամալրոպի որոտն ու անձրևի ձայնն են լսվում:

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ ինչո՞ւ հայրը չընդունեց Կայեն որդու նվերները: Նա անկեղծ սրտով չէր մատուցում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ: Դրա մասին մայրս ինձ ոչինչ չի ասել: Ես պարզապես հիշեցի այս հին պատմությունը, քանի որ ինչ-որ խորհրդավոր բան կար մեր հանդիպման մեջ: Ընդունիր, որ ամեն օր չեն Աբել և Կայեն անունով մարդիկ հանդիպում, այն էլ՝ այսպիսի պայմաններում:

ԶԻՆՎՈՐ - Թերևս: *(Վեր է կենում պառկած տեղից, մոտենում ճաղավանդակին:)* Վերցրո՞ւ այս կիսատ տուփն ու լուցկին: Հույս ունեմ, պատժախուցը չես հրկիզի:

Կալանավորն աճապարանքով վերցնում է զինվորի մեկնած նվերները՝ կարծես վախենալով,

որ վերջինս կարող է հանկարծ փռշմանել ու ետ վերցնել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ծնորհակալ եմ, շնորհակալ... Դու չես ուզում, որ քեզ «եղբայր» անվանեմ, բայց քո արածն, հիրավի, եղբայրական արարք էր: Իսկ դու ունե՞ս:

ԶԻՆՎՈՐ - Ունեմ, մի անհանգստացիր: Եվ խնդրում եմ՝ առանց բարոյախոսության: Չզվում եմ դրանից: Հատկապես, որ վերջին ունեցածս չէր, որ տվեցի քեզ: Իհարկե, էլի ունեմ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Կեցցես, Կայեն: Չի կարելի վերջին ունեցածը տալ: Դրանով ինքնըստինքյան կորոշիր ինձ վերցնել քո վերջին ունեցածը: Իսկ ես դա չեմ ուզում: Դա իմ կողմից տմարդություն կլիներ:

ԶԻՆՎՈՐ - *(կրկին մեկնվելով քնատախտակին):* Իսկ ինչո՞ւ չի կարելի վերջին ունեցածը վերցնել: Դա ի՞նչ է, բարոյախոսություն: Խնդրեցի, չէ՞...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ոչ մի բարոյախոսություն: Ո՛չ մի դեպքում: Ծան բաժին թող դառնա բարոյախոսությունը: Իմ ասածը կյանքի ճշմարտություններից է: Լավ չէ մարդուց վերցնել նրա վերջին կտորը:

ԶԻՆՎՈՐ - Թող չտա: Չէ՞ որ կարող էի և չտալ...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Իհարկե: Բայց ընդունիր, որ շատ ավելի դժվար է վերջին ունեցածը տալը: Ունեցածից բաժին հանել, ըստ էության,

բոլորն էլ կարող են: Սակայն վերջինը տալը քչերին է հատուկ: Դրա համար ուրիշ մարդկային հատկանիշներ են պետք, ուրիշ մոտեցում:

ԶԻՆՎՈՐ - Հիմարություն չէ՞ վերջին ունեցածն ուրիշին տալը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Հիմարություն չէ: Դրանից դու ավելի ես հարստանում: Հոգով, իհարկե:

ԶԻՆՎՈՐ - (քմծիծաղով): Իրոք: Դու տարօրինակ բաներ ես ասում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ես: Օրինակ...

ԶԻՆՎՈՐ - Դե, օրինակ, քո այդ մտացածին պատմությունը եղբայրների մասին: Չգիտեմ, ով է մոզոնել այն, բայց մի բան ակնհայտ է՝ հայրն անիրավացի վարվեց Կայենի հետ: Կարծես հենց ինքը, անուղղակիորեն, իհարկե, դրդեց նրան սպանել եղբորը, իսկ հետո դաժանորեն պատժեց նրան: Հայրը չպետք է այդպես վարվեր:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դա փորձություն էր:

ԶԻՆՎՈՐ - Փորձություն: Ինչի՞ համար: Ինչ է, Կայենը առիթ էր տվել կասկածելու հոր հանդեպ իր սիրոն: Ո՞վ շահեց այդ ամենից: Աբե՛լը: Ո՛չ, նա սպանվեց: Կայե՛նը: Կրկին՝ ոչ: Նա դատապարտվեց հավերժական դեզերումների ու մեղքի ծանրության տակ մաքառելու: Նույնիսկ փրկության ու մեղքը քավելու հույս էլ չստացավ: Հայրը շահեց: Կասկածում եմ: Եղբայրները երևի հաշտ ու խաղաղ ապրում

էին կողք-կողքի մինչև այդ չարաբաստիկ օրը, երբ խռովվեց նրանց անվրդով կյանքն ու աշխատանքը: Բնչ ուզում ես ասա՝ մի բան շինծու ու կեղծ է այս պատմության մեջ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ, չգիտեմ...

Մի բան էլ էր ասում մայրս՝ մի չարախոսիր քո հորը:

ԶԻՆՎՈՐ - (տարակուսանքով): Հըմ...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Եվ մի դատիր, որ ինքդ չդատվես:

ԶԻՆՎՈՐ - Հանգստացիր: Ես ոչ դատում եմ, ոչ էլ չարախոսում: Պարզապես ցանկանում եմ հասկանալ պատմածդ: Եվ որքան էլ մտածում եմ, չեմ հասկանում՝ ո՞րն էր Կայենի մեղքը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Նրա սրտում չարություն կար, որը նա չկարողացավ վանել իրենից: Նախանձ և չարություն:

ԶԻՆՎՈՐ - Մի բան խառնում ես: Նախանձն ու չարությունը արդեն հետո ի հայտ եկան, երբ նրա հայրը (Աստված, հա՛) մերժեց իր տղայի ընծաները: Ուրեմն՝ կատարվածի պատճառը հոր մեջ է պետք փնտրել: Եթե Աբելի ընծաները մերժվեին, նա էլ, թերևս, նույն իրավիճակում կհայտնվեր և հենց ինքը եղբայրասպան կդառնար: Համաձայն չեմ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - (կարճ լռությունից հետո): Միգուցե: Դժվար է գլուխ հանել: Հնարավոր է, դու ծիշտ ես մեկնաբանում: Ամեն դեպքում

մեզ հայտնի չէ Աստծո մտադրությունը:

ԶԻՆՎՈՐ - Ես կասեի՝ դիտավորությունը: Ծնողները հաճախ տարօրինակ բաներ են անում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Կարելի է և այդպես ասել:

Կրկին լռություն է տիրում: Ձինվորի շնչառությունը խորանում ու խամփոցի է վերածվում: Կալանավորն էլ կուչ է գալիս քնատախտակի ծայրին, գրկում ծնկներն ու հայացքն ուղղում է պատուհանից դուրս: Բեմում աստիճանաբար մարում են լույսերը:

ԱՐԱՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Դարձյալ մթնշաղ է: Եվ դարձյալ լավում է ամպրոպի ձայնը: Կրկնվում է նույն պատկերը՝ բեմի խորքից ներս են մտնում շոթայակապ կալանավորն ու նրան հսկող զինվորը: Երկուսն էլ դարձյալ հոգնած են ու անտարբեր ամեն ինչին: Մոտենում են բեմը կիսող պատին: Ձինվորը բացում է կալանավորի ձեռնաշղթաները: Վերջինս անցնում է իր բանտախուցը, զինվորը կողպում է դուռը, և գրեթե միաժամանակ նստում են՝ ամեն մեկն իր քնատախտակին: Կայծակի փայլատակումը լուսավորում է բեմը, և կրկին ամպրոպի ձայնն է ողորդում դահլիճը: Ձինվորը գլանակ

է հանում գրպանից, վառում ու փռվում է քնատախտակին:

ԶԻՆՎՈՐ - (ծուխը ներս քաշելով): Ծխելու բան ունե՛ս:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - (գոհունակությամբ): Իհարկե: Թաքցրել էի տախտակների տակ: Այս գիշեր հաստատ կհերիքի ինձ: Ինչ է՝ քունդ չի տանում:

ԶԻՆՎՈՐ - Ոչ, թեև շան պես թրջված ու հոգնած եմ: Տեսնես մի օր այս նզովյալ անձրևը վերջանալի՞ն է:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Իհարկե, վերջանալու է: Ինչն ունի սկիզբ, ունի նաև վերջ:

ԶԻՆՎՈՐ - (թեթև հեզնանքով): Դա էլ է մայրդ ասել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - (ծիծաղելով): Իսկ գիտե՛ս, անձրևն ինչով է վերջանալու:

ԶԻՆՎՈՐ - Ուժ չունեն կռահելու: Ինչո՞վ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ձնով: Աշնանը միշտ էլ ձմեռն է հաջորդում: Գոնե՛ այս լայնությունների վրա:

ԶԻՆՎՈՐ - Դա ձիշտ է... (Կարճատև դադար տալով): Լսիր, իսկ դու ինչի՞ համար ես այստեղ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - (գարմացած): Այսինքն:

ԶԻՆՎՈՐ - Ասում եմ՝ ինչպե՛ս հայտնվեցիր ծաղերի ետևում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ախր, ինքդ բերեցիր ինձ այստեղ...

ԶԻՆՎՈՐ - Դե, դա չեմ ասում... Ինչպե՛ս հայտնվեցիր այստեղ՝ ծամբարում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դա քեզ իրո՞ք հետաքրքիր է:

ԶԻՆՎՈՐ - Այո, այլապես չէի հարցնի: Թեև կարող ես և չպատասխանել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ոչ: Ինչո՞ւ: Պարզապես մտածեցի, թե իմիջիայլոց ես հարցնում:

ԶԻՆՎՈՐ - Դրա հավեսը չունեմ: Ոչ էլ՝ անձնական գործը կարդալու:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Բայց ամեն օր լսում ես իմ հողվածների համարները:

ԶԻՆՎՈՐ - Հողվածը՝ հողված... Ու ոչ էլ լսում եմ... Դու ինձ իրական պատմությունն արա:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դե, կարճ ասած՝ զանազան մեղքերի կամ, ինչպես իրավաբաններն են ասում, մարդկության և մարդկայնության դեմ կատարած հանցավոր ոտնձգությունների համար:

ԶԻՆՎՈՐ - Եվ որո՞նք են դրանք՝ այդ ոտնձգությունները...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Օրինակ՝ գողությունը...

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ ի՞նչ էիր գողացել: Ոսկի՞:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չէ՛ հա՛, ոսկի՛... Հո չասացիր... Ոսկին ինչի՛ս է պետք:

ԶԻՆՎՈՐ - Ինչպե՞ս թե: Ոսկին ոսկի է...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Եթե հիմա այս վանդակի ճաղերը ոսկուց լինեին, ես դրանից ավելի հարուստ կլինեի: Չէ, դա փուչ բան է: Ես ավելի կարևոր բան էի գողացել՝ մի փոր հաց:

ԶԻՆՎՈՐ - Հա՛ց: Մի փոր հա՛ց: Եվ

դրա համար քեզ ուղարկել են այստե՛ղ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Այո, հենց դրա համար:

ԶԻՆՎՈՐ - (*քահ-քահ ծիծաղելով*): Բայց ինչո՞ւ էիր գողացել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Իսկապես չգիտեմ, թե՞ ծաղրում ես ինձ:

ԶԻՆՎՈՐ - Գաղափար չունեմ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ես քաղցած էի:

ԶԻՆՎՈՐ - Զաղցած... Եվ դրա համար քեզ բանտարկեցի՞ն...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Այո: Չնայած, ես այլ կերպ կարտահայտվեի՝ ինձ պատերի ու փշալարերի մի կողմից պարզ տեղափոխությամբ մյուս կողմն են փոխադրել: Պատկերացնո՞ւմ ես՝ Զրիստոսից քսան դար անց ես քաղցած էի: Բայց ոչ ոք ինձ հաց չտվեց, իսկ խնդրել ամաչում էի: Ինչքան կարելի է խնդրել:

ԶԻՆՎՈՐ - Կարող էիր հորիցդ խնդրել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ի՞նչ հայր, Կայեն: Ես հայր չեմ տեսել: Դեռ չէի ծնվել, երբ նա թողել-հեռացել է ինձանից: Կամ, գուցե, սպանել են... Չգիտեմ: Ամեն դեպքում նա չկար իմ կողքին: Այլապես՝ երևի թե կխնդրեի: Ինչևէ, հաց չկար, ուստի ես որոշեցի այն գաղտնի վերցնել: Իսկ դա քրեագիտության մեջ «գողություն» է կոչվում՝ դրանից բխող տխուր հետևանքներով: Մինչդեռ ես գայլի պես քաղցած էի: Հայացքս մթազնել էր, ուղեղս եռում էր, իսկ գիտակ-

ցությունս խամրել էր: Սակայն մի բան, այնուամենայնիվ, հասկանում էի՝ եթե այդ պահին սովից մահանայի, դա ոչնչով արդարացված չէր լինելու: Մի՞թե մի փոր հացը համադրելի է մարդու կյանքի հետ...

ԶԻՆՎՈՐ - Չգիտեմ... Հաճախ հազարավոր մարդկանց փուչ կյանքը մի կտոր քարթու հաց էլ չարժի:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դե իհարկե... Ինչ մարդու կյանք, ինչ բան... Այսօր կա, վաղը չկա... Բայց եթե լուրջ խոսենք, ավելի շուտ հացն է մարդու համար, քան մարդը՝ հացի: Երևի պետք էր, որ ես գողանայի այդ հացը, ուտեի, որ չսատկեի սովից, այլ կենդանի մնայի ու ապրեի այս օրերը, այս անգամ՝ փշալարերի հակադիր կողմում: Մինչդեռ մի ժամանակ (երևի չես հավատա) ես էլ քո կողմում էի: Արևոտ մի օր, ցորենի ոսկե անձայրածիր մի արտում վազվզում էի ու հորս փնտրում... Բայց նա չկար ու չկար... Ինչո՞ւ իմ հայրը լքեց ինձ... Ես այնքան կուզեի, որ նա խոսեր ինձ հետ: Ես այնքան եմ զգացել նրա պակասը...

ԶԻՆՎՈՐ - (որոշ դադարից հետո): Իսկ հիմա դժբախտ ես երևի... Տանջվում ես...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ... Ի վերջո, ինչ տարբերություն, թե փշալարերի ու պատերի որ կողմում ես

գտնվում: Չէ՞ որ այդ պարզագույն փոխատեղումից նրանք չեն վերանա: Դժբախտությունը փշալարերի այս կամ այն կողմում գտնվելը չէ, այլ ընդհանրապես դրանց գոյությունն այս աշխարհում:

ԶԻՆՎՈՐ - (հեզանքով): Իսկ դու առանց փշալարերի աշխարհ է՞լ գիտես:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ: Դրանք միշտ եղել են ու, կարծում եմ, միշտ էլ լինելու են: Դրանք արդարացնում են մեր խղճուկ գոյությունը:

Լռում են: Ականջ դրած անձրևի բարակ ձայնին՝ ամեն մեկն իր մտքերի հետ է: Հետո, կարծես մի անձայն հրամանով, միաժամանակ գլանակ են վառում:

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ հիմա քաղցած չե՞ս: Մոտս բան-ման կա...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չէ, շնորհակալություն, կերել եմ: Հենց դա է ասածս: Փշալարերի հովանու տակ քեզ ավելի ապահով ես զգում: Ամեն դեպքում՝ սովից հաստատ չես մեռնի: Դա փրկություն է: Կատարելության հասնող մի քավություն:

ԶԻՆՎՈՐ - Փաստորեն, դու սիրո՞ւմ ես փշալարերը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Կարող ես այդպես էլ ասել, թեև, իմ կարծիքով, դրանք մեր զգացմունքներից ու իմացությունից վեր են: Դրանք աստվածների պես հավերժական են,

անկախ նրանից՝ սիրում ենք, թե՛
ատում:

ԶԻՆՎՈՐ - Կարծես սկսում եմ հաս-
կանալ քեզ: Ասում ես՝ ի՞նչ է ա-
նունդ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Աբել: Մայրս է կնքել
ինձ այդ անունով:

ԶԻՆՎՈՐ - Աբել... Հետաքրքիր ա-
նուն է... *(Կարծատն դադարից
հետո:)* Գիտե՞ս, Աբել, մի անգամ
էլ ես եմ գողություն արել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - *(թեթև ծիծաղով):*
Դու է՛լ էիր քաղցած:

ԶԻՆՎՈՐ - Մի՛ հեզնիր: Չէ՞ որ ես
անկեղծ եմ քեզ հետ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Կներես: Ծարունա-
կիր, խնդրում եմ:

ԶԻՆՎՈՐ - Իմ գողացածը հաց չէր, և
ոչ էլ փող կամ ոսկի: Կարծում եմ,
դա շատ ավելի թանկ բան էր:
Չնայած՝ ղվ կարող է համեմատել
ու ասել, թե ի՞նչն է ավելի թանկ ու
կարևոր:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Միայն դու ինքդ:

ԶԻՆՎՈՐ - Ինչպե՞ս թե, ես էլ կար-
ծում էի, թե դա դատավորների
գործն է:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ո՛ր դատավորների,
Կայեն, ո՞ր... Փշալարերի ա՞յս, թե՛
այդ կողմի: Ես բազում դատա-
վորների եմ ձանաչում: Երանք
արտաքնապես շատ տարբեր են՝
մաշկի գույնով, սեռով, տարիքով,
և այլն: Իսկ հիմնականում երկու
տեսակ են՝ մի կեսի անունը Կա-
յեն է, իսկ մյուսինը՝ Աբել: Ուրիշ
տարբերություն ես չեմ նկատել: Ի

դեպ, դատավորների գոյությունն
էլ միայն փշալարերով է արդա-
րացված: Չլինեին փշալարերը՝
չէին լինի և այդ անհաշիվ դատա-
վորները: Առանց փշալարերի
նրանց գոյությունն անիմաստ ու
անհեթեթ է: Երանց կյանքն ու
գործունեությունը լուրջ մի իմաստ
ունի՝ մարդկանց խայտաբղետ
բազմությունը երկու մասի տրոհել
ու համամասնորեն բաշխել պա-
տերի այս ու այդ կողմում: Այլա-
պես պատերն ու փշալարերը չէին
հանդուրժի ու կոչնչացնեին «դա-
տավոր» կոչվող այդ ստահակնե-
րին:

ԶԻՆՎՈՐ - Դու կտրեցիր մտքիս թե-
լը...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Զո գողության մա-
սին էիր պատմում:

ԶԻՆՎՈՐ - Այո... Լեզուս էլ չի
պտտվում ասել... Ես գողացել եմ
եղբորս անունը: Ես քաջ էր ու
հաջողակ ու քեզ պես հետաքր-
քիր պատմություններ գիտեր: Ես
միշտ հիացմունքով էի նայում
նրան ու մի քիչ նախանձում: Ու-
զում էի նմանվել նրան, սակայն
նրա տաղանդը բնատուր էր, և ես
անկարող էի թեկուզ նրա հարյու-
րերորդ մասի պես լինել: Ես մե-
ռավ կալանավայրում: Մարմինն
այդպես էլ չգտանք... Եվ քանի որ
որևէ նյութական հարստություն
չունեիր, որոշեցի նրա անունը ժա-
ռանգել: Այսինքն՝ գողացա կամ էլ
յուրացրեցի:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ուզում ես ասել, որ Կայենը եղբորդ անունն է:

ԶԻՆՎՈՐ - Արդեն իմն է: Կայենը ես եմ: Այդ գողությունից հետո սկսեցի նմանվել իմ նոր անվանը: Մոռացա մահացած եղբորս ու տարիների ընթացքում ինքս Կայեն դարձա: Եվ հիմա միայն հիշեցի նրան ու իմ մեղքը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Բայց մի բան, կարծես, տակավին մորմոքում է քեզ...

ԶԻՆՎՈՐ - Այո, ձիշտ նկատեցիր: Մեղքի զգացումը չի լքում ինձ: Ննջում է իմ մեջ, բայց երբեմն էլ զարթնում է ու կեղեքում խիղճս:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դե լավ, հանգստացիր: Ոչ ոք չի կարող դատապարտել քեզ դրա համար: Մնում է՝ ինքդ հաշտվես քեզ հետ: Ինչ-որ իմաստով դա գողություն էլ չէ, այլ մի պարզ անվանափոխություն:

ԶԻՆՎՈՐ - *(բորբոքվելով)*: Մի փորձիր մխիթարել ինձ: Ես վերցրել եմ մի բան, որն իմը չէր: Ընդ որում, վերցրել եմ առանց թույլտվության: Մի՞թե դա գողություն չէ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ամեն դեպքում, դու ինքդ ես քո դատավորը: Եթե ուզում ես ինքդ քեզ գող հռչակել, ապա ժամանակ մի կորցրու: Գոնե կլսես դատավճիռը ու կխաղաղվես: Բայց և կարող ես արդարացնող դատավճիռ կայացնել ու գործն ավարտել ինքնահաշտեցմամբ: Թե՛ հույս ունես ավելի արդարացի դատավոր

գտնել, քան ինքդ ես քեզ համար: Դա վախկոտ հոգու մոլորություն է: Բայց չէ՞ որ դու վախկոտ չես, Կայեն: Դու քաջ զինվոր ես: Ուժեղ եղիր:

Լռություն: Չինվորը իր կողմի պատուհանիկից դուրս է նայում: Կալանավորը մատներով անշտապ համբում է տուփի մեջ մնացած գլանակները, ապա հայացքը շրջում դեպի իր պատուհանը: Բեմի լույսը կամաց խումանում է՝ որոտի և հորդառատ անձրևի հնչյունների ներքո:

ԱՐԱՐ ԵՐՐՈՐԴ

Դարձյալ մույն պատկերն է՝ անձրևի ու որոտի հնչյունների ներքո բեմի խորքից ներս են մտնում շղթայակապ կալանավորն ու նրան հսկող զինվորը: Երկուսն էլ դարձյալ հոգնած են ու անտարբեր ամեն ինչին: Մոտենում են բեմը կիսող պատին: Չինվորը բացում է կալանավորի ձեռնաշղթանը: Վերջինս անցնում է իր բանտախուցը: Գրեթե միաժամանակ նստում են՝ ամեն մեկն իր քնատախտակին: Կայծակի փայլատակումը լուսավորում է բեմը, և կրկին ամպրոպի ձայնն է ողողում դահլիճը: Չինվորը հանկարծ հիշում է, որ չի կողպել կալանավորի դռնակը: Ծուլորեն վեր է կենում նստած տեղից, մոտենում ճաղադռնակին ու

մեծ երկաթե բանալին պատեց-
նում կողպեքի մեջ: Ապա ճաղերի
արանքից ծխախոտի կիսատ
տուփ ու լուցկի է նետում կալա-
նավորի սեղանիկին, նույն ծու-
լությամբ վերադառնում իր
հատվածն ու փովում քնատախ-
տակին:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ծնորհակալություն,
եղբայր: Վերջին գիշերն է: Ծահ-
րազադեն քեզ այլևս հեքիաթներ
չի պատմելու:

ԶԻՆՎՈՐ - Վերջին գիշերը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Վերջին: Չէ՞ որ ինձ
ընդամենը երեք օրով են պատ-
ժախուց ուղարկել:

ԶԻՆՎՈՐ - Ես կասեի՝ մեզ են ուղար-
կել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Այո, վաղվանից
կվերադառնամ կալանավորների
բարաքը, դու էլ՝ զինվորների բա-
րաքը:

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ այդ Ծահ... Ծահ...

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ծահրազադեն:

ԶԻՆՎՈՐ - Այո: Դա ո՞վ է:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Հին պատմություն է:
Մի կին, անունը՝ Ծահրազադե,
Արևելքի հզոր տիրակալին քնե-
լուց առաջ հետաքրքիր հեքիաթ-
ներ էր պատմում:

ԶԻՆՎՈՐ - Ինչի՞ մասին:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Հիմնականում՝ սի-
րո: Բոլոր հեքիաթներն էլ սիրո
մասին են: Ուրիշ թեմա չկա:

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ սերն ի՞նչ է:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ: Մայրս ա-

սում էր՝ երբ տղամարդու ու կնոջ
միջև ինչ-որ կապ է առաջանում:

ԶԻՆՎՈՐ - (*ոգևորվելով*): Իմացա՛: Ես
ունեցել եմ նման մի կապ սրանից
մի քանի տարի առաջ: Պիտի ա-
սեմ, որ շատ հաճելի կապ է, բայց
ընդամենը մի քանի բոպե է
տևում, ավելի ճիշտ՝ վայրկյան:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - (*հետաքրքրված*):
Իսկ հետո ի՞նչ եղավ:

ԶԻՆՎՈՐ - Ի՞նչ պիտի լիներ: Նա
գնաց իր ճանապարհով, ես էլ՝
իմ: Ու վերջ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Երևի դու խառնում
ես: Ասում են՝ դա սկսվում է մի օր
կայծակի հարվածի պես ու շա-
րունակվում մինչև կյանքի վերջը:

ԶԻՆՎՈՐ - Հնարավոր չէ: Ինչպե՞ս
կարող է այդքան երկար տևել: Ա-
սում եմ քեզ՝ մի քանի վայրկյան,
ու վերջ: Իհարկե, հետո կարելի է
կրկին հանդիպել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ, ես երբեք
կին չեմ ունեցել:

ԶԻՆՎՈՐ - Կուզե՞իր ունենալ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ի՞նչ իմանամ: Կցան-
կանայի փորձել: Գոնե կիմանա-
յի, թե դա ինչ է: Ասում ես՝ հաճելի
է:

ԶԻՆՎՈՐ - Ծանո: Կնոջ մարմինն
ինքնին հաճույք է, իսկ այդ մարմ-
նին տիրանալը՝ դրա կատարյալ
դրսևորումն է:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Կարծեմ դու ուրիշ
բանի մասին ես պատմում, Կա-
յեն: Եթե չեմ սխալվում, դա շնութ-
յուն է կոչվում:

ԶԻՆՎՈՐ - Ծնություն: Ինչո՞ւ հենց շնություն:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դե, եթե միայն մարմնական կապ է, ապա դա շներն էլ են անում:

ԶԻՆՎՈՐ - Իսկ դու ի՞նչ գիտես՝ շների մոտ ինչ կապ է: Եվ ո՞վ է դա ասում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Մի մեծ մտածող, որը նաև դատավոր է եղել:

ԶԻՆՎՈՐ - Բայց էլ ինչպե՞ս կարելի է հարաբերվել կնոջը, եթե ոչ մարմնով:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Պիտի նաև սրտով սիրես նրան:

ԶԻՆՎՈՐ - Այո, պիտի սրտով հավանես ու սիրես նրան, որ հետո կարողանաս մարմնով հարաբերվել:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ես լավ չեմ պատկերացնում: Ախր, կին չեմ ունեցել...

ԶԻՆՎՈՐ - Հույս ունեմ, կնոջ հետ հարաբերվելը քրեորեն պատժելի չէ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - *(ծիծաղելով)*: Մի վախեցիր, իմ տեղում չես հայտնվի:

ԶԻՆՎՈՐ - Չեմ վախենում: Ի՞նչ տարբերություն՝ անյս խցում, թե՞ քո: Ես խուցն է, նույն քնատախտակը, նույն տեսարանը պատուհանից: Ես ուտելիքը, ծխախոտն ու ջուրը: Օդն էլ նույնն է: Վախենալու բան չկա: Էլ ի՞նչ է ասում այդ դատավորը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ասում է՝ գողություն մի արա: Սիրի՛ր Աստծուն...

ԶԻՆՎՈՐ - Այսինքն՝ հորդ: Լավ է ասված:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Չգիտեմ: Ինչպե՞ս սիրեմ, եթե երբեք չեմ տեսել նրան:

ԶԻՆՎՈՐ - Ուրի՞շ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Սիրի՛ր ընկերոջդ ու եղբորդ:

ԶԻՆՎՈՐ - Դա էլ լավ է: Էլ:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Սիրի՛ր թշնամիներիդ:

ԶԻՆՎՈՐ - Ես թշնամի չունեմ: Էլ ի՞նչ է ասում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ասում է՝ մի դատիր, որ չդատվես:

ԶԻՆՎՈՐ - Բնավ ցանկություն չունեմ: *(Ձայնն իջեցնելով)*: Չնայած ինքս ինձ եմ դատում ու դատապարտում ամեն օր:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դա լավ է, Կայեն: Մինչև ինքդ մաքուր չլինես, ինչպե՞ս կարող ես ուրիշների մաքրության մասին կարծիք կազմել: Մարդ ուրիշ բանով չի չափում, քան ինքն իրենով:

ԶԻՆՎՈՐ - *(Մի քիչ բարկացած)*: Լսիր, Աբել, դու Ծահրազդեն չես, ոչ էլ ես եմ Արևելքի տիրակալը: Ավելի լավ է հեքիաթների փոխարեն ինձ իրական պատմություններ անես: Դու այդպես էլ չասացիր, թե ինչու ես հայտնվել փշալարերի այդ կողմում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ասացի, որ գողության...

ԶԻՆՎՈՐ - Դա հասկացա, բայց էլի մի բան կա, որ չես ասում:

Լռություն: Կալանավորի խցում չրթում է լուցկին: Զինվորն ինքն էլ նոր գլանակ է կպցնում:

ԶԻՆՎՈՐ - Դե ասա՛, Աբել: Ի՛նչ կա թաքցնելու:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Թաքցնելու բան չկա: Պարզապես չեմ սիրում հիշել ու պատմել ուրիշներին:

ԶԻՆՎՈՐ - Ես արդեն ուրիշ չեմ: Չէ՛ որ ինձ «եղբայր» ես անվանում:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Դու ուզում ես լսել իմ բերանի՞ց: Լա՛վ, ես կասեմ քեզ: Ես մարդ եմ սպանել, Կայեն: Մարդ եմ սպանել...

Լռություն: Ամեն մեկն իր մտքերի հետ է:

ԶԻՆՎՈՐ - *(ինչ-որ բան հիշելով):*

Իսկ դու երգել գիտես: Կարո՞ղ ես երգել: Ասում են՝ երգը շատ ցավեր է բուժում: Երկուսս էլ ցավեր ունենք մեր մեջ ամփոփած:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ես միայն մի երգ գիտեմ, Կայեն: Մայրս էր ժամանակին երգում ինձ համար: Երգը երկու եղբայրների մասին է: Հիմա բառերն արդեն մոռացել եմ, բայց, եթե ուզում ես, կարող եմ մեղեդին երգել:

ԶԻՆՎՈՐ - Իհարկե, երգիր:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Հիմա, հիմա... Բայց կարո՞ղ եմ նախ քեզ մի հարց տալ:

ԶԻՆՎՈՐ - Հարցրու:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Ի՛նչ էր քո անունը մինչև այն օրը, երբ յուրացրիր եղբորդ անունը:

Լռություն: Կալանավորը կիսաճայն ու դանդաղ երգում է՝ առանց բառերի: Ձինվորը սրբում է դանդաղ հոսող արցունքները: Երգն ավարտվում է, ու կրկին լռություն է տիրում: Ձինվորը վեր է կենում, մոտենում կալանավորի դռնակին, մի քանի վայրկյան նայում նրան, բանալիով բացում է ճաղադռնակն ու կրկին վերադառնում իր հատվածը: Պառկում է մեջքի վրա ու ձեռքերով ծածկում աչքերը: Լսվում է նրա հեծկլտոցը, որն այնուհետև լռում է և լսվում է միայն նրա խոր շնչառությունը:

Քիչ անց կալանավորը դանդաղ ու անձայն վեր է կենում իր տեղից, լուսնոտի պես բացում ճաղադռնակը: Մի պահ նայում է քնած զինվորին, ապա կամացուկ կռանում է ու համբուրում նրա ճակատը:

ԿԱԼԱՆԱՎՈՐ - Եղբայր իմ Կայեն, իմ սիրելի եղբայր...

Կալանավորը սեղանիկի վրայից վերցնում է զինվորի դաշույնը, սուր ծայրը դնում նրա սրտին ու կտրուկ շարժումով խրում մինչև վերջ: Ձինվորը մի ճիչ է արձակում ու հավերժ լռում:

Լսվում են որոտի ու անձրևի սաստկացող ձայնը: Բենը կամաց-կամաց քաղվում է խավարի մեջ:

Համաստեղ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

Տեսարանն է Լինքըն աղքատիկ հրապարակը: Առաւօտ շատ կանուխ: Տեղ-տեղ կը բացուին պատուհաններու լոյսերը, կը լսուին զարթուցիչ ժամացոյց-ներու ձայներ: Մութ անկիւնէ մը կ'անցնի մարդու ուրուային կերպարանք մը՝ օթոմօպիլի անիւ մը ուսին առած: Դուրս կ'ելլեն աշխատանքի գնացող-ներ՝ Good morning, nice morning ձայներ տալով իրարու: Հրապարակին մէկ անկիւնը պառկած են երկու վակապոններ. կ'երեւին անոնց խոշոր կօշիկնե-րը դուրս ինկած մատներով: Փողոց կը մտնեն ու կը քալեն երկու գործաւոր-ներ իրենց ճաշի տուփերով եւ կը խօսակցին ծխամորճերը բերաններուն:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ճիշդ էդպէս, անիծուած գործատրներուն մէջ ինկաւ իրարանցում:

Բ. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Նոր Զրիստոսին պատճառով, կ'ենթադրեմ:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ճիշդ էդպէս: Ծաշամիջոցին էր. բոլորս ալ գործարանին հրապարակը, ճաշերս կերած, սկսած էինք ծխելու, երբ երեւցաւ նիկրօ քարոզիչը ու սկսաւ խօսիլ նոր Զրիստոսի մասին: Գործատրներս հաւաքեցանք էնոր շուրջ: Ոմանք կը ծաղրէին եւ կ'ուզէին խանգարել, իսկ ոմանք ալ կ'ուզէին պաշտպանել եւ մտիկ ընել նիկրօն: Կը հաւատային, որ ճիշդ են նիկրօյի խօսածները, եւ, իրաւ, նորէն այս անիծեալ աշխարհը եկած է իսկական Զրիստոսը՝ փրկելու այս անիծեալ մարդկութիւնը: (Ա. Գործատրը խօսած պահուն կը կենայ իր ծխամորձը վառելու՝ միենոյն ատեն շարունակելով իր խօսակցութիւնը:) Յետոյ չհասկացայ, թէ ինչպէ՛ս եղաւ, որ այս անիծուած խանգարողներն ու պաշտպանողները իրար ինկան: Կրնար կռիւր մեծնալ, եթէ ոստիկանները վրայ չհասնէին: Այդ ատենն էր, որ չգիտցայ, թէ ինչպէ՛ս եղաւ, կոտրեցաւ իմ ծխամորձը: Ուղիղ տասնհինգ տարի էր՝ կը գործածէի:

Բ. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Բեզ բան մը ըսեմ, բարեկամ, եթէ եկած չէ այդ Զրիստոսը, կարծեմ ճիշդ ատենն է, որ գայ: Եթէ հիմա չգայ, ալ ո՞ր անիծուած օրին պիտի գայ: Ինձ

կը թուի, որ այս անիծուած աշխարհը խախտած է իր տեղէն:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ճիշդ էդպէս, ճիշդ էդպէս. ալ ո՞ր անիծուած օրին կը սպասէ: (Նորէն ծխամորձը կը վառէ:)

Բ. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ալ ո՞ր անիծուած օրին: Տեսնես անիծուած փերեզակ մը յանկարծ գինուորական կը դառնայ, եւ կամ ճարպիկ վաճառորդ մը՝ նախարար: Տեսնես, անիծուած թուղթ ծեփող մը կը դառնայ ամբողջ երկրի մը տէրը: Որո՞ հոգ, բարեկամ, եթէ այդ անիծուած թուղթ ծեփողը մնայ իր երկրին մէջ, բայց եկուր տես, որ կ'ուզէ տէր դառնալ ամբողջ աշխարհին:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ճիշդ էդպէս, ճիշդ էդպէս: Ամէն մէկը կ'ուզէ տէր դառնալ էս անիծուած աշխարհին: Եթէ ձեռքերուն գայ, տէր պիտի դառնան նաեւ լուսնկային:

Երկու գործատրները կը սկսին քալել:

Բ. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Այ բարեկամ, շատ է ատէր էս աշխարհը: Էս անիծուած աշխարհի գլխին դեռ կրնան շատ բաներ գալ, եթէ Ամենակալ Աստուածը չզրկէ իր զաւակը եւ տէր չդառնայ իր ստեղծած աշխարհին:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ճիշդ էդպէս, ճիշդ էդպէս, էս անիծուած աշխարհը առտուն կանուխ ելլողինն է:

Բ. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Չըլլայ՝ կարգը օր մըն ալ մեզի գայ, մանաւանդ բոլորէն կանուխ դուրս կուգանք էդ անիծուած ծուլարանը երթալու

համար: (Երկուքը միասին կը խնդան:)
Էխ, Էխ, Էխ...

Ճամբուն վրայ կը հանդիպին ուստիկանի մը, որ նեղ փողոցէ մը հրապարակ կուգայ:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - (նստիկանին): Բարի լոյս, Մէք: Այս գիշեր Քօլօրասո գնացող անիծուած ուխտաւորները նորէն կայան դրած են ծամբուն վրայ: Գիշերը *աքորտիլընի* ձէն կուգար:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ուեէ մէկը տեսա՞ք փողոցներուն մէջ: Վերջերս բաւական գողութիւններ կը պատահին:

Բ. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - Ուեէ մէկին չհանդիպեցանք տակաւին: Երէկ գիշեր մեր բակէն լուացքի կապը գողցեր էին:

Ոստիկանը կը մտնէ փոքրիկ հրապարակը:

Ա. ԳՈՐԾԱԻՈՐ - (շարունակելով խօսակցութիւնը): Ճիշդ էդպէս, բարեկամ, ձիշդ էդպէս...

Երկու գործատրոները կը հեռանան: Ոստիկանը, երբ հրապարակ կուգայ, կը տեսնէ երկու քնացողներու չորս ոտքերը: Կը մտտենայ ու ոտքով ուժգին հարուած կուտայ:

Վակապոնները իրենց ոտքերը կը հաւաքեն, ոտքի կ'ելլեն, անակնկալի եկած, եւ կ'ուզեն հեռանալ ուեէ ուղղութեամբ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Կորսուեցէք եւ դժոխք գացէք այս տեղէն:

Վակապոններէն մէկը ծեր, իսկ միւսը երիտասարդ է:
Ծրարները ուսերուն նետած՝ կը քալեն, երբ ոստիկանը կը կեցնէ յանկարծ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Հէյ, կեցէք, բան մը ըսիք:

ԾԵՐ ՎԱԿԱՊՈՆԸ - Պարոն ոստիկան, վակապոնը ոչինչ ունի ըսելիք: Բան մը կ'ունենան ըսելիք անոնք, որոնք իրաւունք ունին: Վակապոնը ոչ մէկ իրաւունք ունի աշխարհի վրայ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Հա, կը տեսնեմ, որ բաւական ըսելիք ունիք: (Կը մօտենայ, կը հրէ ծեր վակապոնը վար ձգելու *աստիճան*:) Անմիջապէս կորսուեցէք այս տեղէն: (Վակապոնները նորէն քանի մը քայլ կ'առնեն: Ոստիկանը կեցած կը դիտէ ու յանկարծ նորէն կը կանգնեցնէ:) Հէյ, կանգնեցէք, բան մը ըսիք:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱԿԱՊՈՆԸ - Մենք ոչինչ ըսինք, պարոն ոստիկան:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Էդ պատասխանը լաւ էր, դէի լաւ, հեռացէք:

Ոստիկանը կը մըտնէ մօտի փողոցը: Երկու վակապոնները, երբ կը տեսնեն ոստիկանին հեռանալը, նորէն կը վերադառնան ու կը պատկին միեւնոյն տեղը, միեւնոյն դիրքով: Մէջտեղ կուգայ պատանի մը՝ կօշկաներկի տուփով, ու կը մատի ճամբուն եզերքը: Քունը գլուխն է, կռնակն ու կողերը կքերէ ու պարաքին մէջ քանի մը անգամ «Shine», «Shine» կը ձայնէ: Կը նկատէ վակապոններու խոշոր ու հինգած կօշիկները:

րը՝ դուրս ինկած մատներով: Տուփը ուսին կը մօտենայ ու կը ձայնի «Shine, shine, shine mister»: Չայն չկայ: Պատանին կը վերադառնայ՝ ինքնիրեն համար կրկնելով միևնույն բառերը, ու մատելով ճամբուն եզերքը՝ կը քնանայ տուփին վրայ ծռած: Նպարավաճառին տան դուռը կը բացուի, վար կ'իջնէ Թօնին՝ տունար մը անութիւն տակ. Թօնին գիրուկ է՝ միջին տարիքը անցած: Տան դուրսի աստիճաններէն վար իջած պահուն քթին տակէն դժգոհ բան մը կը մըքմըքայ: Երբ կը հասնի խանութի դռան՝ ձայնը կը բարձրացնէ յանկարծ: Երկու խոշոր փոշիներու տակառներ իր խանութին առջեւ շարած են: Թօնին խանութը ճիշդ տանը տակն է:

ԹՕՆԻ - (*աղմկոտ ձայնով*): Նորէն, նորէն: Այս անիծուածներուն հազար անգամ ըսած էմ, որ բաց ձգեցէք խանութիս առջեւ: Տարէք, տարէք *Տէնին* խանութին առջեւ շարեցէք այս անիծուած տակառները: (*Թօնին դժվարութիւնով տակառները մէկ կողմ կը հրէ՛ միենոյն ատեն խօսելով*:) Չպիտի զարմանամ, եթէ էդ անիծուած *Տէնը* գայ եւ այդ տակառները խանութիս առջեւ շարէ:

Թօնին փողոցէն երեք սանդխամատ վար կ'իջնէ ու կը բանայ խանութը. մախ՝ կը վառէ լոյսը: Խանութի պատուհանին վերի մասէն կախուած կ'երեւի շարքը ֆրէնքֆրդներուն եւ պլօնիներուն: Թօնին կը կախէ փետտուած երկու հաւեր. խոզի գլուխ մը: Խանութի ցուցատախտակը

աւելի որոշ կ'երեւի «Միք Մարքէթ Թօնիին»: Խանութն կը լսուի միս կտրելու ձայն: Հեռուէն կուգայ եւ հետզհետէ կը մօտենայ կաթնավաճառի կառքին աղմուկը: Կառքը չերեւիր: «Հօօօ» ձայն կուտայ կաթնավաճառը ձիուն եւ խոշոր կաթի տուփը ուսին՝ կը մտնէ փողոց ու կ'իջնէ Թօնիին խանութը:

ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ - (*ձայնը խանութէն կը լսուի*): Բարի լոյս, Թօնի:

ԹՕՆԻ - Բարի լոյս, բարի լոյս:

ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ - Այս մէկը նոր է, Թօնի, Զրիստոսի մասին է:

ԹՕՆԻ - (*բարկացոտ ձայնով*): Էդ Զրիստոսի մասին չեմ ուզեր լսել:

ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ - Անգամ մը էս նոր Զրիստոսը, Զօլօրատոյի փողոցներէն մէկին մէջ գինով մը կը բռնէ ու կը խօսի. «Մի խմեր, ո՛վ գինով, խմիչքը քու մեծագոյն թշնամին է»: «Այդ գիտեմ, Տէր, կ'ըսէ գինովը,- բայց դուք ըսիք, որ սիրեցէք ձեր թշնամին ձեր անձին պէս»:

Թօնին եւ կաթնավաճառը կը խնդան: Կաթնավաճառը կը շտապէ դուրս ելլել: Փողոց հագիւ ելած՝ երկու աստիճան վար կ'երեւի Թօնիի ճաղատ գլուխը, ու ան կը խօսի բարկացած:

ԹՕՆԻ - Այո, այո, պէտք է ծով թափել Զօլօրատօ գնացող այդ բոլոր ուխտաւորները: Ասկէ վերջ դրան մօտ մի ձգեր կաթը: Երեք օր առաջ այդ անիծուածները կաթը ամբողջ տուփով գողցան:

ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌ - Այս կողմերը հիմա ուշ կը ցրուեն կաթերը: Բոլոր

րը կը գանգատին, որ առտուան կաթ չեն գտներ իրենց դրան առջեւ:

Կաթնավաճառը կը հեռանայ: Թօնին քփին տակէն հայհոյելով ներս կը մտնէ, եւ կը լսուի կառքին հեռանալուն ձայնը: Այս անգամ երկու կիներ կը խօսակցին իրարու հետ մօտիկ պատուհաններէն: Մէկը Թօնի կիներն է, տիկին Սուզան, որ զբաղած է լուացքի քանի մը լաթերը ներս առնելով, իսկ միւսը տիկին Էմման է, ամբողջ գիշեր դուրս դրուած կաթի շիշը ձեռքին:

ԷՄՄԱ - Էս իմ երագը ուրիշ էր, Սուզան: Երագիս մէջ տեսայ էս նոր Քրիստոսը, վրան գլուխը կարծես նոփ-նոր ներկուած նկար ըլլար: Մազերը ոսկիի գոյն էին, իսկ աչքերը շատ բաց, ապակիի նման մաքուր կապտութիւն մ'ունէին:

ՍՈՒԶԱՆ - Էմմա, իրաւ կը հաւատաս, որ Յիսուսն է եկողը: Թօնին կ'ըսէ, որ Թէքասացի խռովարար մըն է, քիչ մըն ալ խելքէ պակաս, որ ինքզինք Աստուծոյ որդի կ'անուանէ: Կ'ըսեն, որ այս մարդուն երեսան գալէն ի վեր հանքագործներուն մէջ խռովութիւնը անպակաս է:

ԷՄՄԱ - Իմ ամուսինս չի հաւատար եւ, սակայն, իմացեր է, թէ նոր Քրիստոսն ինչպէն Աւետարանի Յիսուսի նման ջուրը գինիի կը փոխէ եւ քանի մը զամբիւղ ուտելիքով կերակրած է 500 բանուորներ:

ՍՈՒԶԱՆ - Ամուսինդ, կ'երեւի, այն նիկրօ քարոզիչը լսած է: Գիտնս,

Էմմա, ո՞վ էր նոր Յիսուսի աշակերտներէն մէկը: Պիտի զարմանաս, երբ ըսեմ:

ԷՄՄԱ - Ո՞վ է, կը ծամչնամ:

ՍՈՒԶԱՆ - Անշուշտ կը ծանչնաս, Գասպար Սմիթի:

ԷՄՄԱ - Ի՞նչ կ'ըսես, Սուզան:

ՍՈՒԶԱՆ - Ան է, ան. ամիս մը առաջ իր մօրը նամակ գրած էր եւ ըսած, որ Քրիստոսը՝ Աստուծոյ որդին, իր աչքերով տեսած է եւ, անոր մէկ քարոզը լսելէ յետոյ, դարձած է անոր աշակերտը:

ԷՄՄԱ - Եթէ ոստիկանները իմանան տեղը...

ՍՈՒԶԱՆ - Մայրը արդէն բոլորին ցոյց կուտայ նամակը եւ այնպէս կը խօսի, որ կարծես ինքն է Մարիամ Աստուածածինը: Գլխէն կը պակսի լոյսէ շրջանակ մը միայն:

Պատշգամէն կը լսուի երկու կատուներու ձայներ:

ԷՄՄԱ - Վերջին անգամ կարծեմ մեծ գողութեան մը յանցանքով կը փնտռուէր:

ՍՈՒԶԱՆ - Արդէն երեք ամիս հազիւ կար, որ բանտէն ելած էր: Անգամ մըն ալ Թօնին երաշխաւոր եղաւ բանտէն հանելու համար: Մայրը խնդրեց, լացաւ. Թօնիին ալ սիրտը չդիմացաւ... Ուտելիքներու հաշուէն բաւական ալ դրամ տալիք է մեզի: Առ քեզի Քրիստոս, առ քեզի աշակերտ: Այդ է պատճառը, որ Քօլօրատօ գնացող ուխտաւորներուն մէջ շատցած է գողութիւնը:

ԷՄՄԱ - Իմացա՞ր, Սուզան, տիկին Մարթինն ալ ծամբայ պիտի ելլէ

ծեռակառքով՝ ուխտաւորներուն միանալու համար: Կը հաւատայ, որ էս նոր Քրիստոսը պիտի բժշկէ իր զաւակը: Այս գիշեր ալ ուշ ատեն երաժշտութեան ձայն կուգար ճամբայէն:

ՍՈՒՉԱՆ - Չըսէս, այս գիշեր ալ բաւական գողութիւններ ըլլալու են:

ԷՄՄԱ - Երեք օր առաջ սաւան մը փռած էի դուրսը: Առտուն ելայ՝ չկար:

Կատուներու ձայները աւելի բարձր կը լսուին: Ճամբուն վրայ քնացող պատանին, երբ կ'իմանայ կատուներու ձայները, ոտքերուն քով կ'դմնորի կտոր մը կը գտնէ ու կատուներուն կը նետէ: Կը կտորի պատուհանի մը ապակին: Պատանին կը պահուի անկիւն մը փախչելու համար:

ԿՆՈՋ ՄԸ ՍՈՒՐ ԶԱՅՆԸ - Հէյ, ո՞վ էր, Աստուած իմ, քարը երախային ծիշդ օրօրոցին քով ինկաւ: (*Իր ամուսինին:*) Հէյ, մարդ, էլ, հէյ...

Երախայի լալու ձայնը ատեն ատեն կը լսուի մինչէն առաջին արարուածի վարագոյրին իջնալը:

ՍՈՒՉԱՆ - Ո՞վ պիտի ըլլայ, տիկին Մարթա, թերեւս ուխտաւորներու փոքրիկներն են:

ԿՆՈՋ ՄԸ ՍՈՒՐ ԶԱՅՆԸ - (*չ'երեւիր, միայն ձայնը կը լսուի*): Դժոխք թող երթան ուխտաւորները, դժոխք թող երթայ նոր Քրիստոսն ալ. քիչ մնաց երախայիս զուխը կտորէր:

ՈՒՐԻԾ ԿԻՆ ՄԸ - (*նոյնպէս չ'երեւիր*): Մի՛ հայոյցեր, տիկին Մարթա, մենք վստահ չենք, որ այդ

նոր Քրիստոսը չէ: Չէ՞ որ Քրիստոս խոստացաւ երկրորդ անգամ զալ այս աշխարհը: Կ'ըսեն, որ նոյնիսկ հրաշքներ կը գործէ:

ՄԱՐԹԱ - Դուն ալ դժոխք գնա Քրիստոսին հետ: Այո, այո, կ'ըսեն նաեւ, որ հօրը ո՞վ ըլլալն իսկ յայտնի չէ: Քեզ նման կիներ կրնան հաւատալ միայն:

Այդ պահուն իր խանութը կը բանայ կարճահասակ կօշկակարը, որ միայն կ'աշխատի արագ ամբողջ առաջին արարուածի ընթացքին: Կը տեսնուի խանութի ցուցատախտակը, որուն վրայ գրուած է՝ «Կօշիկներու հիանդանոց»:

ՈՒՐԻԾ ԿԻՆ ՄԸ - Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, Մարթա: Ես ամուսին ունիմ, եւ զաւակներուս հայրն ալ յայտնի է: Քու ամուսինիդ տուն զալն անգամ որոշ չէ, եւ գիշերները գինետուները կը լուսցնէ:

Տիկին Մարթա ժիր կը գոցէ իր պատուհանը եւ լացող երախային ձայնին կ'երթայ:

ՍՈՒՉԱՆ - Նորէն ինչ ունիք իրարու հետ, Հելէն:

ՀԵԼԷՆ - (*ուրիշ կիներ*): Ոչինչ, ոչինչ: Դուք իմացաք, որ ես բան մը չըսի: Հետը խօսիլ չ'ըլլար. կատուած շունի կը նմանի:

ԷՄՄԱ - Կ'երեւի, ամուսինը նորէն գինով տուն եկած է:

ՀԵԼԷՆ - Եթէ ինձի կը հարցնես, պէտք ալ չունի ամուսինին: Տունը ելլող մտնողը ուրիշ մեկն է:

ԷՄՄԱ - (*ձայնը ցածցնելով*): Հիմա

նորէն շա՛տ կ'երթայ կուգայ այդ մարդը, Հելէն:

Ներսէն տղամարդու ձայն մը կուգայ: Էմմայի ամուսինն է:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ - *(ներսէն):* Ես գործի պիտի երթամ, թէ ոչ: Վառարանին վրայ ինչ որ դիր, այրեցաւ արդէն:

ԷՄՄԱ - Բա, կերակուրս...

Արագ կը քաշուի պատուհանէն, իսկ Սուգան ցած ձայնով քանի մը անգամ «Հելէն» կը կանչէ՝ բաներ մը հասկնալու համար: Երբ ձայն չ'առնէր, ներս կը քաշուի՝ իրեն հետ առնելով դուրսը փռուած լաթերը: Վարը ուրիշ պատանի մը՝ Փօլ, փախչող պատանիի ետեւէն կը ձայնէ:

ՓՕԼ - Հէյ, Սմիթ: *(Սմիթի կը կենայ: Երկու պատանիները իրարու մօտ կուգան եւ խօսակցելով կը քալեն միասին:)* Ես հարաւային կայարանը կ'երթամ, դուն ալ կուգա՛ս: Երէկ ամբողջ օրը 50 սէնթ շահեցայ: Երեւակայէ, Սմիթի, 50 սէնթ:

ՍՄԻԹ - Ինչպէ՛ս, Փօլ:

ՓՕԼ - Կը կանգնիմ կայարանին դրան մօտ. երբ կիներ եւ աղջիկներ դուրս կ'ելլեն, կ'օգնեմ անոնց պայուսակը տանելով: Անոնք ինծի կուտան իրենց պայուսակները, եւ ես կը հետեւիմ անոնց: Երէկ շատ գեղեցիկ, շա՛տ շա՛տ հարուստ կնոջ մը պայուսակը կայարան տարի: Տեսնելու էիր, Փօլ, մատներուն, վզին ամբողջ խոշոր աղամանդներ էին: Որ սուտ եմ, անիծուած ըլլամ: Եթէ

այդ աղամանդներէն մէկը իմս ըլլար, միջեւ Չինաստան կը ծամբորդէի: Կասկած չկայ, որ միլիոնատէրի մը կին էր: Ինծի 25 սէնթ տուաւ:

ՍՄԻԹ - Երթանք, Փօլ, ես միլիոնատէրի կին բնաւ տեսած չեմ: Կինը խօսեցա՛մ քեզի հետ:

ՓՕԼ - Իհարկէ. ան ոչ միայն խօսեցաւ, նոյնիսկ իմ անունը հարցուց:

ՍՄԻԹ - Դուն ալ հարցուցի՞ր, թէ ո՛ր կ'երթաս:

ՓՕԼ - Այդ ալ հարցնելի՞ք բան է: Բոլորն ալ նոր Քրիստոսին, Քօլօրատօ կ'երթան:

Փօլ կը քալէ, կռնակը շտկած, 50 սէնթ վաստկողի հայարտ ձեւով մը. կը տեսնէ, որ գիրուկ տիկին Էմման՝ Թօմիի խանութին կը մօտենայ. ինքնիքն հով մը տուած՝ վար կ'առնէ քէփը ու կը բարեւ:

ՓՕԼ - Բարի լոյս, տիկին Էմմա:

ԷՄՄԱ - Բարի լոյս, Փօլ: *(Էմմա Թօմիի խանութէն վար կ'իջնէ:)*

ՓՕԼ - *(Սմիթին, ցած ձայնով):* Հաւատա՛, Սմիթի, այն միլիոնատէրի կինը տիկին Էմմայէն ալ գեղեցիկ էր:

Կը հեռանա պատուհանէն: Ուրիշ կին մը, տիկին Մէյրի, անկողին եւ բարձեր դուրսը պատշգամը կը տեղաւորէ՝ միեւնոյն ատեն շարունակելով վէճը ամուսինին հետ:

ՄԷՅՐԻ - Այո՛, այո՛, եթէ գործ չկայ, գնա աւագակութիւն ըրէ: Ես այն ատեն կ'երթամ՝ կ'աշխատիմ, ինքզինքս կը ծախեմ ու քեզ կը հանեմ բանտէն:

ԿԻՆ ՄԸ - (ուրիշ պատուհան է մը):

Նորէն ինչ կայ, Մէրի:

ՄԷՅՐԻ - Ինչ պիտի ըլլայ, անպէտ ամուսինս իմացեր է, որ Քրիստոսը եկած է, երկու շաբաթ է՝ տունէն դուրս չ'ելլեր եւ օրերը քնանալով կ'անցնէ. կը սպասէ, որ Քրիստոս իր ոտքը գայ ու զինքը կերակրէ:

ԱՄՌՈՒՍԻՆԸ - (ներսէն): Ո՛չ, սուտ է, անիծուած ստախոս մըն է: Ես չեմ սպասեր, որ Քրիստոս իմ ոտքը գայ: Այ, անիծուած կին, տան խօսք է որ կ'ընենք, ինչ է, լեզուով փողոցին պատերը կը փարտես: Որպէս տան մեծը, ես իմ կարծիքը յայտնեցի: Ես ըսի, որ ծախենք մեր կարասիները, էդ դրամով օթոմօպիլ մը առնենք ու ծամբայ իյնանք դէպի Քօլօրատո: Թերթերը ամէն օր կը գրեն, որ ծամբաները ուխտաւորներով լեցուած են, եւ ամէն օր ալ մեր մօտի ծամբայէն կ'անցնին: Այսքան ժողովուրդ որ կ'երթայ, անշուշտ, բան մը գիտէ: Անոնք ինչ եղան, մենք ալ այդ:

Այդ պահուն տիկին Մարթին գլաններու վրայ փողոց կը հանէ իր հաշմադամ գաւակը՝ Չալին: Չալին փոքր մարմին ունի և խորշուած դէմք, 16 տարեկան: Տիկին Մարթին, իր գաւակը փողոց հանելէ յետոյ, նորէն տուն կը վերադառնայ: Նոյն ատեն դռնէ մը դուրս կ'ելլէ մաքուր հագուած սիրուն գծերով աղջնակ մը՝ շրթերն ու եղունգները ներկած շատ կարմիր: Այնպէս հագուած է, որ կ'երեւին մարմնին գծերը. ձեռքին բռնած է ճամբորդական փոքրիկ

արկղ մը: Անոր ետեւէն դուրս կ'ելլէ պառաւ մը, դէմքին շատ ներկ, ոտքերը ցաւ ունի, սանդխամատէ մը դժուարութեամբ վար կ'իջնէ:

ՊԱՌԱԻԸ - Դեռ շատ կանուխ է, Լօրա, ածապարելու պէտք չունիս: Բաւական ժամանակ կ'առնէ, մինչեւ որ ուխտաւորներու կարաւանը ինքզինքը հաւաքէ: Վայ ծնկներս...

Կօշկակարը՝ առաջին անգամ ըլլալով, դուրս կը նայի ուշադիր՝ տեսնելու Լօրան եւ պառաւը:

ԼՕՐԱ - Կ'ուզեմ շուտ հեռանալ: Տեսնես այդ անիծուածը յանկարծ դուրս կ'ելլէ խանութէն: (Թօնիի ակնարկելով):

ՊԱՌԱԻԸ - Ան ոչինչ պիտի հասկնայ, եթէ նոյնիսկ տեսնելու ըլլայ: Նայէ, աղջիկս, զիս մի մոռնար, երբեմն գրէ: Եթէ նամակդ առնեմ, կրնայ ըլլալ, որ ես ալ ծամբայ իյնամ իմ այս ծնկներուս համար: Այ չեմ կրնար դիմանալ, գիշերները սաստիկ ցաւեր կ'ունենամ: Կը հաւատամ, Լօրա, որ Քրիստոս պիտի բժշկէ իմ ցաւերս: (Երեսը կը խաչակնքէ:) Նայէ, աղջիկս, նայէ, որ վաստկած դրամիդ յարգը գիտնաս: Ամէն անգամ էսպէս գեղեցկութիւն եւ երիտասարդութիւն չի մնար: Երբ օր մը իմ տարիքը հասնիս, երեսդ նայող չի ըլլար, կը մնաս մինակ, միս-մինակ: (Արցունքը կը սրբէ:) Ատենօք ես շատ դրամ շինեցի, երբ ոսկի փնտռող կարաւանի մը հետ ծամբորդեցի: Միայն թէ՛ չգիտցայ

յարգը իմ շինած դրամիս: Էհ, արցունքներուս ուշադրութիւն մի տար, աղջիկս: Դժուար է այս տարիքիս մէջ մինակ մնալ. դուրս չեմ կրնար ելլել, որ ուրիշ մէկը գտնեմ:

ԼՕՐԱ - Ինչո՞ւ Ալիսը չես կանչեր քովդ:

ՊԱՌԱԻԸ - Էդ լաւ ըսիր, Լօրա. Ալիսը գեղեցիկ աղջիկ է: *(Ինքզինքը շտկելով:)* Միայն թէ շատ է յիմար: Եթէ ես անոր տարիքն ու գեղեցկութիւնն ունենայի, մատներս աղամանդով կրնայի զարդարել: Եթէ իմ մօտ մնայ ատեն մը, ես կը սորվեցնեմ շատ դրամ շինելու գաղտնիքը: Կրնամ երեւակայել, որ այդ աղջիկը դրամի հաշին անգամ չի կրնար հանել: Ծատ կը խաբեն:

ԼՕՐԱ - Ես հեռանամ, քանի դուրս չէ ելած այդ անպիտանը:

ՊԱՌԱԻԸ - *(Լօրայի ձեռքը բռնելով):* Գինովներէն զգուշացիր, աղջիկս, թէեւ անոնք են որ դրամ կը մսխեն: Հա, եթէ Մայքը այսօր ալ գալու ըլլայ, ըսեմ, որ կը վերադառնաս շուտով: Ոչինչ, ոչինչ, Ալիսը որ բերելու ըլլամ, լաւ պիտի ըլլայ: Էդ երիտասարդ պտղավաճառը իսկապէս սիրահարուած է քեզի: Ատենօք իմ մօտ ալ մէկը կուգար, որ ամուսնացած էր եւ շատ քչախօս: *(Խօսակցութիւնը կը դադրեցնեն, երբ կը լսեն Թօնիի ձայնը:)*

ԹՕՆԻ - *(խանութիւն մէջէն):* Այո՛, ա՛յո՛, որ էսպէս երթայ, շուտով պիտի գոցեմ խանութս: Երբ քիչ մը պարտքերը շատցնեն, կը սկսին

Տէնէն առուտուր ընել: Հիմա ալ տուն տեղ կը ձգեն՝ Քօլօրասո կ'երթան: Անշուշտ, անշուշտ, հիմա կարգը տիկին Մարթինին է:

Պառաւն ու Լօրան կը համբուրին քաժմուելու համար: Էմմա դուրս կուգայ խանութէն եւ գնումներու ծրարները բռնած՝ կ'անցնի հաշմանդամ Չալիի մօտէն:

ԷՄՄԱ - Հէլօ, Չալի:

Չալին կ'ուզէ խօսիլ եւ, սակայն, դժուարութեամբ բառ մը կը շինէ «հէլօ» ըսելու համար: Չալիի ձայնը հաստ է: Խանութի սանդուխներէն արագ վեր կ'ելլէ Թօնին ու կը կանչէ. «Տիկին Էմմա, տիկին Էմմա»...

ԹՕՆԻ - Տիկին Էմմա, վաղը լաւ հաւեր պիտի ունենամ: Եթէ կ'ուզես, մէկ հատ կը պահեմ քեզ համար:

ԷՄՄԱ - Ծատ լաւ, Թօնի, նայէ որ շատ իւղոտ չըլլայ:

ԹՕՆԻ - Այս ինձի ձգէ եւ անհոգ եղիր: *(Սանդուխէն վար իջած պահուն յանկարծ կը տեսնէ Լօրան, որ կը քալէ, փոքրիկ արկղ մը ձեռքին. կը կանչէ ետեւէն. «Մեմ, մեմ»... Լօրան կը շարունակէ իր ժամբան, որպէս թէ չի լսեր:)* Մեմ, մեմ, օրիորդ Լօրա, օրիորդ Լօրա...

Պառաւը կը դիտէ անհամբեր:

ԼՕՐԱ - *(ետեւ դառնալով):* Ինչ կ'ուզես:

ԹՕՆԻ - Երկար ատեն է, որ այլեւս խանութս չես մտներ:

ԼՕՐԱ - Կ'երեւի, շատ կարօտն ունիս զիս տեսնելու: *(Թօնին կը մօտե-*

նայ:) Այլևս ծերացեր ես, Թօնի:
ԹՕՆԻ - Ես, ծեր: Ի հարկէ, ի հարկէ:
 Միայն թէ՛ տալիք ունիս: Հաւատա, մեմ, եթէ այսպէս երթայ, պիտի գոցեմ խանութս:

ԼՕՐԱ - Եթէ գոցես, կարծեմ ես ալ կ'ազատիմ: Ինչ ետեւէս ինկած, շունչդ հատցուցած կը պոռաս: Կարծեմ, քեզմէ ապրանք գողցած չեմ եւ ոչ ալ միտք ունիմ քաղաքէն հեռանալու:

ՊԱՌԱԻԸ - Այդ ճիշդ է, ճիշդ, քաղաքէն չէ, որ կը հեռանայ:

ԹՕՆԻ - Ես ոչինչ ըսի, օրհորդ Լօրա, միայն թէ՛ առնելիքս յիշեցուցի:

ԼՕՐԱ - Այնպէս յիշեցուցիր, որ քիչ մնաց դրացիները բոլորն ալ փողոց թափուէին: Ես ինքս ալ առնելիք ունիմ, Թօնի. միայն թէ՛ դրամ ստանալու համար, փողոցը մարդոց ետեւէն չեմ վազեր քեզի պէս:

ԹՕՆԻ - Դէ, լաւ, դէ, լաւ, մոռցիր, օրհորդ Լօրա: Միայն թէ՛ եթէ դուն ալ առնելիքներուդ ետեւէն չըլլաս, չես կրնար գանձել, մանաւանդ որ հիմա շատեր սկսած են Բօլորատո երթալ:

Լօրա կը շարունակէ ճամբան, պառաւը ներս կը մտնէ ու դուռը կը գոցէ: Թօնին քքին տակէն հայտնելով դէպի խանութ կը շտկուի. կը տեսնէ հաշմանդամ Չալին:

ԹՕՆԻ - Հէյ, Չալի, մայրդ ո՞ր է: (Չալին կ'ուզէ խօսիլ եւ, սակայն, չի կրնար կազմել բառերը:) Հա իմացայ, որ մայրդ ալ այսօր ծամբայ կ'ելլէ Բօլորատո երթալու

համար: (Կը պոռայ:) Հէյ, տիկին Մարթին: (Տիկին Մարթին դռնէն դուրս կ'ելլէ ու իր զաւկին կուտայ սէնտուիչ մը:) Բարի լոյս, տիկին Մարթին, իմացայ, որ այսօր ծամբայ կ'ելլես: Իրաւ, դժուար ծամբորդութիւն է Չալին մինչեւ Բօլորատո տանիլ...

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Ինչ կրնամ ընել, Թօնի: Եթէ դրամ ունենայի, աւելի հանգիստ կ'երթայի:

ԹՕՆԻ - (ձայնին լրջութիւն տալով): Տիկին Մարթին, չէն ըսեր, որ տալիք ունիս, երկու ամիս է՛ սէնթ վճարած չես:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Ես պարտքիս տէրն եմ, Թօնի, կը վճարեմ, երբ վերադառնամ: Կը հաւատամ, որ Չալին պիտի բժշկուի: Ամէն օր կ'իմանանք, որ կը բժշկուին կաղեր, կոյրեր ու հաշմանդամներ: Հաւատամ, Թօնի, երբ բժշկուի Չալին, այն ատեն գործի կ'ըլլայ, ու կը վճարենք մեր պարտքը: Հիմա չունիմ, Թօնի. զաւակս այս գլաններով պիտի տանիմ մինչեւ Բօլորատո: Ճամբաները մուրալով պիտի տանիմ, միայն թէ Չալին ազատի այս գլաններէն:

ԹՕՆԻ - Տիկին Մարթին, եթէ գիտնամ, որ կը բժշկուի զաւակդ, հաւատամ, մէկ սէնթ չեմ առներ. միայն թէ՛ սուտ են, տիկին Մարթին: Անցեալ կիրակի եկեղեցի եկած չէիր: Քահանան իր քարոզին մէջ ըսաւ, թէ այս օրերուն շատցեր է հեթանոսութիւնն, ու ժողովուրդը սկսած է սուտ Բրիստոսի հաւատալ: Քահանան ըսաւ, թէ այդ Թէքսասցի խոռվարարը, որ

ինքզինք Աստուծոյ որդի կ'անուանէ, կատարեալ առեւանգիչ մըն է:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Չգիտեմ, Թօնի, չգիտեմ: Իմ միակ զակիս համար շատ աղօթեցի, շատ մոմեր վառեցի, սակայն, օգուտ չըրաւ: Ով բժշկէ զաւակս, ան է իմ Քրիստոսը: Պարտատէր չեմ մեռնիր, Թօնի: Բաւական գործ ունիմ դեռ, վախնամ ուշ պիտի մնամ ուխտաւորներուն միանալու համար:

ԹՕՆԻ - Էհ, Չալի, քեզի մնաց վճարել մօրդ պարտքը: *(Չալին կը փորձէ խօսիլ, չի կրնար:)* Ի հարկէ, երբ բժշկուիս, երբ վերադառնաս, երբ գործ ունենաս, երբ աշխատիս... *(Չայնը հետզհետէ բարձրացնելով եւ արդէն բարկացած կը մօտենայ կօշկակարին:)* Դէ, եկուր ասկէ վերջ մարդոց բարիք ըրէ: Մարդն ինչ է, որ մարդոց բարիք ընէ: Չարժէ մարդոց բարիք ընել: Այդպես են, կ'առնեն, կ'ուտեն, յետոյ իրենց հաշմանդամ զակին կը ձգեն, որ վճարէ դրամը: Ապրանք տուած ատենս «սիրելի Թօնի, անուշիկ Թօնի» շաքարի պէս անուշ խօսքեր կ'ընեն: Եթէ դրամ ուզես, էն ատեն գէշ մարդ կ'ըլլաս: *(Կօշկակարը կը շարունակէ աշխատիլ, առանց խօսելու:)* Դէ, եկուր ասկէ վերջ մարդոց բարիք ըրէ: Երեւակայէ, հիմա ժողովուրդին վստահիլ չ'ըլլար: Տեսնես, յանկարծ կը ձգէ տունն ու տեղը եւ ուխտաւորներու կարաւանին կը միանայ: Ո՛վ է սա Քրիստոսը, կատարեալ աւազակապետ մը, որ կը վախ-

նայ շէնք շնորհք քաղաքներու մէջ մտնել եւ իր քարոզները կը խօսի բլուրներու վրայ ու ճամբաներուն մէջ: Սուտ են, այ մարդ, սուտ. բռլորն ալ իրենց ապրանքին գինը կը պողան: Կ'ըսեն, որ ուխտաւորները իրենց բոլոր դրամները անոր կը նետեն: Հիմա արդէն խոշոր հարստութեան տէր է դարձեր: Վերջապէս, ո՛վ է այս մարդը, որուն ո՛վ ըլլալը յայտնի չէ: Այս մարդը ինքզինքը Աստուծոյ որդի կ'անուանէ, եւ առաջին անգամ հաւատացողները նիկրօները կ'ըլլան: Այդ ինչ տեսակ Քրիստոս է, որ իր շուրջը գողեր, աւազակներ կը հաւաքէ: Այո՛, այո՛, կատարեալ աւազակապետ մը: Երեւակայէ, Գասպար Սմիթին ալ անոր աշակերտն է: Մայրը ինձ կարդաց նամակը: Էն Գասպար Սմիթը, որ տետրակներուս մէջ հին հաշիւ ունի, եւ երեւակայէ, որ երաշխաւոր եղած եմ բանտէն ազատելու համար: Դէ, եկուր մարդոց բարիք ըրէ: Երեւակայէ, ո՛վ որ ինձ պարտք ունի, Բօլօրատօյի ճամբան կը բռնէ: Ես ինչը պիտի առնեմ տիկին Մարթինէն: Եթէ այսպէս երթայ, ես կորսուած եմ, կորսուած: *(Եւ գլուխը կը բռնէ, մինչ կօշկակարը կը շարունակէ աշխատիլ արագ:)* Ես կորսնցնելուս չեմ ցաւիր, միայն կը ցաւիմ, որ այդ անիծուած Տէնը ուրախ պիտի ըլլայ: Չէ, չէ, ինձի Թօնի կ'ըսեն, 40 ձեւ կը գտնեմ, նորէն թշնամիներս չեմ խնդացներ իմ վրայ: *(Թօնի իր այդ բարկացոտ խօսքերուն մէջ յանկարծ*

կը տեսնէ կին յաճախորդ մը, որ կարթի պարսպ շիշը բռնած՝ խանութին կը մօտենայ: Թօնին դեմքը կը կակուղցնէ եւ լայն ժպիտ մը բռնած՝ կ'աճապարէ խանութ: Այո, մեմ, այո՛, մեմ, աղուոր օր է, տիկին Վուսմէն:

Օրը աւելի կը լուսնայ, արեւի կտոր մը կ'իյնայ կտորներուն վրայ: Փողոց կը մտնէ պտուղ ծախող երիտասարդ փերեզակը՝ Մայքը՝ իր պտուղին զները պռուտով: Ուխտատրներու ճամբուն կողմէն հրապարակ կը մտնեն երեք պատանհներ, մէկը հարմօնիքա կը նուագէ, միւսը կը պարէ, իսկ երրորդը քէփը բռնած պատուհանները կը դիտէ: Զօլօրատօ գացող ուխտատրներուն փոքրիկներն են: Պատուհաններէն կը տեսնուին գլուխներ:

ԽՕՍՔԵՐ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐԷՆ.

- Անոնք են...
- Ուխտատրներուն քիտերն են...
- Բաւական գողութիւններ պատահած ըլլալու են այս գիշեր:

Երաժշտութեան ձայնէն կ'արթնան երկու վակապոնները: Զներէն արթնցած կը յօրանջեն: Մօտակայ փողոցէն ծերունի մը փայտը ձեռքին կը մօտենայ պատի արեւին ու շատ դանդաղ իր ծխամորճը կը լեցնէ: Փերեզակը կը շարունակէ պռուտալ՝ «խնձոր, նարինջ, պանանտ», միեւնոյն ատեն կը դիտէ պատուհանը այն տունին, ուրկէ շէկ աղջիկը՝ Լօրան, դուրս եկած էր: Պատանհներուն երաժշտութիւնը կը շարունակուի: Կը հաւաքուին փողոցի փոքրիկները ու կը պարեն:

Փերեզակը պանանտի մեծ ողկոյց մը կը կտրէ ու պառաւի տան սանդուխէն վեր զանկը կը հնչեցնէ: Բաւական սպասել յետոյ, դուռը կը բացուի, պառաւը ներս կ'առնէ պանանտի ողկոյցը:

ՊԱՌԱԻԸ - Որ գալու ըլլայ, պիտի ըսեմ որ Մայքը բերաւ:

ՄԱՅՔ - Որ գալու ըլլայ, ըսէ որ Մայքը բերաւ:

Պառաւը դուռը կը գոցէ շուտով: Փերեզակը լաւ բան մը ըրած ըլլալու գոհունակութիւնով իր ձեռնասայրը խաղաղ անկիւն մը կը տանի, վակապոններուն մօտ ու թուրթ տապրակի մը վրայ կը սկսի գրել նամակ մը Լօրային: Կը սկսի դանդաղ ու քրտնաջան աշխատանքի: Մատիտ մը գտնելու համար, կը նայի բոլոր գրպանները: Երկար փնտռտուքէ յետոյ, վերջապէս, կը գտնէ մատիտի փոքրիկ կտոր մը ճաքէթի աստառին մէջ:

ԾԵՐ ՎԱԿԱՊՈՆԸ - Հըմ, լաւ քնացանք, կարծես, ուշ ենք մնացեր: Ինչպէս կ'երեւի, ուխտատրները տակաւին ծամբայ ելած չեն, պատանիները դեռ այս կողմերն են: Հըմ, կը յուսամ լաւ գիշեր մը անցուցիր, Մարկոս: Այսօր դժգոհելու պէտք չունիս: Վակապոն մը քիչ անգամ այսքան ուշ կ'արթնայ: Իսկապէս շատ էինք յօգնած եւ պէտք ունէինք երկար քունի միայն թէ՛ այս անիծուած ոստիկանը պահ մը կտրեց մեր քունը: Ոչինչ, ոչինչ, ամենափարթամ անկողիներուն մէջ իսկ երբեմն կօշմարները կը խանգարեն քու-

նը: Ես անգամ մը միայն կատուներու ձայնէն արթնցայ, յետոյ կնոջ մը ձայն առի, որ կարծես կռիւ կ'ըներ իր ամուսինին հետ:

ՄԱՐԿՈՍ - Ես ալ հեղ մը արթնցայ, երբ նպարավաճառը երկար քարոզ կը կարդար: Ես քեզի բան մը ըսեմ, ընկեր. էստեղ լաւ տեղ կ'երեւի: Դուն գնա՛, ես էստեղ կը մնամ:

ՄԻԶԸԼ - Հա, կը տեսնեմ, որ դուն նորէն յուսահատեցար: Այդպէս եղած է, որ կեանքիդ մէջ կրցած չես յաջողիլ: Յարատեւութիւն եւ յամառ աշխատանք,- ահա յաջողութեան գլխաւոր պայմանները: Դուն շատ ես երիտասարդ, դժուար թէ կարենաս ըմբռնել կեանքի յաջողութեան այդ երկու գաղտնիքները:

ՄԱՐԿՈՍ - Կը տեսնեմ, որ կեանքի այդ երկու կարեւոր գաղտնիքները՝ յարատեւութիւն եւ յամառ աշխատանք՝ ի գործ դրած ես վակապոն մը ըլլալու համար:

ՄԻԶԸԼ - Ի հարկէ, իմ սիրելի բարեկամ Մարկոս, իմ այս վիճակը ճիշդ եւ ճիշդ արդիւնք է յարատեւ եւ յամառ աշխատանքի: Կը տեսնեմ, որ դուն իսկական վակապոն չես կրնար ըլլալ:

Փերեզակը իր գրած նամակին քանի մը տողերը կը կարդայ այնքան յափշտակուած, որ բարձրաձայն կ'ելլեն խօսքերը.

*«Իմ սիրելիս, իմ հոգիս,
իմ սիրականս,
Գիշեր-ցորեկ քու վրայ կը մտածեմ,
գիշեր-ցորեկ:*

*Գիշեր-ցորեկ մոռցած եմ
իմ բոլոր հաշիւներ:
Գիշեր-ցորեկ, իմ սիրելիս,
իմ հոգիս, իմ սիրականս»:*
(Յետոյ կը շարունակէ գրել:)

ՄԻԶԸԼ - *(շարունակելով իր խոսքերը):* Կեանքին մէջ երկչոտները միայն վակապոն չեն կրնար ըլլալ, որովհետեւ անոնք կը վախնան անօթի մնալէ: Այդ վախը, իմ սիրելի Մարկոս, մարդս կը դարձնէ նենգ, չար, խարդախ: Իսկական վակապոնը, իմ սիրելի Մարկոս, իր հոգեկան կատարելութիւնով կը սնանի: Մարդկային իսկական արժէքը այդ կատարելութիւնն է: Անկատար են մարդիկ, անկատար են ազգեր: Մենք կը տեսնենք, որ այսօր անհատներ ու ազգեր ամենամեծ յիմարութիւնով ի զուր կ'ուզեն դառնալ կատարեալ: Այդ մեծ յիմարութիւնը պատերազմիւն է: Պատերազմով անոնք կը դառնան աւելի անկատար, եւ հոգեկան արժեքները կը սկսին նորէն շատ նախնական աստիճանէն: Ես դրամ ունէի, երբ որոշեցի վակապոն ըլլալ: Բոլոր դրամներս այն հին օրերուն յանձնեցի ծնողքիս ու ինկայ ծամբարները: Կեղծ է ան, որ դրամ ունի եւ կ'ուզէ վակապոն ըլլալ: Ես յամառ յարատեւութիւնով ինքզինքիս վարժեցուցի պատռուած վերարկու հագնիլ: Այդ պահուն միայն զգացի, որ իմ մէջ հոգեկան արժէք մը կը հասուննար: Չեմ ամչնար այս կօշիկներով պտտիլ, բարեկամս, եւ սակայն կ'ամչնամ, երբ ընկերիս չար կը

կամենամ: Պէտք է աշխատին մարդիկ եւ յամառ աշխատին բարի ըլլալու համար, որովհետեւ մարդուն մէջ դեռ, աշխարհայինը միշտ ուժեղն է: Հիմա, իմ սիրելի Մարկոս, ինձի այնպէս կը թուի, որ մաքուր հագուած, ոսկիէ կամ ադամանդէ գնդասեղ կամ մատնի կրող մարդիկ ցուցափեղկերուն մէջ դրուած մեղրամովէ մարդու ձեւերուն կը նմանին: Յարատեւ եւ յամառ աշխատեցայ հին ատարանական ձգնաւորներուն պէս իմ հոգին գտնելու:

ՄԱՐԿՈՍ - Էդ բոլորը լաւ, բայց չէ՞ որ անօթութիւնը մեր մէջ յաճախ կը պոռայ դեռի մը պէս, եւ մենք ծամբայ ինկած ենք Քօլօրատօ երթալու, որովհետեւ Քրիստոս կը պաշտպանէ զրկուածները, կը կերակրէ ժողովուրդը: Ան ոչ միայն կերակուր կուտայ ժողովուրդին, այլ եւ ջուրը գինիի կը փոխէ:

ՄԻՉԸԸ - Կը սխալիս, իմ սիրելի բարեկամ, Քրիստոս 2000 տարի յետոյ նորէն եկած չէ աշխարհ՝ ջուրը գինիի փոխելու կամ քանի մը կողով ուտելիքով 500 մարդ կերակրելու: Ան նորէն եկած է մարդոց հոգիին մէջ երկինք մը ստեղծելու: Եկած է, որովհետեւ պատերազմը միլիոններ կը սպաննէ վասն յիմարութեան, և վասն յիմարութեան միլիոնաւոր ճահիլ կեանքեր, դեռ կեանքին հետ չջերմացած, կ'այրին գաճի մէջ: Եկած է, որովհետեւ մարդոց հոգիները դարձած են տեսակ մը ածխահանքեր: Եւ այսօր մեր

կարդինալները, դպիրներն ու վարդապետները իրար կ'անցնին եւ չեն ուզեր ծանչնալ այն Քրիստոսը, որուն կ'երկրպագեն, որուն համար հսկայական եկեղեցիներ շինեցին ամբողջ երկու հազար տարի: Չէ, սիրելի բարեկամ, ես չեմ երթար այնտեղ սեղանի նստելու եւ գինի խմելու: Ես կ'երթամ մանանեխի հատի չափ ըմբռնելու Աստուծոյ իմաստութիւնը: Ես կ'երթամ միանալու անոր աշակերտներուն՝ տարածելու համար երկրի վրայ իմաստութիւնը երկնքին, ինչպէս ըրին առաքելները:

ՄԱՐԿՈՍ - Այդ բոլորը լաւ, իմ սիրելի բարեկամ, միայն թէ՛ անօթի եմ, կը զգամ, որ իմ մէջ կենդանի մը պոռայ: Այստեղ բաւական լաւ տեղ կ'երեւի: Երբ արթնցայ, իմացայ որ նպարավաճառը իր զանգատները կը յայտնէր կօշկակարին, թէ շատեր ապրանք առած են եւ դրամը վճարած չեն: Ոչինչ, ոչինչ, ես պարտքս շատ չեմ բարդեր, երբ բաւական եղաւ, ես ալ ուրիշներու նման Քօլօրատօյի ճամբան կը բռնեմ ու քեզ կը գտնեմ այնտեղ:

ՄԻՉԸԸ - Էհ, յաջողութիւն, բարեկամ:

Միչըլ կ'ելլէ իր տեղէն ու դէպի փերեզակը կը քալէ. քալումաճքը ծանր: Ուխտաւորներու երեք պատանհիները, երբ հեռուէն կը տեսնեն ոստիկանի մը մօտենալը, կը կորսուին իրենց մտած ուղութիւնով: Տորենկի ոստիկանն է.

**տակաւին հրապարակ չմտած՝
մէկը կը մօտենայ անոր:**

ՄԷԿԸ - Մինչեւ երբ պիտի շարունակուին ուխտաւորներուն ըրածները: Այս գիշեր օթոմօպիլիս անիւները տարած են եւ կէզը ամբողջ պարպած:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Նորէն: Այ մարդ, ձեզի ըստած է, որ այս օրերուն զգոյշ ըլլաք: Այս գլխաւոր ճամբայէն ամէն օր եւ ամէն գիշեր ուխտաւորներ կ'անցնին: Այս գիշեր ալ մօտ 200 հոգի կայան դրած են: Եկուր, տեսնեմ, թէ ինչպէս ըրած են: *(Ոստիկանը կը հետեւի մէկին, եւ կը հեռանան:)*

ՄԻՉԸԸ - *(փերեզակին):* Հա, կը տեսնեմ, որ սիրահարուած ես: Լաւ բան է սիրահարուիլը: Սէրը լաւագոյն ձմարտութիւններէն մէկն է: Հըմ, կը յուսամ, գեղեցիկ աղջիկ է:

ՄԱՅՔ - *(երկու ձեռքերը կտրծքին տանելով):* Էնպէս սիրուն, էնպէս գեղեցիկ...

ՄԻՉԸԸ - Դէ, լաւ, լաւ, կը տեսնեմ, որ նամակդ տակաւին չես լրացուցած: Հեղ մը կարդա՛, տեսնեմ:

ՄԱՅՔ - *(կը կարդայ ներշնչումով).*

*Իմ սիրելիս, իմ հոգիս,
իմ սիրականս,*

*Գիշեր-ցորեկ քու վրայ կը մտածեմ,
գիշեր-ցորեկ:*

*Գիշեր-ցորեկ մոռցած եմ
իմ հաշիւները, գիշեր-ցորեկ,*

*Իմ սիրելիս, իմ հոգիս,
իմ սիրականս, գիշեր-ցորեկ...*

ՄԻՉԸԸ - Կը տեսնեմ, որ «գիշեր-ցորեկ» էն զատ տակաւին բան մըն ալ աւելցուցած չես: Էդ նամակով

ունէ՛ աղջիկ չի սիրահարուիր: Աղջիկ ըսածդ թանկագին քարերու նման գեղեցիկ բառեր կը սիրէ: Ան կ'ուզէ, որ էն առաջ գովես *իր* գեղեցկութիւնը: Օրինակ, եթէ աղջկան հասակը կարճ է, ըսես, որ շատ սիրուն հասակ ունի: Չէ, այդ սուտ չէ, այդ թեթեւ սխալը առաքինութիւն է, երբ կիներուն համար է:

ՄԱՅՔ - *(աչքերը բանալով):* Հասակը կարճ, անշուշտ ոչ, անշուշտ ոչ:

ՄԻՉԸԸ - *(մատիտն ու թուղթը առնելով):* Չէ, էս չեղաւ, գրածներդ սխալներով լեցուն են: Ես քեզի համար գրեմ էն տեսակ նամակ մը, որ երբ կարդայ, փողոցներն ելլէ քեզ փնտռելու:

ՄԱՅՔ - Ձի՛ն փնտռէ: Օհ, այն ատեն աշխարհի ամենաերջանիկ մարդը կ'ըլլամ:

ՄԻՉԸԸ - Դէ, հիմա ըսէ՛ ի՛նչ է անունը:

ՄԱՅՔ - Տանտիրուիին ըսաւ, որ անունը Լօրա է:

ՄԻՉԸԸ - Հա, լաւ անուն է: Ուրեմն, տանտիրուիին ըսաւ: Կը յուսամ, տեսած ես աղջիկը:

ՄԱՅՔ - Անշուշտ, անշուշտ, ինչպէ՛ս չէ, գլխաւոր *Մարքէթէն* հետեւած եմ անոր քանի մը անգամ եւ այս ձեռնասայլով: Ան նոյնիսկ ժպտաց ինձի: Բայց սիրտս արագ արագ կը զարնէր, չկրցի խօսիլ հետը: Երկու շաբաթ է՝ այս փողոցէն դուրս չեմ գար: Երբեմն ուրախ եմ, որ տանտիրուիին կը բանայ դուռը: Եթէ Լօրան բանայ,

- հաւատամ, բարեկամս, պիտի կորսնցնեմ ըսելիքներս: Օհ, գեղեցիկ է, շատ է գեղեցիկ Լօրան:
- ՄԻՉԸԼ** - Ուրեմն, էն առաջ աչքերէն սկսինք: Հիմա ըսէ, ինչ գոյն ունին աչքերը:
- ՄԱՅՔ** - *(նզեւորուած)*: Աչքերը կապոյտ են:
- ՄԻՉԸԼ** - Ուրեմն, վարսերն ալ շէկ: Հիմա, էսպէս. «Իմ սիրելի, շատ սիրելի Լօրա»... *(Գրելով կամաց)*. «Արշալոյսը գեղեցիկ է, եւ, սակայն, արշալոյսէն աւելի գեղեցիկ են քու վարսերը: Կ'ուզէի թեթեւ հովն ըլլալ եւ վարսերուդ հետ խաղալ»:
- ՄԱՅՔ** - Օհ, այդ հրաշալի է: *(Քիչ մը մտածելով)*: Բայց ես ինչպէ՞ն հով կրնամ ըլլալ:
- ՄԻՉԸԼ** - Բան մըն ալ չես ըլլար: Այս տեսակ մը խաղ է, որուն բանաստեղծութիւն կ'ըսեն: Ամենէն շատ աղջիկները կը հասկնան այս խաղէն: Հիմա... *(Կը գրէ)*: «Աչքերդ ծով են կապուտակ, ո՛վ իմ գեղեցիկս, եւ ես ինկած եմ այդ ծովուն մէջ, վախնամ, թէ խեղդուիմ մի օր»...
- ՄԱՅՔ** - Ինչպէ՞ն թէ խեղդուիմ, ես էնպէս գիտեմ լողալ:
- ՄԻՉԸԼ** - Սպասէ, սպասէ, դուն չես խեղդուիր եւ ոչ ալ կը լողաս: Ասոր ալ բանաստեղծութիւն կ'ըսեն: Կան մարդիկ, որ միմիայն այս տեսակ խաղեր կը կազմեն եւ կը դառնան համբաւաւոր: Ենթափիրը մէկն է անոնցմէ: Հիմա քանի որ չես ուզեր խեղդուիլ, աւելցնենք. *(Կը գրէ)*: «Բայց ես գիտեմ լողալ եւ կուրծք տալ քու

ծով աչքերու էն կապուտակ ալիքներուն»...

- ՄԱՅՔ** - Լաւ է: *(Խանդավառուած)*: Էդ շատ լաւ է, շատ լաւ:
- ՄԻՉԸԼ** - Հիմա... *(Կը գրէ)*: «Երբ կը քալես, կը հետեւիմ քեզի եւ ինծի այնպէս կը թուի, որ ամէն մէկ քայլիդ անտեսանելի թեւ մը պիտի բանաս ու պիտի թռչիս երկնքի հրեշտակներուն միանալու համար: Ես կը սիրեմ քեզ, ո՛վ իմ հրեշտակս»...
- ՄԱՅՔ** - *(Խանդավառ կը կրկնէ քանի մը անգամ)*. «Ես կը սիրեմ քեզ, ո՛վ իմ հրեշտակս, ես կը սիրեմ քեզ, ո՛վ իմ հրեշտակս»...
- ՄԻՉԸԼ** - *(երկարելով թուղթը)*: Հա, տես, այս նամակը կը գրես մաքուր թուղթի վրայ: Նամակը կը յանձնես փոստին կամ պառաւիւն: Պառաւը կը յանձնէ Լօրային, իսկ Լօրան իր սիրտը կը յանձնէ քեզի:
- ՄԱՅՔ** - Ուրեմն, Լօրա պիտի սիրէ՞ զիս:
- ՄԻՉԸԼ** - Անշուշտ, անշուշտ, երբ սիրտը յանձնէ քեզի, մնացած մասը այլեւս դիւրին է: Սիրտը սառնող երկաթէ ծանր դուռ է, հեղ մը որ բացուի՝ մտնելը դիւրին է:
- ՄԱՅՔ** - Ըսէ, այ բարեկամ, ինչո՞վ փոխարինեմ քու այդ աշխատանքը: Դրամ չունիմ: Օրը դեռ շատ կանուխ է: Առաւօտ ձեռնասայլս այստեղ քշած եմ: Ես կրնամ պանակնսի ողկոյզին կէտը տալ քեզի:
- ՄԻՉԸԼ** - Պանակնսներդ լաւ կ'երեւին: Ինձ կը բաւէ երկու հատ: Այնտեղ իմ բարեկամը շատ է անօթի.

անոր մէջ պոռացող կենդանի մը կայ: (Մայք ողկոյզին կէսը կը տանի երիտասարդ վակապոնին, որ տակաւին նստած է էնտեղ: Մարկոս անյագօրէն կը սկսի ուտել:) Էհ, յաջողութիւն, իմ բարեկամ Մարկոս... եթէ զիս փնտռելու ըլլաս, Քրիստոսին եկուր: Ես անոր կ'երթամ, էնտեղ, Քօլօրատօ:

Միչըլ ողկոյզէն պանանէս մը կ'առնէ եւ կեղուելով կը հեռանայ դանդաղ քայլերով: Կօշկակարը առաջին անգամ ըլլալով կ'ելլէ իր տեղէն, կը մօտենայ փերեզակին, պանանէս մը կը վերցնէ ու կը սկսի ուտել, առանց ձայն հանելու:

ՄԱՅՔ - (կօշկակարին): Ինչքան կ'ուզես, մէկ տըղըն:

ԿՕՇԿԱԿԱՐ - (ծեռքը երկրորդ պանանէսի մըն ալ երկարելով առանց փերազակին երեսը նայելու): Ան գնաց, ան գնաց:

ՄԱՅՔ - Ո՞վ գնաց:

ԿՕՇԿԱԿԱՐ - Էս առաւօտ կանուխ գնաց: (Պանանէսներէն քանի մը հատ ալ վերցնելով):

ՄԱՅՔ - Այ մարդ, ո՞վ գնաց:

ԿՕՇԿԱԿԱՐ - Լօրան գնաց:

ՄԱՅՔ - Լօրան ո՞ր գնաց:

ԿՕՇԿԱԿԱՐ - Այս առաւօտ ձամբայ ինկաւ, որ ուխտաւորներուն միանայ:

ՄԱՅՔ - (այս որ կը լսէ, անմիջապէս կը քշէ սայլը ու կը պոռայ Միչըլին ետեւէն): Հէյ, հէյ, կեցիր, կեցիր, միասին երթանք:

Մայք հեռանայ նոյն ճամբով: Կօշկակարը, առանց իր դէմքին գծերը փոխելու, կը մտնէ խանութ եւ նորէն կը սկսի աշխատանքը: Երիտասարդ վակապոնը մնացած պանանէսները տոպրակին մէջ կը տեղաւորէ, ծրարը փայտի ծայրին կը կապէ եւ ուսին նստած՝ կ'երթայ Թօնիին դրան առջեւ, կը կենայ: Նորէն կը լսուի Թօնիին բարձր ձայնը:

ԹՕՆԻ - Ո՞վ է այս Քրիստոսը: Թէքսասցի խոռվարար մը: Ան նոյնիսկ նախատած է մեր կարդինալը:

Այդ պահուն հրապարակը կը մտնէ ցորեկի ոստիկանը՝ խօսելով այն մէկին հետ, որուն օթոմօպիլի զլանները գողցած էին:

ՄԷԿԸ - Կը գողնան լուացքի կապեր, կաթի շիշեր, կը տանին՝ ինչ որ գտնեն տան բակին մէջ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Մեզի հրահանգ տրուած է խիստ ըլլալ ուխտաւորներուն հետ, մանաւանդ զլխաւոր ձամբաներուն վրայ գտնուող քաղաքներուն մէջ շատցած են գողութիւնները: (Յանկարծ տեսնելով երիտասարդ վակապոնը, որ կեցած է Թօնիի խանութին առջեւ:) Ահա անոնցմէ մէկը: (Իր քովի մարդուն:) Դուն տեսար, երբ քու օթոմօպիլի անիւները տարին, այնպէս չէ:

ՄԷԿԸ - Այո՛, այո՛, տեսայ մէկը, որ անիւները ուսին կորսուեցաւ մութին մէջ: Բայց չգիտցայ, որ իմ օթոմօպիլի անիւներն էին անոնք:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Այս մարդուն կը նմա-

նէր: (Մակոսին.) Հէյ, քեզի կ'ըսեմ:

ՄԱՐԿՈՍ - (մօտենալով երկչոտ): Այո՛, տէր իմ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Մէկդի ձգէ այդ անմեղ ձեւերդ, ըսէ՛, տեսնեմ, ինչ ըրիր օթոմօպիլի անիւները:

ՄԱՐԿՈՍ - Ես ոչինչ գիտեմ, պարոն ուստիկան:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ո՞ր անցուցիր գիշերը:

ՄԱՐԿՈՍ - Այս տեղ, էն պատի տակ քնացեր էինք ընկերոջս հետ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ո՞ր է ընկերդ:

ՄԱՐԿՈՍ - Ան ձամբայ ինկաւ Բօլօրատօ երթալու համար:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ըսել կ'ուզես, թէ անիւները տարաւ, որ ուխտաւորներուն ծախէ՛:

ՄԱՐԿՈՍ - Ընկերս անիւներ չունէր իր հետ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - (դառնալով այն մէկին, որուն օթոմօպիլի անիւները գողցուած էին): Այս մարդուն կը նմանէր քու տեսածդ:

ՄԷԿ - Ծատ մութ էր, հաստատ ոչինչ կրնամ ըսել:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ի հարկէ, մութին մէջ անոր քթին ձեւը չէիր կրնար տեսնալ: (Գրպանէն մատիտ ու տետրակ հանելով:) Ի՞նչ է անունդ:

ՄԱՐԿՈՍ - Մարկոս Թրէյսի:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ի՞նչ գործով կը զբաղիս:

ՄԱՐԿՈՍ - Գործ չունիմ:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Հըմ, ինչո՞ գործ ունենաս, քանի որ գողութիւն կայ: Ո՞ր տեղէն կուզաս:

ՄԱՐԿՈՍ - Նիւ Եորքէն:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ո՞ր կերթաս:

ՄԱՐԿՈՍ - Բօլօրատօ կ'երթայի եւ,

սակայն, ուզեցի այստեղ մնալ. շատ էի յոգնած:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Անշուշտ, անշուշտ, տեսար, որ գողութիւնը այստեղ անլի յաջող կ'երթայ:

ՄԱՐԿՈՍ - Բայց, տէր...

ՈՍՏԻԿԱՆ - (հանդարտ): Կրնաս լռել, եթէ չես ուզեր խնդիրը անլի ծանրացնել: Ըսէ՛, տեսնեմ, ինչ գործով զբաղած ես:

ՄԱՐԿՈՍ - Չեմ յիշեր:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Բաւական է, դու ձերբակալուած ես: (Թեւէն կը բռնէ ժիր:)

ՄԱՐԿՈՍ - Բայց ես գող չեմ:

ՁԱՅՆԵՐ - (պատուհաններէն).
 - Գողը բռնուած է:
 - Այո, այո՛, օթոմօպիլի անիւները գողցողն է...
 - Տիկին Մարթինին լուացքի կապերը գողցողն ալ թերեւս նոյն մարդն է:

Կը հավաքուին կիներ, փոքր տղաքներ: Թօնին դուրս կ'ելլէ աղմուկով:

ԹՕՆԻ - Հա, բռնեցի՞ք, վերջապէս: Ես ալ հաշիւ ունիմ հետը, պարոն ուստիկան: (Թօնին երբ կը տեսնէ երիտասարդ վակապոնը, դէմքի խիստ արտայայտութիւնը կը փոխէ յանկարծ:) Վախնամ, սխալ մէկը բռնած էք, պարոն ուստիկան: Ժամը հինգին ես տեսայ, որ այս մարդը իր ընկերոջ հետ կը քնանար այդ անկիւնը:

ՈՍՏԻԿԱՆ - (խիստ): Ո՞վ է այդպէս կը խօսի եւ կ'ուզէ սմարթ ըլլալ:

Թօնին կը լռէ: Ուստիկանը մարդուն քեւէն բռնած կը տանի: Հաւաքուողներէն մաս մը կը հետեւի:

Երբ գնացողները բառական կը հեռանան, Թօնին կը խօսի պատին քով կեցող ծերուկին:

ԹՕՆԻ - Գողը այդ չէ, Աստուած վկայ: Խանութի շատ կանուխ կը բանամ: Ես տեսայ այս երիտասարդը, որ իր ընկերոջ հետ կը քնանար այստեղ, էդ պատի տակ: Անիւներու գողութիւնը պատահած է գիշերուայ ժամը 5-ին, իսկ ժամը 5-ին ես տեսայ այս երկու քնացողները: Այդ մարդը երազին մէջ չէր կրնար անիւներու գողութիւն ընել:

ԾԵՐՈՒՆԻ - Այ մարդ, գործիդ անցիր ու մի պոռար. տեսնես, քեզ ալ կը ձերբակալեն որպէս գող:

ԹՕՆԻ - *(պոռալով):* Ինչպէս թէ...

ԾԵՐՈՒՆԻ - *(հանդարտ):* Չէ որ դուն ալ այդ ժամին փողոց ելած ես: Այս մէկը մտիկ ըրէ: *(Ծխափողը պարպելով ու նորէն լեցնելով:)* Ատենօք նապաստակ մը կը բռնեն ու կ'ըսեն, թէ՛ «դուն էջ ես, ականջներդ շատ կը նմանին, քեզ պետք է պայտենք»: Նապաստակը աղաչելով ի գուր կ'ըսէ, թէ՛ ինք էջ չէ, նապաստակ է: «Դե, լաւ, մենք պայտերը կը զարնենք, անկէ յետոյ դուն փաստէ, որ էջ չես»: Հիմա, սիրելի Թօնի, ոստիկաններուն եւ դատաւորներուն առջեւ շիտակ ըսելն ու իրաւունք պաշտպանելը յանցանք է: Այո՛, այո՛, եթէ շիտակ խօսիս, տուգանքը աւելի շատ է: Հիմա էդ երիտասարդը եթէ դատարանին մէջ ընդունի յանցանքը, ըսենք մէկ տարի բանտարկութիւն կայ. իսկ եթէ չընդունի եւ «անմեղ եմ»

ըսէ, տեսնես երկու տարի կը բեռնեն: Այդպէս է Թօնի, որ հիմա մարդիկ սկսած են նոր Քրիստոս մը փնտռել ու ճամբաները ուխտաւորներով կը լեցուին:

ԹՕՆԻ - My God, ծիշդ ես, ծերուկ, գործի տէր մարդ եմ, ոստիկաններուն դէմ երթալ չ'ըլլար: Բայց նորէն կ'ըսեմ՝ զուր տեղը տարին այդ երիտասարդը:

Թօնին խանութ կը շտկուի, մինչ ծերունին կը խօսի ինքնիրեն՝ ծխախոտը ափին մէջ փշրելով:

ԾԵՐՈՒՆԻ - Այո, այո՛, ժամանակն է, որ գայ Քրիստոսը. միայն թէ ալ ծերացայ, շատ ծերացայ, հաշիւներս փակեցի աշխարհէն: Աշխատեցայ ու միշտ զրկուած մնացի, զրկուեցայ Աստուծոյ ստեղծած արեւէն, եւ ահա օր մըն ալ ոսկորներուս մէջ ցաւ ինկաւ ու աւելի տառապեցայ:

Թօնին աճապարանքով նորէն սանդուխներէն վեր կ'ելլէ:

ԹՕՆԻ - My God, ծիշդ ես, ծերուկ, այդպէս է, որ մարդիկ նոր Քրիստոսը կը փնտռեն, քարուաններով ճամբայ կ'իյնան Թօլօրատո երթալու համար:

ԾԵՐՈՒՆԻ - Այդպէս է, Թօնի, շատուոր են կեանքին մէջ զրկուածները եւ կը հաւատան, որ Քրիստոս երկրորդ անգամ եկած է աշխարհէն վերցնելու անարդարութիւնը: Երկու օր առաջ ճամբուն եզերքը կեցած՝ դիտեցի անցնողները: Եթէ ծեր չըլլայի, կը միանայի անոնց: Անոնք ուրախ էին, կ'երթա-

յին «Ովսաննա» ու «Ալելուեա» երգելով: Ռումբերու այս սարսափելի աշխարհին մէջ կը փնտռեն Քրիստոսը, որ իրենց խաղաղութեան եւ ճշմարտութեան խօսքեր ըսէ:

ԹՕՆԻ - *(կը խօսի հանդարտ):* Ըսէ, ծերուկ, դուն կը հաւատամ, որ ան իսկական Քրիստոսն է:

ԾԵՐՈՒՆԻ - Անշուշտ, անշուշտ կը հաւատամ, որ պէտք է գայ Քրիստոսը եւ պէտք է հիմա գայ: Եթէ կը հաւատաս եկեղեցիիդ, Ս. Գրքին, պէտք է հաւատաս Անոր երկրորդ գալստեան: Ըսե, Թօնի, եթէ այս շրջանին չգայ, ալ նրբ պիտի գայ: Եվ որովհետեւ, Թօնի, խոզ ու հաւ ծախել գիտես, գործը լաւ է, փորդ կուշտ է, չես հաւատար Անոր: Այո, այո, քիչ առաջ ականջներովս լսեցի, որ կը հայհոյէիր Քրիստոսին: Երէկ ալ կը հայհոյէիր Պիլ Զօրնէլին, որ ծամբայ ինկած է Բօլորատո երթալու համար, առանց քու դրամդ վճարելու: Պիլը ես լաւ կը ճանչնամ, Թօնի. եթէ հաց մ'ունենայ, իր ընկերոջ հետ կը բաժնէ: Զուակներու տէր է, երկար ատեն հիւանդանոց մնաց, հատցուց՝ ինչ որ ունէր: Վերջին օրը ինծի ըսաւ, որ քեզի դրամ տալիք է: Թօնի, ինչքան որ գիտեմ, Պիլը կը վճարէ այդ դրամը:

ԹՕՆԻ - *(գոջում իր ձայնին մէջ):* Անշուշտ, անշուշտ, Պիլին վրայ թող դրամս ըլլայ, տարիներով ինծի հետ առետուր ըրած է: Էհ, մարդ ես, նեղ օրեր կը պատահին: Եթէ վերջին օրը Պիլը տեսնէի, պիտի

ըսէի. «Պիլ, հոգ մի ըներ, այնպէս հաշուէ, որ տալիք չունիս»:

Այդ պահուն փողոցէն հրապարակ կը մտնէ խոշոր գլուխով, լայն ուսերով, բարձրահասակ նիկրօ մը:

ԾԵՐՈՒՆԻ - Ան է, Թօնի, Բօլորատոյն կուգայ, Քրիստոսը իր աչքերով տեսած է: Երկու շաբաթէ անլի է, որ այդ քաղաքին մէջն է ու կը քարոզէ: Առաջին անգամն է, որ այս փողոցը կուգայ:

ԹՕՆԻ - Ես ալ առաջին անգամն է կը տեսնեմ մէկը, որ իր աչքերով տեսած է Քրիստոսը:

ՆԻԿՐՕ ԶԱՐՈՉԻՉ - Բարի լոյս, եղբայրներ:

ԹՕՆԻ եւ ԾԵՐՈՒՆԻ - Բարի լոյս, բարի լոյս:

ՆԻԿՐՕ ԶԱՐՈՉԻՉ - *(լայն եզրերով գլխարկը կը դնէ գետնին վրայ, կը կենայ հրապարակին մէջտեղ, Ս. Գիրքը կը բանայ ու կը սկսի կարդալ բարձրաձայն Մատթէոսի 24 Գլ. 42 Համարէն):* «Ուրեմն, արթուն կացէք, զի չգիտէք, թէ ո՞ր ժամուն ձեր Տէրը կուգայ: Պատրաստ կացէք, վասնզի որդի մարդոյ կուգայ այն տեսակ ժամուն, որ դուք չէք սպասեր: Եթէ չար ծառան իր սրտի խորքին մէջ ըսէ, որ Տէրը ուշ պիտի գայ եւ սկսի գինովներու հետ հարբել, այն ատեն կրնայ Տէրը յանկարծ ներս մտնել, այն տեսակ օր մը, երբ ինք բնաւ չէր ակնկալեր»:

Մօտի բնակիչները, իրարու ձայն տալով՝ կը հաւաքուին նիկրօ քաղաքի շուրջ:

ՁԱՅՆԵՐ - Բօլորատօյէն եկած է...

ՁԱՅՆԵՐ - Բրիստոսը իր աչքերով տեսած է...

ՆԻԿՐՕ ԶԱՐՈՁԻՉ - *(Իր ընթերցումը լրացնելէ յետոյ, կը սկսի քարոզել ծանր ու բավ ծայնով):* Երկրորդ անգամն է, որ Աստուած կը դրկէ իր սիրելի գաւակը մարդու կերպարանքով: Ան այստեղ, աշխարհի մէջն է, որովհետեւ շատցեր են մարդկային չարութիւնները: Ան եկաւ, երբ ազգեր ազգերու վրայ ելած են, երբ չի մնար քարը քարի վրայ: Ան եկաւ իր բոլոր նշաններով: Դուն, անիծած մաքսաւոր եւ այս օրերու անիծուած փարիսեցի, *(մատը իր մօտ կեցող Թօնիին ուղղելով)* ինչ կ'ընես անոր համար: Բրիստոս այստեղ է, նորէն եկած է մեզի համար, եւ մենք չենք ծանչնար զայն ու կը հայիոյենք անոր: Չենք ծանչնար մեր Աստուածը, զոր պաշտեցինք եւ որուն համար տաճարներ կառուցինք: Դուն, այս օրերու անիծուած փարիսեցի, *(նորէն մատը շեշտելով Թօնիին, որ զգածուած՝ նպարավաճառի լայն գոգնոցին ծայրը կամաց մը աչքերուն կը տանի)* ինչ ըրիր անոր համար:

Հաւաքուած ժողովուրդին մէջ գիրուկ կնոջ մը մօտ գիտար հասակով մէկը զբաղած է կնոջ դրամապանակը բանալու կամաց ու զգոյշ. վերջ ի վերջոյ կը յաջողի գողնալ դրամը ու փոխել իր տեղը: Տիկին Մարթին դուրս կ'ելլէ իր տունէն՝ ծրար մը կապած կռնակին. արդէն պատ-

րաստ է ճամբայ ելլելու: Քարոզի ընթացքին մարդ մը, որ կարճատես է, մօտ 50 տարեկան, տուներուն թիւերը կը ճշդէ՝ իր ուզած թիւերը գտնելու համար: Կօշկակարը այս որ կը տեսնէ՝ կը հասկնայ եւ, առանց բառ մը խօսելու հետը, ցոյց կուտայ այն դուռը, ուրկէ դուրս ելած էր Լօրան: Թիւ փնտռողը վեր կ'ելլէ: Պառաւր ճերս կ'առնէ կարճատես մարդը եւ զգուշութեամբ կը զոցէ դուռը: Թօնի, զգածուած նիկրօյի քարոզէն, յանկարծ կը նշմարէ տիկին Մարթինը, որ ճամբայ ինկած է հաշմանդամ Չալիին կառքը ըջելով:

ԹՕՆԻ - *(պոռայով):* Տիկին Մարթին, տիկին Մարթին... *(Կը մօտենայ):*

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Երբ վերադառնամ, Թօնի, երբ դրամ ունենամ, երբ լաւանայ Չալին:

ԹՕՆԻ - Սպասէ, տիկին Մարթին...

Թօնի արտոբանքով խանութ կը մտնէ եւ խոշոր հէմ մը առած՝ վեր կ'ելլէ՝ զոն ժպիտ մը բռնած դէմքին:

ԹՕՆԻ - Տիկին Մարթին, այս հէմը հետդ առ, ճամբան պէտք կ'ըլլայ: *(Թօնիին հէմը կը տեղաւորէ Չալիի կառքին մէջ):*

ՆԻԿՐՕ ԶԱՐՈՁԻՉ - *(այս գործողութիւններու ընթացքին կը քարոզէ ան):* Դուն, այս օրերու անիծուած փարիսեցի, *(ուրիշ մը ցոյց տալով)* որ պաշտեցիր, դուն որ սպասեցիր երկրորդ գալստեան...

Տիկին Մարթին, զգածուած, շնորհակալութիւն կը յայտնէ Թօնիին:

ԹՕՆԻ - (*գոհ եւ ժպտուն*): Good by, Չալի... (*Չալին երկար ծայն մը կը ձգէ:*)

Տիկին Մարթին սայլը քշելով կը հեռանայ: Թօնին նիկրոյին քարոզին կը դառնայ: Գիրուկ կինը, նոյնպէս զգածուած նիկրոյի քարոզէն, իր թաշկինակն առնելու համար դրամապանակին մէջ կը նայի ու յանկարծ կը տեսնէ դրամապանակը բաց ու դրամը գողցուած:

ԿԻՆ - (*ծջալով*): Դրամս, դրամս, դրամս գողցան...

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ

Վարագոյրը դեռ չբացուած՝ կը լսուի կարողնալին քարոզը եկեղեցիին մէջ: Ծանր ձայնին մէջ կայ կամարներու արձագանքը:

ԶԱՐՈՉԸ - Տէրն մեր Յիսուս Բրիստոս կ'ըսէ Մատթէոսի Աւետարանին մէջ. «Յայնժամ երբ մէկը ձեզի ըսէ, թէ հոս է Բրիստոսը կամ հոն, մի հաւատաք, վասնզի սուտ մարգարէներ եւ քրիստոսներ պիտի ելլեն ու մեծ նշաններ ու հրաշքներ ցոյց պիտի տան եւ ընտրեալները պիտի մոլորեցնեն»: Բարեկամներս, ան ոչ միայն սուտ մարգարէ եւ սուտ Բրիստոս է իր ամէն նշաններով եւ հրաշքներով, այլեւ աւազակապետ մը, որուն կողքին պոռնիկներ կը քալեն:

Ժողովուրդին մէջ աղմուկ, որ հետզհետէ կը հատնի ու կը լսուի մեքենաներու ժխոր գործարանի մեջէն: Գործաւորները կը խօսակցին մեքենաներու աղմուկին մէջ:

Դ. ԳՈՐԾԱՒՈՐ - Ան կուգայ ինծի համար, քեզի համար, աշխարհին համար:

Հետզհետէ կը դադրի մեքենաներուն աղմուկը: Այս անգամ կը լսուի կիններու, տղամարդերու եւ փոքրիկներու աններդաշնակ ձայներու խմբերը թմբուկի հետ:

Կլօրի, Կլօրի, Ալէլուեա...
.....

Կարճ լռութենէ մը յետոյ կը բացուի վարագոյրը:

Տեսարանն է քաղաքի ոստիկանատունը: Պաշտօնեան՝ Մէք, իր աշխատանքով զբաղած է եւ միեւնոյն ատեն մտիկ կ'ընէ Քէփթընին, որ կը խօսի ձայնին մէջ կիրք դնելով: Անկիւն մը նստած է մէկ աչքը կապուտցած, նիհար, խեղճուկ արտայայտութիւնով քաղաքացի մը: Գիրուկ ոստիկան մը, գլխարկը սեղանին վրայ, տեղեկագրութիւն մը գրելու քրտնաջան աշխատանքին մէջ: Դռան մօտ տարիքատը ոստիկան մը իր

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ - Ան կուգայ, այսօր քաղաք կը մտնէ:

Բ. ԳՈՐԾԱՒՈՐ - Կուգայ, կուգայ: Պիտի երթան տեսնելու:

Գ. ԳՈՐԾԱՒՈՐ - Մեզի չպիտի ձգեն, որ դիմաւորելու երթանք:

նոր գնած կօշիկները հագնելու դանդաղ շարժումին մէջ է, առանց ուշադրութիւն դարձնելու շուրջը: Դուրսը կայ եղջերափողերու աղմուկ եւ բազմութեան ժխոր: Ժողովուրդը քաղաք լեցուած է դիմատրելու համար «Քրիստոսը»:

ՔԷՓԹԸՆ - (նոքի վրայ): Եթէ Չիֆին մնայ, այս քաղաքի ոստիկանատունը Փրկութեան Բանակի պաշտօնատուն կը դառնայ: Գասպար Սմիթի չորս ամիսէն աւելի է, որ այս քաղաքին մէջ է եւ տակաւին ձերբակալուած չէ: Կարծես բաւական չէին գործած ոճիրները, վերջին անգամ ոստիկան Ղուկասի ականջը կտրեց: Քանի մը անգամ դիտել տուի Չիֆին, որ այդ Քրիստոս ըսուած աւազակապետը պէտք չէ պահել մեր նահանգի սահմաններուն մէջ: *Էքսպորտի* պատուելին աւելի շուտ հասկցաւ վտանգը, երբ ուզեց իր ժողովուրդով «Քրիստոս»ի *քէմփին* յարձակիլ: Երեք շաբաթ առաջ եթէ այդ Քրիստոս ըսուածը քշուէր մեր նահանգի սահմաններէն, այսօր այս փառատոր մուտքը չէր ունենար այս քաղաքին մէջ: Երեւակայել որ ամբողջ Ամերիկայի մէջ միակ քաղաքն է, որ այսքան մեծ ընդունելութիւն կ'ընէ պարզ աւազակապետի մը:

Հեռախօսի զանգ:

ՃԷՔ - (կը պատասխանէ *հեռախօսին*): Այո, այո, այստեղ է: (Քէփթընին *երկարելով թէլէֆոնը*): Չիֆն է, Քէփթըն:

ՔԷՓԹԸՆ - (մեղմ ձայնով): Հէլօ, Չիֆ, ի հարկէ, ամէն բան կարգին է: Կարծեմ, ժամը 4-ին պիտի մտնէ քաղաք: Այժմ 20 ձիւոր ոստիկաններ կան դուրսը: Կարծեմ բաւական է կարգը պահելու համար: Ինչպէս, անշուշտ, անշուշտ: Ուրեմն, տակաւին ժողովի մէջ էք: Անմիջապէս, Չիֆ: (Կը *զոգէ հեռախօսը*):

ՃԷՔ - Ինչպէս կ'երեւի, երկար ժողով կ'ունենան:

ՔԷՓԹԸՆ - (հպարտանքով): Կ'երեւի, բարեկամս՝ Սենաթօր ճանսըն, ուզած է, որ ես ալ ներկայ ըլլամ ժողովին: Այո, այո, տակաւին ուշ չէ գործի անցնելու: (Կը *մեկնի*):

ՊԻԼ-ԾԵՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - (Քէփթընին): Նայէ, Քէփթըն, որ Ղուկասին նման չ'կտրեն ականջներդ:

Քէփթընին դուրս ելած պահուն ներս կը մտնէ լաւ հագուած, 60-ի մօտ, մազերու հաճելի ճերմկութիւնով քաղաքացի մը:

ՔԷՓԹԸՆ - (մուտքին մօտ): Ինչ կ'ուզէք, պարոն:

ԶԱՂԱԶԱՅԻՆ - Կ'ուզեմ ոստիկանապետը տեսնել:

ՃԷՔ - Նստեցէք, խնդրեմ: (Քէփթընը *դուրս կ'ելլէ*): Չիֆը կուգայ շուտով:

Քաղաքացին կը նստի: Անհամբեր է, յաճախ ժամացոյցին կը նայի: Ամէն անգամ որ ժամացոյցին կը նայի, խեղճուկ Քաղաքացին կը ծռի ժամը հասկնալու համար:

ՃԷՔ - Հէյ, Պիլ... Հիմա ինչպէս է Ղուկասը:

ՊԻԼ - (*միշտ կօշիկով գրադած*): Ինչպէս պիտի ըլլայ, կտրուած ականջ մը այլեւս տեղը չի դրուիր: Բեզի բան մը ըսեմ, ճեք, մէկ գլուխին մէկ ականջ ալ կը բաւէ, մանաւանդ Ղուկասի գլխին: Ան արդէն շատ մտիկ ընել չէր սիրեր: Երէկ հիւանդանոց գացի: Երեւակայէ, մէկ փոքր ականջի համար ամբողջ գլուխը փաթած էին:

ՃԷՔ - Ինչպէս եղած է, Պիլ, ականջը ամբողջութեամբ կտրուած է:

ՊԻԼ - Էնպէս շիտակ կտրուած է, որ մնացած է մեղուի չափ փոքրիկ ծակ մը: Ղուկասը շատ բախտատուր ելաւ: Ուրիշներ կեանքերնին տալով հերոս կ'ըլլան, իսկ ան իր մէկ փոքրիկ ականջը վրայ տալով հերոսացաւ:

ՃԷՔ - Ինչ ալ ըսեն, Պիլ, քաջութիւն է «Զրիստոս»ի քէմփը մտնել, ձերբակալելու համար Գասպար Սմիթը:

ՊԻԼ - Իրեն ըսուեցաւ, որ մինակը չերթայ, վտանգատուր է: Ղուկասը մտիկ ընողներէն չէ, ահա թէ ինչու մէկ ականջն ալ կը բաւէ:

Ներս կը մտնէ ուրիշ պաշտօնեայ մը, Ֆրէնք, լուսարգելը ճակատին, թեթեւ ճաղատով, առանց ճաքտի:

ՖՐԷՆՔ - Հէյ, Պիլ, նորէն կօշիկ:

ՊԻԼ - Այս անգամ լաւ կօշիկ մը գնեցի, Ֆրէնք: (*Կօշիկին մէկը երկարելով Ֆրէնքին:*) Նայէ, նայէ, ամէն մէկ կուրծ ձեռքով կարուած է:

ՖՐԷՆՔ - Հըմ, լաւ կօշիկ կ'երեւի, թէեւ կօշիկէ լաւ չեմ հասկնար: Այ մարդ, դուն ալ աշխարհ եկար կօշիկներու մէջ տանջուելու համար:

ՊԻԼ - Ճիշդ ըսիր, Ֆրէնք, My God, ճիշդ ըսիր. ես արդէն ծերացայ եւ միշտ ալ լաւ կօշիկ մը փնտռեցի: Ինչ հոգ, որ աշխարհը լայն է, երբ կը նեղեն կօշիկներս:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - (*խօսելով քթին տակէն*): Բայց Լօրան ճանչընալու համար բնաւ ծեր չես:

ՖՐԷՆՔ - Ինչ, չըլլա՞յ որ դուն ալ կը ճանչնաս Լօրան, Պիլ:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Էնպէս կը ճանչնայ, կարծես կնքահայրը եղած է:

ՊԻԼ - Կը հաճի՞ն գոցել այդ անիծուած բերանդ: Ականջ մի տար, Ֆրէնք, այդ յիմարին: (*Ինքնիրեն:*) Իսկապէս որ, լաւ կօշիկ մը ունեցայ:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Հէյ, Ֆրէնք, ինչպէս կը հեզեն *Մքնամերս*:

ՊԻԼ - Չըսի՞, որ անիծուած յիմար մըն է. ան իր հօր անունն անգամ պիտի չկրնայ հեզել:

ՖՐԷՆՔ - Իսկապէս, կամուրջ մը շինելէ աւելի դժուար է հեզել այդ անունը: Ատենօք ուզած եմ ձարտարապետ ըլլալ: Փորձեմ: (*Ֆրէնք կը հեզէ անունը ու կը մօտենայ իր աշխատանքի սեղանին՝ խօսքը ձէքին ուղղելով:*) Ինչպէս կ'երեւի, Չիֆը եկած չէ տակաւին: Հարցը բաւական ծանր ըլլալու է, ըսել կ'ուզեմ սենաթօրին չափ ծանր: Կարծեմ, 250 փաունտ կը կշռէ մեր սիրելի սենաթօրը: Հա, քիչ առաջ Զէփ-

թընին ճայնը առի, բաւական ըսելիքներ ունէր:

ՃԷՔ - Է, գիտես, ան առիթը չի փախցներ ճայնը բարձր ձգելու, երբ Չիֆին դէմ բան մը ունի ըսելիք: Անոր ներկայութեան, ըսելիք շատ բան չ'ունենար:

ՖՐԷՆՔ - Այդ նոր բան չէ, Ճէք, բոլորն ալ ըսելիքներ կ'ունենան, երբ ընտրութիւնները մօտենան: Լինքընի եւ Ճէֆըրսընի ձառերը կը սերտեն յանուն դեմոկրասիի եւ յանուն դեմոկրասիի իրարու կը հայհոյեն: Անցեալ ընտրութեան միայն իմացայ, որ բարեկամդ՝ նախկին քաղաքապետը, իր կինը կը ծեծէ եղեր: Բէֆթընին միտքը ուրիշ է, Ճէք, ան շատ լաւ գիտէ, թէ հովը զորտեղէն կուգայ: Ան շատ սիրալիր կ'ուզէ ըլլալ կառավարիչին, մանաւանդ *սիրելի* սենաթօրին հետ, այլ խօսքով՝ ինքզինքը բարձրագոյն քաղաքականութեան կ'ուզէ յարմարցնել, մանաւանդ որ հիմա տեսակ մը օրէնք դարձուծած են սա «Քրիստոս»ի դէմ եղած հալածանքը: Ինչո՞ւ չէ, քաղաքական եւ տնտեսական օրէնք: Նկատած եմ, որ ամէն Զատիկին մեր Բէֆթընն ալ իր կարգին կառավարիչին պէս իր գաւակները կը շարէ իրարու ետեւէ հաւձագերու նման եւ եկեղեցի կը մտնէ, միայն այն տարբերութեամբ, որ կառավարիչին տողանցքը կը հրատարակուի *Սընին* մէջ, իսկ Բէֆթընինը՝ ոչ: Մենք գիտենք նաեւ, որ կառավարիչը դոյունէ *փայ* շատ կը սիրէ, եւ կինը աշխարհի առաջ-

նակարգ դոյունէ *փայ* պատրաստողն է:

ՃԷՔ - Դուն չգիտես, որ քիչ առաջ Բէֆթընն ալ կանչուեցաւ ժողովին:

ՖՐԷՆՔ - Well, well, ուրեմն, մինչեւ Բէֆթընին հասած է խնդիրը:

Անապարանքով ճակատի քրտինքը սրբելով՝ ներս կը մտնէ նպարավաճառ Թօնիին, լաւ հագուած մոր հարստացողի պէս:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - (*Թօնիին*): Հէյ, զոր կ'երթաս այդպէս:

ԹՕՆԻ - Կ'ուզեմ Չիֆը տեսնել:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Սպասէ, սպասէ: (*Դառնալով Ֆրէնքին եւ Ճէքին*;) Այս այն մարդն է, որ գաղտնի տեսակցութիւն ունեցեր է Գասպար Սմիթի հետ:

ԹՕՆԻ - Գասպար Սմիթ իմ լաւ բարեկամն է: Իմ բարեկամն է նաեւ «Քրիստոսը»:

Մաքուր հագուած քաղաքացին զարմանքով Թօնիին կը նայի:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Ըսի որ վտանգաւոր մէկն է:

ԹՕՆԻ - Դուք կը սխալիք, պարոն ոստիկան, թերևս ուրիշի հետ կը շփոթէք զիս: Ես *Լինքըն* հրապարակի նպարավաճառն եմ: Զիս շատերը կը ճանչնան:

ՃԷՔ - Թերեւս կարելոր յայտնութիւն մը ունի ընելիք:

ԹՕՆԻ - Ես ոչինչ ունիմ յայտնելու: Եկած եմ ոստիկանապետը տեսնելու:

ՃԷՔ - Չիֆը այստեղ չէ այժմ:
ՄԱՔՈՒԻ ՀԱԳՈՒԱԾ ԶԱՂԱՔԱՅԻՆ -

(շատ անհամբեր): Պարոններ, կրնայի՞ք ըսել, թե ե՞րբ պիտի գայ Չիֆը:

ՃԷՔ - (գրպանի ժամացոյցը նայելով): Մինչեւ հիմա պէտք է եկած ըլլար:

ԹՕՆԻ - Բայց ինձ ըսուած էր, որ այս ժամուն զինքը տեսնեմ: (Թուղթը կը փնտռէ գրպանին մէջ):

ՖՐԷՆՔ - (Թօսհիին): Ուրեմն, ոստիկանապետն է, որ կ'ուզէ տեսնել քեզ:

ԹՕՆԻ - Չգիտեմ, չգիտեմ: (Վերջապէս, գտնելով թուղթը կ'երկարէ Ֆրէնքին):

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Կը տեսնէ՞ք, թե ինչքան կասկածելի խօսքեր կ'ընէ:

ՖՐԷՆՔ - (թուղթը կարդալէ ետքը): Այստեղ կասկածելի ոչինչ կայ: Ընդհակառակը, Չիֆին դրկած մէկ նամակն է, կ'ուզէ տեսնել Անթօնի Սըլէրին:

ԹՕՆԻ - (հպարտանքով): Այդ ես եմ, Անթօնի Սըլէրի, *Լինքըն* հրապարակի նպարավաճառը:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Օհ, այդպէս, ներողութիւն: (Ոստիկանը կը շարունակէ իր աշխատանքը):

ՖՐԷՆՔ - Ուրեմն, դուք այն նպարավաճառն էք, որ Main փողոցին վրայ նոր խանութ մը շինել կուտաք:

ՃԷՔ - (հեռախօսին կպատասխանէ): Հէլօ, թիւ 8-ը, անմիջապէս: (Կը սեղմէ զանգին կոճակը. կ'երեւան երկու ոստիկաններ դրան վրայ:) Վակոն, թիւ 8-ը, ձերբակալութիւն կայ:

Ոստիկանները կը մեկնին:

ԹՕՆԻ - (պատասխանելով Ֆրէնքին լայն ժպիտով): Անշուշտ, անշուշտ քաղաքի էն լաւ նպարավաճառին խանութը պիտի ըլլայ:

ՖՐԷՆՔ - Ձեր խանութը հիմա *Լինքըն* հրապարակի վրայ է, ուր կ'աշխատի տիկին Մարթինին տղան: Ի՞նչ է անունը:

ԹՕՆԻ - Չալի, Չալի:

ՃԷՔ - (Ֆրէնքին): Այդ այն տղան է, որ «Բրիստոն» բժշկեց հրաշքով:

ԹՕՆԻ - Ժիշո ան է, ձիշո ան:

Ոստիկանատան վակոնին զանգը հետզհետէ կը հեռանայ:

ՖՐԷՆՔ - Եւ երեւակայել, որ հաշմանդամ ծնած ու գլաններու վրայ մեծցած է: Անցեալ օր կինս եկեղեցիին մէջ տեսած էր այդ տղան իր մօրը հետ միասին:

ԼԱԻ ՀԱԳՈՒԱԾ ԶԱՂԱԶԱՅԻՆ - (ծանր շեշտով): Ինչ ալ ըլլայ, պարոններ, պէտք է առաջքն առնել այդ անպիտան շարժումին: Այո, այո, խումբ մը աւազակներ եւ պոռնիկներ իրարու մօտ եկած՝ այս երկիրը քանդելու ելած են:

ԹՕՆԻ - (բարկացած. յանկարծ մօտենալով լաւ հագուած քաղաքացիին): Դուն, դուն չհամարձակիս վարկաբեկել Բրիստոնը, որ Աստուծոյ որդին է: Եթէ համարձակիս վարկաբեկել Բրիստոնը, որ Աստուծոյ որդին է, դուն անիծուած յիմար մըն ես:

ԼԱԻ ՀԱԳՈՒԱԾ ԶԱՂԱԶԱՅԻՆ - (յանկարծ ոտքի ելլելով): Դուն չհամարձակիս ինձի անիծուած յիմար ըսել:

ՃԷՔ - Մի մոռնաք, պարոններ, որ ոստիկանատան մէջ էք:

ԼԱԻ ՀԱԳՈՒԱԾ ԶԱՂԱԶԱՅԻՆ - Բայց դուք թոյլ կուտաք, որ ոստիկանատան մէջ այդ աղտոտ օտարականը ինձի անիծուած յիմար կոչէ: Իմ անունը ճան Ուայթ է, ճօրտըն վաճառատան տնօրէն:

ԹՕՆԻ - (*նախկին բարկութիւնով*): Դուն ինձ աղտոտ օտարական ըսես...

Գիրով ոստիկանը, երբ կ'իմանայ Ուայթի անունը, ոտքի կ'ելլէ եւ Թօնիին վզէն ժիր բռնելով կը նստեցնէ: Թօնին կը նստի հլու, թէն բարկացած. քթին տակէն բամբեր մը ըսելով, եւ կը նկատէ, որ փրթած է շապիկին կոճակը:

ՃԷՔ - (*մօտենալով Ուայթին*): Ներողութիւն, պարոն Ուայթ, որ այս անհաճոյ խօսքերը եղան: Ներեցէք, որ նախապէս չճանչցայ Ձեզ: (*Ֆրէնք ակնոցին վրայէն կը նայի կամաց*;) Նկատեցի, որ կ'աճապարէք: Ինչո՞վ կրնամ օգտակար ըլլայ:

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Այլեւս չեմ կրնար սպասել, եկած եմ ըսելու... (*Ոստիկան մը դռնէն օթոմօպիլի մը թիր կը կանչէ տէրը գտնելու համար*;) Եկած եմ ըսելու, որ կիսս յիմարացեր է...

ԹՕՆԻ - (*քիչ մը ուշ մտաբերելով*): Այդ իմ օթոմօպիլին թիւն է: (*Տեղէն կ'ելլէ աճապարանքով եւ դուրս կը քալէ*;)

ՈՍՏԻԿԱՆ - (*դռնէն*): Ոստիկանատան վակոնին շատ մօտ կեցուցած էք Ձեր օթոմօպիլը:

ԹՕՆԻ - Իրաւ, տեղ չկար. փողոցն ամբողջ օթոմօպիլներով լեցուած էր: (*Կը մեկնի*;)

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Այո, այո, ուրիշ բան չեմ կրնար գործածել, իսկ եւ իսկ յիմարացեր է:

ՖՐԷՆՔ - Վախնամ սխալ տեղ եկած էք պարոն Ուայթ. բժիշկները թերեւս աւելի օգտակար ըլլան նման պարագայի մը:

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Ոչ պարոն, մտածեցի որ ոստիկանութիւնը աւելի օգտակար կ'ըլլայ: Կիսս այն յիմարներէն է, որ կը հաւատայ, թէ եկած է Քրիստոսը եւ այսօր քաղաք պիտի մտնէ: Երբ պաշտօնատունէն վերադարձայ, տեսայ, որ տունս լեցուած էր մուրացկաններով ու աղտոտ մարդերով: Կիսս այդ բոլորին համար խնձոյք սարքած էր: Միակ այդ չէ բոլորը: Ան իր ադամանդները եւ զարդեղէնները ծախեր է եւ դրամը բաշխեր աղքատներուն: Զաղաքը լեցուն է վաշխառուներով: Նախ, կ'ուզեմ, որ ոստիկանութիւնը հետապնդէ ու գտնէ ադամանդները, որ շատ աժան գնով ծախուած են:

ՃԷՔ - Դուք առաջինը չէք, պարոն Ուայթ, եւ ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլաք: Ոստիկանութիւնը ետեւէլ է արդէն եւ վերջին երեք օրուան ընթացքին այդ վաշխառուներէն ձերբակալած է չորս հոգի:

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Ոձիր է մարդկային տկարութենէն օգտուիլ եւ այնքան աժան գնել ադամանդները, որոնց մեծ գին վճարուած է: Եւ այդ գնողներն ու այդ տկարութիւնը քաջալերողները հրէաներն են:

Անոնք են, որ չեն հաւատար եւ անելի շատ կը տարածեն այս Քրիստոս ըստածին քարոզները:

ՃԷՔ - Արդէն երկու օր է՝ քաղաք թափուած են գրպանահատներ, կաղեր, կոյրեր, մուրացիկներ, նիկրօներ, որոնք Քրիստոսի ճամբուն վրայ կը փռուին եւ իրենց երեսները կ'արհիւնեն: Քիչ առաջ ձերբակալուեցաւ մէկը, որ Քրիստոսի լուսանկարը ծախու հանած էր, որպէս թէ Քրիստոսի կողմէն ստորագրուած: Մինչդեռ իրականութիւնը այն է, որ մինչեւ հիմա ոչ մէկ օրաթերթ կրցած է լուսանկարել զայն: Լուսանկարին մէջ կան աշակերտները, ժողովուրդը, ծառեր, բլուր, բայց ոչ Քրիստոսը: Ծատեր այդ ձեռով կ'ուզեն բացատրել, թէ այդ մարդը իրականին մէջ հոգի է:

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Իրականին մէջ, պարոն ուստիկան, ան շատ հմուտ կախարդ մըն է: Նոյնիսկ քանի մը կախարդներ երեսան եկան՝ մերկացնելու անոր հրաշքները: Ծիքակօյի մէջ կախարդներ եղան ջուրը գինիի փոխող: Ես կարդացի բժիշկի մը յոդուածը բժշկուած հաշմանդամ տղուն մասին: Ան կը փաստէ, թէ այդ հաշմանդամ տղան ճամբորդութիւնով բժշկուած է: Ինչ ալ ըլլայ, ըլլայ նոյնիսկ անիծուած ոգի, պէտք է այս շարժումին առաջքն առնել: Երկարատեւ է, որ մեր վաճառատան գործերը դադարած են: Ծիքակօյի սպանդանոցներու նման այս երկիրը հետզհետէ սնանկութեան կ'եր-

թայ: Ժողովուրդը կը դադրի միս ուտել:

ԽԵՂՃՈՒԿ ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ - (կ'ուզէ խօսիլ, սակայն, երկչոտութիւն մը կայ մէջը): Ներողութիւն, պարոններ... (Բառերը կը կորստին Ուայթի խօսքերուն մէջ):

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Կարելի՞ է երեսակայել մէկը, որ հակառակ ըլլայ քաղաքակրթութեան եւ ազգային ձգտումներուն...

ԽԵՂՃՈՒԿ ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ - Ներողութիւն, պարոններ, ես ալ ճիշդատոր համար եկած եմ ուստիկանատուն: Այսինքն, այսինքն, մսի խնդրի համար: Երկու շաբաթ է՝ մեր տան մէջ կռիւ կայ: Կինս այլեւս կը մերժէ միսով կերակուր պատրաստել՝ ըսելով թէ մեր կեանքին մէջ ոճիր գործած ենք կենդանիները մորթելով եւ անոնց միսը ուտելով: Ես չգիտեմ, պարոններ, ո՞րտեղէն ձեռք ձգած են Քրիստոսի այն քարոզը, որ կը խօսի կենդանիներու մասին: Ես մսի պէտք ունիմ, պարոններ, բժիշկը ինձ յանձնարարած է միս ուտել: Բժիշկը կ'ըսէ, որ քալօրիի պակաս ունիմ: Վերջին շաբաթը կնոջս միացաւ նաեւ զոքանչս:

ՖՐԷՆՔ - Հա, հիմա հասկցայ: Կ'երեւի թէ այդ սեւցած աչքը զոքանչիդ գործն է: Իսկապէս բաւական լաւ գործ ըրած է:

ԽԵՂՃՈՒԿ ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ - Ծատ ճիշդ ըսիք, պարոն, Աստուած ձեզի օգնէ, եթէ դուք ալ զոքանչ ունիք: Այսօր ըսի, որ եթէ կինս իմ ուզած կերակուրները չպատրաստէ, այդ հիման վրայ կրնամ ա-

պահարզան ստանալ: Այս ըսելիս գիտցայ. էհ, բան մըն էր ըսի, տեսնեմ այս զոքանչս յարձակեցաւ իմ վրայ եւ սեցուց աչքս: Եթէ քաջութիւնը չունենայի ինքզինքս դուրս ձգելու, Աստուած վկայ, գլուխս ալ վրայ տուած էի: Միայն կ'ուզեմ, որ ոստիկան մը ընկերանայ ինձի, մինչեւ տան սանդուխէն վեր ելլեմ: Տունէն իմ գործիս վերաբերեալ կարեւոր թուղթեր ունիմ առնելիք:

ՃԷՔ - Ներողութիւն, պարոն Ուայթ, այս խեղճ մարդուն հարցը իրաւ ծանրակշիռ է: *(Ծերուկ ոստիկանին, որ կը շարունակէ նոր առած կօշիկով զբաղիլ:)* Հէյ, Պիլ...

ՊԻԼ - Ինչ, զոքանչի՞ դէմ: Եւ երեւակայել, որ կեանքիս մէջ առաջին անգամն է, որ լաւ կօշիկ մը գնեցի: *(Ոտքի կ'ելլէ ու քանի մը անգամ կը քալէ կօշիկները փորձելու համար:)* Երթանք, երթանք: *(Միասին կը քալեն. աչքերը միշտ կօշիկներուն, կը խօսի, երբ դրան ելքին կը մօտենան:)* Հէյ, ձէք, եթէ ուշանամ, հիւանդանոցին կառքը շուտ դրկէ, չմոռնաս: *(Դուրս ելլելու պահուն:)* Քանի տարեկան է զոքանչդ:

ԳԻՐՈՒԿ ՈՍՏԻԿԱՆ - Լսեցի՞ք, թէ այդ անպիտան ծերուկը ինչ հարցուց: Չարմանալի պիտի ըլլար, որ չճանչնար Լօրան: *(Ոտքի կ'ելլէ տեղեկագիրը ծալելով ու ոստիկանապետի սեղանին վրայ կը դնէ, յետոյ թուղթի կտոր մըն ալ գլխարկին մէջ կը տեղաւորէ եւ գլխարկը դնելով դուրս կ'ելլէ:)*

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - Եւ ինչո՞ւ զարմանալ,

որ սնանկացեր են Շիքակոյի միս արտադրող ընկերութիւնները: Միշտ ալ ըսած եմ, որ եթէ այս շարժման առաջքը չառնուի, վտանգի տակ են նաեւ դրամատուները: Չքաւորութիւնն ու նիկրօն փողոց իջած են: Կրնաք երեւակայել, թէ իմ կինը այնքան յիմարացեր է, որ աղտոտ մուրացիկներու համար վարձեր է նիկրօններու երաժշտախումբ մը: Երբ ներս մտայ յանկարծ, տեսայ երգ ու պար, իրար անցած են եւ կոչնականները զինի կը խմեն: Տեսայ, որ կինս մետաքս հագած՝ կը պարէր աղտոտ մուրացիկի մը հետ: Երբ բարկացած տունէն դուրս ելայ, սանդուխի վերեւ տեսայ կաղ մը, որ *ճիտրպըկ* կը պարէր: Երբ բարկացած դռնէն դուրս կ'ելլէի, հաշմանդամ մըն ալ քթին թիզ չափեց ինձի:

ՖՐԷՆՔ - Ինչպէս կ'երէնէի, պարոն Ուայթ, ձեր հարցը շատ ալ պարզ չէ, եւ ոստիկանապետի ուժերէն շատ է վեր: Կարելի չէ իշխել իրար խառնուած այդ տարրերուն վրայ: Կարելի է իշխել կայծոռիկի լոյսին վրայ, թէն ձանձ մըն է փոքրիկ: Միայն թէ, պարոն Ուայթ, ինչ պիտի կրնաք ընել, եթէ ձեր կինը միանայ այդ նոր Զրիստոսի խումբին:

ՃԱՆ ՈՒԱՅԹ - *(ձայնը բարձրացնելով):* Ինչ, այն խումբին, ուր լեցուն են պոռնիկներ ու աւազակներ: Այդ պարագային ես կրնամ սպաննել իմ կինը: Չէ, չէ, ես միշտ ալ աշխատած եմ *Ուայթի* տան պատիւը բարձր պահել:

Ինչպես կը տեսնեմ, ուստիկանապետը շատ ուշացաւ: (*Ժամացոյցին նայելով:*) Ես այլեւս չեմ կրնար սպասել: (*Ուտքի կ'ելլէ:*)

ՃԷՔ - Հանդարտեցէք, պարոն Ուայթ, կը կարծէք, թէ ձեր կինը պիտի ուզէ պատասխանել կարգ մը հարցումներու, եթէ գաղտնի ուստիկան մը դրկուի: Այն ատեն ադամանդները գտնել թերեւս դժուար չըլլայ:

ՌԻԱՅԹ - Չգիտեմ, չգիտեմ. միայն այն գիտեմ, որ կինս յիմարացեր է: (*Դառնալով Ֆրէնքին:*) Ճիշդ, կրնայ ըլլալ, պարոն. իմ մտքէս անցած չէր, որ կինս օր մը կրնայ միանալ այդ աւազակախումբին: Բայց ես հիմա պէտք է փաստաբանիս մօտ երթամ: Յտեսութիւն, պարոններ, պիտի ջանամ անձամբ տեսնել ուստիկանապետը: (*Կը մեկնի:*)

ՖՐԷՆՔ - (*կամաց մը մօտենալով Ճէքին:*) Ճէք, քեզի բան մը ըսեմ. ես լաւ հոտ չեմ առներ. Բրիստոսի գլխին բան մը կը կատարուի: Ես Չիֆը լաւ կը ճանչնամ. ինչ որ ինք չ'ուզեր ընել, կը յանձնէ Բէփթընին: Այլապէս Բէփթընը ինչո՞ պիտի կանչուէր ժողովին. անոր խելքին բնաւ պէտք չունէին: Չգիտեմ, չգիտեմ, ենթադրութիւն է ըրածս: Եւ երեւակայել, որ այս քաղաքին մէջ միայն 4000 նիկրօներ լեցուած են:

ՃԷՔ - Ես ինքս ալ շատ բան չգիտեմ, սակայն, կը զգամ, որ բաներ մը կը դառնան: Բացառիկ երեւոյթ է, որ սենաթօր եւ կարտինալ ժողովի նստին կառավարիչին եւ ու-

ստիկանապետին հետ: *Էքսպորտ*-յի պատուելիին շարժումը յարձակիլ Բրիստոսի քէմփին վրայ՝ մտածուած բան էր, եթէ Չիֆը անմիջապէս առաջըը չառնէր: Միայն Բէփթընը չէ. նկատեր եմ, որ առհասարակ լուռ դժգոհութիւն կայ Չիֆին դէմ: Բրիստոսի շարժման դէմ կը շատնան հրապարակային ժողովները: Անցեալ կիրակնօրեայ ժողովին մէջ, ուր խօսեցան կառավարիչն ու Դստերք Ամերիկեան Յեղափոխութեան, 40 հոգի ձերբակալուցան:

ՖՐԷՆՔ - Այդ կը հասկնամ, Ճէք, եւ անելին կը հասկնամ, երբ մանաւանդ սա Դստերք Ամերիկեան Յեղափոխութեան մէջտեղ կ'իյնան իրենց բաղային ձեւերով: Երբ այս կիները մէջտեղ կ'իյնան, վստահ եղիր, որ համաճարակ կայ եւ կամ վտանգաւոր բան մը պիտի կատարուի: Ճէք, մեզ համար բախտաւոր մասը այն է, որ Բրիստոս իր աշակերտներուն եւ հետետորդներուն զգուշացուցած է սուր վերցնել: Այլապէս Ղուկասի կտրուած ականջը կրնար պատճառ ըլլալ խոշոր իրարանցումի: Պիտի չզարմանամ, Ճէք, որ փոքրիկ ականջ մը յանկարծ աշխարհը քառսի վերածէ եւ այդ ականջէն կախուին մարդկային բոլոր օրէնքներն ու փիլիսոփայութիւնները: Աշխարհը տակնուվրայ ըլլալէ յետոյ, պատմութեան համար ամենամեծ ողբերգութիւնը պիտի մնայ մեր Ղուկասի

փոքրիկ ականջը: Էհ, այդպէս ալ գրուած է պատմութիւնը:

Ներս կը մտնէ Թօնին՝ նորէն քրահնքը սրբելով:

ՖՐԷՆՔ - Նստէ, Թօնի, միայն թէ ոստիկանապետը տակաւին եկած չէ: Էհ, ինչպէս կը տեսնեմ, Թօնի, գործդ շատ լաւ է: Կը տեսնեն, ձէք, Քրիստոսի աշխարհի գալէն միայն Թօնին փրկուեցաւ:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ ոչ, անշուշտ ոչ. ան եկած է աշխարհը փրկելու:

ՖՐԷՆՔ - Ըսել կ'ուզեմ, Թօնի, քու գործդ հիմա լաւ է, խանութիդ փոքրիկ հրապարակը հիմա բազմութիւնով լեցուած է, առետուրդ լաւ, բոլորն ալ կ'երթան Քրիստոսի հրաշքով բժշկուած Չալին տեսնելու:

ԹՕՆԻ - *(լայն ժպիտով)*: Գործս լաւ է, փառք Աստծոյ. միայն թէ միս չեմ ծախեր՝ Յիսուսի պատուէրները պահելու համար: Եթէ միս ալ պահելու ըլլամ, այն ատեն Տէնին խանութը կրնամ սարդի առէջներով լեցնել. ան հիմա միայն միս կը ծախէ հեթանոսներուն: Եւ երեւակայել, որ այդ անիծեալ առնէտը շատ աշխատեցաւ Չալին իմ քովէն հանելու:

Թեթեւ աղմուկ անցքին մէջ: Ներս կը մտնէ ոստիկանապետը շատ լուրջ ու մտահոգ: Կը տեղատրուի սեղանին մօտ: Պահ մը լուռ սեղանի թուղթերուն կը նայի: Ճէք եւ Ֆրէնք իրարու կը նային, թէ իրենցմէ ո՞րը պիտի խզէ լռութիւնը:

ՖՐԷՆՔ - Ինչպէս կը տեսնեմ, Չիֆ, ժողովը շատ յաջող ելք ունեցած է:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Անշուշտ շատ յաջող եւ սիրաբանութիւնը կատարեալ: *(Յանկարծ տեսնելով Թօնին:)* Ո՛վ է այս մարդը եւ ի՞նչ կ'ուզէ:

ՃԷՔ - Այս մարդը Ձեզի կը սպասէ, Չիֆ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(թեթեւ խստութեամբ)*: Ի՞նչ ունիս:

ԹՕՆԻ - *(ոտքի ելլելով)*: Ոչինչ, ոչինչ, Չիֆ: *(Գրպանին մէջ նամակի մը երկար փնտռութէ յետոյ, կը գտնէ ու կը յանձնէ Չիֆին: Թօնիին վրայ թեթեւ շփոթ մը կայ:)*

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Հա, հասկցայ, դո՞ք էք Անթոնի Սըլէրի:

ԹՕՆԻ - *(բռնի ժպիտով)*: Այո՛, Չիֆ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Վտանգաւոր ոչինչ կայ, Թօնի. ուզեցի անձամբ քանի մը բաներ ստուգել: Նախ՝ ճիշդ է, որ մէկ շաբաթ առաջ եղած կարգադրութեան համաձայն, Քրիստոս այս երեկոյ իր քարոզէն վերջ Ձեզի հիւր պիտի ըլլայ:

ԹՕՆԻ - Ճիշդ է, Չիֆ: Ան, նախ որբեայրի տիկին Մարթինին պիտի այցելէ: Այդ այն կինն է, Չիֆ, որուն հաշմանդամ գաւակը բժշկեց Քրիստոս: Յետոյ մեր տունը պիտի գայ ու ճաշէ քանի մը աշակերտներով:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Այդ աշակերտներուն հետ պիտի ըլլամ Գասպար Սմիթի:

ԹՕՆԻ - Չգիտեմ, Չիֆ. շաբաթէ մը աւելի է, որ տեսած չեմ գայն:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ըսել կ'ուզես, Ղուկասին ականջը կտրուելէն ի վեր:

ԹՕՆԻ - Չգիտեմ, Չիֆ, ես ալ միայն թերթերէն իմացայ, որ ոստիկան Ղուկասի ականջը կտրած են Բրիստոսի քէմփին մէջ: Այդքան, այդքան: Իրաւ որ, մեղք եղած է: Բայց կ'ըսեն, թէ յանցանքը ոստիկան Ղուկասինն է... Կ'ըսեն...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Կ'ենթադրեմ, թէ Բրիստոսի ձեր տունը գալուն խնդիրը կարգադրած է ձեր բարեկամ Գասպար Սմիթի:

ԹՕՆԻ - Այո՛, Չիֆ, ան կարգադրած է: Ինքը՝ Գասպար ծանօթացուց զիս Բրիստոսին, երբ ան խօսեցաւ ինձի հետ, ըսաւ, թէ 1942 տարի առաջ իր տեսած Բեթանիացի Սիմոնին կը նմանիմ: Ըսաւ, թէ Բեթանիոյ մէջ Սիմոնը լաւագոյն սանդալներ կը շինէր եւ քնաշորջիկ էր: Ըսաւ թէ...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(կտրելով Թօնիին շարունակելի խօսքերը):* Ուրիշ որո՞նք կը ծանչնաս Բրիստոսի աշակերտներէն:

ԹՕՆԻ - Բայց, Չիֆ, արդե՞օք բան մը կայ ինձի դէմ: Ես իմ առետուրով զբաղած նպարավաճառ մըն եմ միայն: *(Յուզուած:)* Ես, ես...

Անցքին մէջ կը լսուի գինովի մը երգին ձայնը՝ «Ովսաննա, Ովսաննա»... Դրան մօտէն անցած ատեն գինովը ներս կը մտնէ, հակառակ ոստիկանի հսկողութեան:

ԳԻՆՈՎԸ - Հէլօ, Չիֆ: Ան կուգայ, Ան կուգայ, հաւատա՛մ, Չիֆ: Ես ոչ ոքի վնաս ըրի, ես գինով էի ու կ'եր-

գէի: Մեղք չէ երգելը, մենք բոլորս ալ պէտք է երգենք, քանի որ Ան կուգայ: Անիրաւութիւն է զիս բանտարկել այս գիշեր: Կ'ուզէի տեսնել զայն: Ես այսօր չաշխատեցայ Բրիստոսը տեսնելու համար: Ես գինով էի ու կ'երգէի: *(Ոստիկանը կը բռնէ ուժեղ կերպով եւ դուրս կը հանէ գինովը:)* Բոլորս ալ պէտք է երգենք: *(Կը սկսի նորէն երգել «Ովսաննա, Ովսաննա...»:)*

ԹՕՆԻ - Բայց ես անմեղ եմ, բոլորովին անմեղ... Ես, ես...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Բան չկայ, Թօնի, միայն թէ՛ այս քաղաքի ոստիկանութիւնը կ'ուզէր կարգ մը բաներ ստուգել, եւ քու անունը տուին ինձ:

ԹՕՆԻ - Բրիստոսի աշակերտներէն կը ծանչնամ Լօրան:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Պտղավաճառ Մայքն ալ կը ծանչնամ:

ԹՕՆԻ - Կը ծանչնամ, Չիֆ. մէկ շաբաթ առաջ Յիսուսի քէմփին մէջ տեսայ: Նորէն ձեռնասայլով պտուղ կը ծախէր: Գասպարն ըսաւ, որ ան աւելի շատ Լօրային կը հետեւի, քան Բրիստոսին:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ըսել կ'ուզես, թէ ան սիրահարած է Լօրային:

ԹՕՆԻ - Ճիշդ այդպէս, Չիֆ: Կը տեսնեմ, որ գիտէք այդ բոլորը: Լինքըն հրապարակին վրայ ապրողներս գիտէինք այդ, երբ Լօրան ծամբայ ինկած չէր Զօլօրատօ երթալու համար: Մայքի պտուղներէն աւելի պառաւ Թէրէզը օգտուեցաւ: *(Ժպտալով:)* Մեր փողոցի կօշկակար Սէմը աւելի լաւ գիտէ այդ պատմութիւնը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Լօրան ալ տեսա՞ր վերջերս:

ԹՕՆԻ - Վերջին անգամ, երբ քէմի գացի, ինձ ըսին, որ ան գրադած է: Բոլորին կը հասնի, ըլլայ աղքատին, ըլլայ հիւանդին: Այնտեղ բոլորն ալ կը սիրեն Լօրան:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Թօնի, այս քաղաքին մէջ յաճախ կը տեսնե՞ս Գասպար Սմիթին:

ԹՕՆԻ - Տեսայ քանի մը անգամ, Չիֆ: Իմ խանութը եկաւ ու խօսեցաւ Քրիստոսի մասին: Ան հիմա շատ լաւ մէկն է: Չիֆ: Ան...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Մօտաւորապէս մէկ շաբաթ առաջ, ըսել կ'ուզեմ անցեալ հինգշաբթի, ժամը 3-ի ատենները, տեսնուած ես Գասպար Սմիթի հետ:

ԹՕՆԻ - Այո. այո. ան եկած էր իր հին պարտքը վճարելու:

ՃԷՔ - *(պատասխանելով հեռախօսին):* Հէյ: Թիւ տասնվեց, անմիջապէս: *(Ձանգին կոճակը կը սեղմէ: Դրան վրայ կ'երեւան երկու ոստիկաններ:)* Թիւ 16-ը ձերբակալութիւն կայ:

Ոստիկանները կը մեկնին: Կը լսուի վակոնին զանգին ձայնը, որ հետզհետէ կը հեռանայ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Թօնի դուն գիտե՞իր, որ Գասպար Սմիթը ամբողջ երեք ամիս այս քաղաքին մէջ է եւ ծպտուած է որպէս նիկրօ քարոզիչ:

ԹՕՆԻ - *(գարմանքով):* Ի՞նչ կ'ըսես, Չիֆ: Մի՞թէ այն նիկրօ քարոզիչը Գասպար Սմիթին է: Ան երկու անգամ խօսած է մեր փոքրիկ

հրապարակը: Բայց Գասպար Սմիթի ըլլալը սատանան անգամ չէր գիտեր: Այդ մասին ան ինձի ոչինչ խօսեցաւ: Բա, սատանան անգամ...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ուրեմն, ան ծպտուած չէր, երբ Դուք տեսաք:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ ոչ, անշուշտ ոչ, հին Գասպար Սմիթը: Գլխէս անգամ չէր կրնար անցնիլ, որ նիկրօ քարոզիչը Գասպար Սմիթին է: Սատանան անգամ...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Էդքան միայն, Թօնի, շնորհակալութիւն: *(Թօնին գլխարկին կը հասնի մեկնելու համար:)* Հա, Թօնի, Քրիստոս այս գիշեր Ձեր տան մէջ պիտի քնանայ, թէ՛ Թովմասի ազարակը պիտի մեկնի:

ԹՕՆԻ - Չգիտեմ, չգիտեմ. կ'ենթադրեմ, թէ ուշ ատեն պիտի մեկնի քաղաքէն: Կ'ըսեն, որ ան քաղաքներուն մէջ չի գիշերեր:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Էդքան միայն, Թօնի, շնորհակալութիւն: *(Թօնին կը մեկնի աճապարանքով:)* Ճէք, հեղ մը նայէ ցանկին մէջ, նայէ, ի՞նչ կրնաս գտնել *Լօրա Հէյտընի* մասին: Խօսք եղաւ, որ ան քանի մը անգամ ձերբակալուած է այս քաղաքին մէջ:

Ճէք ցանկերուն կը նայի:

ՖՐԷՆՔ - Ինչպէս կ'երեւի, Չիֆ, քաղաքի ոստիկանները շատ լաւ կը ծանչնան այդ կիները: Քիչ առաջ նոյնիսկ կատակ կ'ընէին Պիլ Բէլիին հետ, որ ան իսկ կը ծանչնայ Լօրան:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Չարմանալին այն

է, Ֆրէնք, որ այդ վտանգաւոր պոռնիկը հիմա դարձած է Քրիստոսի շարժման էն կարեւոր ուժը: Անտարակոյս, բան մը կայ այս շարժման մէջ եւ դժուարութեամբ պիտի հասկցուի:

ՃԷՔ - *(քարտ մը հանելով ցանկէն՝ կը կարդայ)*: Լօրա Շէյտըն, տարիք 26. ծնած Սփրինկֆիլտ, գոյնը՝ շէկ, կշիռը 130. ձերբակալուած 1938-ին, յունուար եւ օգոստոս, անբարոյական արարքի համար: Ձերբակալուած 1939 մայիսին, անբարոյական արարքի համար: Ձերբակալուած...

ՖՐԷՆՔ - Լեգէնականներու Պատգմ. Ժողովի ամիսն է այդ:

ՃԷՔ - *(շարունակելով ընթերցումը)*: Ձերբակալուած 1939 փետրուարին, ադամանդեայ մատանի մը գողցած ըլլալուն համար կաշիի վաճառական Աթրահամովիչէն:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Այդ այն պոռնիկն է, որ կարտինալը կը սիրէ յիշել Քրիստոսի դէմ խօսած քարոզներուն մէջ:

ՖՐԷՆՔ - Ինչպէս կ'երեւի, կարտինալին համար հաճելի է յիշել այդ անունը, տեսակ մը սիրաբանութիւն: Հա, մոռցայ ըսելու, Չիֆ, որ քիչ առաջ ճորտըն տան վաճառատան տնօրէն Ճան Ուայթը այստեղ էր եւ կ'ուզէր Ձեզ տեսնել:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ինչ ունէր ըսելիք:

ՖՐԷՆՔ - Ծատ բան: Կը հաւատայ, որ կինը յիմարացեր է, որովհետեւ խնձոյք սարքած է մուրացիկներուն հետ:

ՃԷՔ - Ի հարկէ, ատոր համար եկած էր: Եկած էր ըսելու, որ ոստիկա-

նութիւնը հետապնդէ էժան ծախուած ադամանդները...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(յուզուած)*: Չէ, այս բոլորին մէջ բնաւ *Ֆրէն* չկայ: Բան մը խախտուած է ամէն տեղ: Չուր տեղը սենաթօր եւ կարտինալ իրար են անցեր: Ժողովէն դուրս ելլելէ յետոյ, կեանքիս մէջ առաջին անգամն է, որ կը փորձուիմ հասկնալ, թէ ո՞րն է ճշմարտութիւնը: Եւ ես տակաւին կը կասկածիմ, որ հասկցած եմ այն ճշմարտութիւն ըսուած անձանօթ թռչունը:

ՖՐԷՆՔ - Բայց, Չիֆ, ինչ պատահեցաւ Ձեզի, որ այդպէս կը խօսիք. կարծես թէ շատ սիրելի բարեկամի մը թաղումէն վերադարձեր էք:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ծատ ճիշդ ըսիր, Ֆրէնք: Պէտք չէ ներկայ ըլլայի այդ տեսակ ժողովի մը: Ժողովէն դարձիս տեսայ հսկայ բազմութիւն մը, լեցուած քաղաքին մէջ, որ կը սպասէր Քրիստոսի մուտքին: Ինչպէս կը տեսնեմ, ժողովուրդը կը հաւատայ, որ այդ է ճշմարտութիւնը: Ես տեսայ, թէ ինչպէս ծամբաներուն վրայ լեցուած էին կաղեր, կոյրեր, հաշմանդամներ՝ ամէն գոյնէ եւ ցեղէ, եւ կը սպասէին Քրիստոսի անցքին: Ինձ այնպէս թուեցաւ, որ համր մը ինձի կը հայիոյէր, այո՛, համր մը: Եւ ինչ մեղքս պահեմ, պահ մը վախցայ այդ համրէն:

ՃԷՔ - Բայց Դուք յոգնած կ'երեւիք, Չիֆ. լաւ է որ հանգիստ ընէք այսօր:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Այսօր, երբ արդէն որոշուած է Քրիստոսի ձերբակա-

լուծինը այս քաղաքին մէջ եւ այս գիշեր...

ՃԷՔ եւ **ՖՐԷՆՔ** - *(անակնկալի եկած):* Ձերբակալել:

ՖՐԷՆՔ - Բայց ո՞ր յանցանքին համար:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ծատ մը յանցանքներուն համար: Առաջին, որ յայտնի չէ, թէ ան ո՞վ է եւ ո՞ր տեղէն եկած է: Երկրորդ, որ քարոզչութիւն կ'ընէ առանց արտօնագրի, բժշկութիւն կ'ընէ նոյնպէս առանց արտօնագրի: Երրորդ, որ ժողովուրդին մէջ խռովութիւն կը ձգէ եւ կը խանգարէ խաղաղութիւնը: Կը քայքայէ երկրի տնտեսութիւնը, պատերազմներու դէմ կը խօսի վտանգաւոր ծառեր: Եւ, վերջապէս, ուժեղ կասկած կայ, որ թշնամի երկիրներէ դրկուած շատ վտանգաւոր գործակալ մըն է եւ կը սպառնայ այս երկրի գոյութեան:

ՖՐԷՆՔ - Հիմա, Չիֆ, ես ինքս ալ համոզուեցայ, որ այս երկիրն ալ կը պատրաստուի պատերազմի մէջ մտնելու:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Չգիտեմ, չգիտեմ, միայն թէ՛ եթէ ան չձերբակալուի, եւ այս շարժման առաջըը չառնուի, երկիրը ոչ միայն պիտի քայքայուի, այլեւ պիտի քանդուի բարոյականը Ուաշինկթընի, Լինքընի եւ Անտրիւ Ճէքսընի:

ՖՐԷՆՔ - Անտարակոյս, սենաթօրի ծառին վերջին մասն է, որ Ձեր միտքը կը նեղէ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Նեղել: Անշուշտ ոչ. մենք, որպէս ամերիկեան պատուաւոր քաղաքացիներ, մեր

պարտականութիւնը պիտի կատարենք, մանաւանդ որ, որպէս ոստիկան, մենք կանչուած ենք այս երկրի շահերը պաշտպանելու եւ խաղաղութեան հսկելու:

ՖՐԷՆՔ - Ըսել կ'ուզէք, այս քաղաքի ոստիկանութեան ձգուեցաւ կատարել այդ սրբազան պարտականութիւնը, երբ զայն կարելի էր իլընոյզ նահանգին մէջ ձերբակալել միեւնոյն յանցանքով: Որքան որ կը յիշեմ, այդ նահանգին մէջ էր, որ ան խօսեցաւ իր նշանաւոր ծառը, ուր արին ու ատելութիւն կը տեսնէր դրօշակներուն վրայ: Այստեղ, եթէ յանցանք մը գործուեցաւ, Ղուկասի ականջը կտրուիլն է:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Անշուշտ, կրնային ձերբակալել նոյն նահանգին մէջ եւ նոյն օրը, եթէ երկրին մէջ խռովութիւն յարուցանելու մտավախութիւնը չըլլար:

ՖՐԷՆՔ - Բայց չէ՞ որ բան մը փոխուած չէ, եւ այսօր ալ կայ նոյն մտավախութիւնը:

ՃԷՔ - Եւ մտածել, որ հազարներով հաւատացողներ լեցուած են այս քաղաքին մէջ՝ տեսնելու Քրիստոսը, լսելու անոր քարոզը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ճիշդ էք, այսօր այդ վտանգը անելի մեծ է եւ, սակայն մտածուած է նաեւ այդ մասին:

ՖՐԷՆՔ - Այսինքն:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Այսինքն, երբ Բէփթընը ներս մտնէ անձանօթ երիտասարդի մը հետ, մեզ պահ մը առանձին ձգեցէք: Երկարատեն է, որ իմ մօտիկ գործակից-

ները եղած էք: Գաղտնիք մը յայտնած չեմ ըլլար, երբ ըսեմ, որ Քրիստոսի ձերբակալութիւնը հետզհետէ անհրաժեշտութիւն դարձած է եւ այլեւս առիթ պիտի չտրուի, որ այս յաղթանակով ան մտնէ նաեւ ուրիշ քաղաքներ: Քրիստոսի ձերբակալութենէն յետոյ միայն սենաթօրը կրնայ մեկնիլ այս քաղաքէն: Ճիշդ գուշակեցիք, Ֆրէնք, ներքին աշխատանք կը տարուի այս երկիրն ալ պատերազմի մէջ հրելու: Նախ՝ կ'ուզեն այդ ճամբայեն վերցնել Քրիստոսը՝ վտանգաւոր գործակալի ծանր յանցանքով: *(Նրբանցքէն կը լսուի թղթակից Ճոյի ձայնը:)* Խնդրեմ, ոչ մէկ խօսք Ճոյին առջեւ: Այս օրերուն թղթակիցներն ալ իրենց թակարդը կրճող առուէսներ դարձած են:

Ներս կը մտնէ ճօն:

ՃՕ - Հէլօ, Չիֆ, հէլօ բոլորիդ: Օ՛հ, ինչ բազմութիւն... Հա, Չիֆ, իմացայ, որ որոշուած է ձերբակալել Քրիստոսը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(անակնկալի եկած):* Ձեզ՝ թղթակիցներդ, պէտք է ականջներէն կախել:

ՃՕ - Ինչո՞ւ չէ, Ղուկասի ականջը կտրուելէն ի վեր, կարծես մարդոց ականջները աւելի անպէտք ցցուածքներ դարձեր են: Եւ ինձի այնպէս կը թուի, որ ականջները մարդոց վրայ էն տզեղ մասն են: Ոչինչ, Չիֆ, մի՛ նեղանար. այդ լուրը ինձի համար ոչ մէկ օգուտ ունի, որովհետեւ, ինչպէս Ամերի-

կայի բոլոր թերթերը, նոյնպէս *Սընը* վաղուց դադրած է հետաքրքրուելէ Քրիստոսով:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Բայց ո՞ր տեղէն այդ լուրը:

ՃՕ - Գիտե՞ք, թէ այն սրահին մէջ, ուր ժողով կար, պատին փակած ծանձ մը կար. էդ ծանձն ըսաւ հովին, հովը ըսաւ մժեղին, մժեղն եկաւ իմ ականջին ճրգ-ճրգ... Մենք՝ թղթակիցներս, կը հասկնանք մժեղին ձայնը եւ այդ ձեռով կը գիտնանք գաղտնի լուրերը: Ոչինչ, ոչինչ, ես եկած չեմ ձեր շատ կարեւոր ժողովի մասին տեղեկութիւններ ստանալու: Եկած եմ ձեր գործը դիւրացնելու: Եկած եմ *Հէմթըն* ծովափի ոճիրին մասին տեղեկութիւններ ստանալու:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Դուք՝ թղթակիցներդ, յաճախ դժուարացուցած էք ոստիկանութեան գործը:

ՃՕ - Մի՛ մոռնաք, Չիֆ, ու ձեր գաղտնի ոստականութեան գործը ես ինքս դիւրացուցած եմ քանի մը ոճիրներու մէջ: *(Յուզուած):* Չգիտեմ, ի՞նչ կ'ուզէք, որ ընենք: Եթէ այսպէս երթայ, տեղական թղթակիցներս եկեղեցիի մուկ պիտի դառնանք: Թերթերը դարձած են վաճառատուներու յատարարութիւններ: Եթէ փոքրիկ մաս մը կայ ընթերցանութեան համար, այն ալ պատերազմն է բռնը: Այսօր Քրիստոս քաղաք կը մտնէ: Փողոցներուն մէջ լեցուն է հսկայ բազմութիւն մը, որ այս քաղաքը երբեք տեսած է: Եւ *Սընը* ինչքան տեղ տայ, որ հաւնիք: Կահկարասիներու յայտարարու-

թեան տակ կար չորստողնոց լուրը միայն, այսինքն՝ «Ան մարդը, որ ինքզինք Աստուծոյ որդի կ'անուանէ եւ վտանգաւոր քարոզներ կը խօսի, այսօր քաղաք կը մտնէ. զինքը դիմաւորելու եկած է նիկրօներու բազմութիւն մը»: Երեւակայեցէք, Չիֆ, մօտ երկու ամիս առաջ, երբ երկրի բոլոր թերթերը լեցուած էին Քրիստոսով, ես սկսայ ահագին աշխատանքներ կատարել: Գրեթէ երեք ամբողջական քարոզներ ունիմ, մանաւանդ ազարակի ծամբու քարոզը, որ մինչեւ հիմա ուել տեղ հրատարակուած չէ: Եւ ահա յանկարծ դադրեցան թերթերը Քրիստոսով զբաղելէ, երբ շարժումը հետզհետէ կը ծավալէր եւ ազդած էր *Ուոլ Սթրիթի* սակարանին վրայ:

ՖՐԷՆԸ - Ճօ, կը տեսնեմ, որ բաւական ջախիլ ես հասկնալու համար: Պատերազմէն եւ Քրիստոսէն աւելի այս առաւօտ շատ աւելի կարեւոր եւ մեծ տառերով խորագիր մը ունէր *Սընը*:

ՃՕ - Այո՛, այո՛, «Բաղաքապետի աղջկան շնիկը կորսուած»:

ՖՐԷՆԸ - Դեռ այդ ոչինչ: Թերթի չորրորդ տպագրութեան մէջ դրուած էր ուրիշ խորագիր մը նոյնքան խոշոր տառերով. «Բաղաքապետի աղջկան շնիկը գտնուած»: Այս առիթով թերթը դրած էր քաղաքապետի ընտանիքին նկարը գտնուած շնիկին հետ: Ծնիկն ալ, մուկի պէս բան մը, լեզուն դուրս ձգած: Այդ փոքրիկ շնիկը թերթին մէջ գրեթէ երկու սիւնակ կենսագրական գրուած էր: Չգիտեմ, ո՞վ

գրած էր այդ կենսագրականը, բայց վստահ եմ, որ Ելքսփիրն անգամ պիտի նախանձէր: Հաւատա՛, Ճօ, Էմփայր Սթէյթ շէնքի ճարտարապետը արժանացած չէր նման պատիւի մը: Ինչ մեղքս պահել, ես անունն անգամ չգիտեմ Ուաշինկթըն կամուրջը շինող ճարտարապետին, բայց լաւ գիտեմ քաղաքապետի աղջկան շնիկին անունը՝ *Պըտի*: Եւ աւելին. ես գիտեմ նաեւ, թէ ի՞նչ գոյն եւ ձեւ ունի քաղաքապետի աղջկան լոգանքի հագուստը:

ՃՕ - Էհ, կը հասկնամ, պառաւ աղջիկ է, առիթ է ժողովրդականութիւն շահելու եւ քիչ մըն ալ խոշոր քիթը պզտիկցնելու:

ՖՐԷՆԸ - Ըսել կ'ուզեմ, Ճօ, եկեղեցիի մուկ չդառնալու համար, քաղաքապետի աղջկան շնիկով զբաղէ:

ՃՕ - Ճիշդ ես, Ֆրէնք, ճիշդ. այդ շատ դիւրին է: Ես կրնամ գողնալ շնիկը եւ յետոյ վերադարձնել. մէջտեղ կուզայ արդէն դիւցազներգութիւն մը:

ՖՐԷՆԸ - Ամերիկեան դիւցազներգութիւն:

ՃՕ - Ինչպէս կը տեսնեմ, ուրիշ ձեւ չ'կայ: Իրաւ, Չիֆ, եթէ ստոյգ է Քրիստոսի ձերբակալութիւնը, այն ատեն թերեւս կարենամ ծախել պատմութիւնը էն նշանաւոր պոռնիկին, որ այժմ Քրիստոսի աշակերտն է:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ըսել կ'ուզես Լօրայի պատմութիւնը:

ՖՐԷՆԸ - Պիլ Բելլին կրնայ օգտակար ըլլալ քեզի:

ՃՕ - Գիտեմ, որ ան քանի մը անգամ

ձերբակալուած է, կրնայ շատ ծանօթ ըլլալ ոստիկանութեան: Ես նախ գացի այն գինետունը, ուր Լօրան իր վերջին երեք տարիները անցուցեր էր: Յետոյ գտայ Լինքըն հրապարակի պառաւ Թէրէզը, որուն հետ բնակած է ան: Էն կարելորը Լօրայի անցուցած կեանքն է Քօլօրատօյի մէջ, եւ թէ ինչպէս այս տեղէն երիտասարդ փերեզակ մը կը հետեւի անոր:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(հետաքրքրուած, աշխատանքէ մը վեր վերցնելով իր գլուխը):* Սպասէ, Ճօ, փերեզակը ըսիր: Մայքը, որ սիրահարուած է Լօրային:

ՃՕ - Այո, այո, Չիֆ: Կը տեսնեմ, որ գիտէք այդ բոլորը: Կը տեսնեմ, որ այս իմ պատմութիւնով օգտակար պիտի ըլլամ ոստիկանութեան: Չըլլայ թէ ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ նաեւ Լօրան Գասպար Սմիթին պէս: Իսկապէս Քրիստոսի երկու կարելոր ուժերն են Գասպարն ու Լօրան: Հա, Մայքը իր ձեռնասայլով կը միանայ Քօլօրատօ գնացող ուխտաւորներուն, յետոյ Լօրային եւ Քրիստոսին: Այսպէս է, Չիֆ: Բանի որ կը հետքերուիս, ըսեմ, որ Լօրան կը հասնի Քօլօրատօ, ուր, որպէս գեղեցիկ պոռնիկ, ուխտաւորներու քէմփին մէջ կը գտնէ շատ մեծ ընդունելութիւն: Կը վարձուի քէմփին գլխաւոր գինետան մէջ, որպէս երգիչ եւ պարուի, եւ շատ կարճ ժամանակի մէջ այդ գինետունը կը դառնայ շատ նշանաւոր, որպէս բախտախաղի,

գինովութեան եւ կռուի վայր: Տեղւոյն շէրիֆն իսկ կը դառնայ այդ գինետան յաճախորդը եւ կը մասնակցի այդ բոլորին: Կարճ ժամանակի մէջ Լօրան կը հարստանայ, մատներուն ու ականջներուն ադամանդներ ունենալու աստիճան: Գինետան մէջ յաճախ կռիւ կ'ըլլայ Լօրային համար: Օր մըն ալ Քրիստոս, իմանալով, որ գինետունը դարձեր է չարի բոյն, կը մտնէ հոն եւ կը խօսի գինետան իր նշանաւոր քարոզը: Քարոզի ընթացքին գինետան գինովներու մէջ կը սկսի իրարանցում: Եւրիֆը նոյնիսկ կ'ապտակէ Քրիստոսը: Լօրան, Քրիստոսը տեսնելէ եւ անոր քարոզը լսելէ յետոյ, իր դրամները կը նետէ գինետան ամբոխին, եւ մինչ ամբոխը դրամներ հաւաքելով զբաղած կ'ըլլայ, դուրս կ'ելլէ, Քրիստոսի թելէն մտած: Այն օրէն ի վեր Լօրան Քրիստոսի հետն է:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Էդ լաւ, Ճօ, բայց դուք չըսիք, թէ Մայքը երբ միացաւ Լօրային:

ՃՕ - Հա, կը նկատեմ, որ, Չիֆ, առանձնապէս Մայքով կը հետաքրքրուիք: Չըլլայ թէ Ղուկասի ականջը կտրողն ան ըլլայ: Բայց կ'ըսեն, թէ Գասպար Սմիթն է:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ոչինչ, Ճօ, բաւական իմացայ Լօրայի մասին: Լօրան կրնամ հասկնալ: Այժմ կ'ուզէի Մայքի մասին աւելի տեղեկութիւններ ստանալ: Ոստիկանութեան հետ կապուած չէ այդ հետաքրքրութիւնս:

ՃՕ - Մայքը, մէկ ամիս բանտը մնա-

լէ յետոյ, կ'արձակուի բանտէն եւ կը միանայ Քրիստոսի խումբին, Իլընոյզ նահանգին մէջ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Մայքն, ուրեմն, բանտ ալ մնացեր է:

ՃՕ - Բանտ կը դրուի մէկ ամիսի չափ քէմփի գինետան մէջ կռուի մասնակցած ըլլալուն համար, այլ խօսքով՝ շէրիֆը կը ձերբակալէ Մայքը՝ Լօրայի հետ աւելի ազատ ըլլալու համար:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Չեմ գարմանար, Ճօ, որ մինչեւ հիմա տեղ գտած չես հրատարակելու համար այդ հետաքրքիր պատմութիւնը: Վստահ եմ, որ չափտի ալ հրատարակուի, որովհետեւ շատ է նպաստաւոր Քրիստոսին համար, որովհետեւ Լօրան՝ այդ վտանգաւոր պոռնիկը, այժմ դարձած է մեծ մարդասէր մը: *(Կը լսուի ոստիկանի վակոնի զանգին ձայնը:)*

ՃՕ - *(սրտնեղած):* Չգիտեմ, չգիտեմ, ինչ կ'ուզեն, որ հրատարակեն թերթերը, մամուլը: *(Դրամապանակէն դուրս հանելով ձեռագիրը:)* Այսքան աշխատանք, ուրեմն, ոչինչ տեղը ըրած եմ: Գործերը վատ կ'երթան, Չիֆ: Ծովափի ոճիրի մասին, ինչպէս կ'երեւի, ուրիշ մանրամասնութիւններ չկան, միակ լուրը, որ կարելի է հրատարակել խոշոր խորագրի տակ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ինչպէս չէ, Ֆրէնքը կրնայ տալ քեզ այդ ոճիրի վերջին մանրամասնութիւնները:

ՃՕ - *(յափշտակուած):* Ուրեմն, կան

մանրամասնութիւններ: *(Մօտենալով Ֆրէնքին:)*

ՖՐԷՆՔ - Գաղտնի ոստիկանութեան դրկուեցաւ այսօր: Աղջկան մէկ սրունքը գտնուած է արդէն: Ազարակապան մը հեռախօսեց, որ ազարակին շունը աղջկան մը սրունքը բերած է՝ գուլպան եւ կօշիկը վրան: Դրացիները յուզումի մէջ են: Հիմա կը մնայ գտնել հերոսը՝ թերթերուն մէջ նկարագրելու համար անոր փողկապին գոյնը: *(Ոստիկանատան վակոնին ձայնը հետզհետէ աւելի կը մօտենայ:)* Այդ բոլորը այսօր կը կատարուի, եւ ես ուշ կ'իմանամ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Մօտ վեց ժամ առաջ: Գաղտնի ոստիկանութիւնը կ'աշխատի արդէն:

ՃՕ - Եթէ հասցեն տալու ըլլաք, շատ շնորհակալ կ'ըլլամ:

Ֆրէնքը կը գտնէ հասցէն եւ կուտայ ճոյն: Ըօ անմիջապէս զլխարկը կ'առնէ ու կը հեռանայ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ճիշդ ժամանակին ազատեցանք: Հիմա ուր են, ուր չեն՝ կուզան: Պողովաժառը այն Մայքն է, որ քիչ վերջը այստեղ պիտի գայ:

Ներս կը մտնէ ոստիկան մը:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Իսկապէս, Չիֆ, շատ տարօրինակ ձերբակալութիւն մը ըրինք: Ձերբակալուածը հայ մըն է, որ վակոնին մէջ ցոյց տուավ իր եւ նախագահ Ուիլսոնի նկարը՝ միասին հանուած:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Այդ ինչպէս:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Ինչ ալ ըլլայ, Չիֆ, այն

յանցանքի մը համար ձերբակալուեցաւ: Ոսէն գորգ մը ձգած՝ հրմշտկելով կ'ուզէր բազմութիւնը ձեղքել՝ իր գորգը Զրիստոսի ոտքերուն առջեւ փռելու համար: Պատմեց, որ Զալիֆորնիայէն մինչեւ հոս եկած էր եւ ուշ էր մնացած՝ լաւ տեղ մը ապահովելու համար: Տեսանք, որ, աջ ու ձախ ժողովուրդին հետ կռիւ ընելով, ձամբան մտնել կ'ուզէր, առանց մտիկ ընելու նոյնիսկ ոստիկանութեան: Ձերբակալուելէ յետոյ, վակոնին մէջ պատմեց, որ այդ գորգի վրայէն անցած են Լոյտ ճորձը, Բլեմանսոն, Ուիլսընը, երբ վերջին պատերազմէն յետոյ իրարու մօտ եկած են խաղաղութեան համար: Իսկապէս չգիտէի՝ ձերբակալել, թէ ոչ:

ՖՐԷՆԸ - Բայց այդ հայը երկու կարեւոր անձեր մոռցած է՝ կառավարիչը եւ մեր Բէփթընը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Հա, իմացա՞ր, թէ ուր է հասած Զրիստոսը:

ՈՍՏԻԿԱՆ - Արդէն *Մէյն* փողոցին մէջ մտած է իր աշակերտներով: Իսկ քարոզին համար որպէս յարմար վայր ընտրուած է այս մեր մօտի հանրային պարտէզը: Ինձ ըսին նաեւ, որ գիշերը ագարակի մը մէջ է անցուցեր:

Դուրսէն կը լսուի երաժշտութիւն պէմտի, կ'երգէ ժողովուրդը:

Եղջերափողերու ձայները կը շատնան: Մէկը ոչխարի դիմակով, ոստիկանատան ցած պատուհանէն ներս կը փչէ եղջերափողը ու կ'անցնի: Կը լսուին ձայներ՝ «Ան է, ահա, Զրիստո-

սը»: Ոստիկանատան անցքին մէջ կը լսուի քաղաքապետին ձայնը՝ «Էս լաւ եղաւ **Բէփթըն**»: Ոստիկանապետը փողոցին նայող պատուհանին վարագոյրը վար կ'իջեցնէ:

ՖՐԷՆԸ - (*ձէքին*): Ան է Բէփթընին հետ: (*ձէք եւ Ֆրէնք կ'ելլեն իրենց սեղաններէն: Ֆրէնք կը խօսի հոն կեցող ոստիկանին հետ*): Եկուր, խօսինք այդ տարօրինակ հայուն հետ: Իսկապէս այս հայերը տարօրինակ են, կարծես Հրատէն եկած են: Հայ մը կը ծանչնամ, որ մեր փողոցին նպարավաճառն է եւ գիտէ լաւ բանաստեղծութիւններ գրել: Տեսնենք, այս հայը թերեւ թոյլ տայ, որ մենք ալ անցնինք այդ նշանաւոր գորգին վրայէն:

Կ'ելլեն դուրս: Ներս կը մտնեն քաղաքապետը, Բէփթընը եւ Մայքը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Բարեւ, պարոն քաղաքապետ: Ինչպէս կը տեսնեմ, դուք ալ անհրաժեշտ տեսած էք ընկերանալ:

ԶԱՂԱԶԱՊԵՏ - (*նստելով*): Սենաթօրը ուզեց, որ ես ալ ընկերանամ Բէփթընին: Այս գիշեր անպայման պէտք է ըլլայ ձերբակալութիւնը: Սենաթօրը պիտի մեկնի վաղն առաւօտ: Յետոյ, այս մեր հայրենասէր երիտասարդը քիչ մը երկչոտ է դարձեր: Արդէն կարգադրուած է, որ իր հայրենասիրական արարքին համար այս երիտասարդին տրուի այնքան

դրամ, որ ամուսնանայ իր շատ սիրած աղջկան՝ Լորային հետ եւ մանաւանդ ունենայ իր սեփական օթոմօպիլը:

ՄԱՅՔ - (*յուզուած*): Ես վատ մըն եմ, ես մատնիչ մըն եմ, ես կը հաւատամ, որ Քրիստոս Աստուծոյ որդին է:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ուրեմն, եկած ես Աստուծոյ որդին մատնելու:

ՄԱՅՔ - Ճիշդ էք, բայց Լօրան աւելի կը սիրեմ: Ան կը սիրէր զիս, ինչքան ատեն որ միացած էր Քրիստոսի խումբին: Այն օրէն ի վեր ան մոռցաւ զիս: Ես չգիտեմ, թէ ո՞ր եմ, ինչո՞ւ համար եկած եմ եւ, սակայն, գիտեմ, որ չեմ կրնար ապրիլ առանց Լօրային: Ես կը հաւատամ, որ Լօրան պիտի դառնայ ինձի, երբ հեռանայ Քրիստոսէն: Ես կրնամ մեծագոյն ոճիրը գործել Լօրային համար, միմիայն Լօրային համար: (*Երաժշտութիւնը աւելի կը մօտենայ:*) Կը վախնամ, որ Քրիստոս ներս մտնէ, այստեղ գայ: Երբ ես աշակերտներէն գատուեցայ գաղտուկ, ինձ կը թուէր, որ անոնց աչքերը կը հալածէին զիս: Ես կը վախնամ Գասպար Սմիթիէն: Այո՛, այո՛, ինձ այնպէս թուեցաւ, որ բազմութեան մէջ անոր աչքերը տեսայ, կարծես ան տեսաւ իմ այստեղ մտնելս:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Դուն տեսա՞ր Գասպար Սմիթիը:

ՔԷՓԹԸՆ - Չի՛ք, ես արդէն վստահեցուցի այս երիտասարդը, որ այդ Գասպար Սմիթիը չի կրնար ըլլալ: Ան արդէն հեռացեր է քաղա-

քէն, Ղուկասի ականջը կտրելէն ի վեր:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Անշուշտ, անշուշտ, ան չի կրնար ըլլալ: Ան կը հետապնդուի արդէն ձերբակալուելու համար:

ՄԱՅՔ - Բայց ան երէկ գիշեր աշակերտներուն հետ էր: Ճաշեցինք միասին: Թիւով 24 հոգի էինք: Ան...

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Մի՛ վախնար, տղաս, քեզի ոչ ոք կրնայ վնասել: Վստահ եղիր, որ ասկից յետոյ Լօրան՝ այդ գեղեցիկ աղջիկը, քուկդ պիտի ըլլայ, միմիայն քուկդ:

ՄԱՅՔ - Բայց արդէն կը վախնամ Լօրայէն: Եթէ իմանայ, եթէ իմանայ, կը վախնամ, որ պիտի ատէ զիս: Ես կը վախնամ անոր ատելութենէն:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Ոչ ոք պիտի իմանայ, տղաս: Այս տեղէն ելլելէ յետոյ նորէն կը միանաս աշակերտներուն:

ՔԷՓԹԸՆ - Դուն ան ըսէ, արդե՞ծք զինուած են Քրիստոսի աշակերտները:

ՄԱՅՔ - Անոնց մօտ գէնք չկայ: Գասպար Սմիթիը միայն սուր մը ունի եւ գիտէ գործածել: Աշակերտներէն շատեր եղած են ձկնորս, շօֆեր, հանքագործ, բայց բոլորն ալ գիտեն լաւ կռուիլ կամ կռիւմարտիլ:

ՔԷՓԹԸՆ - Այլեւս չեմ հասկնար, Չի՛ք, ինչո՞ւ այս մտավախութիւնը եւ ինչո՞ւ ի գուր տեղը կը նեղէք այս երկչոտ տղան: Ես կրնամ քանի մը ոստիկաններով ձերբա-

կալել Քրիստոսը այս գիշեր, ուր ալ ըլլայ ան:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Ծատ վտանգաւոր խաղ է, **Քէփթըն**, որ կրնայ շատ սուղի նստիլ: Սկսուած կռիւ մը կրնայ ընդհանրանալ եւ վերածուիլ զարհուրելի կիրքի: Քրիստոսի աշակերտներէն աւելի անոր հետեւող բազմութիւնն է վտանգաւորը: Մենք կը գովենք ձեր քաջութիւնը, **Քէփթըն**: Բայց կան քաջութիւններ, որ վնասակար են եւ սխալ: Մենք՝ քաղաքագետներս, աւելի լաւ կը հասկնանք այդ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(գլուխը դարձնելով պատուհանէն եւ աննկատելի հեզնանքով մը)*: Ճիշդ է, պարոն քաղաքագետ: Քաղաքագետները աւելի լաւ կը հասկնան այդ: Գաղտուկ, զգոյշ, կատուի թաթերով:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Ճիշդ է, շատ զգոյշ, որ ժողովուրդն իսկ չիմանայ: Ժողովուրդը ըսածդ կարելի է հեծնել օրիի պէս եւ, սակայն, շատ մտրակ զարնելու չի գար: Կը տեսնես՝ կը կենայ փայտէ խախտու կամուրջին վրայ եւ կամ կը գիժնայ ու քեզ վար կը նետէ կռնակէն: Ինչ պէտք կայ վտանգաւոր կռուի, երբ այս պատուական երիտասարդը պիտի օգնէ Ձեզի: Չէ, **Քէփթըն**, բնաւ պէտք չկայ: Ինչպէս ըսաւ այս պատուական երիտասարդը, Քրիստոս շրջապատուած է Գասպար Սմիթիի նման թռֆ աշակերտներով: Ինչ ըսիր, պարոն ոստիկանագետ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(դէմքը դարձնելով*

պատուհանէն): Այդպէս է, պարոն քաղաքագետ, այնպէս պիտի ըլլայ, որ ձերբակալութեան մասին աշակերտներն իսկ չիմանան:

ՔԷՓԹԸՆ - Բայց չէ՞ որ միշտ աշակերտներով շրջապատուած է:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Այդպէս է, **Քէփթըն**, Քրիստոսը պէտք է ձերբակալուի բոլորովին առանձինն վայրի մը մէջ: Եւ այս երիտասարդը պիտի առաջնորդէ ձեզի:

ՄԱՅՔ - Այո՛, այո՛: Ան ամէն առաւօտ արեւը ծագելէ առաջ կը հեռանայ բաց դաշտի մը մէջ եւ կամ բլուրի մը վրայ ու կը վերադառնայ արեւածագին: Ես զինքը լսած չեմ, եւ, սակայն, կ'ըսեն, որ նա այդ պահուն հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ երկնքին հետ: Քանի մը աշակերտներ նոյնիսկ լսած են անոր խօսիլը երկնքին հետ: Այնտեղ է, որ պիտի մօտենանք Քրիստոսին:

ՔԷՓԹԸՆ - Ուրեմն, արեւը ծագելէ առաջ: Բայց եթէ այս քաղաքին մէջ քնանա՞յ այս գիշեր, այդ նպարավաճառին տունը:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Պարոն ոստիկան, այդ պարագան կարելի է կարգադրել հիմա:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - *(քիչ մը ուշ պատասխանելով)*: Անշուշտ, անշուշտ, արեւը ծագելէ առաջ: Ոստիկանութիւնը լուր ունի արդէն, որ ան այսօրուան քարոզէն վերջ պիտի այցելէ որբեւայրի կնոջ տունը: Յետոյ աշակերտներուն հետ միասին պիտի ճաշէ Անթոնի Սըլէրիի տան մէջ:

ՄԱՅՔ - Եւ ուշ ատեն նորէն պիտի

վերադառնալ հոն, ուր գիշերեց երէկ երեկոյ: Ան շատ սիրեց այդ ընտանիքը: Քրիստոս բնաւ քաղաքին մէջ չի մնար:

Դուրսի երաժշտութիւնը կը դադրի: Ոստիկանապետը, կարծես մոռցած իր դերը, կը կենայ այն պատուհանին առջեւ, ուրկէ կը լսուի Քրիստոսի քարոզը մեղմ ու մաքուր ձայնով:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՅՆԸ - Իմ հայրը զիս դրկեց, որովհետեւ աշխարհի չարութիւնը մինչեւ երկինք բարձրացաւ, որովհետեւ այլանդակուեցաւ կերպարանքը իր ստեղծած մարդուն, որ իր պատկերին նմանութիւնն ունէր: Մարդիկ դարձան դիւախարներ ու չգիտցան չարը բարիէն զանազանել: Մարդը նմանեցաւ այն խոզին, որ ծնանելէ յետոյ ետեւ կը դառնայ ու իր ձագերը կ'ուտէ կամ անոնց վրայ կը պառկի: Ինչպէս մայրութիւնը խոզին մէջ, նոյնն է եղեր ծշմարտութիւնը մարդուն մէջ:

ՔԷՓԹԸՆ - Ուրեմն, պէտք է ձերբակալել ազարակին մէջ, երբ ան հեռանայ իր աշակերտներէն, երբ մինակ ըլլայ, արեւը ծագելէն առաջ: Այդ պարագային կարծեմ թէ մէկ ոստիկան կը բաւէ ինծի հետ: Ինչ կ'ըսես, Չիֆ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - (յափշտակուած Քրիստոսի քարոզով): Արեւը ծագելէ առաջ, արեւը ծագելէ առաջ, երբ ան մինակ է:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՅՆԸ - Ծշմարիտ, ծշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, չար մարդուն վրայ կարելի է կարեկցիլ

միայն, ինչպէս կը կարեկցիք հաշմանդամին եւ կամ կոյրին: Նախընտրեցէք մարմնով հաշմանդամ ըլլալ քան հոգիով: Հարուստ է եւ երջանիկ այն աղքատը, երբ բարի է: Իսկական երջանկութիւնը բարի զգալուն եւ մտածելուն մէջն է: Բարութիւնը արուեստներու մեծագոյնն է: Ծշմարիտ, ծշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, երախային համար ադամանդին եւ ապակիին արժէքը միեւնոյնն է: Եղէք երախաներու պէս: Մարդիկ բարութիւնով միայն կրնան իմ հօրը նմանիլ եւ վերագտնել անոր կերպարանքը:

ՔԷՓԹԸՆ - Եթէ պատահեցաւ, որ այս գիշեր ուրիշ տեղ գիշերեց...

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - Այն ատեն այս պատուական երիտասարդը կ'իմանայ եւ լուր կուտայ: Ան իրիկուան 11-ին կը հեռախօսե ինծի, եւ ես իմ կարգին կը հեռախօսեմ ոստիկանատուն: Կարծեմ, այդ անելի լաւ կ'ըլլայ պարոն ոստիկանապետ: (Քաղաքապետի ծայնին մէջ դժգոհութիւն մը կայ, որովհետեւ ոստիկանապետը պէտք եղած ուշադրութիւնը չի տար:)

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - (զլուխը հեռացնելով պատուհանէն): Այնպէս թող ըլլայ, պարոն քաղաքապետ. Քէփթընը ձեռնհաս է այդ բոլորը կարգադրելու:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ - (քիչ մը բարձրացնելով ծայնը): Ըսել կ'ուզեմ, թէ ժամը 11-ին ես կը հեռախօսեմ ձեզի, եւ դուք կը սպասէք իմ հեռախօսին:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Անշուշտ, անշուշտ, Բէփթընը այստեղ պիտի ըլլայ արդէն: 11-ին անելի որոշ կ'ըլլայ, թէ ո՞ր պէտք է հանդիպի այս պատուական երիտասարդին:

ԲԱՂԱՔԱՊԵՏ - Ուրեմն, երթանք, տղաս, որ Բէփթընն ու ոստիկանապետը իրենց գործերուն ըլլան: Անհրաժեշտ է դուրսի ժողովուրդի խաղաղութեան հսկել, իսկ ես քեզ դուրս կը հանեմ ամայի փողոց մը, որ յետոյ միանաս Զրիստոսի խումբին: Մի վախնար, տղաս, ոչ ոք պիտի կասկածի:

Բէփթըն, քաղաքապետ եւ Մայք դուրս ելլելու կը պատրաստուին, երբ դրան վրայ յանկարծ կ'երեւի Գասպար Սմիթը՝ ծանր դէմքով, խոյս մագնով: Մայք յանկարծ կը շփոթի եւ ետ ետ կ'երթայ:

ՄԱՅՔ - Օգնեցեք, օգնեցեք, ան կրնայ սպաննել զիս:

ԳԱՍՊԱՐ - Եկած ես Տէրը մատնելու, դուն գարշելի սողուն:

Ոստիկանապետը զարմացած կը հեռանայ պատուհանէն ու կը մօտենայ:

ԲԷՓԹԸՆԸ - Դուք ո՞վ էք, պարոն, եւ ինչ համարձակութեամբ...

ՄԱՅՔ - (*հրար անցած*): Գասպար Սմիթին է, Գասպար Սմիթը:

ԳԱՍՊԱՐ ՍՄԻԹ - Ես եմ, Գասպար Սմիթ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Գասպար Սմիթ:

ԳԱՍՊԱՐ - Ոստիկանութիւնը շատոնց էր, որ կը հետապնդէր զիս: Եկած եմ ինքզինքս ոստիկանու-

թեան յանձնելու, որովհետեւ անայժմ լրացաւ իմ աշխատանքը, եւ ես արդէն տեսայ Զրիստոսի յաղթանակը իմ քաղաքին մէջ:

ԲԷՓԹԸՆ - Դուք ձերբակալուած էք, Գասպար Սմիթ:

Բէփթընը երկաթե օղակը կը հանէ ու կ'օղակէ Սմիթի ձեռքը, մինչ ան զարհուրելի աչքերով Մայքին կը նայի, որ կը հեռանայ քաղաքապետին հետ:

ԳԱՍՊԱՐ - Ճիշդ հիմա տեսայ, պարոններ, որ տակաւին գործս լրացուցած չեմ: Ես գործ ունիմ այդ գարշելի սողունին հետ:

ԲԱՂԱՔԱՊԵՏ - (*հեռանալու պահուն*): Մի վախնար, տղաս, ան արդէն ձերբակալուած է:

Բէփթընը ցուցնելու աստիճան կը դարձնէ երկաթե օղակը:

ԳԱՍՊԱՐ - Կամաց, Բէփթըն, կը տեսնես, որ ես իմ ոտքով եկած եմ:

Բէփթընը հրելով դուրս կը հանէ զայն, մինչ ոստիկանապետը անհամբեր, պատուհանէն կը հետեւի Զրիստոսի ձայնին:

ԶՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՅՆԸ - Հաւատացէք, հաւատացէք, մարդիկ իրենց զլուխներուն մէջ կը ստեղծեն դժոխքի ահաւոր պատկերներ դեւերու նման, փշուր մը խաղաղութեան համար: Խաղաղութիւնը ամէն տեղ է եւ այնքան առատ, որքան երկնքի արեւը, եւ մարդիկ չեն տեսներ: Ատենօք ըսած եմ. «Բարի եղէք ձեր դրացին հան-

դէպ»: Այդ չհասկցուեցաւ ամբողջ 2000 տարի: Հիմա կ'ըսեմ. «Եղէք բարի դուք ձեզի հանդէպ»: Եթէ ըմբռնէք դուք ձեզ, պիտի կրնաք ըմբռնել ձեր դրացին ու ձեր ընկերը: Եթէ կ'ուզէք յարգել ձեզ, յարգեցէք ձեր նմանը: Եթէ սիրէք ձեզ, կը սիրէք ձեր նմանը, որովհետեւ այդ նմանը դուք ինքներդ էք եւ ունիք եղունգի միեւնոյն ցաւը: Նախ՝ յաղթեցէք դուք ձեզ ըմբռնելու դժուարութիւնը. այն ատեն յաղթած կ'ըլլաք չարին: Հեշտ է ամէն ինչ ձեզմով սկսիլ: Մի մոռնաք եղունգի ցաւը, որ հեշտ է բոլոր ցաւերէն: Նոյնն է նաեւ ընկերոջդ ցաւը: Երբ ծանչնաք դուք ձեզ, ծանչցած կ'ըլլաք նաեւ իմ հայրը եւ կ'ըլլաք կատարեալ, ինչպէս իմ հայրն է: Մարդոց ձգտումը պէտք է ըլլայ նմանիլ Աստծոյ, եւ այդ նմանութիւնը անլի շատ հոգեկան է, որովհետեւ Աստուած հոգի է: Կատարեալ հոգին կատարեալ կը դարձնէ նաեւ կերպարանքը:

Ներս կմտնեն ճէք եւ Ֆրէնք ու կը մօտենան մոյն պատուհանին, ուր ոստիկանապետն է:

- ՃԷՔ** - Ան է, ան, ճիշդ մօտը կեցողը Լօրան է:
- ՖՐԷՆՔ** - Իսկապէս գեղեցիկ է Լօրան:
- ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ** - Շատ անլի գեղեցիկ է, երբ Քրիստոսի մօտ կեցած է:
- ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՅՆԸ** - Ինչպէս կը

զգաք, ո՛վ իմ բարեկամներ, երբ խելագար մը իր կռնակը մտրակէ արիւնելու աստիճան: Դուք միայն կը գթաք անոր վրայ եւ կ'ուզէք օգնել: Մարդիկ այժմ իրենց կռնակները խարագանող խելագարներու պէս են: Սուրը միայն սպաննելու համար եղած է, թնդանօթը քանդելու համար: Ո՞ր խելագարն է, որ պիտի ուզէ թնդանօթով եկեղեցի մը եւ կամ կամուրջ մը կառուցանել: Ո՞ր երախան է, որ տնկուած ծառ մը կը կտրէ եւ յետոյ կ'ըսէ հօրը. «Հայր իմ, պարտեզին մէջ նոր ծառ մը տնկեցի»: Դուն անլի կատարեալ չես, քան քու ընկերդ, ո՛վ անմիտ, կատարեալը միայն իմ հայրն է: Ինչպէս կը զգաս, ո՛վ մարդ, երբ եղունգդ կը ցաւի: Դուն այն ատեն գիշերները չես քնանար: Մինչդեռ դուն պատերազմ կը սարքես, դիակներ իրարու վրայ կը դիգես վառելու համար: Դուն զաւակները իրենց մօր հոգիներուն մէջ կը թաղես: Ճշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի. ինչպէս որ դուք կենդանիներու վրայ կը նայիք, այնպէս ալ երկնքի բնակիչները ձեզ վրայ կը նային:

Ներս կը մտնէ Պիլ Բելլին՝ կօշիկներուն վրայ մայելով, կը ծռի, քաշկինակով կը սրբէ կօշիկներու փոշին ու կը խօսի ինքնիրեն:

ՊԻԼ ԲԵԼԼԻՆ - Վերջապէս, կեանքիս մէջ լաւ կօշիկ մը կրցի ունենալ:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Գ

Տեսարանն է Թօնիի հիւրանոցը: Կինը՝ տիկին Մըլերի փողոցը նայող պատուհանին մօտ նստած, լուրիս կը մաքրէ: Տան ետեւի մուտքէն կուգայ տիկին Մարթինին ձայնը, որ «Մուգան» կը կանչէ:

ՏԻԿ. ԱԸԼԷՐԻ - Ներս եկուր, տիկին Մարթին:

Ներս կը մտնէ տիկին Մարթին:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Մուգան, այսօր մեր տունը ո՞վ գայ, որ հանիս:

ՏԻԿ. ԱԸԼԷՐԻ - Նորէն, ի՞նչ ունի, տիկին Մարթին. կ'երեւի, եկած է իր մուշտակէ վերարկուն ցոյց տալու:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Ճիշդ ալ վերարկուով եկաւ, չգիտեմ՝ այս տաք օրերուն ի՞նչ պէտք ունէր մուշտակէ վերարկու հագնելու: *(Լուրիսայէն մաս մը ինք կ'անոնէ մաքրելու համար:)*

ՏԻԿ. ԱԸԼԷՐԻ - Ի հարկէ, վերարկու ինչո՞ւ չունենայ: Հիմա մեր բոլոր յաճախորդները սկսած են Տէնին երթալ: Չենք հասկնար, թե ի՞նչ կ'ուզէ այս անպիտան մարդը: Երբ մեր գործը լաւ էր. գիշեր ցօրեկ իրար խառնեց, որ Չալին մեր քովէն հանէ: Տիկին Մարթին, եթէ գործերնիս այսպէս երթայ, Թօնին ինքզինքն ալ պիտի կորսնցնէ: Հիմա հետը խօսիլ չ'ըլլար: Միայն քեզի է որ կ'ըսես, Թօնին հիմա գէշ կերպով սկսած է պոռալ քունին մէջ: Ամէն անգամ գլուխը բռնելով կ'անցնի, երբ կը տեսնէ Մէյն փողոցի շէնքը կէս ձգուած:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Հա, Մուգան, Տէնին կինը այդ շէնքին խօսքն ալ ըրաւ:

ՏԻԿ. ԱԸԼԷՐԻ - Կը տեսնես, տիկին Մարթին, ամէն բան կորսնցուցինք, նորէն չենք ազատիր ատոնց ձեռքէն:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Ես միայն ըսի, որ Թօնին հիմա Քրիստոսի դատով զբաղած է: Այդ է որ շէնքը կիսատ մնացած է:

ՏԻԿ. ԱԸԼԷՐԻ - Ինչպէ՛ս լրացնենք շէնքը, տիկին Մարթին. ունեցած չունեցածնիս այդ շէնքին մէջ դրինք, պանքան ալ այլեւս աւելի դրամ չի տար: Այդ շէնքը վաղուց լրացեր էր, եթէ չձերբակալուէր Քրիստոսը: Ձերբակալուելէն յետոյ, դուն ալ գիտես, որ մեր խանութին առետուորը ինկաւ յանկարծ: Այդ շէնքը կորսուած է, տիկին Մարթին, կորսուած: Որպէս բարեկամի կը խօսիմ քեզի: Անցեալ օր Էմման անգամ քիթը վերցնելով անցաւ քովէս: Արդէն երկար ատեն է, որ մեր խանութը չի գար: Տէնէն առետուոր կ'ընէ: Յաճախորդներու տեղ մեր խանութը հիմա գաղտնի ոստիկաններ կը մտնեն կ'ելլեն: Անցեալ օրը, երեւակայէ, մէկը եկած էր Թօնիին կշիռը քննելու: Երկու անգամ ազդարարութիւն ստացաւ Թօնին. որպէս թէ լաւ ապրանք չի պահեր եւ խանութը աղտոտ կը ձգէ: Այդ բոլորը այդ անպիտան մարդուն՝ Տէնին մատնութիւններն

են: Երեւակայէ, տիկին Մարթին, փողոցի ոստիկանն անգամ հակառակ կ'երթայ Թօնիի: Այս բոլորը Քրիստոսի ձերբակալութենէն յետոյ կ'ըլլայ: Ինչքան ըսի Թօնիին, օգուտ չըրաւ: Ինքն էր մնացեր Քրիստոսի դատը պաշտպանողը: Երեւակայէ, տիկին Մարթին, Քրիստոսին հետեւող երէկի բազմութիւնը չի կայ հիմա: Ձերբակալութենէն յետոյ, մէջտեղ մնացին Թօնիին, աշակերտները եւ մտրացիկները: Ոստիկանութիւնը հիմա սկսած է աշակերտներն ալ հալածել: Ես ինչ պիտի ընեմ, տիկին Մարթին, եթէ Թօնիին ալ ձերբակալեն օր մը: *(Ձայնը արցունքին մէջ թուցնելով:)* Այս առտուան *Սընի* մէջ կար, որ Ծիքակոյի մէջ կառավարութիւնը տապալելու դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է, եւ Քրիստոսի մատը կայ մէջը:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Այդ դավադրութիւնը ինչ կապ ունի Թօնիին հետ, Սուգան, եւ արդէն այսօր Քրիստոսի դատին վերջին օրն է:

ՏԻԿ. ՍԸԼԷՐԻ - Այո՛, այո՛, դատը լմնար, մենք ալ ազատէինք: Բանի շաբաթ է, Թօնիին կանոնաւոր խանութ չի մնար, խանութին գործը ձգած է Չալիին վրայ: Եթէ խօսիմ, կոնի կ'ըլլայ տան մէջ: Հիմա Թօնիին շատ է փոխեր, տիկին Մարթին: Որ խօսիմ, կը սկսի պոռալ: 40 անգամ ըսի, մարդ, մի՛ս դիր խանութիդ մէջ. հիմա ժողովուրդը միս կը փնտռէ, ու խանութները չեն կրնար հասցնել:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Բայց այս մէկը

պէտք է ըսես, Սուգան, որ հեռու կենայ մանաւանդ աշակերտներէն: Տէնիին կինը բերանս փնտռեց, ուզեց հասկընալ, թէ աշակերտները նորէն հինիին պէս կուգան կ'երթան ձեզի: Ըսի, որ քաղաքին մէջ աշակերտ չի մնացեր, բոլորն ալ հեռացեր են:

ՏԻԿ. ՍԸԼԷՐԻ - Ինչքան ըսեմ, օգուտ չ'ըներ: Տակաւին երկու օր առաջ աշակերտներէն երեքը մեր տունը գիշերեցին եւ առտուն շատ կանուխ ծամբայ ինկան՝ ոստիկանութեան աչքէն հեռու մնալու համար: *(Խոհանոցէն կը լսուի սառցարանին դրան ձայնը: Թօնիին ձաշի եկած է: Սուգան ձայնը ցածցնելով:)* Այս թող չիմանայ Թօնիին:

ՏԻԿ. ՄԱՐԹԻՆ - Ես ալ երթամ՝ Չալիին ձաշը պատրաստեմ: *(Մաքրուած լուքիաները տեղաւորելով՝ ոտքի կ'ելլէ ու կը մեկնի առջեւի դռնէն:)*

ՏԻԿ. ՍԸԼԷՐԻ - *(կանչելով):* Թօնի...
ԹՕՆԻ - *(ձայնին մէջ աժապարանք):* Ինչ, բան չունիմ ուտելիք:

ՏԻԿ. ՍԸԼԷՐԻ - Հիմա լուքիա պիտի պատրաստեմ:

ԹՕՆԻ - Եթէ Աստուած կամենայ, երկու ժամէն կ'ըլլայ ձաշը: *(Լերս կը մտնէ սէնտուիչ մը խածնելով ու կը մօտենայ ղէտիոյին լուրեր առնելու համար:)* Չէ, ես համբերանք չունիմ, Սուգան: Եթէ այսպէս երթայ, դատն ալ կորսուած է, մենք ալ կորսուած ենք տունով տեղով: Դուն լուր չունիմ, թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ դուրսը: Մէկ կողմէն թերթ ծախող փոքրիկները Ծիքա-

կօյի դասադրությունը կը պոռան, իսկ միս կողմէն խոշոր բազմութիւն մը, դատարանին շուրջ հաւաքուած, Զրիստոսի դատապարտութիւնը կը պահանջէ: Ի հարկէ, քեզի համար տարբերութիւն չ'ընէր, ինչո՞ւ պիտի ընէ: *(Ընտիօն կուտայ ճէզի թեթեւ երաժշտութիւն մը:)* Կը տեսնեմ, որ շատ ալ հոգոյ չէ, երբ Մէյն փողոցի շէնքը չլրացած՝ կը կորսնցնենք: Ծատ ալ հոգոյ չէ, երբ պարտքերս դժուարութեամբ կրնամ վճարել:

ՏԻԿ. ՍՈՒԶԱՆ - Ի՞նչ կ'ուզէիր, որ ընէի, Թօնի: Դուն հոգ կ'ընես, հերիք է: Անշուշտ, անշուշտ, եթէ այսպէս երթայ, ոստիկանութիւնը օր մըն ալ քեզի պիտի ձերբակալէ:

ԹՕՆԻ - *(լուրջ):* Այ կին, զիս ինչո՞ւ պիտի ձերբակալեն: Իմ ո՞ր յանցանքիս համար:

ՍՈՒԶԱՆ - Այն յանցանքիդ համար, որ Զրիստոսի դատին պաշտպանութեան ելած ես, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը եւ կառավարութիւն մը անոր դատապարտութիւնը կը պահանջեն: Այն յանցանքիդ համար, որ Զրիստոսի աշակերտները քու տանդ մէջ կը պատսպարես:

ԹՕՆԻ - *(աչքերը բանալով):* Ձէնդ կնիկ, ձէնդ մինչեւ փողոց կը հասնի:

ՍՈՒԶԱՆ - Պիտի ըսեմ, պիտի խօսիմ: Ծէնքդ կորսնցուցիր. եթէ այսպէս երթայ, խանութդ ալ պիտի կորսնցնես: Որ տեղը գայ, Տէնը չես հաւնիր: Ինչքան ալ գէշ

մարդ ըլլայ, նորէն գիտէ իր գործը:

ԹՕՆԻ - *(բարկացած):* Ըսել է, Տէնը՝ էդ շան ձագը, գործը գիտցող մարդ եղաւ, համ: Այսօր դատը որ լրանայ, ես կը սորվեցնեմ, թէ ո՞վ է գործը գիտցողը: Այդ անիծուած աւազակը հիմա առիթը գտած է իմ կոկորդին չոքելու: Ես շատ լաւ գիտեմ, որ իմ դէմ ինչ որ կը կատարուի՝ այդ շան ձագին մատը կայ: Եւ այդ անիծուածը մարդ ես ըրեր, անունն ալ կուտաս:

ՍՈՒԶԱՆ - Ծատ գէշ մարդ կրնայ ըլլալ եւ, սակայն, լաւ ամուսին եւ հայր է: Մէկ տղան արդէն քուլե՛ծ կը դրկէ, իսկ կնկան էնպէս սուղ մուշտակէ վերարկու մը առած է որ...

ԹՕՆԻ - *(աւելի բարկացած կը զոցէրէտիօն):* Ինչպէս կը տեսնեմ, Տէնին կնկան վերարկուն գլխիդ մէջ մտեր՝ քեզ կը նեղէ: Մինչեւ հիմա երեք անգամ ըսիր արդէն. «Տէնը իր կնոջ էնպէս մուշտակէ վերարկու մը առած է որ»... *(Այդ ըսածատեն կ'աշխատի իր ձայնը կնոջ ձայնին նմանեցնել:)* Ի՞նչ շուտ մոռցար քու վերարկուդ, որուն մէկ անգամէն 100 տոլար վճարուեցաւ: «Տէնը իր կնոջ էնպէս սուղ վերարկու մը առած է որ»... *(Թօնին բարկացած կ'երթայ՝ պահարանէն կնոջ վերարկուն կը բերէ ու կը նետէ սենեակին յատակը ու կը կրկնէ:)* «Տէնը իր կնոջ էնպէս սուղ վերարկու մը առած է որ»... Ծատ շուտ մոռցար՝ երբ գործս լաւ էր, երբ դրան վրայ յաճախորդներու բազմութիւն մը

կարգի կը սպասէր: Ինչո՞ւ չէ, Թօնին շատ խելացի էր այն օրերուն, երբ տիկին Մարթինին տղան՝ Չալին, իր ձեռքին տակ պահեց, հակառակ Տէնի բոլոր աշխատանքներուն: *(Թէլէֆոնի զանգ:)* Այո, այո՛, մարդ հեղ մը չսայթաքի. այն ատեն ոչ միայն դրացիի ամուսինը, այլ նոյնիսկ թշնամին լաւ մարդ կ'ըլլայ կնոջ աչքին: *(Խօսելով դէպի թէլէֆոնը կը քալէ:)* Հէյօ, հէյօ, այո՛, այ եղբայր, ո՞ր մնացիք: *(Չայնին մէջ բարութիւն դնելով:)* Անշուշտ, անշուշտ, անմիջապէս կուգաք: Ո՞ր ես հիմա, ո՞ր եմ միւսները: Այսօր թող շատ չերեւան քաղաքին մէջ, թող ազարակը մնան, տեսնենք, թէ ինչպէ՞ս կը վերջանայ դատը: Ինչ, արդէն քաղաքին մէջն են: Ինչ է պատահեր... Այո, այո՛, կը խօսինք երկար, երբ գաս... Այսօր ես ինքս ալ միտք չունիմ դուրսերը երեւնալու: Նայէ, որ ետեւի դռնէն գաս: Դուռը բաց է միշտ: *(Կը գոցէ թէլէֆոնը:)*

ՍՈՒԶԱՆ - Նորէն, նորէն Բրիստոսի աշակերտները:

ԹՕՆԻ - Ձէնդ, կնիկ, ձէնդ. թէ չէ...

ՍՈՒԶԱՆ - Գլխիդ փորձանք պիտի բերես: Չեմ ուզեր, Թօնի, չեմ ուզեր: Տէնին կինը մինչեւ տիկին Մարթինին քով եկած է՝ հասկնալու համար, թէ աշակերտները կուգան մեր տունը: Տիկին Մարթինը քիչ առաջ այստեղ կ'ըսէր, որ Թօնին թող զգուշանայ աշակերտներէն:

ԹՕՆԻ - Տիկին Մարթինին ալ, քեզի ալ: Անցեալ օրը տիկին Մարթինն

էր, որ խանութիս մէջ գանգատ կ'ընէր ուրիշ կնոջ մը, որ Չալին լաւ բժշկուած չէ, այսինքն՝ քալած ատեն ոտքը գետին կը քսէ եղեր: Ծատ շուտ մոռցաւ, որ Չալին հաշմանդամ ծնած, գլաններուն վրայ մեծցած է: Նոյն տիկին Մարթինն է, որ ինձի ըսաւ, թէ Տէնը աւելի կը վճարէ Չալինն՝ եւ ես ստիպուեցայ աւելցնել Չալիի վճարումը: Այո, այո՛, զիս բաւական նեղը դրաւ, երբ գործս լաւ էր: Դժոխք դուն ալ, տիկին Մարթինն ալ... *(Աւելի խիստ, սակայն ցած ձայնով:)* Նայէ, Սուզան, քիչ յետոյ Բրիստոսի աշակերտներէն Միչըլը հոս պիտի գայ: Եթէ դժգոհութեան մէկ խօսք ընես, Թօնիին երեսը այլեւս չես տեսներ: Ծէնքը կորսնցուցի, առեւտուրը կորսուելու վրայ է, թող կորսուի նաեւ տունը:

ՍՈՒԶԱՆ - *(լալով աթոռին վրայ կը նստի, զոգնոցը աչքերուն):* Թօնի, Թօնի, ես չսիրեցի այդ, չսիրեցի ըսելու ձեւը: Թօնի, իմ սիրելի Թօնի, ինչպէ՞ս համարձակեցար այդ ըսել:

ԹՕՆԻ - *(Սուզանի լալէն շուար, պահ մը կը մնայ. յետոյ կը մօտենայ, զգածուած ձայնով մը, ուսերը բռնելով, կ'ըսէ):* Հանդարտէ, Սուզան: Ի հարկէ, այդ տեսակ բան չեմ կրնար ընել: *(Գրկելով վեր կը հանէ ու թեթեւ մը կը համբուրէ երեսէն:)* Այ, էդպէս, իրաւ որ երախայ ես եղեր: Սուզան, այսօր դատավարութեան վերջին օրն է: Եթէ իսկապէս ան Աստուծոյ որդին է, ցոյց կուտայ իր հրաշքը:

Այն ատեն շէնքն ալ կը լրացնեմ, եւ կ'ունենաս մուշտակէ վերարկու մը, որ քաղաքին մէջ ոեւէ կին հագած չէ: (Սուգան կը հանդարտի եւ գոգնոցով արցունքները կը ցամքեցնէ:)

ՍՈՒՋԱՆ - Թերեւս Միչըլը պիտի ուզէ ձաշել:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, անշուշտ:

ՍՈՒՋԱՆ - Ուրեմն սալաթ ալ պատրաստեմ, Միչըլը կը սիրէ սալաթ:

ԹՕՆԻ - Այդ լաւ կ'ընես, Սուգան: (Սուգան կը մտնէ խոհանոց. Թօնին կը բանայ ըէտիոն լուրերու համար:)

ՐԵՏԻՕՆ - Nea, nea, said the little fox... Nea, nea, you can't catch me.

- Լուր էսոշիէթըտ Փրէսէն:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ - Լոնտոն բոցերու մէջ է, թափուած է 10.000.000 փաունստ ռումբ:

ԹՈՒՐՔԻԱ - Երկրաշարժի մեծ ցնցում, մարդկային կորուստ՝ 60000:

ՖՐԱՆՍԱ - Մարդկային կորուստ կը հաշուուի մէկ ու կէս միլիոն: Տիկիններ, դուք շատ լսեցիք Մաժինօ եւ Ջիկֆրիտ գծերու մասին: Ձեր ձամբու ուղիղ գիծը կը տանի դէպի Աֆրոդիդ լօշընը: Հարցուցէք բոլոր դեղարաններուն: Աֆրոդիդ լօշընը ձեր ձեռքերը փափուկ կը պահէ, հոտաւետ է: Գեղեցիկ փափուկ ձեռք մը սիրուն կ'երեւի ձեր պարի ընկերոջ ուսին:

ԱՆԳԼԻԱ - Պերլին բոցերու մէջ, Համալրկ քարուքանդ:

ՌՈՒՍԻԱ - Թիֆօ հիւանդութիւնը տարածուած է բանակի եւ քաղաքներուն մէջ: Չարհուրելի զոհեր կը խլէ:

ԵՒՋԱԿՕ - Ամերիկեան կառավարութիւնը տապալելու դաւադրութիւն մը երեւան հանուած. առ այժմ ձերբակալուածներու թիւը 15 է:

ՍՓՐԻԼԿՖԻԼՏ - Այս վերջին օրն է Քրիստոսի դատավարութեան: Դատարանին մէջ այդ տարօրինակ մարդը կը մերժէ պատասխանել իրեն տրուած հարցումներուն: Ծիքակօյի դաւադրութեան լուրը աւելի խոշոր բազմութիւն հաւաքած է դատարանին եւ փողոցներուն շուրջ: Կը պահանջեն Քրիստոսի դատապարտութիւնը: Տիկիններ, փնտռեցէք Աֆրոդիդը, եթէ գործածէք, պիտի տեսնէք, որ ձեր ձեռքերը պիտի ժպտին ձեր շրթներուն նման:

ՆԻՒԵՈՐՔ - Ծիքակօյի սպանդանոցներու արժեթղթերը սակարանին մէջ մեծ բարձրացում կ'ունենան: Պաշտօնեաները դժուարութեամբ կը հասնին դրամ առնելու: Երկրի չորս կողմերէն կառաշարներով Ծիքակօ կը հասնին խոզ, գառնուկ, եգ, հորթ: (Երաժշտութիւն:)

Nea, Nea, said the little fox...

Տիկին Սուգան դրան վրայ կերեւի բան մը ըսելու համար: Թօնին կը գոցէ քետիօն:

ԹՕՆԻ - Խոստացիր, Սուգան, որ այլևս այդ անիծուած Տէնին խօսքը չպիտի ընես այս տունին մէջ:

ՍՈՒՉԱՆ - (մատը բերանին տանելով): Հըշ, Թօնի, Միչըլն է, սանդուխէն վեր կ'ելլէ:

ՄԻՉԸԼ - (սանդուխներէն վեր ելածատեն): Բարեւ, քոյր Սուզան:

ՍՈՒՉԱՆ - Բարեւ, եղբայր Միչըլ, Թօնին ներսն է:

ՄԻՉԸԼ - (Ա. արարի ծեր վակապոնը ներս կը մտնէ՝ լայն գլխարկը հանելով: Ճակատին վրայ կապուած վերք կայ: Յոգնած է): Բարեւ, եղբայր Անտոնիոս:

ԹՕՆԻ - (կ'օգնէ, որ նստի Միչըլը): Նստէ, եղբայր Միչըլ, ինչ պատահեցաւ ձակատիդ: Չըլլայ թէ ձամբան ամբոխի հանդիպեցար:

ՄԻՉԸԼ - Կը պատմեմ, կը պատմեմ, իմ բարի Անտոնիոս: Այս քաղաքին մէջ չպատահեցաւ: Այն տեսակ փողոցներէ անցայ, որ չհանդիպեմ ամբոխին:

ԹՕՆԻ - Հանդարտէ, եղբայր Միչըլ, ես ալ քիչ առաջ դուրսէն եկայ: Ծանօթ ոստիկան մը ըսաւ, որ դուրսերը շատ չերեւիմ: Այսօր Ծիքակոյի լուրէն յետոյ, աւելի խոշոր բազմութիւն հաւաքուած է դատարանին շուրջ:

ՄԻՉԸԼ - Իսկ հիմա դուրսը դժոխք է դարձեր. փողոցներուն մէջ տեղ տեղ թափօր կազմակերպած են ու կը պահանջեն Քրիստոսի դատապարտութիւնը: Ինձ ըսուեցաւ, որ թափօր կազմակերպողները եղած են եկեղեցիներն ու վաճառատուները: Կը տեսնեն, եղբայր Անտոնիոս, այս երկուքը որտեղ իրար կը գտնեն. վաճառականներն ու եկեղեցականները...

ԹՕՆԻ - Կորսուած ենք, եղբայր Միչըլ, Քրիստոս կը մերժէ հարցունքներուն պատասխանել: Եթէ այսպէս երթայ, մենք կորսուած ենք: Երդուեալները այնպէս պիտի տպաւորուին, որ Քրիստոս յանցաւոր ըլլալուն համար չի պատասխաներ: Դատաւարութեան վերջին օրը մէջտեղ եկանաւ սա Ծիքակոյի լուրը...

ՄԻՉԸԼ - (հանդարտ ու ծանր): Մենք դատը շահած ենք, եղբայր Անտոնիոս, որովհետեւ Քրիստոս ինքն է ճշմարտութիւնն ու կեանքը: Ճշմարտութիւնը չի դատապարտուիր, ինչպէս արեւի լոյսը դժուար է տուփին մէջ պահել: Այսօր եկայ ըսելու, եղբայր Անտոնիոս, որ վաղը պիտի մեկնինք այստեղէն, որովհետեւ մեր դեմ եղած հալածանքները աւելի շատցան: Միայն թէ՛ կ'ուզենք այս գիշեր ձեր յարկին տակ պատուարուիլ՝ առաւօտ կանուխ ձամբայ ելլելու համար:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, անշուշտ, եղբայր Միչըլ, իմ տունը բաց է ձեր առջեւ: Քիչ առաջ, կինս՝ Սուզանը, մտահոգուած էր ձեր մասին: Հարցուց, թէ՛ ո՞ր են, չեն երեւիր: Ես լաւագոյնս կ'ընեմ, ձեզ ոստիկանութեան ձեռքը չեմ տար:

ՄԻՉԸԼ - Միայն եօթը հոգի մնացեր ենք, եղբայր Անտոնիոս: Լօրան, Ասկըրը, Էմմանուէլը եւ Պիլը իրենք զիրենք հազիւ կայարան ձգեցին՝ Քօլօրատօ վերադառնալու համար:

ԹՕՆԻ - Կը տեսնեմ, որ բան մը պատահած ըլլալու է, եղբայր Միչըլ:

ՄԻՉԸԼ - Այս առաւօտ Շիքակոյի այսպէս կոչուած դաւադրութեան լուրը շատ արագ տարածուեցաւ ազարակի բնակիչներուն մեջ: Լորէն X Boro-ի պատուելիի գլխատրութեամբ, ամբոխի աղմուկ մը, շուներու հաջոցներով շատցավ մեր շուրջ: Հասկցանք, որ վտանգը մօտեցած է: Բարի քրիստոնեայ կին մը նախապէս լուր տուած էր եղբայր Թովմասին, որ զգոյշ ըլլանք, որովհետեւ X Boro-ի պատուելին իր ժողովուրդով աշակերտներուն վրայ կուգայ: Այդ որ իմացանք՝ դուրս թափուեցանք փրկելու համար նաեւ բարի Թովմասին տունը: Լուրը արդէն ուշ ստացած էինք, սիրելի Անտոնիոս: Վազվզելով ծամբաններուն ու անտառներուն մէջ ինկանք, մինչ ամբոխը մեր կրունկին ետեւն էր՝ զինուած քարով ու փայտով: Նետուած քարէ մը ստացայ սա ձակատիս վէրքը: Լօրան, Ասկըրը, Էմմանուէլն եւ ես միասին էինք: Բարի քրիստոնեայ մը մեզ իր օթոմօպիլին մէջ առաւ՝ ազատելու համար բարկացած ամբոխէն: Երբ քաղաք մտանք, անոնք ուղղակի կայարան գացին, իսկ ես բաժնուեցայ՝ միւսներուն միանալու համար: Չէի կրնար հեռանալ, սիրելի Անտոնիոս: Կ'ուզէի դատավարութեան վերջին օրն ալ տեսնել մեր սիրելի վարդապետը: Առայժմ մէջտեղ չկան Լուին, Լոյտն ու Մարիօն: Անոնք հալածանքի ընթացքին անտառ մտան: Երէկ գիշեր երեւան

եկաւ Մայքը, որ կորսուած էր երկար ատեն:

ԹՕՆԻ - Մայքը, այդ ինչպէս: Կասկած կար, չէ՞, որ ան մատնած է տէրը: Գասպար Սմիթըր խօսած է բանտարկելալի մը, թէ ինչպէս տեսած է իր աչքով...

ՄԻՉԸԼ - Այո, այո, երէկ գիշեր ինքն այդ բոլորը խոստովանեցաւ, եւ քիչ մնաց, որ բարի Թովմասին տան մէջ կոհի ըլլար:

ԹՕՆԻ - Կռիւ, աշակերտներո՞ւ մէջ:

ՄԻՉԸԼ - Տեսանք, որ ներս մտաւ Մայքը՝ վրան գլուխը պատռտած ու անօթի. ամբողջ երկու շաբաթ անտառներուն մէջ ապրած էր: Կերակուր տուինք, կերաւ: Յետոյ, խոստովանեցաւ Լօրային, արցունքոտ աչքերով: Տեսանք, որ Լօրան, այդ բարի հրեշտակը, Մայքի վրայ յարձակեցաւ ազնուական վագրի մը պէս: Մայքը հազիւ ազատեցինք Լօրայի զայրոյթէն, եւ Մայքը գիշերով դուրս ինկաւ: Յաջորդ օր Լօրան կասկած յայտնեց, որ այդ առնէտը կրնայ մեզ ալ մատնած ըլլալ X Boro-ի պատուելիին:

Կը լսուի դրան զանգը: Մուգան դուրս կուգայ խոհանոցէն:

ՍՈՒՉԱՆ - Թօնի, դուռը անմիջապէս մի բանար: Կրնայ ըլլալ, որ ոստիկան է:

ՄԻՉԸԼ - *(արտորանքով):* Ուրեմն, աճապարեմ: *(Ոտքի կ'ելլէ, Մուգան փողոցի պատուհանէն դուրս կը նայի:)*

ՍՈՒՉԱՆ - Երկու մարդեր են քաղաքացիական տարագով:

ՄԻՉԸԼ - Ես պէտք է հեռանամ ետեւի դռնէն: Ես պէտք է հեռանամ:

ԹՕՆԻ - Սուզանը քեզ համար ճաշ պատրաստած է, եղբայր Միչըլ:

ՄԻՉԸԼ - Յետոյ, յետոյ, ես պէտք է հեռանամ, շնորհակալութիւն:

ԹՕՆԻ - (*դուրս նայելով*): Բայց անոնք ոստիկաններու չեն նմանիր: (*Լորէն զանգի ձայն:*) Լայէ, Միչըլ, եթէ զիս ձերբակալեցին, տունը այստեղ է...

ՄԻՉԸԼ - Միայն այս գիշեր, միայն այս գիշեր: Դուրսը ռեւէ տեղ ապահով չէ մեզ համար: Այս տունէն զատ ամէն մարդ թշնամի է մեզի: Պիտի աշխատիմ տեսնել վարդապետը դատապարտութենէն վերջ:

ԹՕՆԻ - Միայն թէ, զգոյշ, չհետապնդուիք ձամբարներու մէջ: Ետեւի դուռը միշտ բաց պիտի գտնէք:

ՄԻՉԸԼ - (*խոհանոցի դռնէն դուրս ելլելով*): Ուրեմն, ցտեսութիւն, բարի Անտոնիոս եւ բարի Սուզան: (*Լորէն զանգի ձայն:*)

ՍՈՒԶԱՆ - (*վախցած*): Թագնուէ, Թօնի, կրնայ ըլլալ, որ գաղտնի ոստիկաններ են:

ԹՕՆԻ - Չէ, Սուզան, թող զան, բաց դուռը, Թօնին թագնուող չէ: Թագնուիլը տղամարդու գործ չէ:

Կիմը կ'երթայ դուռը բանալու, մինչ Թօնին չորս կողմ կը նայի թագնուելու համար: Դժուարութեամբ կը մտնէ սոֆային ետեւ: Մանդուխէն կը լսուի ոտքերու ձայներ: Կը խօսի օտարականներէն մէկը:

ՕՏԱՐԱԿԱՆ - Անշուշտ, անշուշտ

ճանօթ ենք ամուսինիդ՝ Անթօնի Սըլէրի:

ՍՈՒԶԱՆ - (*թեթեւ ձայնով ներս մտած պահուն*): Օհ, Թօնի...

Թօնին սոֆայի տակէն դուրս կ'ելլէ այն երեսոյթով, որ կարծես բան մը կը շինէր այնտեղ: Ներս մտնողները չտեսնալ ձեռացնելով:

ԹՕՆԻ - Հա, Սուզան, սոֆայի այդ ոտքը ձեղքուած էր:

ՍՈՒԶԱՆ - Թօնի, այս երկու պարոնները Հոլիվուտէն եկած են, կ'ուզեն քեզ տեսնել:

ԹՕՆԻ - (*աչքերը բաց, զարմացած*): Խնդրեմ, նստեցէք, պարոններ: Հոլիվուտէն, Թօնի Սըլէրիի տունը: Պարոններ, շատ քիչ անգամ ձեզ նման հիւրեր մեզի այցելելու պատիւը կ'ընեն:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԵԿԸ - Բայց դուք Քրիստոսը հիւրասիրեր էք ձեր այս յարկին տակ:

ԹՕՆԻ - (*կասկածելով*): Ժիշդ էք, Քրիստոսը... Բայց դուք ըսիք, որ Հոլիվուտէն էք:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԵԿԸ - Անշուշտ, ձիշդ երէկ հասանք սաւառնակով: Կասկածելու ինչ կայ:

ԹՕՆԻ - Ի հարկէ, ինչ կայ կասկածելու: Ուրեմն, ձիշդ եւ ձիշդ Հոլիվուտէն: Խնդրեմ, նստեցէք:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԵԿԸ - (*երկուքն ալ նստելով*): Ժիշդ ու ձիշդ Հոլիվուտէն: Դուք ինչպէս էք, պարոն Սըլէրի: (*Սիկար մը կ'երկարէ:*)

ԹՕՆԻ - (*տակաւին զարմացած*): Ուրեմն, դուք անձամբ կը ձանչնաք

Քարկ Կեյպըը, Չարլի Չեփլինը: (Մտածելով): Սուգան, ինչ էր անոր անունը, որ անցեալ օր մեզ շատ խնդացուց:

ՍՈՒՋԱՆ - (վարագոյր, աթոռներ շտկելով գրադած): Ճան Պէրի-մօրը ըսել կ'ուզես:

ԹՕՆԻ - (գոհ սիկարը խածնելով): Այո, այո, ան ինչպէս է:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - Ան նորէն ամուսնացաւ իր առաջին կնոջ հետ:

ԹՕՆԻ - Իր առաջին կնոջ հետ:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - Այնքան մոռցած էր իր առաջին կինը, որ ան ծանօթացաւ որպէս նոր բարեկամի եւ ամուսնացաւ: (Օտարականը կ'աշխատի Թօնին լաւ տրամադրութեան մէջ դնել):

ԹՕՆԻ ԵՒ ՍՈՒՋԱՆԸ - (կը խնդան):

ԹՕՆԻ - Իրաւ, տարօրինակ է սա Հոլիվուտը:

ՍՈՒՋԱՆ - Ուրեմն, կը ձանչնաք նաեւ Կրէտա Կարպօս:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - Ի հարկէ, ան վերջին անգամ տայրթի-շընի մը հետ տեսնուած է: Այս տարի տարօրինակ բան մը պատահեցաւ անոր...

ՍՈՒՋԱՆ - Ամուսնացաւ:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - Օհ, եթէ ամուսնանար, այլեւս ըսելիք, խօսելիք բան չէր ըլլար, եթէ անմիջապէս ամուսնալուծումի խօսք չըլլար:

ՍՈՒՋԱՆ - Ուրեմն, ինչ կարելոր բան պատահեցաւ:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - Կարպօս խնդաց:

ԹՕՆԻ - Մի՞թէ ան բնաւ չի խնդար:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - Օհ, ոչ, այնքան լուրջ է, որքան հաւկիթի վրայ նստած հաւ մը:

ԹՕՆԻ - Հա, հա, իրաւ տարօրինակ է սա Հոլիվուտը:

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ - (ծայնը լրջացնելով): Պարոն Սըլէրի, մենք շատ կարելոր գործի համար եկած ենք հոս: Մեզ վստահացուցին, որ միայն դուք կրնաք օգտակար ըլլալ: Իմ անունը Fred Ward է, ներկայացուցիչ Ինիվըրսըլ արտադրողական տան: Ընկերս, Բոպըթ Ֆիշըրը, նոյն տան փաստաբանն է:

ԹՕՆԻ - Փաստաբան, բայց պարոններ, Քրիստոսի դատավարութեան համար ես յօգնեցայ փաստաբաններ փնտռել:

ՖՐԷՏ - Պարոն Սըլէրի, պարոն Ֆիշըրը այն փաստաբաններէն է, որ քեզմէ դրամ չի պահանջեր, այլ, ընդհակառակը, ինք կը ծախսէ դրամը:

ԹՕՆԻ - Ուրեմն, սխալ բան մը կայ:

ՖՐԷՏ - Սխալ ոչինչ կայ, պարոն Սըլէրի:

ՖՐԷՏ - Մենք եկած ենք, որ օգնես մեզի: Օգնութեանդ համար միայն պիտի վարձատրուիս մեծ գումարով: (Թօնին եւ կինը իրարու երես կը նային): Մենք եկած ենք սաւառնակով մինչեւ Քալիֆորնիայէն՝ յատկապէս տեսնելու համար Քրիստոսը: Մեզի ըսին, որ այս քաղաքին մէջ ան միայն ձեր յարկին տակ եղած է, եւ միայն դուք էք անոր մօտիկ բարեկամը:

ԹՕՆԻ - (ուրախ): Անշուշտ, անշուշտ, ան իմ հիւրն էր: Ան նախապէս

գիտէր իմ անունը: Ան երկար խօսեցաւ ինծի: Յիշեց 2000 տարի առաջուան բեթանիացի սանդալ շինող Սիմոնը: Բայց Քրիստոս բանտարկեալ մըն է այսօր եւ կը դատուի:

ՖՐԷՏ - Այդ բոլորը գիտենք, պարոն Սըլէրի: Այս առաւօտ կանուխ ուզեցինք տեսնել զինքը:

ԹՕՆԻ - Բանտին մէջ: Բայց ինձմէ զատ ոեւէ մէկին թոյլ չեն տար, որ տեսնուի Քրիստոսին հետ:

ՖՐԷՏ - Պարոն Սըլէրի, մենք գիտենք, թէ ինչպէս պէտք է բանալ բանտին դռները:

ԹՕՆԻ - Ուրեմն, դուք տեսա՞ք Քրիստոսը:

ՖՐԷՏ - Մենք տեսանք Քրիստոսը եւ, սակայն, մեր բոլոր աշխատանքները ապարդիւն անցան: Ան մեզի հետ չխօսեցաւ՝ թերեւս կարծելով, որ մենք կասկածելի մարդիկ ենք: Իրեն հետ խօսեցայ Ինիվըրսըլ արտադրողական տան կողմէ: Ինձ այնպէս նայեցաւ, որ կարծես թէ իմացած չէր այդ նշանաւոր ընկերութեան անունը: Ընկերութիւն մը, որուն տարեկան գործառնութիւնը հարիւր միլիոնի կը հասնի:

ԹՕՆԻ - Ըսի՞ք որ Հոլիվուտէն էք:

ՖԻՇԸՐ - Ես ինքս խօսեցայ, որ եկած ենք իր դատը պաշտպանելու, զինքը բանտէն ազատելու, եթէ Ինիվըրսըլ ընկերութեան հետ ստորագրէ պայմանագրութիւն մը:

ԹՕՆԻ - Ինչպէ՞ս, ինչպէ՞ս, դուք պիտի կրնա՞ք ազատել Քրիստոսը, երբ այսօր արդէն դատին վերջին օրն է:

ՖԻՇԸՐ - Ծատ հեշտ է, պարոն Սըլէրի: Այդ մեր՝ փաստաբաններու գործն է, եթէ միայն Քրիստոս ուզէ ստորագրել 500.000 տոլարի պայմանագրութիւն մը:

ԹՕՆԻ - (զարմացած, աչքերը բաց):
Հինգ հարիւր հազար տոլար:

ՖՐԷՏ եւ **ՖԻՇԸՐ** - (միասին): Այո, այո, հինգ հարիւր հազար տոլար:

ՖԻՇԸՐ - Եւ ամերիկեան դրամ:

ՖՐԷՏ - Ալ կրնաս երեւակայել, պարոն Սըլէրի, թէ ան ինչ տեսակ մէկը պիտի ըլլայ, որ մերժէ ստորագրել 500.000 տոլարի պայմանագրութիւն մը:

ՖԻՇԸՐ - Մենք արդէն իր դատը շահեցանք այն ատեն, երբ այդ մարդը բանտին մէջ մերժեց մտիկ ընել մէզ, նոյնիսկ 500.000 տոլարանոց պայմանագրութիւնը ներկայացնելէ յետոյ: Այլ խօսքով՝ այդ մարդը բնական մէկը չէ: Չգիտեմ, չգիտեմ, բան մը կայ պակաս պարոն Սըլէրի, այսինքն... (Չգուշութեամբ կ'ըսէ): Կիսախելագար է:

ԹՕՆԻ - (թերեւ խստութեամբ): Չէ, պարոն փաստաբան, այդ անկարելի է: Թերեւս լաւ բացատրուած չէ, թերեւս հաւատացեր է, որ դուք կասկածելի մարդիկ էք: Իսկապէս ցոյց տուի՞ք պայմանագրութիւնը՝ ընկերութեան կողմէ ստորագրուած:

ՖՐԷՏ - (պայմանագրութիւնը դուրս հանելով թղթապանակէն): Անշուշտ, այնպէս, ինչպէս հիմա ձեզի ցոյց կուտամ: 500.000 տոլար՝ ստորագրուած ընկերութեան կողմէն: Մեզ լսելէ յետոյ, ան նոյ-

նիսկ չնայեցաւ թուղթին վրայ: Եւ ես կը կասկածիմ, որ ան մեր խօսածն իսկ չիմացաւ:

ԹՕՆԻ - Այդ կրնայ ըլլալ: Այլապէս անկարելի է, պարոններ, 500.000 տոլար: Ծատ հաւանական է, որ ան հասկցած չէ: Այո, այո, ինձ ըսին, որ ոստիկանները զինք շատ են չարչարեր: Անոնք երէկ գիշեր անքուն պահած են Զրիստոսը ու ծեծած են, պարոններ, ծեծած են խեղձ Զրիստոսը: Իրեն հետ եղած բանտարկեալ մը, որ գողութեան յանցանքով դատապարտուած է, ինձ պատմեց, որ Զրիստոսի մարմնոյն վրայ կապոյտ գծեր կան: Ես տեսայ զինքը բանտին մէջ. ան ոչինչ ըսաւ ինձի, չդժգոհեցաւ: Ես նոյնիսկ տեսայ կապտութիւնը անոր սիրուն, բարակ դէմքին վրայ: Ան միայն լացաւ, պարոններ, ու խօսեցաւ. «Անտոնիոս, ես միայն կը կարեկցիմ մարդոց վրայ, անոնք չգիտեն, թէ ինչ կ'ընեն. կը կարեկցիմ մանաւանդ անոնց, որոնք բանտարկեցին ու չարչարեցին զիս»: Ես այդ վիճակին մէջ տեսայ զինքը: Հիւանդ էր, հիւանդ, պարոններ: Թէ չէ՝ ինչպէս պիտի չուզէր ստորագրել կէս միլիոն տոլարի պայմանագրութիւն մը: Այդ անկարելի է, անկարելի: Պէտք է տեսնել, պէտք է խօսիլ եւ կարգադրել: Միայն թէ՛ անոր դատին վերջին օրն է այսօր:

ՖՐԷՏ - Ոչինչ, այդ կարեւորութիւն չունի մեզի համար, պարոն Սըլէրի: Ինչպէս կ'երեւի, կորսուած դատ է: Ան թող ստանայ վճիռը,

յետոյ մենք կը դիմենք բարձրագոյն դատարանին: Այնտեղ է, որ պիտի արդարացնենք զինքը: Պիտի ազատենք բոլոր տեսակի ամբաստանութիւններէն եւ տէրը պիտի դարձնենք 500.000 տոլարի պայմանագրութեան: Լման դատեր շատ են ունեցեր, պարոն Սըլէրի: Այս առաւօտ կարդացի՞ր թերթերուն մէջ: Ինչպէս կ'երեւի, Զրիստոսի դէմ պիտի բերեն նաեւ Ծիքակօյի դաւադրութիւնը: Հա, կը տեսնէ՞ք, որ մենք յանձն կ'առնենք նաեւ այդ դատն ալ պաշտպանելու գործը:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, անշուշտ, կը հասկնամ այդ բոլորը:

ՖՐԷՏ - Կը տեսնեմ, որ բաւական խելացի մէկը կ'երեւիս: Ի գուր չէ, պարոն Սըլէրի, որ այսօր քեզի եկած ենք շատ կարեւոր գործի մը համար, եւ դուն գործ ունիս Հոլիվուտի ամենահարուստ ընկերութեան հետ:

ԹՕՆԻ - *(հպարտանքով)*: Խելացի՞: Ի հարկէ, պարոններ. եթէ Զրիստոսի ձերբակալութիւնը չկատարուէր. ես այսօր քաղաքի հարուստ առետրականներէն մէկն էի:

ՖՐԷՏ - Ահա թէ ինչու ձեզի եկանք, մանաւանդ հնարաւորութիւն չունէինք Զրիստոսի աշակերտներէն մէկն ու մէկը տեսնելու: Մեզ ըսուեցաւ նաեւ, որ աշակերտները այս առաւօտ յարձակումի ենթարկուած են ինչ որ պատուելի մարդոց կողմէն:

ԹՕՆԻ - Ծիշդ է, ճիշդ, քիչ առաջ աշակերտներէն մէկուն հետ տեսնուեցայ:

ՖՐԷՏ - Ուրեմն, դուն կը տեսնուի՜ս անոնց հետ: Գիտե՛ս, թէ ուր թագանուած են:

Ֆրետ եւ Ֆիշըր իրարու կը նային:

ԹՕՆԻ - Դուք շատ շիտակ տեղ եկած էք, պարոններ: Եթէ ես չկարգադրեմ, ոչ ոք պիտի կրնայ կարգադրել:

ՖՐԷՏ - Նայէ, պարոն Սըլէրի, եթէ այս գործը գլուխ հանես, ես հեղինակութիւն ունիմ քու անունին բաւական կարեւոր գումար մը, 5000 տոլարի չէք մը ստորագրելու: *(Թօնիին աչքերը կը փայլատակին:)* Ուրիշ գործ չունիս ընելիք: Կը բաւէ Քրիստոսի ստորագրութիւնը միայն այս պայմանագրութեան ներքեւ դնել: Այդքան, այդքան միայն:

ԹՕՆԻ - *(ուրախ):* Տունը պատրաստուած լաւ գինի ունիմ, իտալական գինի: Հըմ, լաւ գինի է: *(Տիկնոջը ձայն կուտայ:)* Սուգան: Այդ ինծի ձգեցէք եւ շատ ապահով եղէք: *(Թօնիին ինք ներս կ'երթայ գինի բերելու:)*

ՖՐԷՏ - Կարծեմ պիտի կրնանք յաջողիլ:

ՖԻՇԸՐ - *(կամաց):* Ինձ կը թուի, որ կերպով մը պէտք է հասկնալ նաեւ աշակերտներուն տեղը եւ անոնց հետ ալ խօսիլ: Կ'ըսեն, որ առհասարակ աղքատ մարդիկ են:

ԹՕՆԻ - *(ներսէն իր կնոջը):* Այն ատեն ես ցոյց կուտամ Տէնին իր տեղը: Էնպէս ընեմ, որ ինքն ալ չգիտնայ, թէ ուրկի՞ց եկած է: Սուգան, այն ատեն կը լրանայ շէնքը:

Ես վաղն իսկ կը խօսիմ պանքային հետ:

Թօնի եւ Սուգան ներս կը մտնեն գինի կազմածներով:

ՖՐԷՏ - Տիկին, ամուսինդ բախտաւոր մէկն է: Ան պիտի ստանայ շատ կարեւոր գումար մը եւ կամ, եթէ ուզէ, *(խմելով գաւաթ մը գինին)* ան կրնայ Քրիստոսի հետ Հոլիվուտ երթալ եւ դեր ստանձնել այն խաղին մէջ, ուր Քրիստոս պիտի կատարէ գլխաւոր դերը: Հըմ, լաւ գինի է:

ՍՈՒՉԱՆ - *(հաճելի ժպիտով):* Թօնին դերասան:

ԹՕՆԻ - Ի հարկէ, կատակ է որ կ'ըլլայ, ես առեւտրական եմ: Հաւատացէք, պարոններ, դերասանութիւնը իմ գործը չէ: Հա, սիրեցի՞ք գինին: Ուրախ եմ, ես ինքս պատրաստ եմ:

ՖՐԷՏ - Դերասան դառնալ դժուար բան չէ, պարոն Սըլէրի բաւական է, որ մարդ տայրէքքըրներու ըսածին պէս շարժի: Ի հարկէ, ընկերութիւնը կը հաւատայ, որ քանի մը միլիոններ պիտի շահի ժապաւենի մը մէջ՝ Քրիստոսին տալով գլխաւոր դերը: Նոյնիսկ իմացայ, որ Քրիստոսին պիտի տան սիրահարի դեր: Յետոյ մեր ընկերութիւնն ունի նաեւ բազմաթիւ թատրոններ: Յիշուած է պայմանագրութեան մէջ, որ ան պիտի այցելէ թատրոնները:

ԹՕՆԻ - Ժողովուրդին քարոզելու համար անշուշտ:

ՖՐԷՏ - Օհ, ո՛չ, ինչ հետաքրքրական է այդ, մանաւանդ որ վտանգաւոր

են անոր քարոզները, եւ այսօր այդ քարոզներուն համար է, որ կը դատուի: Անոնք կը պատրաստեն *վոտըվիլի* համար՝ սորվեցնելով քանի մը երգեր...

ԹՕՆԻ - Բայց Քրիստոսին երգելը բնաւ լսած չեմ:

ՖՐԷՏ - (*կարծես թեթեւ մը տաքցած գինիէն*): Ինչպէս դատը փաստաբանինն է, այդ գործն ալ *տայրէքթըրներունն* է: Եթէ երգ չեղաւ, տեսնես նաուաստիի հագուստ կը հագցնեն ու պատմել կուտան քանի մը անէքթոսներ՝ խառնելով հետը քանի մը ոտաբախ պարեր: Կը տեսնես, որ դժուար չէ անոր դերը: Ինչ դժուար է, օրինակ, անոր հագցնել *նիկրոյի* դիմակ եւ երգել տալ Ալ Ճանսընի *Սընի Պոլլ*: Ամէն օր իրարու վրայ թերես ժամ մը աշխատանք հազիւ ունենայ: Ժապաւէնէն եւ վոտըվիլէն ան ոչ միայն պիտի առնէ կէս միլիոն, այլ ամբողջական մուտքէն պիտի առնէ տասանորդ: Այդ բոլորը յիշուած է պայմանագրութեան մէջ: Եւ պիտի տեսնես, պարոն Սըլէրի, որ կարճ ժամանակին մէջ Քրիստոս պիտի կրնայ մաքրել մէկ միլիոն զուտ շահ:

ԹՕՆԻ եւ **ՍՈՒԶԱՆ** - (*զարմացած*): Մէկ միլիոն...

ԹՕՆԻ - (*խանդավառ*): Այո՛, այո՛, ես անձամբ պիտի տեսնեմ Քրիստոսը եւ պիտի պատմեմ ամէն ինչ: Մէկ միլիոն, մէկ միլիոն: Ան ուրախութեամբ պիտի ուզէ ստորագրել: Էհ, յաջողութիւն: (*Կը խմեն գինին՝ գաւաթները իրարու զար-*

նելով.) Քրիստոս այն ատեն լաւ պիտի հասկնայ, որ ես եմ իր միակ բարեկամը: Խօսք տուէք, պարոններ, որ այս գործը ըլլայ միայն իմ միջոցով:

ՖՐԷՏ եւ **ՖԻՇԸՐ** - Անշուշտ, անշուշտ:

ՖԻՇԸՐ - Ճիշդ ատոր համար ալ եկած ենք հոս: Անշուշտ, պարոն Սըլէրի, գինի խմելու համար չեկանք: Իրաւ, լաւ գինի ունիս:

ԹՕՆԻ - Ծատ հեշտ է պատրաստել այդքան լաւ գինի: Կ'առնես խաղողը...

ՖՐԷՏ - (*կտրելով Թօնիի խօսքը*): Աշխարհի վրայ տակաւին տեսնուած չէ այսքան բախտաւոր մէկը, որ մէկ անգամէն իրեն առաջարկուէր կէս միլիոնի պայմանագրութիւն մը: Երեսակայէ, պարոն Սըլէրի. երէկ մեր իջեանած հօթելին մէջ հանդիպեցայ *Պարներմ Սըրքըսի* ներկայացուցիչին: Ան ալ նոյն գործով եկած էր: Այսինքն՝ *Սըրքըսի* կողմէն բերած էր պայմանագրութիւն մը՝ Քրիստոսին ստորագրել տալու համար;

ԹՕՆԻ - (*անհամբեր*): Ան որքա՛ն կ'առաջարկէ:

ՖՐԷՏ - Ծիծաղելի է, երբ ըսեմ, որ եկած էր 6000 տոլարի պայմանագրութիւնով: (*Թօնին կը սկսի խնդալ փորով, գինին թափելու աստիճան*.) 6000 տոլար:

Կը խնդան եւ միաները:

ՍՈՒԶԱՆ - Այդ նոյնիսկ վիրաւորական է Քրիստոսի պէս մէկին համար:

Թօնին կը շարունակէ խնդայ:

ՖՐԷՏ - Ինձ ցոյց տուաւ պայմանագրութիւնը: Կատակ չէ, ես աչքովս տեսայ: Միայն թէ՛ չէր գիտեր, թէ ինչ պիտի ըլլայ Քրիստոսի դերը *Մըրքը*սին մէջ: Կ'ենթադրեմ, թէ շատ աւելի ծանր աշխատանք պիտի տան:

ՖԻՇԸՐ - *(գինիի գաւաթը ձեռքը, նոր խնդուք մը մէջտեղ ձգելով):* Կըրնայ ըլլալ, որ գետածիի մը վրայ նստեցնեն:

Կը խնդան բոլորը:

ՖՐԷՏ - Կրնայ ըլլալ, որ տրապէզի վրայ ցատկել վարժեցնեն: Անշուշտ շատ վտանգաւոր աշխատանք է:

Կը խնդան:

ԹՕՆԻ - Եւ էս բոլորի համար՝ 6000 տոլար, հա՛, հա՛, հա՛:

ՖՐԷՏ - Կրնայ ըլլալ, որ քլաւուն դարձնեն եւ գլխարկէն հանել տան նապաստակ կամ առնէտ: Հա՛, հա՛, հա՛, երբ ես ցոյց տուի իմ կէս միլիոնի պայմանագրութիւնը, տեսայ, որ կամաց մը կծկուեցաւ Պարնըմի ներկայացուցիչը եւ անմիջապէս գնաց կայարան՝ մեկնելու համար:

Կը լսուի դրան զանգակը: Բոլորն ալ կը լռեն յանկարծ եւ կ'առնեն լուրջ երեսոյթ, կարծես բնաւ զինի խնամ չըլլային:

ՍՈՒԶԱՆ - Կրնայ ըլլալ որ ոստիկան է:

ԹՕՆԻ - Անգամ մը նայէ, պատուհա-

նէն: Թերեւս աշակերտներն են որ սխալմամբ առջեւի դռնէն կուգան:

ՖՐԷՏ եւ **ՖԻՇԸՐ** - Աշակերտնէրը:

ԹՕՆԻ - *(հպարտանքով):* Այո, այո, պարոններ: Ահա թէ ինչնի հարիւրին հարիւր վստահ եմ, որ պիտի կրնամ յաջողցնել ձեր գործը, եւ դուք շատ շիտակ տեղն եկած էք:

ՖՐԷՏ - *(Ֆիշըրին):* Էհ, գործերնիս լաւ է, քանի որ աշակերտներուն հետ ալ գործ պիտի ունենանք:

ԹՕՆԻ - *(շատ լուրջ):* Բայց դուք, պարոններ, գործ չունիք աշակերտներուն հետ: Ես է որ պիտի յաջողցնեմ ձեր գործը. ես է որ պիտի ստանամ իմ արդար բաժինը, միայն թէ կ'ուզեմ անոնց ալ բացատրել՝ ցոյց տալով 500.000-ի պայմանագրութիւնը:

ՖՐԷՏ եւ **ՖԻՇԸՐ** - Այո հասկնալի է, պարոն Սըլէրի:

ՖՐԷՏ - Մենք թուղթ կը ստորագրենք, որ այս աշխատանքը պիտի ըլլայ միայն ձեր միջոցով:

ՍՈՒԶԱՆ - *(պատուհանէն նայելէ յետոյ):* Անծանօթ երիտասարդ մըն է:

ԹՕՆԻ - Գնա՛, տես, թէ ինչ կ'ուզէ: Եթէ զիս հարցնելու ըլլայ, ըսէ՛, որ շատ է զբաղած: *(Դառնալով Ֆրէտին եւ Ֆիշըրին):* Ես կը հաւատամ ձեր խօսքերուն, պարոններ: Զիչ վերջ դուք կը տեսնուիք Քրիստոսի աշակերտներուն հետ:

ՍՈՒԶԱՆ - *(ծայնը վարէն կուգայ):* Բայց ան այս պահուս շատ է զբաղած: Կրնաք ուրիշ օր մը գալ:

ԱՆՏԱՆՕԹ - *(արագ խօսելով վեր կ'ելլէ):* Բայց, տիկին, շատ պատ-

լաուր մէկը ինձ քու ամուսինիդ անունն ու հասցէն տուաւ: Ամուսինիդ անունը Անթօնի Սըլէրի է: Այո՞:

ՍՈՒՉԱՆ - Այո, այո:

ԱՆԾԱՆՕԹՇ - (*կը խօսի արագ*): Այո, այո, ձիշդ տեղը եկած եմ, կարեւոր, շատ կարեւոր գործի համար է: Ան պիտի ուզէր տեսնել զիս: Ես ներկայացուցիչն եմ Very Best ընկերութեան: Very Best-ը ամերիկեան առաջնակարգ ընկերութիւն մըն է: (*Արագ խօսելով հետզհետէ կը մօտենայ*.) Բարեւ, պարոններ: (*Տեսնելով ծաղատները*.) Հա, կը տեսնեմ, որ ուրիշներ ալ ինձի պէտք ունին: Բարեւ պարոններ, իմ անունը Սէմ Ճանսըն է, Very Best ընկերութեան ներկայացուցիչը: Ընկերութիւն մը, որ ամենավերջին գիտական մեթոտներով կը բուսցնէ գլխի մազեր: Անկարելի է, որ լսած չըլլաք Very Best-ը: Ան ըլտիօյին վրայ որոշ ժամեր ունի. կը մասնակցին Ամերիկայի լաւագոյն արթիստները: (*Ժամացոյցին նայելով*.) Very Best-ի յայտագրին տակաւին 2 ժամ 15 վայրկեան կայ: Չէ, ներողութիւն, 17-ը: Կօնֆիկիոս կ'ըսէ. «Լաւագոյնէն օգտուիլ իմաստութիւն է»: Այս երկու պարոններն արդեօք լսած չեն Very Best-ը: (*Տոյց տալով Ֆիշըրի եւ Ֆրէտի ծաղատները ու գրպանէն խոշորացոյց մը հանելով՝ կը քննէ փաստաբանին ծաղատը, որ աւելի խոշոր է*.) Այո, այո, ուշ չէ, պարոն, հաւատացէք, 10 շիշ գործածելով պիտի կրնաք ձեր

մազերը ետ ստանալ: Robert Taylor միշտ այս շիշէն գործածեր է: Մէկ շիշ որպէս նմոյշ կուտամ ձեզի: (*Պայուսակը բանալով՝ կը հանէ շիշ մը ու տրցակ մը գրականութիւն եւ կը ցրուէ ներկաներուն՝ կարեւոր մէկ մասը դնելով սեղանին վրայ*: *Ներկաներուն մէջ անհանգստութիւն: Թօնին անհամբեր բան մը կ'ուզէ ըսել*.) Հա, ներողութիւն, պարոններ, կարծեմ չխանգարեցի ձեզ: Կ'ուզեմ ըսել, որ Very Best-ը կարեւոր է, ըսել կ'ուզեմ, գլխի վրայ մազ ունենալը աւելի կարեւոր է, քան գլխի մէջ խելք:

ՖՐԷՏ - Այդ լաւ ըսիք, պարոն. կը տեսնեմ որ բաւական մազեր ունիք:

ՍԷՄ - Անշուշտ, անշուշտ, այդ կը պարտիմ Very Best-ին: Կրնայի՞նք պարոն Սըլէրիի ձեռքը սեղմելու պատիւն ունենալ:

ԹՕՆԻ - (*բարկացած*): Ի՞նչ կ'ուզէք, պարոն, բաւական գլխի ցաւ պատճառեցիք: Կիսն ըսաւ կարծեմ, որ զբաղած եմ:

ՍԷՄ - Հա, դուք էք, պարոն Սըլէրին: Այդպէս ալ կը կարծէի, իսկ եւ իսկ դուք: Ինձ կը թուի, որ տեսած եմ ձեզ ուրիշ անգամներ: Ծատ ուրախ եմ ծանօթանալուս: (*Ձեռքը ժիր սեղմելով*.) Ես շատ կարեւոր գործով եկած եմ ձեզ տեսնելու, միայն ձեզ: Իմ անունը Սէմ Ճանսըն է, Very Best ընկերութեան ներկայացուցիչը, որ հեղինակութիւն ունի կարեւոր գործեր կատարելու: Ինձ ըսին, պարոն Սըլէրի, որ ձեր միջոցով կարելի է

Քրիստոսի հետ յարաբերութեան մէջ մտնել: Մեր ընկերութիւնը որոշած է Քրիստոսի առատ ու գեղեցիկ մազերով գլուխը որպէս նկար գործածել շիշերու վրայ: Այո, այո, ճիշդ այս շիշին պէս, որուն վրայ առիծի մը բաշը կայ: Կ'ըսեն, որ Քրիստոս շատ գեղեցիկ մազեր ունի: Կ'ըսեն նաեւ, որ դժուար է անոր նկարն ունենալ: Իրաւ, զարմանալի է, պարոններ, չէ՞ք կարծեր: Ոչինչ, ոչինչ, նկարիչները կ'աշխատին անոր նկարը պատրաստել Very Best-ի շիշերուն համար: Անշուշտ, էն կարեւորը, կ'ուզեն նկարին տակ դնել Քրիստոսի բռները թէ՛ «Մազերուս համար կը գործածեմ Very Best-ը»: Այդքան, այդքան միայն: Այդ նկարին եւ մէկ նախադասութեան համար կ'ուզեմ արտօնութիւն ստանալ Քրիստոսէն: Փաստաբաններով թուղթեր պատրաստել եւ վճարել լաւ գումար մը: Իրաւ, զարմանալի մէկն է այդ Քրիստոսը, չէ՞ք կարծեր: Քիչ մնաց, որ ես ինքս ալ հաւատայի, եթէ երկու օր առաջ, այս քաղաքը եկած ատենս չհանդիպէի Քրիստոսի հօրը, գինով վիճակի մէջ:

ՖԻԾԸՐ - *(հետաքրքրուած, յանկարծ):* Դուք ըսիք, որ Քրիստոսի գինով հօրը հանդիպեցաք:

ՍԷՄ - Այո, այո՛, ես ըսի, որ Քրիստոսի հօրը հանդիպեցայ:

ԹՕՆԻ - Ի՞նչ կը խօսիս, պարոն. զլխէդ վեր բաներ դուրս մի՛ տար: Մի՞թէ հայր ունի Քրիստոսը: Անոր հայրը Աստուած է: Հասկցա՞ր:

Ինչպէ՛ս կը տեսնեմ, you are nut: Անմիջապէս կը հեռանաք այս տեղէն:

ՖԻԾԸՐ - Համբերեցէք, պարոն Սըլլէրի, այս պարագան շատ է հետաքրքիր մեր վաղուան դատին համար, մանաւանդ որ հայրը գինով եղած է: *(Դառնալով Սէմին, մեղմ ձայնով):* Ըսէ՛, երիտասարդ, ինչպէ՛ս հանդիպեցար Քրիստոսի գինով հօրը:

ՍԷՄ - *(տեղատրուելով աթոռին վրայ):* Ինձ ըսաւ, որ անունը Փիթըր է: Թերեւս ինքն ալ չի գիտեր մականունը: Երեք ամիս առաջ միայն կ'իմանայ, որ Քրիստոս իր զաւակն է եւ ճամբայ կ'իյնայ այս քաղաքը գալու համար: Պատահաբար վերցուցի ճամբայէն, երբ տեսայ, որ ծեր էր, յոգնած եւ մանաւանդ գինով:

ԹՕՆԻ - Ոչ, պարոններ, այս մարդը կը ստէ:

ՖԻԾԸՐ - Հանդարտէ, պարոն Սըլլէրի, կ'ուզեն, որ բարձրագոյն ատենին առջեւ դատը մենք շահինք, այո՛: Կ'ուզեն, որ ազատուի Քրիստոսը, այո՛:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, անշուշտ:

ՖԻԾԸՐ - *(խորհրդաւոր):* Ուրեմն, մտիկ ըրէ: Աւելի կարեւոր է մեր դատին համար, երբ ան գինովի մը զաւակն է: *(Դառնալով երիտասարդին):* Ծարունակէ, երիտասարդ:

ՍԷՄ - Ներեցէք, պարոն Սըլլէրի, ես ձեզ բարկացնելու համար չեկայ այստեղ: Ես եկայ Very Best ընկերության կողմէ: Very Best-ը...

ՖԻԾԸՐ - Ծարունակէ, թէ ինչպէ՛ս

տեսար Բրիստոսի հայրը, եւ ո՛ր է ան այժմ:

ՍԷՄ - Բայց ես չեմ ուզեր բարկացնել պարոն Սըլէրին: Ես Բրիստոսի հօրը խմիչք հասցնելու համար բաւական դրամ ծախսեցի՝ հաւատալով, որ պիտի կրնամ օգտագործել զայն իմ գործին համար: Ըսել կ'ուզեմ, թէ ան պիտի տեսնուէր իր զակին հետ եւ պիտի յաջողցնէր իմ գործը: Ինձ կը խոստանար այդ ամէն անգամ, որ կոկորդը ցամքէր: Իմացեր էի, պարոններ, որ Բրիստոսի հետ տեսնուիլը դժուար է, մանաւանդ բանտի եւ դատավարութեան ընթացքին:

ՖԻՇԸՐ - Դուք գիտէք, թէ ուր է հիմա անոր հայրը:

ՍԷՄ - Ան հիմա ինծի այլեւս օգտակար չէ. գինետուններէն դուրս չի գար: Ըսեմ, որ իմ մօտ դրամ ալ չմնաց: Յետոյ ստիպուեցայ ես ինքս միջոցներ փնտռել՝ Բրիստոսի հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու համար: Եւ ահա այստեղ եմ: Կը յուսամ, թէ պարոն Սըլէրին պիտի ուզէ կատարել իմ այդ խնդրանքը:

ՖԻՇԸՐ - Իմ անունը Րոպըրթ Ֆիշըր է, փաստաբան: *(Քարդը տալով):* Իսկ ընկերս՝ Ֆրէտ Վարտ՝ Հոլիվուտէն է, ներկայացուցիչը Ինիվերսըլ արտադրողական տան:

ՍԷՄ - *(անակնկալի եկած):* Հոլիվուտէն, եւ Ինիվերսըլ արտադրողական տան կողմէն: Պարոններ, ինչքան բախտաւոր եմ, որ ձեզի այստեղ կը տեսնեմ: Իմ անունը Սէմ Ճանսըն է, Very Best ընկերու-

թեան ներկայացուցիչը: Very Best-ը... Օ՛հ, ներողութիւն, կը տեսնեմ, որ չեմ կրնար ազատուիլ իմ վաճառորդի խօսքերէն եւ յաճախ իմ երազները խանգարողները այս խօսքերն են, պարոններ: Ամէն օր շան պէս կը թափառիմ եւ լեզուս յոգնեցնելէն երեկոյ կ'ընեմ, մինչեւ որ կարենամ ապրուստ մը ձարել: Պարոններ, Very Best ընկերութիւնը զիս այս կողմերը դրկած է Բրիստոսը տեսնելու եւ նկարի արտօնութիւնը յաջողցնելու համար: Եւ ի՞նչ կը կարծէք որ ինձ կը վճարէ, շաբաթը միայն 40 տոլար: Եւ ես կը տեսնեմ, որ հազար ու մի դժուարութիւններ կան Բրիստոսի հետ տեսնուելու: Հեղ մը որ տեսնեմ եւ կամ խօսիմ հետը՝ վստահ եմ, որ պիտի կրնամ յաջողցնել: Գիտեմ խօսիլ, մանաւանդ գիտեմ համոզել: Փողոցին մէջ կրնամ իմ շուրջ ահագին ժողովուրդ հաւաքել եւ խօսիլ Very Best-ի հրաշքներուն մասին: Պարոններ, կ'ուզեմ ձգել գործս եւ միշտ ալ ուզած եմ բախտ փորձել Հոլիվուտի մէջ եւ, սակայն, ոչ առիթն ունեցած եմ եւ ոչ ալ դրամը: Հասակս լաւ է, մազերս, ինչպէս կը տեսնէք, շատ շատ լաւ: Զիս յաճախ *Տիք Փալէլին* հետ շփոթած են: Աղջիկները կը սիրեն զիս: Եւ այնչէք: *(Գրպանէն փոքրիկ տետրակ մը հանելով):* Յանկիս մէջ առայժմ ունիմ 15 աղջիկներու անուններն ու հասցէները եւ կը ջանամ բոլորին հետ պահել ժամադրութիւնս: Կրնամ պարել, կրնամ լողալ,

կրնամ ձի հեծնել, կրնամ երգել ամենավերջին երգերը: Նայէ այս մէկը: *(Կը փորձէ երգել վերջին երգերէն մէկը:)*

ՖԻՇԸՐ - *(Միջամտելով ու կէս ձգելով ձայնը):* Նայէ, թէ ինչ պիտի ըսէ պարոն փաստաբանը: Յետոյ դժուար չէ քեզ փորձի ենթարկել Հոլիվուտին հետ:

ՍԷՄ - Ես պատրաստ եմ կատարելու ինչ որ ինձ հրամայէ պարոն փաստաբանը:

ՖԻՇԸՐ - Հա, այն պիտի ըսէի, որ Քրիստոսին հայրը կը գտնես ու անմիջապէս այստեղ կը բերես:

ՍԷՄ - *(կը մեկնի ամէն բան ձգած):* Անմիջապէս եւ թէքսիով: Երկու գինետուններէն մէկուն մէջ ըլլալու է: Այստեղ կ'ըլլանք շուտով:

ՖԻՇԸՐ - Այդ բոլորին ծախսերը կը վճարուին, երիտասարդ պարոն, մինչ ես թէլէֆոն կ'ընեմ տեղական օրաթերթ *Սընին*, որ անմիջապէս թղթակից մը ուղարկէ: *(Թօնիին.)* *Սընէն* ունի թիւ կայ այստեղ: Հա, գրքին մէջ ալ կարելի է գտնել:

Տիկին Սուգան խոհանոցէն կը բերէ «Սըն»ին մէկ թիւը, որուն խորագիրն է՝ «Քրիստոսի դատի վերջին օրը: Նոր յայտնութիւններ»: Փաստաբանը կը հարցնէ **Թօնիին**, թէ կարելի՞ է գործածել թէլէֆոնը:

ԹՕՆԻ - Ի հարկէ, պարոն Ֆիշըր, այդ ալ խօսք է:

ՖԻՇԸՐ - Արդէն պէտք է ընդհանրացնել մեր դատավարութեան հիմունքները եւ դարձնել ձմարտութիւն: Եւ այս՝ գլխաւոր հի-

մունքներէն մէկն է: *(Կը կանչէ թիւը:)* Հէլօ: Այս Ռոպըրթ Ֆիշըրն է, Հոլիվուտէն: Այո, ուրախ եմ, որ իմացեր էք: Կ'ուզեմ, որ անմիջապէս թղթակից մը ուղարկէք: Զգայացունց տեղեկութիւններ ունինք տալիք Քրիստոսի մասին: Անշուշտ կը հասկնամ, որ Հոլիվուտէն յետոյ, էն կարելորդ այս քաղաքն է դարձեր: Բայց այս մէկը շատ կարելորդ է, բոլորովին նորութիւն: Քրիստոսի հայրը երեւան եկած է: Այո, այո, իսկ եւ իսկ հայրը: Հա, կը տեսնէք, որ շատ է կարելորդ: Մէկն է, որ կեանքին մէջ միշտ գինով եղած է: Այո, այո, ձեր թղթակիցը հօրը հետ է որ պիտի խօսի: Անշուշտ, կարելի է առնել նաեւ լուսանկարը: Ուրեմն, այդպէս: *(Թօնիին հարցնելով՝ կուտայ տան հասցէն:)*

ԹՕՆԻ - Խնդրեմ, հարցուցէք, թէ դատը մինչեւ ո՞ր հասաւ:

ՖԻՇԸՐ - Հէլօ: Հէլօ, հետաքրքիր է՝ դատը ինչ վիճակի մէջ է: Ուրեմն, պաշտպան փաստաբանը իր ծառը լրացնելու վրայ է: Անշուշտ, անշուշտ, կը հասկնամ, այս ձեռով դատը կորսուած է: Ընորհակալութիւն, Good by: *(Անմիջապէս դառնալով Ֆրէտին, խանդավառուած:)* Հա, պիտի տեսնէք, Ֆրէտ, թէ ինչքան ճիշդ պիտի հիմնաւորուին իմ նախապէս քեզի բացատրած տեսակէտներս:

ՖՐԷՏ - Ուրեմն, լրացած չէ դատը:

ԹՕՆԻ - Ըսել է՝ պիտի կորսնցնենք դատը:

ՖԻՇԸՐ - Ոչինչ, պարոն Սըլէրի, կրնան դատապարտել եւ այդ,

բան մըն ալ ըսել չէ: Մեր վաղուան դատը ապահովուած դատ է: Դատապարտուելէ յետոյ անմիջապէս դիմումնագիր կը ներկայացնենք երկրորդ դատավարութեան մը համար: Արդէն սկսանք մեր աշխատանքին: Պէտք է ընդհանրացնել, որ Քրիստոս հայր ունի, եւ, որ Էն կարեւորն է, հայրը գինով եղած է իր կեանքին մէջ:

ԹՕՆԻ - Բայց, պարոն փաստաբան...

ՖԻՇԸՐ - (*խօսելով Ֆրէտին, ոգեւորուած*): Հիմա, այսպէս է, գինով հօր պարագան շատ պիտի ուծեղացնէ մեր դատը: Եւ ես առիթով մը պիտի աշխատիմ հայրը նստեցնել վկայի աթոռին վրայ եւ գինով վիճակին մէջ: Ընդունուած է, որ գինովի մը զաւակը բնական չէ եւ շատ անգամ խելագարի նշաններ ցոյց կուտայ: Յետոյ, տակաւին չ'գիտենք, թէ ինչ բաներ կան կապուած: Այդ ցոյց պիտի տայ արիւնի եւ ուղեղային քննութիւն մը:

ԹՕՆԻ - (*յուզուած*): Բայց, պարոն փաստաբան... (*Կինը՝ Սուզան, Թօնիին փէշը կը քաշէ, հանդարտեցնելու համար*.) Բայց ան երբեք խելագար չէ: Քրիստոս, Աստուծոյ զաւակը, չի կրնար խելագար ըլլալ: Երբեք, երբեք:

ՖԻՇԸՐ - Մի՞ յուզուիք, սիրելի Սըլէրի, այդ արդէն բոլորովին գիտութեան գործն է: Գիտութիւնը շատ անգամ մեր բաղձանքին բոլորովին հակառակը ցոյց կուտայ: Մենք յաճախ կը խորհինք եւ կը

սիրենք հաւատալ, որ ունեցածնիս թեթեւ գլխու ցաւ է եւ *էսփիրին* կը գործածենք: Եւ, սակայն, լաւ բժիշկ մը կուգայ ապացուցանելու, որ ուղեղի ուռուցք ունինք, եւ շատ է մահացու: Այդ պարագային իսկ չենք ուզեր հաւատալ բժիշկին:

ՍՈՒԶԱՆ - Ճիշդ էք, պարոն փաստաբան, անգամ մը Թօնին այնպէս կարծեց, որ վարունգ կերաւ եւ իրեն անմարտողութիւն տուաւ: Երբ բժիշկը եկաւ, անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեց կոյրադիքի գործողութեան համար:

ՖԻՇԸՐ - Այդպէս է, տիկին: (*Դաննայով Ֆրէտին եւ Թօնին՝ ձայնին ճանի շեշտ տալով*.) Երբ ես առաջին անգամ տեսայ Քրիստոսը, իմ տպաւորութիւնը այն էր, որ այս մարդը կիսախելագար է եւ շատ ալ պատասխանատու չէ իր ըրածներուն եւ ըսածներուն: Ես պիտի ուզեմ աչքէ անցընել նաեւ դատարանի արձանագրութիւնները: Ինչ որ գիտենք, առայժմ, թերթերու տեղեկագրութիւններն են: Թերթերը կը գրեն, որ Քրիստոս չի պատասխաներ դատարանին մէջ: Ուրեմն, երդուեալներուն վրայ այնպէս պիտի տպաւորէ, որ յանցաւոր է: Չէ, այդպէս չէ:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, այդպէս չէ, ես կրնամ ատելի յանցաւոր ըլլալ, քան Քրիստոսը: Սարքեցին, պարոն փաստաբան, սարքեցին...

ՖԻՇԸՐ - Պարոն Սըլէրի, ոեւէ դատարան, երբ լսէ վկաները, կը դատապարտէ ոեւէ յանցանք, ո-

րովհետև դժուար է սարքուած ըլլալը ապացուցանել: Եւ, սակայն, խելագար մը ապացուցանել գիտութեան գործն է, եւ դժուար է հակառակը ապացուցանել: Քրիստոսի ունեցածը տեսակ մը մտային շփոթ վիճակ է, որ ոչ կրնայ խօսիլ եւ ոչ կրնայ պատասխանել: Անոր միտքը տկար է եւ ընդունակ է նման շփոթներու: Կ'ըսեն, որ ան կուլայ, երբ տեսնէ մարդկային թշուառութիւնը: Պարոն Սըլէրի, արդէն դուք ըսիք, որ ան լացաւ, երբ քեզ տեսաւ բանտին մէջ ու ներեց զինք բանտարկողներուն եւ չարչարողներուն:

ԹՕՆԻ - (*յուզուած*): Քրիստոս խելագար, տկարամիտ: Երբեք, պարոն փաստաբան: (*Սուզան կը սեղմէ Թօնիի ուսը:*) Եթէ տկար է, հապա ինչպէս անոր քարոզները, մանաւանդ անոր բժշկութիւնը:

ՖԻԾԸՐ - Կը տեսնեմ, որ շատ կը յուզուիք, սիրելի Սըլէրի: Հաւատացէք, որ այդ ձեռով կը վնասէք դատին: Դուք կ'ուզէք, որ ազատի Քրիստոսը, այո՛, եւ մանաւանդ, սիրելի Սըլէրի, դուք կ'ուզէք որ ստորագրուի այս 500.000 տոլարի պայմանագրութիւնն եւ Քրիստոս Հոլիվուտ տարուի: Այո՛: Մենք եկած ենք շատ հարուստ ընկերութեան մը կողմէ քու սիրելի բարեկամդ՝ Քրիստոսը ազատելու:

ՖՐԷՏ - Սիրելի Սըլէրի, դուք պիտի վնասէք անոր դատին, եթէ ըսէք, որ ան խելագար չէ: Մի՛ մոռնաք, որ մենք եւ դուք շատ ենք մտահոգուած 500.000 տոլարի պայմանագրութեամբ:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, անշուշտ, ես ինչպէս կրնամ վնասել անոր դատին: Դուք կը վիրատրէք զիս:

ՖԻԾԸՐ - Այ, հիմա խելօք կը խօսիք: Ուրեմն, կ'ընդունէք, որ Քրիստոս խելագար է:

ԹՕՆԻ - (*մտածելով եւ դժուարութեամբ ըսելով խօսքերը*): Էհ, հասկացող մարդ էք, փաստաբան մարդ էք, մանաւանդ Հոլիվուտէն: Կը ներէք, որ կը յուզուիմ, պարոն փաստաբան: Մենք նպարավաճառ ենք, մեր խելքը մինչեւ այդ տեղուանքը չի հասնիր: Իսկապէս ես ինքս ալ զարմացայ, երբ ան լացաւ ու ներեց իր թշնամիներուն:

ՖԻԾԸՐ - Հա, հիմա անելի լաւ հասկացաք: Կը տեսնեմ, որ բաւական հասկցող մարդ էք, եւ մենք ուրախ ենք, որ խելացի մէկու մը հետ գործ ունինք:

ՍՈՒԶԱՆ - Թօնի, սիրելիս, դուն օր մը պիտի ուզէիր ներել Տէնին:

ԹՕՆԻ - (*բարկութեամբ ոտքի ելլելով*): Ներել Տէնին: Չէ, Թօնին խելագար չէ: Ես պիտի հասկցնեմ ան անիծեալ յիմարին իմ ո՛վ ըլլալը:

ՖԻԾԸՐ - (*Ֆրէտին*): Ինչպէս կը տեսնեմ, մեր բարեկամ Թօնիի միտքը մէկ բան միայն կը շփոթէ, թէ ինչպէս ան կը բժշկէ եւ կը քարոզէ: (*Ճառի շեշտով խօսելով թէ Թօնիին եւ թէ Ֆրէտին:*) Անտարակոյս, Քրիստոս մեծ հանձար մըն է: (*Թօնիին.*) Ապացոյց, որ ընկերութիւնը այսօր եկած է 500.000 տոլարի պայմանագրութիւն մը ստորագրելու: (*Ֆրէտին.*)

խելագարին եւ հանձարին միջեւ կայ շատ կարճ գիծ մը, եւ այդ երկուքը կրնան յաճախ խառնուիլ իրար: (*Թօնհին.*) Երբ դուք ներկայ ըլլաք իմ պաշտպանողական ճառին, պիտի տեսնէք, որ իմ փաստերէն էն շատը խօսած քարոզներէն վերցուցած եմ՝ մեծ մասով անհասկնալի եւ տկար մտքի գործ: Արդէն երեւան եկաւ, որ անոր հայրը գինովին մէկն է: Ինչ պիտի ըսես, պարոն Սըլէրի, երբ օր մը տիկինդ ելլէ ըսէ, որ զակիդ հայրը դուն չես, այլ Աստուած է:

ԹՕՆԻ - (*յուզուած*): Ինչպէս թէ... Ինչպէս թէ...

ՖԻՇԸՐ - Ներողութիւն, իբր օրինակ միայն բերի, մի՛ յուզուիք: Այդ տեսակ պարագայի մը, եթէ դուք ձեր կինը դատարան տանիք, դատարանը պիտի ըսէ, որ ձեր կինը խելագար մըն է:

ԹՕՆԻ - Ի հարկէ, ի հարկէ:

ՖԻՇԸՐ - Ուրիշ հարցում մըն ալ, պարոն Սըլէրի: Եթէ Ձեզի ապակի եւ ադամանդ հրամցնեն, ո՞րը կ'առնէք:

ԹՕՆԻ - (*խնդալով*): Բա, պարոն փաստաբան, սկսաք զիս խնթի տեղ դնել: Անշուշտ ադամանդը կ'առնեմ: Էնքան յիմար չեմ, որ ձեռքս ապակիին երկարեմ: Իրաւի Բրիստոն ըսած է, թէ ինք կը նախընտրէ ապակին:

ՖԻՇԸՐ - Ճիշդ նոյն իմաստով արտայայտուած է ձամբուն վրայ խօսած քարոզին մէջ: Նման օրինակներ շատ ունիմ, որ միայն խելագար մը կրնայ ըսել այդպի-

սի բան մը: Մեր ընկերութիւնը պատրաստ է 100.000 տոլար ծախսել Բրիստոնի դատին համար՝ ապացուցանելու համար, որ ան պատասխանատու չէ իր ըրածներուն կամ ըսածներուն:

ՖՐԷՏ - Ի հարկէ, այդ բոլորը կ'ըլլան, եթէ միայն յաջողուի այս պայմանագրութիւնը ստորագրել տալ:

ԹՕՆԻ - (*վճռական*): Դուք այդ մասը ինծի ձգեցէք: Վստահ եղէք, որ արդէն յաջողուած է: Աշակերտները կուզան հիմա, եւ ես առանձինն Միչըլին ալ կը խօսիմ: Ան ամենասիրելի աշակերտն է Բրիստոնին եւ իմ մտերիմ բարեկամը: Քիչ առաջ այստեղ էր: Երեւակայեցէք, որ նախկին վակապոն մը եղած է եւ նոյնիսկ գիշեր մը այս մեր *Լինքըն* հրապարակը քնացեր է: Վստահ եմ, որ ան շատ լաւ կը հասկնայ պայմանագրութեան արժէքը:

Դուքսէն զանգ կը լսուի:

ԵՐԵԸՐ ՄԻԱՍԻՆ - Եկան, կարծեմ:

ՍՈՒԶԱՆ - (*պատուհանէն դուրս կը նայի*): Երկու հոգի են:

ՖԻՇԸՐ - Սէմը եւ Բրիստոնի հայրն ըլլալու են:

ԹՕՆԻ - (*դուրս նայելով*): Չէ, չէ, ինչպէս կ'երեւի, թերթին կողմէն են:

Սուզան վարէն կը բանայ դուռը: Ներս կը մտնեն թղթակիցն ու պատկերահանը: Պատկերահանը աճապարանքով իրարու ետեւէ քանի մը պատկերներ կը հանէ՝ «այս կողմ», «ժայիտ», «ձանդարտ», ըսելով: Պատկեր-

**Անքը համեմատվում է վերջ կը նայի սե-
նեակին մէջ եղողներուն:**

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԸ - (աժապարհան-
քով): Ձեզմէ ո՞րն է Քրիստոսի
հայրը:

ՖՐԷՏ - Քիչ մը համբերեցէք, հիմա
կուգայ: Նստեցէք, խնդրեմ:

ԹՕՆԻ - Նստեցէք, խնդրեմ:

ԹՂԹԱԿԻՑ ՃՕ - Կը յուսամ թէ չ'ու-
շանար: Այսօր մանաւանդ այն-
քան աշխատանք կայ: Իսկապէս
աշխատանքներն իրար են ան-
ցեր, եւ մենք հազիւ ժամանակ կը
ձարենք հասնելու: Նախընտրեցի
այստեղ գալ, թեթեւ ինձի ըսուե-
ցաւ, որ Թովմասի Ագարակը եր-
թամ:

ԹՕՆԻ - (անհամբեր): Ի՞նչ է պատա-
հեր Թովմասի Ագարակը:

ՃՕ - Այնտեղ, անտառին մէջ աշա-
կերտներէն մէկուն դիակը
գտնուած է՝ ծառէն կախուած:

ԹՕՆԻ - Ի՞նչ ըսիք, պարոն թղթակից,
Քրիստոսի աշակերտներէն ո՞ր
մէկն է ծառէն կախուած:

ՃՕ - Մայքն է, Լօրայի սիրահարը:

ԹՕՆԻ - Կը ծանչնամ, կը ծանչնամ...

ՃՕ - Ի հարկէ, դուք լաւ կը ծանչնաք
ատոնք բոլորը, պարոն Սըլէրի:
Լինքըն հրապարակը բաւական
բաժին ունի էս Քրիստոսի շարժ-
ման մէջ:

ԹՕՆԻ - Ի՞նչ կը մտածեն այդ դիակի
մասին, պարոն թղթակից:

ՃՕ - Իրաւ, մանրամասնութիւններ
չեմ գիտեր, դիակը կէս ժամ ա-
ռաջ գտնուած է: Երէկ Քրիստոսի
աշակերտները այնտեղ եղած են:
Ագարակապան Թովմասը պատ-
մած է ոստիկանութեան, որ ուշ

ատեն Մայք տունէն ներս կը
մտնէ, կը խոստովանի աշա-
կերտներուն եւ Լօրային, թէ ինք
մատնած է Քրիստոսը: Այս որ կը
լսէ Լօրան՝ Մայքին վրայ կը յար-
ձակի: Էդքան, էդքան: Ատեն մը
վերջ ագարակապան Թովմաս իր
անտառէն անցած ատեն կը գտնէ
Մայքի դիակը: Նախ՝ այն կարծի-
քը կար, որ Լօրան կատարած է
այդ ոճիրը: Վերջէն դիագնոսթի-
նը ցոյց տուած է, որ եղածը ինք-
նասպանութիւն է:

ԹՕՆԻ - Անշուշտ, ինքնասպանու-
թիւն ըլլալու է: Կ'երեւի, մատնու-
թիւնը իր գլխուն զարկած է:

ՃՕ - (ժամացոյցը նայելով): Կը յու-
սամ, թէ երկար չպիտի սպասեմ,
որովհետեւ կ'ուզեմ հասնիլ Թով-
մասի Ագարակը՝ այդ կարեւոր
պատահարին մանրամասնու-
թիւնները տալու համար: Իսկա-
պէս այնքան աշխատանք կայ, որ
շնորհքով ճաշ մը ընելու իսկ ժա-
մանակ ունեցած չեմ: Կը տեսնէք,
որ *Սընը* կրկնակ ծաւալով հիմա
լոյս կը տեսնէ, եւ այնքան պա-
հանջ կայ, որ օրական 5 անգամ
տպագրութիւն կ'ունենայ: Եւ նոյ-
նիսկ ժամանակ չունեցայ ձեզի
հանդիպելու, պարոններ, թէեւ
հօթէլը հեռախօսեցի քանի մը
անգամ: Եթէ չեմ սխալիր, Հոլի-
վուտէն, Ինիվըրսըը ընկերութեան
ներկայացուցիչներէն էք եւ եկած
էք մե՞ծ գումարով մը պայմանագ-
րութիւն կնքելու Քրիստոսի հետ:
Ուրախ եմ ծանօթանալուս: (Կը
սեղմէ ձեռքերը:) Ձեր գալու լուրը
արդէն երեւցաւ մեր թերթին մէջ:

(*Լուսանկարիչը նորէն քանի մը լուսանկարներ կը հանէ: Թղթակիցը, սեղանին վրայ տեսնելով պայմանագրութիւնը, կը վերցնէ:*)
Հա, կ'երեւի, այս է պայմանագրութիւնը: Բա, 500.000 տոլար... Իսկապէս հետաքրքիր է: Միայն խնդրանք մը: Կրնամք պայմանագրութիւնը գործածել մեր թերթին համար:

Թղթակիցը լայն կը բանայ պայմանագրութիւնը տեսնելու հետաքրքրութեամբ եւ առիթ կուտայ, որ պատկերահանը լուսանկարէ: Պատկերահանը այնքան արագ կ'ընէ, որ չի նկատուիր, որ լուսանկարուած է պայմանագրութիւնը:

ՖԻՇԸՐ - (յուզուած): Կը յուսամ չլուսանկարեցիք պայմանագրութիւնը:

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԸ - Օհ, ոչ, նկարը պիտի ըլլայ՝ «Սըն»ի թղթակիցը բռնած է պայմանագրութիւնը:

ՖԻՇԸՐ - Առայժմ կարիք չկայ պայմանագրութիւնը դնելու թերթին մէջ, մանաւանդ որ ստորագրուած չէ Զրիստոսի կողմէ: Այդ կարելի է ստորագրուել յետոյ միայն:

ԹՕՆԻ - Հա, իսկապէս Մայքի ինքնասպանութիւնը ուշացուց իմ հարցումը: Ինչպէս կ'երեւի, դուք ուղղակի դատարանէն կուգաք:

ՖԻՇԸՐ - Այո, այո, ինչպէս անցաւ դատավարութիւնը:

ՃՕ - Ճառերը լրացան, եւ դատը արդէն երդուեալներուն ձեռքն էր, երբ ես այստեղ ղրկուեցայ հեռախօսով: Իմ եւ բոլորին տպաւորութիւնն այն էր, որ դատը կորսուած

է: Զրիստոսի պաշտպան փաստաբանը, որ կողմ դարձաւ, նպաստաւոր բան մը չկրցաւ մէջտեղ բերել: Իսկ դատարանը իր ծառին մէջ այնպէս ներկայացուց, որ այդ մարդը գաղթային օրէնքի հակառակ այս երկիրը մտած է, որ եկած է երկրի բարոյականը քանդելու պատերազմի դէմ. որ ղրկուած է թշնամի պետութեան մը կողմէն. որ եկած է քայքայելու նաեւ երկրի տնտեսութիւնը...

ԹՕՆԻ - Ես գիտէի, ես գիտէի, որ պաշտպան փաստաբանը կարող մէկը չէր:

ՃՕ - Չուր տեղը, պարոն Սըլէրի, պարոն Պրաուն քաղաքի լաւ փաստաբաններէն է, եւ, սակայն, աշխարհի լաւագոյն փաստաբանն ալ ըլլար, աւելին չպիտի կրնար ընել:

ՖԻՇԸՐ - Հիմա որ հայրը գտնուած է, դատախազի խօսած ծառին կէս մասը այլեւս ջուրը կ'իյնայ: Դուք այն ըսէք, պարոն թղթակից, ուրիշ ինչ բանն էր, որ կորսնցուց դատը:

ՃՕ - Գլխաւոր թերին, ինքը Զրիստոսն էր, այլապէս դատախազին ծառը այդքան մեծ ազդեցութիւն չպիտի ձգէր: Կարծեմ, այս Զրիստոս ըսուածը բաւական խելքէ պակաս մէկն է: (*Ֆիշըր եւ Ֆրէտ իրարու կը նային:*) Ամբողջ դատի ընթացքին ոչ մէկ պատասխան տուաւ իրեն տրուած հարցումներուն: Այն հարցումին, թէ՛ «Դո՞ն ես այն Զրիստոսը, որ երկրորդ անգամ պիտի գար», պատասխանեց, երկու բառով՝ «Դուք ը-

սիք»: Այդ լուռ մնալը, արդեն դատը դարձուց անհետաքրքիր: Կրնա՞ք երեակայել, որ 50.000 ժողովուրդ հաւաքուի կոփամարտ մը տեսնելու եւ կռուողներէն մէկը իյնայ առաջին *րաունտին*: Հա, երկրորդ անգամ ալ ձայն տուաւ, ան ալ ինքնիրեն, ուրիշներ չլսեցին: Եւ որովհետեւ որպէս թղթակից ես շատ մօտ էի, լսեցի: Ճիշդ այն պահուն, երբ իր պաշտպան փաստաբանը իր պաշտպանողական ճառը կը խօսէր, տեսայ որ այս Քրիստոսը աչքերը վեր վերցուց եւ ըսաւ. «Ներէ, Տէր, որովհետեւ չգիտեն, թէ ինչ կ'ընեն»: I think that man is a nut: (*Ֆիշըր այս անգամ Թօնիին կը նայի:*) Միայն թէ, պարոններ, ուրիշ շատ հետաքրքիր բան մը կը պատահէր: Ես մօտը ըլլալուս համար նկատեցի, որ այս մարդը հետզհետէ կը տօգունէր ու աւելի որոշ կ'ըլլային դէմքին եւ մանաւանդ փափուկ ձեռքերուն երակները: Այդ մարդը կամաց կամաց կը ցամքէր իր նստած տեղը: Անգամ մը նոյնիսկ նուաղեցաւ: Ես եւ ուրիշներ վրայ հասանք, վրայ հասաւ նաեւ բժիշկը: Զգացի, որ մարմինն ամբողջ կը դողար, աչքերը կարծես մեղրամոմէ շինուած ըլլային: Սթափելէ յետոյ, բժիշկը մնաց մօտը: Այո, այո, ան այն երեւոյթն առած էր, որ կարծես այդ մարդը այս աշխարհէն չէր: Ես ստիպուած էի ձգել դատարանը՝ այստեղ գալու համար: Այլ չգիտցայ, թէ ինչ պատահեցաւ վերջը: Երեակայեցէք, պարոն-

ներ, ան ոչինչ ըսաւ, երբ ամբաստանուեցաւ նոյնիսկ, թէ՛ դրամ առած է թշնամի երկիրներէ իր խաղաղասիրական քարոզներուն համար:

ԹՕՆԻ - (*անհամբեր եւ մտահոգ*): Ըսէ, պարոն թղթակից, յետոյ լաւ կը զգար անշուշտ:

ՖԻՇԸՐ - Արդե՞ծք նուաղում էր, թէ ընկնաւոր է արդէն: Ընկնաւորները, կ'ըսեն, նման երազանքներ կ'ունենան:

ՖՐԷՏ - Ինչպէս կ'երեւի, այս Քրիստոսը շատ ալ առողջ մէկը չէ:

ՃՕ - Երբ ես դատարանը ձգեցի, ան տակաւին աթոռին վրայ էր: Թերեւս մինչեւ հիմա հիւանդանոց փոխադրեցին: Զգիտեմ, թէ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ ընկնաւորը: Իմացայ, որ ոստիկանութիւնը բաւական չարչարեր է այդ խեղճ մարդը:

Դռան զանգ:

ՍՈՒԶԱՆ - (*պատուհանէն նայելով*): Եկան:

Դուռը բանալու կ'իջնէ: Ներս կը մտնեն Մէմը եւ ծերունի մը՝ աղտոտ հագուած, զինով, գլխաբաց, խռիւ ու գրեթէ ճերմկած մազերով: Լուսանկարիչը անմիջապէս քանի մը նկարներ կը հանէ ու կը հեռանայ: Ծերունին կը նստեցնեն աթոռի մը վրայ: Թղթակիցը կը մօտենայ՝ իր հարցումներուն համար թուրք ու գրիչ ձեռքին:

ՃՕ - Ձեր անունը եւ տարիքը...

ՖԻՇԸՐ - (*անմիջապէս վրայ հասնելով*): Սպասէք, պարոն թղթակից, ես սկսիմ իմ հարցումներուն եւ դուք օգտուեցէք:

Ծերունին կը նստի ծանր, Մեմի օգնութեամբ արդէն բաւական խմած:

ՖԻՇԸՐ - Դո՞ւք էք Քրիստոսի հայրը, այո՛:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Ես, ես իսկական հայրը չեմ... մայրը արդեն յղի էր, երբ ինձի հետ ամուսնացուցին:

Ներկաները իրարու երես կը նային:

ՃՕ - Ուրեմն, մէկն է, որուն հայրը յայտնի չէ: Չգիտեմ, պարոններ, պիտի ուզէի՞ք այս պատմութիւնը թերթին տալ: Ըսել կ'ուզեմ, մենք իսկական հօրը հետ չէ որ կը խօսինք:

ԹՕՆԻ - Ես գիտէի, որ սխալ բան մը կայ:

ՖԻՇԸՐ - *(քիչ մը երկմտած):* Ինչպէս կ'երեւի, ծերունին բաւական խմեր է: Համբերեցէք, մենք կ'իմանանք իսկական պատմութիւնը:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Ոչ, պարոններ, մի կարծէք, որ ես գինով եմ: Մայրը 20 տարեկան էր, երբ ինձի հետ ամուսնացուցին: Ազարակապանի մը աղջիկ էր, եւ ես միեւնոյն ազարակին մէջ կ'աշխատէի, որպէս գործաւոր:

ՖԻՇԸՐ - Սպասէ, ծերուկ, այդ ազարակապանին աղջիկը յղի էր, երբ դուք սկսաք հոն աշխատիլ:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Չգիտեմ, չգիտեմ, միայն թէ յղի էր, երբ ինձ ամուսնացուցին:

Փաստաբան եւ թղթակից իրարու կը նային եղածը հասկնալու խնայցի ձեռով:

ՖԻՇԸՐ - Իսկ դուք այն օրերուն ալ կը սիրէի՞ք գինովնալ:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Չեմ յիշեր, պարոններ, միայն թէ գաւաթ մը հուխքի տուէք ինձի:

Մէն եւ թղթակիցը միեւնոյն ժամանակ իրենց ձեռքերը ետեւի գրպանները կը տանին, մէջտեղ կը քերեն երկու շիշ հուխքի: Ֆրէտ իր այդ շարժումին մէջ ուշ կը մնայ: Ֆրէտ իր շիշը չհանած՝ արդէն կը տեսնէ երկու շիշերը: Առաջին անգամ Մեմը կ'երկարէ իր շիշը: Ծերունին, հուխքին խմելէ յետոյ, կը շարունակէ:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Արիեստով ներկարար էի եւ, որովհետեւ գործ չունէի, գացի գործ գտայ ազարակին մէջ: Սիրուն, շատ սիրուն աղջիկ էր Տիանան եւ, սակայն, քիչ մը տարօրինակ...

ՖԻՇԸՐ - Տարօրինակ: Ըսել կ'ուզէք ոչ-բնական:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Այո՛, այո՛, այդ է բառը՝ տարօրինակ, ոչ-բնական:

ՖԻՇԸՐ - Ինչպէ՛ս, ինչպէ՛ս, ծերունի... *(Դառնալով ճօյին:)* Կը հետեւի՞ք, պարոն թղթակից:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Այսինքն՝ կը սիրէր *փօնիի* մերկ կռնակին վրայ հեծնել: Կը սիրէր պարել անտառին մէջ, լուսնի լոյսով: *(Թեւով բերանը սրբելով:)*

ՖԻՇԸՐ - Ծարունակէ, շարունակէ:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Էդ աղջիկը ուրիշ տարօրինակ բաներ ալ ունէր: Անձրեւը երեք օր առաջ կը գուշակէր: Գուշակութիւններ կ'ընէր դրացիներուն եւ յաճախ ձիշո՞ կ'ելլար: Կը սիրէր ուսին վրայ սեւ կատու մը

պտըտցնել: Օր մըն ալ կիսամերկ, *փօնի* կոնակին հեծած, անտառէն եկաւ եւ ըսաւ, թէ ինչպէս իրեն հրեշտակ մը երեւցած ու ըսած է. «Ս. Հոգիով պիտի յղանաս ու պիտի ունենաս զաւակ մը ու պիտի կատարուի Քրիստոսի երկրորդ գալուստը»: Մենք բոլորս ալ խնդացինք, դրացիները ծաղրեցին: Եւ, իրաւ, շատ չանցած, այդ տարօրինակ ու գեղեցիկ Տիանան յղի մնաց:

ՖԻՇԸՐ - Ըսէ, ծերուկ, դուն կը սիրէիր այդ աղջիկը:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Չեմ հասկնար, չեմ հասկնար ինչ ըսել կ'ուզէք:

ՖԻՇԸՐ - Ըսել կ'ուզեմ, դուք խմած էիք, երբ անտառ գացիք ու տեսաք Տիանային մերկ պարը լուսնի լոյսով:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Չեմ հասկնար, չեմ հասկնար:

ՖԻՇԸՐ - Ըսել կ'ուզեմ, դուք գինով էիք, երբ մօտեցաք անոր մարմնին:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - *(յանկարծ տեղէն վեր ելլելով ու ծայնը բարձրացնելով):* Ոչ, պարոններ, ոչ, ես չկրցի հասկցնել այն օրերուն, չեմ կրնար հասկցնել այս օրերուն այս անպիտան, անիծուած մարդոց: Թոյլ տուէք, որ ես երթամ, պարոններ...

ՖԻՇԸՐ, ՖՐԵՏ, ՍԷՄ, ԹՂԹԱԿԻՑ - *(ոտքի ելլելով):* Ոհ, ոչ, ծերուկ, ներողութիւն, նստեցէք...

ՍԷՄ - *(հուիսքին երկարելով):* Ոչինչ, ոչինչ, ան հիմա կը հանդարտի:

Ծերուկն կը խմէ հուիսքին ու կը նստի նորէն՝ թեով բերանը սրբելով:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Այո՛, պարոններ, անոր անպիտան հայրն ալ իմ վրայ կասկածեցաւ, եւ ես կորսնցուցի իմ գործը: *(Ֆիշըր եւ թղթակից իրարու կը նային՝ հասկցնելու համար, որ ծիշդ է եղածը:)* Անցաւ երկու ամիս, տեսնեմ Տիանային հայրը եկաւ քաղաք զիս տեսնելու եւ նոյնիսկ ինծի սպառնաց՝ ըսելով. «Զեզ բանտ կը ձգեմ, եթէ չ'ամուսնանաս Տիանային հետ»: Ինծի կին մը պէտք էր, պարոններ: Աղջիկները ինծի հետ չէին ամուսնանար, որովհետեւ առանց դրամի խեղճ բանուոր մըն էի: Տիանան թէեւ տարօրինակ, բայց գեղեցիկ էր, իմ տեսած բոլոր աղջիկներէն գեղեցիկ, եւ ես ամուսնացայ անոր հետ: Ամուսնանալէ յետոյ, հայրը ինծի օգնեց, եւ ես ներկարարի փոքրիկ խանութ մը ունեցայ: Ես կը սիրէի Տիանան, պարոններ, եւ, սակայն, ան մեռաւ ծննդաբերութեան ժամանակ, ու ես սկսայ աւելի խմել: Եւ, որովհետեւ մայր չունէր երեխան, օր մըն ալ, զայն տարի եւ վանքի դրան առջեւ դրի:

ՃՕ - Ուրեմն, անկէ ի վեր, դուն չտեսար երեխան:

ԾԵՐՈՒՆԻՆ - Անշուշտ, տեսայ, տարին քանի մը անգամ վանք կ'երթայի եւ կը հետեւէի անոր ածումին: Եւ միակ վանահօր պատմած էի այս բոլորը: Վանքի հայրերը զարմանքով կը գովէին եւ կ'ըսէին, որ հրաշք է այս

տղան: Դեռ փոքր, կը խօսէր եւ կը վիճէր անոնց հետ: Այն տպաւորութիւնը ձգած էր, որ կարծես ուրիշ անգամ մըն ալ աշխարհ եկած էր: Կը հասկնար հին լեզուները, ինչպէս եբրայերէն, լատիներէն: Եօթ տարի յետոյ, վանքն ալ չգիտցաւ, թէ ո՞ր կորսուեցաւ այս տղան: Էսքան, պարոններ, էսքան: Կ'ըսէին, որ Արիզոնայի անապատներուն մէջ տեսնուած է:

ՖԻՇԸՐ - Երբ տեսնելու ըլլաս, կը ձանչնամք Քրիստոսը:

ԾԵՐՈՒՆԻՒՆ - Անշուշտ, անշուշտ, փոքր ժամանակը, այ, էստեղ... (Ականջին վարի մասը ցոյց տալով): Փոքրիկ խալ մը ունէր, մօրմէն ժառանգած էր: Միայն կ'ուզէի տեսնել հեղ մը: Իմացայ, որ դատը լրանալու վրայ է: Կ'ուզեմ կենալ ձամբուն վրայ, թերեւս տեսնեմ զինք, երբ դատարանէն դուրս հանեն՝ բանտ տանելու համար: (Ոտքի կ'ելլէ եւ կ'ուզէ երթալ):

ՖԻՇԸՐ - Սէմ, տար այս ծերուկը եւ օգնէ, որ կենայ ձամբուն վրայ: Լայէ, որ լաւ հոգ տանիս: Ան յետոյ կը տեսնէ իր զուակը: Անոր համար կը գտնես լաւ սենեակ, կը խմցնես հուիսքիներուն լաւը: Ինչպէս կ'երեւի, Ֆրէտ, ատեն մը պիտի մնանք այս քաղաքին մէջ:

ՖՐԷՏ - Հա, Սէմ, սնո այս դրամը ծախսերուդ համար: Մեզ տեսնելու համար հօթէլ կը հանդիպիս: (Կ'երկարէ տրցակով դրամ):

ՍԷՄ - Ծատ լաւ, շատ լաւ, այդ ինձի ձգեցէք:

ՃՕ - (Իր աշխատանքին մէջ, յանկարծ միտքը կ'իյնայ հարցնելու անունը): Ձեր անունը, ծերուկ:

ԾԵՐՈՒՆԻՒՆ - (մտածելով, շփոթ մը դէմքին վրայ): Իմ անունը, իմ անունը: Բա, բա, պարոն, շատ յանկարծ հարցուցիք:

ՖԻՇԸՐ - (հնքնհրեն): Ճիշդ եւ ճիշդ հօրը հիւանդութիւնն է, որ տղան ժառանգած է: (Քիչ մը ատելի բարձր): Լոյն բանը պատահած է զակին, դատարանին մէջ:

ՍԷՄ - Փիթըր, Փիթըր...

ԾԵՐՈՒՆԻՒՆ - (դէմքին շփոթը քակելով): Այո, այո, Փիթըր Լազարօֆ: (Դուրս կ'ելլեն):

ՖԻՇԸՐ - Կը տեսնե՞ք, պարոններ, աղջկան հայրը այն օրերուն ճիշդ է կասկածէր: Թերեւս աղջիկը խոստովաներ է ամէն բան: Ուրիշ մէկը չէր կրնար ըլլալ, երբ այդ երիտասարդն էր միայն ազարակին մէջ:

Նոյն պահուն Սուզան ետեւի դռնէն ոտքի ձայներ կը լսէ եւ խուհանցին կողմը կ'երթայ: Թօնին ալ վստահ է, որ եկողները Քրիստոսի աշակերտներն են: Սուզան կը վերադառնայ հիւրանոց եւ Թօնիի ականջին բաներ մը կը փսփսայ՝ իմացնելու համար Քրիստոսի աշակերտներուն գալը: Թոքակիցը դեռ աշխատանքի մէջ է: Թօնին կամաց ձեռքով կը հասկցնէ Ֆրէտին եւ Ֆիշըրին, որ եկողները աշակերտներն են: Թոքակիցը կը լրացնէ իր աշխատանքը:

ՃՕ - Ծնորհակալութիւն, պարոններ, իսկապէս զգայացունց պատմու-

թինս եղաւ: Պիտի աշխատիմ ժամը հինգին տպագրութեան հասցնել եւ մեծ խորագրով, ըսել կ'ուզեմ, դատարանին վճիռէն առաջ: Նախ, պէտք է հեռախօսեմ՝ տեղ ապահովելու համար: *(Կ'աժապարէ հեռախօսին եւ կը կանչէ թիւը:)* Հէլօ, պօս, շատ զգայացունց պատմութիւն եղաւ Քրիստոսի հօրը պատմութիւնը: Շատ հետաքրքիր մանրամասնութիւններ ունիմ եւ նկարներով: Այո, այո՛, յաջորդ տպագրութեան համար: Խորագիրը կարելի է դնել այսպէս. «Յիսուսի հայրը երեսն եկած»...

ՖԻԾԸՐ - Չէ, չեղաւ, «Յիսուսի հայրը գինով գտնուած»:

ՃՕ - Հէլօ, աւելի լաւ կ'ըլլայ ըսել «Յիսուսի հայրը գինով գտնուած»: Ինչ, չէք կրնար: Բայց արդէն երկու ժամ կայ: Կ'երեւի, դատարանին վճիռը կ'ուզէք խորագիր դարձնել: Ինչ, լաւ չհասկցայ: Դատարանի մէջ ինձի ընելիք չմնաց: Այստեղէն Թովմասին ազարակը կ'ուզէի երթալ, սակայն ուշ մնացի... Դատարանին մէջ ինձի ընելիք գործ չմնաց: Ձեռագիրներս վաղուց հանձնած եմ... Ինչ, for God's sake, դատարանին մէջ... *(Շորջիները թէլէֆոնին մօտ կուգան. աւելի անհամբեր է Թօնին:)* Ինչպէ՛ս, ինչպէ՛ս... Խորհրդաւոր կերպով: Այո՛, այո՛, կարծես գուշակեցի, որ կրնայ այդ տեսակ բան մը պատահիլ:

ՖՐԷՏ, ՖԻԾԸՐ, ԹՕՆԻ - Ինչ է պատահեր, պարոն թղթակից:

ՃՕ - *(շարունակելով խօսակցութիւնը):* Այո, այո՛, անմիջապէս դատարան կը վազեմ: *(Հեռախօսը գոցելով:)* Պէտք է դատարան հասնիմ, պարոններ... Երդուեալներու վճիռէն առաջ, Քրիստոս մեռած է, յանկարծամահ եղած:

ԹՕՆԻ - Մեռած:

ՃՕ - Այո, այո՛, դատարանին մէջ, աթոռին վրայ, եւ խորհրդաւոր կերպով: *(Թօնին կը թույնայ ու ինքզինք հազիւ կը տեղաւորէ աթոռին վրայ:)*

ՖՐԷՏ - *(ապշած):* Ուրեմն, մեր բոլոր աշխատանքները ի զուր անցան:

ՖԻԾԸՐ - Էս տեսակ բան...

ԹՕՆԻ - Չէ, պարոններ, այդ անկարելի է, Աստուած իմ, Աստուած իմ...

ՃՕ - Ես գիտէի, ես կը տեսնէի, որ բան մը կը կատարուէր: Կ'զգայի, որ այդ աթոռին վրայ այդ մարդուն արիւնը հետզհետէ կը ցամքէր: Ինչպէս կ'երեւի, այդ մարդը, խորհրդաւոր կերպով ինքնասպան եղած է: Թերեւս թունաւորում: Յետեւութիւն, պարոններ: *(Կ'աժապարէ մեկնիլ:)*

ԹՕՆԻ - Չէ, պարոններ, պարոն թղթակից, սխալ լուրեր մի տաք: Սպաննեցին, սպաննեցին Քրիստոսը, չարչարելով սպաննեցին մեր Տէրը, մեր փրկիչը, որդին Աստուծոյ: Ես կապոյտ գծեր տեսայ անոր մարմնին վրայ: Նոյնիսկ ծեծեցին զայն, մեր Տէրը, մեր Քրիստոսը:

ՍՈՒԶԱՆ - Ինչ եղած է, Թօնի:

ԹՕՆԻ - Յիսուս մեռած է դատարանին մէջ: Սպաննեցին, պարոններ, մեր Տէրը, մեր Քրիստոսը:

**Ֆիշըր եւ Ֆրէտ իրարու կը նա-
յին՝ միեւնոյն ատեն ժամը ճշդե-
լով:**

ՖԻՇՐ - Կարծեմ, գիշերուան ժամը
12-ի սաւառնակը առնենք:

ՖՐԷՏ - Իսկապէս սակարանին մէջ
ունեցած մեծ կորուստներս այս-
քան չազդեցին վրաս: *(Գրպանէն
կը հանէ հուիսքին եւ, խմելէ յե-
տոյ, կուտայ Ֆիշըրին:)*

ԹՕՆԻ - Սպասեցէք, պարոններ,
ստուգենք հեղ մը: Ճշմարիտ չի
կրնար ըլլալ: *(Այդ պահուն խոհա-
նոցէն հատ հատ ներս կը մտնեն
Քրիստոսի տըժգունած աշա-
կերտները:)*

ԱՇԱԿԵՐՏ ՓՈԼԸ - Ինչպէ՛ս եղած է,
եղբայր Անտոնիոս:

ՄԻՉԸԼ - *(Ժանր ձայնով):* Այդպէս,
այդպէս, կը պաշտեն սպաննելու
համար եւ կամ կը սպաննեն
պաշտելու համար: *(Դուրսը կը
լսուի ամբոխի ձայն:)* Օհ, մարդը
շատ է վտանգաւոր: Ես մեծ չեմ
Քրիստոսի չափ՝ ներելու համար:

Աղմուկը հետզհետէ կը շատնայ:

ՁԱՅՆԵՐ - Հոն են, Թօնիի տան մէջ:

- Աշակերտները...
- Ես աչքովս տեսայ...
- Կը ծանչնամ անոնցմէ երկուքը...
- Պէտք է դուրս հանել այդ սրիկանե-
րը:
- Դուրս, դուրս...
- Այո՛, այո՛, Թօնիի տան մէջ են բո-
լորն ալ:

ՍՈՒՉԱՆ - Աստուած իմ, այդ մէկը
Տէնին ձայնն է:

ԲՈԼՈՐԸ - Դուրս, դուրս...

- Պէտք է կոտրել դուռը:

ՖԻՇՐ - Մենք պէտք է աճապա-
րենք:

ՖՐԷՏ - Արդէն ուշ ենք մնացեր,
կրնայ ըլլալ, որ սխալմամբ ամբո-
խի զոհ ըլլանք, եթէ հիմա դուրս
ելլենք:

ՍՈՒՉԱՆ - *(զգուշութեամբ պատու-
հանէն դուրս կը նայի, եւ ահա
կղմինտորի կտոր մը պատուհանը
կոտրելով ներս կ'իյնայ):* Թօնի,
Տէնն է, Տէնը՝ ամբոխին գլուխն
անցած:

ԹՕՆԻ - Այդ առնէտը...

ՖԻՇՐ - Պէտք է հեռախօսով լուր
տալ ոստիկանութեան, պարոն-
ներ: Թէ ոչ՝ դուռը կոտրելով ներս
կը մտնեն:

ԹՕՆԻ - Բայց ոստիկանութիւնը
կրնայ ձերբակալել աշակերտնե-
րը:

ՄԻՉԸԼ - Ոչինչ, պարոններ, դուք
ձեր ճարը նայեցէք, սիրելի Ան-
տոնիոս, մենք պատրաստ ենք
բանտ երթալու:

ՄԻՒՍ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ - Այո, այո՛,
թող գան, մենք պատրաստ ենք
բանտ երթալու:

**Ամբոխը յանկարծ կը հանդար-
տի:**

ՀԱՏ ՀԱՏ ՁԱՅՆԵՐ - Ներս են Քրիս-
տոսի աշակերտները:

ՖՐԷՏ եւ ՖԻՇՐ - Ինչ պատահեցաւ
յանկարծ:

ԹՕՆԻ - *(կամաց դուրս նայելով. նա-
յած պահուն ամբոխը կը խլրտայ
ու նորէն կը հանդարտի):* Էհ,
ձերբակալուած ենք, ոստիկանա-
պետն է, պարոններ:

ՄԻՉԸԼ - Բաց դուռը, տիկին Սուզան:

ԹՕՆԻ - Բաց դուռը, ուրիշ ելք չկայ: Այլապես ամբոխը պիտի վնասէ մէզի:

Սուգան վար կ'իջնէ: Սանդուխտն վեր կ'ելլէ ոստիկանապետը քաղաքացիական տարագով: Վարը ամբոխը նորէն կը հրեռայ:

ՄԻՉԸԸ - Բարի եկար, պարոն ոստիկանապետ, մենք ենք Քրիստոսի աշակերտները:

ՖԻՇԸՐ - (*Վօտենալով*): Իմ անունը Ռոպրթ Ֆիշըր է, Հոլիվուտէն, Ինիվերսըլլ ընկերութեան փաստաբանը: Իմ ընկերը, Ֆրէտ Վարտ, գլխաւոր ներկայացուցիչն է նոյն ընկերութեան: Առետրական գործով եկած ենք այստեղ, կ'ուզենք, որ հսկես, պարոն ոստիկանապետ, որ ապահով դուրս գանք այս տունէն: Այս գիշեր ժամը 12-ին կ'ուզենք սաւառնակ առնել:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Ասկէ վերջ, ուրիշ մը ինծի է որ պիտի հսկէ, պարոններ: Ես ոչինչ կրնամ ընել՝ ամբոխը հանդարտեցնելու համար: Ես այժմ ոստիկանապետ չեմ: Ես տեսայ, պարոններ, ես տեսայ ամէն բան. ես զգացի, որ յարողով լեցուած խրտուլիակ մըն եմ: Ես եկած եմ այժմ Քրիստոսի աշակերտներուն միանալու: Ես մէկն եմ անոնցմէ:

ՄԻՉԸԸ - Նորէն բարի եկար:

Կը լսուի ոստիկանական վակոնի զանգ. հետզհետէ կը ձօտեմայ ու կանգ կառնէ: Թօնիի դրան առջեւ ամբոխի հրեռոցը կը դադրի: Ոստիկաններու խիստ ձայներ. «Հե-

ռացէք, մաքրուեցէք», ամբոխը հեռացնելու համար: Փողոցը կը հանդարտի: Դրան զանգ: Սուգան վար կ'իջնէ դուռը բանալու համար: Ոստիկաններ են, եկած են աշակերտները ձերբակալելու: Սանդուխտներէն վեր կ'ելլեն Քէփթընը եւ քանի մը ոստիկաններ: Անոնց մէջ են երկրորդ արարի ոստիկաններն ու Պիլ Քէլին: Պահ մը լռութիւն, երբ Քէփթընը այնտեղ կը տեսնէ ոստիկանապետը: Պիլ Քէլին, շտապ կեցած, կօշիկներուն վրայ կը նայի, յետոյ գրպանէն լաթ մը առնելով փռշիւն կը մաքրէ՝ միեւնոյն ժամանակ ուշադրութիւն տալով իր պարտականութեան:

Քէփթըն - (*ոստիկանապետին*): Ինչպէս կը տեսնեմ, դուք ալ այստեղ էք...

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Այո. ես ալ այստեղ եմ, Քէփթըն:

Քէփթըն - Պարտաւոր եմ ձերբակալել նաեւ Ձեզ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏ - Անշուշտ, անշուշտ, եւ պէտք է որ ձերբակալէք: (*Խաչածեւ դրած բազուկները երկարելով*.) Ինդրեմ ձեր օղակները:

Մինչ այդ պահուն բոլորն ալ ոտքի կեցած են, կը լսուի ձայն մը մռայլ ու խորհրդաւոր:

ՁԱՅՆԸ - Ինչ որ աշխարհիին էր, աշխարհիին ձգեցի: Երկնքէն բերի սերմերը միայն, սերմերը ճշմարտութեան եւ բարութեան...

ՄԻՉԸԸ - (*ուրախ արտայայտութիւնով*): Ան է, որդին Աստուծոյ, Անոր ձայնն է, Ան մեր մէջ է:

ԱՆԱԿԵՐՏՆԵՐԸ.

- Ալելուեա...

Ան յաիտենական է...

Ինչպէս ճշմարտութիւնը...

Ան մեռած չէ...

Անոր ծայնն է...

Ան աստուածային կերպարանքով...

ԹՕՆԻ - Հրաշք, պարոններ, անոր ծայնն է:

Աշակերտները անմիջապէս ծունկի կուգան իրարու ետեւէ: Ֆրէտ եւ Ֆիշըր քիչ մը կը յամառին ոտքի կենալ եւ, սակայն, խորհրդաւոր ձայնին տեղի կուտան եւ նոյնպէս ծունկի կուգան:

ՅԻՍՈՒՍԻ ԶԱՅՆԸ - Այժմ դուք պիտի ըլլաք այն հողին ժիր մշակները, ով իմ հաւատարիմ աշակերտներ: Մի վախնաք բանտէն ու չարչարանքէն, վասնզի գեղեցիկ բաները չարչարանքէն կը ստեղծուին: Իմ Հայրը ընտրեց ժամանակը զիս իրեն կանչելու, եւ ես Անոր է, որ կը վերադառնամ:

Ծունկի կուգայ ոստիկան մը: Մանդուխին վրայ կամաց կամաց կ'երեւին դէմքերը առաջին

արարուածին՝ ծերուկը, կօշկակարը, Էմման, կօշիկ ներկող պատանին, տիկին Ժոզեֆը, Չային: Քեփքընը, պահ մը շուարած, կը կասկածի, որ ձայնը կրնայ ռետիոյէն ըլլալ: Կը կտրէ հաղորդակցութեան թելերը, յետոյ կը նայի անկիւնները, ապա կը վերադառնայ դանդաղ, գլուխը կախ, համոզուած հրաշքին եւ ծունկի կուգայ: Ծունկի կուգան միւս երեք ոստիկաններն եւս: Պիլ Քելին կ'ընտրէ ծունկի գալու յարմար տեղ մը, որ կօշիկին բան մը չպատահի: Վարագոյրը կ'իջնէ շատ դանդաղ, մինչ կը լսուի այդ լուրջութեան մէջ Քրիստոսի ձայնը:

ՅԻՍՈՒՍԻ ԶԱՅՆԸ - Զշմարիտ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ինչ որ չար է՝ մարդկային է, ինչ որ բարի է՝ աստուածային է: Խղճալով օգնեցէք մարդոց ձեր խօսքերով, երկինքի խօսքերով: Օգնեցէք գորավարին, դատաւորին, յաղթողին ու պարտուողին, օգնեցէք իշխանին, օգնեցէք թագաւորին...

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

Մարգարիտ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Բան. գիտ. թեկնածու

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԱԼՈՒՍԸ

Համաստեղի «Քրիստոսի երկրորդ գալուստը»¹ դրամատիկական ստեղծագործության գործողությունները² ծավալվում են ամերիկյան միջավայրում: 1942 թ., երբ Համաստեղը գրում էր այս ստեղծագործությունը, իսկապես թվում էր՝ «Էս աշխարհը կը փլի»,³ ինչպես դիպուկ վերնագրել է Համաստեղը պատմվածքներից մեկը: «- Էս աշխարհը կը փլի», - կրկնում ես հերոսի խոսքերը, բայց Քրիստոսը սեր է, իսկ սերը չի կործանում, հույս է ներշնչում, որ աշխարհին ու մարդիկ դեռ կհասկանան կատարվածն ու կգտնեն փրկության ճամփան: Սա է այն ճամփան, որից չեն շեղվում գրողի՝ աշխատանքի և բարության «Անձրեւ»-ով⁴ ողողված «Գիւղը»ի⁵ բնակիչները:

Գրողին հետաքրքրում է ոչ թե հերոսների ազգային պատկանելությունը, այլ աշխարհի ու մարդկանց նկատմամբ վերաբերմունքը: Բարոյականի ու ոչ բարոյականի հակադրության մեջ նա առավելությունը տալիս է երագով, հեքիաթով ապրող մարդկանց, որոնք հեռու են շահի ու հաշվենկատության համընդհանուր վարակից: Համաստեղի հերոսները, ճիշտ է, հաճախ չեն գիտակցում, բայց իրենց թույլ ուսերին են տանում աշխարհի և մարդու «մարդացման» ծանր բեռը: Պատմական ծակատագրի բերումով, այդ հերոսներից շատերը հայրենիք և հող կորցրած, բայց աշխատանքի ու հողի պաշտամունքն արյան մեջ կենդանի պահող հայեր են:

Գրական առաջին քայլերից սկսած՝ Համաստեղը քննում է մարդ-Աստված առնչությունները: Մանրապատումներին ու բանաստեղծություններին հաջորդեցին պատմվածքները, որոնց հերոսներն օտար ափերում շարունակում են ապրել պապերից ժառանգած արարման և հոգևոր օրենքներով, որոնց անհաղորդ են աշխարհին ու մարդկությունը: Նյութական բարեկեցության, շահի ու շահույթի օրենքներով ապրող, «վասն յիմարութեան միլիոնատոր ճահիլ կեանքեր» խլող պատերազմի մէջ խրված աշխարհը, մարդիկ կտրվել են հոգևորից, և Քրիստոսը «նորէն եկած է մարդոց հոգիին մէջ երկինք մը ստեղծելու»:

Երկու հազար տարի առաջ Աստծո Որդին մարդացավ, շրջեց մարդկանց

մեջ, խոսեց նրանց հասկանալի լեզվով, հրաշքներ գործեց, բայց մարդիկ նրան խաչը հանել տվեցին՝ գերադասելով փրկել ավազակին:

Ինչ որ բան փոխվել է աշխարհում, - հարցնում է գրողը և մեզ՝ ընթերցողներին ուղեկցում դժոխային այն ճանապարհով, որով երկրորդ անգամ պիտի անցնի մարդու Որդին:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի թատերաբեմ դարձած երկրագունդը «խախտուած է իր տեղէն», ու «նորէն այս անիծեալ աշխարհը եկած է իսկական Քրիստոսը՝ փրկելու այս անիծեալ մարդկութիւնը»⁴, - սա Համատեղի համոզումն է: - Եթէ Աստուած տեր չկանգնի իր ստեղծածին «անիծուած օրին», «էս անիծուած աշխարհի գլխին դեռ կրնան շատ բաներ գալ»: Ամերիկյան քաղաքի բնակիչներից թափառաշրջիկներն են լսում ու հետևում սևամորթ քարոզչին, իսկ բանտից երեք ամիս առաջ դուրս եկած Գասպար Սմիթը դարձել է Քրիստոսի աշակերտը: Աստվածաշնչյան ճշմատության ունկնդիրներից ամեն մեկն ունի իր ակնկալիքը. բոլորի աչքերի առաջ կատարված հրաշքները հույսեր են ներշնչում:

Այսպես՝ տիկին Մարթին հավատում է (ավելի ծիշտ՝ ուզում է հավատալ), որ Քրիստոսը կբուժի իր հաշմանդամ որդուն («Ով բժշկէ զաւակս, ան է իմ Քրիստոսը»):

Թափառաշրջիկ Միչըըը համոզված է, որ դեպի կատարյալը գնալու ճանապարհը մեկն է՝ «յարատե ու յամառ աշխատանք» «բարի ըլլալու համար, որովհետեւ մարդուն մէջ դեւը, աշխարհայինը միշտ ուժեղ է»: Մարդկանց՝ «տեսակ մը ածխահանքեր» դարձած հոգիները մաքրելու նպատակին են ուղղված Քրիստոսի ու նրա հետևորդների ջանքերը. «Ես կ'երթամ մանանեխի հատի չափ ըմբռնելու Աստուծոյ իմաստութիւնը: Ես կ'երթամ միանալու անոր աշակերտներուն՝ տարածելու համար երկրի վրայ իմաստութիւնը երկնքին, ինչպէս ըրին առաքեալները»:

«Անօթի մնալէ» վախեցող մարդը երկչոտ է ու նյութականի ստրուկ, այլ խոսքով, անկատար: Այս մարդկանց պատկերն ամբողջացնում է Թօնին, որին ծերուկն ասում է. «Եւ որովհետեւ, Թօնի, խոզ ու հաւ ծախել գիտես, գործը լաւ է, փորդ կուշտ է, չես հաւատար Անոր»: Լույնիսկ այն պահին, երբ ամբոխը կլանված լսում է սևամորթ քարոզչին, գողանում են կանանցից մեկի դրամապանակը:

Կրկնվում է ավետարանական հին պատմությունը. պաշտոնական եկեղեցին պայքարում է Քրիստոսի, նրա աշակերտների ու հետևորդների դեմ՝ նրան հայտարարելով «ավազակապետ մը, որուն կողքին պոռնիկներ կը քալեն»:

Ճիշտ է, Քրիստոսն արդեն բուժել է Չալիին, Ճան Ուայթի կինը, հետևելով լսած քարոզչներին, հսկայական հարստություն է բաժանել մուրացկաններին,

բայց չկա, չի ստեղծվել համընդհանուր բարության մթնոլորտը: Ավելին, մաս-վաճառ Ուայթը կանխագուշակում է Քրիստոսի առաջացրած շարժման տխուր հետևանքները, քանի որ «չքառությունն ու նիկրոս փողոց իջած են»:

Ոստիկանությունը հոգևոր այդ շարժումը կանխելու, արգելելու փորձ է արել, ու կռվի ժամանակ ոստիկան Ղուկասը կորցրել է... ականջը. Աստվա-ծաշնչից շատ ծանոթ պատկեր է: Արյունահեղություն չի եղել, քանի որ Քրիստոսն իր աշակերտներին արգելել է զենքի դիմել: Այս նոր իրականու-թյան մեջ՝ իսկական քառուսի վերածված աշխարհում «փոքրիկ ականջ մը» կա-րող է դառնալ «պատմութեան ամենամեծ ողբերգութիւնը»:

Քրիստոսի քարոզած մարդասիրության սկզբունքները շատերին անհաս-կանալի են, բայց մարդիկ փորձում են, գուցե կյանքում առաջին անգամ, «հասկնալ, թէ ո՞րն է ճշմարտութիւն ըստած անծանօթ թռչունը»: Երբ ամբո-խը թնավորվում է այդ «անծանօթ թռչուն»-ի սլացքով, մի պահ կտրվում երկ-րից, հրաշքներ են կատարվում՝ համրը ոչ միայն խոսում է, այլև հայիոյում է ոստիկանապետին, որը սարսափում է համրի խոսքից, մինչ խոսուն մարդիկ լում են:

Կյանքն ընթանում է սովորական հունով. «Սըն» թերթում Քրիստոսի մա-սին չորս տողանոց հաղորդագրությունը ծվարել է հերթական «ամերիկեան դիցազներգութեան»՝ քաղաքապետի դատեր շան մասին պատմող նյութի ու նկարի կողքին:

Գլխիվայր շրջված իրականության մեջ վտանգված են նյութապաշտ աշ-խարհի հիմքերը, և մարդիկ կամաց-կամաց փոխվում են: Անգամ Լորան՝ «այդ վտանգաւոր պոռնիկը, այժմ դարձած է մեծ մարդասէր մը», և նրան սի-րահարված Մայքը, որը պատրաստ է «մեծագոյն ոճիրը գործել Լօրային հա-մար, միայն Լօրային համար», մատնում է Քրիստոսին: Նա օգնում է ոստիկանապետին՝ առանց «վտանգաւոր կռուի» լուծել ժողովրդին հնազան-դեցնելու խնդիրը:

Մինչ իշխանությունները, հոգևոր դասը պատրաստվում են վճռական հա-կահարվածի, Քրիստոսը Գասպարի ու Լորայի միջոցով տարածում է իր ուս-մունքը:

Երկու հազարամյակ շարունակ քրիստոնեությունը քարոզել է մարդասի-րության, բարության այս օրենքները, որոնք մարդիկ չեն հասկացել:

Այսօր Քրիստոսը կոչ է անում՝ «Եղէք բարի դուք ձեզի հանդէպ». քանզի «Բարի եղէք ձեր դրացիին հանդէպ» ավետարանական ճշմարտությունը մարդկությունը չհասկացավ ու չկիրառեց: Քրիստոսը խոսում է մարդու՝ ինքն իրեն ճանաչելու դժվարին, բայց ամենակարևոր նպատակի մասին. «Երբ ճանչնաք դուք ձեզ, ճանչցած կ'ըլլաք նաեւ իմ հայրը եւ կ'ըլլաք կատարեալ, ինչպէս իմ հայրն է: Մարդոց ձգտումը պէտք է ըլլայ նմանիլ Աստծոյ, եւ այդ

նմանութիւնը աւելի շատ հոգեկան է, որովհետու Աստուած հոգի է: Կատարեալ հոգին կատարեալ կը դարձնէ նաեւ կերպարանքը»:

Արարչից հեռացած մարդը գազան է, ու «երկնքի բնակիչները» նրան նայում են ճիշտ այնպէս, «ինչպէս որ դուք կենդանիներու վրայ կը նայիք»: Ապացույց՝ կռվի դաշտում (և ոչ միայն կռվի դաշտում) ամեն օր հեղվող մարդկային արյունը:

Կրկնվում է նաև ավետարանական պատմության ծանոթ վախճանը. Քրիստոսին դատում են, նրան «հետեւող երէկի բազմութիւնը չի կայ, հիմա ձերբակալութենէն յետոյ մէջտեղ մնացին Թոնին, աշակերտները եւ մուրացիկները»: Ամբոխը, որն օրեր առաջ լսում էր Քրիստոսին, դատարանի բակում հավաքված, պահանջում է դատել նրան...

Ողբերգական է հերոսներից Թօնիի վիճակը, որին կինը մեղադրում է անգործության ու անմտության համար, որ բանուգործ թողել է ու օրեր շարունակ հետևել քարոզչին: Անտոնիոս դարձած Թօնին կորցրել է ողջ հարստությունը, բայց չի հուսահատվում. համոզված է, որ իր նախնական հաշվարկը ճիշտ է: «Եթէ իսկապէս ան Աստծոյ որդին է, ցոյց կու տայ իր հրաշքը: Այն ատեն շէնքն ալ կը լրացնեմ, եւ դուն կ'ունենաս մուշտակէ վերարկու մը, որ քաղաքին մէջ ոեւէ կին հագած չէ», - ասում է նա կնոջը: Դեպքերի հետագա ընթացքն ապացուցում է, որ վաճառական Թօնին չի սխալվել. Անտոնիոսը ոչ պակաս հարստության տեր կարող է դառնալ, եթե նախկինի պէս արագ կողմնորոշվի դեպքերի՝ առաջին հայացքից անկանխատեսելի ընթացքի ու ավարտի հարցում, հասցնի ժամանակին կերպարանափոխվել, հարկ եղած դեպքում՝ խոսել համընդհանուր բարօրությունից, տիեզերական ճշմարտությունից՝ միշտ աչքի առաջ ունենալով սեփական շահը: Ուրիշ ոչինչ:

Թօնին համոզված է՝ կեղծիքը բացահայտվելուց հետո ոչ ոք չի դատապարտի իրեն. չէ՞ որ ինքն անխախտ է պահել նյութապաշտ աշխարհի ամենակարևոր օրենքը՝ առևտրի մեջ շահել է, ավելին, կարող է նախանձի ու կրկնօրինակման օրինակ դառնալ:

Ռադիոկայանները Քրիստոսի դատավարության մասին լուրերը հաղորդում են գովազդների շարքում, Հովիվուդից հայտնվում են մի քանի կինոգործիչներ՝ կատարվածից հնարավորին չափ շատ շահույթ կորզելու նպատակով: Ու քանի որ Քրիստոսը մերժել է ստորագրել 500 000 դոլարանոց պայմանագիրը, պատրաստ է եզրակացությունը՝ «այդ մարդը բնական չէ», ավելին, «կիսախելագար է»:

Թօնին ավետարանական Պետրոսի օրինակով կարող է Քրիստոսի կենդանության ժամանակ երեք անգամ ուրանալ, բայց չի կարող հավատալ, որ Քրիստոսը կարող է հրաժարվել միլիոններ աշխատելու հնարավորությունից:

Նա կատարվածը փորձում է «արդարացնել»... սոսկ հիվանդությամբ: Թոնին պատրաստ է գործակցել անգամ Քրիստոսի նկարը շշերի վրա գովազդելու համար օգտագործել պատրաստվող ֆիրմայի հետ: Կինոգործիչները պատրաստ են Քրիստոսին բեմ բարձրացնել՝ վողկիլային «քանի մը երգեր» երգելու կամ նավաստու հագուստով անեկդոտներ պատմելու...

Սա է հասարակական բարոյականության իսկական պատկերը:

Ամեն ինչ քննող ու բացատրել փորձող մարդիկ ավելի առաջ են գնում. նրանք Քրիստոսին մեղադրում են «երկրի բարոյականը քանդելու», տնտեսությունը քայքայելու համար, պարզում են նրա ծննդյան «մանրամասները»:

Համաստեղը դրամատիկական այս պատկերում ավետարանական հայտնի դեպքերի շատ հետաքրքիր ավարտ է գտնում:

Մինչ մարդիկ քննում են լսածն ու կատարվածը, բացատրություններ փնտրում, Քրիստոսը հանկարծամահ է լինում՝ մարդկանց ազատելով իրեն կրկին սպանելու «անհրաժեշտությունից»:

Միչըն այսպես է ներկայացնում կատարվածը. «Այդպես, այդպես, կը պաշտեն սպաննելու համար եւ կամ կը սպաննեն պաշտելու համար: Օ՛հ, մարդը շատ է վտանգաւոր: Ես մեծ չեմ Քրիստոսի չափ՝ ներելու համար»:

Մի վերջին հրաշք էլ է կատարվում՝ ոստիկանապետը միանում է Քրիստոսի աշակերտներին, քանի որ չի ուզում այլևս «յարդով լեցուն խրտուիլակ մը» լինել:

Համաստեղի եզրակացությունը մեկն է՝ բավական է երկրի վրա թափված մարդկային արյունը, որի միջոցով ոչ մի ճշմարտություն չի հայտնագործվել, արդարություն չի հաստատվել: Ժամանակն է վերադառնալու սկզբին, սկիզբ, որն Աստվածն է, իսկ նրա երկրային անաղարտ պատկերը՝ Մարդը: Ու քանի որ առայժմ այդ անաղարտ պատկերի օրինակը միակն է՝ Քրիստոս, գրողը իր ժամանակակիցներին ու հաջորդներին մտքի սլացքով տանում է դեպի վաղնջական այն օրերը, երբ նրանց նախահայրերն էլ տեսան ու... չհավատացին: Եվ եթե ճիշտ է, որ պատմությունը կրկնվում է,- նախագուշացնում է գրողը,- կատակերգության ժամանակներն անցել են, հերթը ողբերգությանն է...

ՎԻԿՏՈՐ ԼԵԳԵՆՏՈՎ

ԷԴԻՏ ՊԻԱՑ*

*Պիես երկու գործողությամբ՝
ըստ Էդիտ Պիաֆի մասին մեմուարների*

Գործող անձինք

ԷԴԻՏ ՊԻԱՑ

ԼՈՒԻ ԼԵՊԼԵ

ՌԱՅՄՈՆ ԱՍՍՈ

ՄԱՐՍԵԼ ՍԵՐԳԱՆ

Էդիտի շրջիկ թատերախումբը

ԺԱՆԻՆ - կին, հյուրանոցի տիրուհի, տիկին արճարանում

ԿԱՄԻԼ - 1-ին լրագրող, 1-ին ոստիկան, Լուի, Էդիի Կոնս-
տանտին, Թեո Սարանո

ԺԱՆ - 2-րդ լրագրող, Գասպիոն, արճարանի հաճախորդ,
Ազնավուր, 3-րդ ոստիկան

ԺԱԿ - 3-րդ լրագրող, տղամարդ, 2-րդ ոստիկան, Ալբեր,
Սաշա Գիտրի

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Բեմում հայտնվում է դերասանուհին: Մոտենում է սեղանին, վերցնում գրքերից մեկը, կարդում է. **ԷԴԻՏ ՊԻԱՅ. ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.** «Ես կմեռնեմ, և իմ մասին այնքան բաներ կասվեն, որ ի վերջո ոչ ոք այդպես էլ չի հասկանա, թե ինչպիսին եմ եղել ես իրականում...

Դերասանուհին մտքերի մեջ է սուզվում: Հետո մոտենում է մյուս սեղանիկին, վերցնում գիրքը, կարդում է: «Ցուեսություն, Էդիտ...» Մարսել Բլիստեն:

ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

...Հենց նոր տեսա Էդիտին վերջին անգամ: Գունատ, փոքրիկ, անշարժ պառկած էր իր հսկա մահձակալին: Երկար նայեցի նրան՝ շփոթված, քարացած վշտից: Հնարավոր է արդյոք, որ այս փխրուն էակը՝ փոքրիկ, տիկնիկի նման անկենդան դեմքով, այն ամենն է, ինչ մնացել է ամենամեծ ողբերգական էստրադային երգչուհուց: Ես նայում էի նուրբ գործվածքի մեջ թաղված այդ դեմքին ու մտածում. «Միթե այլևս երբեք չի հնչելու նրա զարմանահրաշ ձայնը»...

Հնչում է «Պաղամ, պաղամ»-ը: Եվ մենք արդեն լսում ենք ձայնը, դա Էդիտ Պիաֆի ձայնն է: Դե-

րասանուհին արագ վերցնում է լրագիրն ու կարդում է:

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ - «Էտրանսեժան» 1936 թվական: «Փոքրիկ Պիաֆ՝ ժողովրդական պարահանդեսի թախճոտ, սանձարձակ հրեշտակ: Նրա մեջ արվարձանների շունչն է... Բացառությամբ՝ 1900 թվականի ոճը հիշեցնող հագուստի: Մեր առջև է հրաշքով վերածնված երգչուհի Կլոդինի սանրվածքը, ծալովի օձիքը, դպրոցական համազգեստի նմանվող սև զգեստը»:

Ժան Կոկտո. Ֆրանսիական ակադեմիայի անդամ: «Նայեք այս փոքրիկ կնոջը, ում ձեռքերը մոդեսներ են հիշեցնում: Նայեք նրա բոնապարտյան ձակատին, կույրի աչքերին, որոնք հանկարծ սկսել են տեսնել: Ինչպես է նա երգելու: Ինչպես է իր մտքերն արտահայտելու այդ ժամանակ: Ինչպես են դուրս պրծնելու նրա նեղլիկ կրծքից գիշերվա հզոր հառաչները»:

Թերթեր, ամսագրեր, գրքեր, հիշողություններ...

...Ես կմեռնեմ և իմ մասին այնքան բաներ կասվեն, որ ի վերջո ոչ ոք այդպես էլ չի հասկանա, թե ինչպիսին եմ եղել ես իրականում: Դա այնքան էլ կարևոր չէ՝ կասեք դուք: Այո, իհարկե: Բայց այդ միտքն ինձ հանգիստ չի տալիս: Ահա ինչու, քանի դեռ ուշ չէ, ես ուզում եմ ինքս պատմել իմ մա-

սին, անգամ սկանդալ հարուցելու
 ռիսկով: Իսկ գուցե իմ նկատմամբ
 խղճահարություն առաջացնելու
 ռիսկով:
 Ինչ լինում է՝ թող լինի:

«Պաղամ, պաղամ»...

*Այս մեղեդին, որն ինձ
 հետապնդում է գիշեր ու զօր.
 Այս մեղեդին այսօր չէ,
 որ հայտնվել է:
 Այն նույնքան հեռվից է, որքան ես,
 Հազար-հազարների
 կողմից հնչեցրած:
 Այդ մեղեդին մի օր կխենթացնի ինձ:
 Հարյուր անգամ ուզում էի
 հարցնել՝ ինչո՞ւ
 Լա հնչում է միշտ ինձնից առաջ,
 Եվ նրա ձայնը
 Ստվերում էր ձայնը իմ...
 Պաղամ, պաղամ, պաղամ:
 Լա վազում է՝ հալածելով ինձ:
 Պաղամ, պաղամ, պաղամ:
 Այն կարծես պահանջում է՝ հիշիր:
 Պաղամ, պաղամ, պաղամ:
 Այդ մեղեդին, որ մատուց
 ցուցանում է ինձ
 Ու ես քարշ եմ տալիս նրան
 իմ ետևից ինչպես մի հին սխալ,
 Այդ մեղեդին, որ անգիր
 գիտեն բոլորը.
 Հապա լսեք, թե ինչ աղմուկ է
 բարձրացնում այն,
 Ասես իմ ողջ անցյալն է սահում իմ
 կողքով,
 Վիշտը թողնել է պետք, թողնել եկող
 օրերին.*

*Ես ամբողջ մի թափոր վիշտ ունեմ
 այս մեղեդու համար,
 Որը բարբախում է, բարբախում ինչ-
 պես փայտե սիրտ:
 Պառկած եմ հիվանդանոցային մահ-
 ճակալին ու թելադրում եմ իմ
 հիշողությունները, որոնք խումբ-
 խումբ բարձրանում, պաշարում
 են ու պարուրում են ինձ: Անցյալը
 չի շարվել իմ կողքին օրինակելի
 կարգով: Ես դեմքեր եմ տեսնում,
 բազում դեմքեր, ինչ-որ մարդիկ
 են իրար հրմշտում ու գոռում.
 «Ինձ, ինձ սկզբում»: Աստված իմ,
 ինչքան շատ են նրանք: Ինչ
 բազմություն: Բայց նրանց մեջ ես
 տեսնում եմ մարդկանց, որոնք
 որպես հավերժական ուղեկիցներ
 անցել են իմ ողջ կյանքով:*

**Հայտնվում է ակրոբատի կոստ-
 յումով մի մարդ. Կամիլ Ռիվոն է:**

ԿԱՄԻԼ - Ես Կամիլ Ռիվոն եմ: Հա-
 վասարակշռություն մեծ մատ-
 ների վրա, սեղանի եզրին: (Գլխի
 շարժումով ցույց է տալիս Էդի-
 տին:) Այն ժամանակ նա տասն-
 վեց տարեկան էր:

**Հայտնվում է աղջիկը շրջիկ ար-
 տիստուհու վառ զգեստով. Ժա-
 նինն է:**

ԺԱՆԻՆ - Ողջոյն, Էդիտ: Էդ ես եմ՝
 Ժանինը: Բարև, ընկերուհիս: (Է-
 դիտին ցույց է տալիս դատարկ
 գավաթը:) Հիշում ես:

Հայտնվում է Ժանը:

ԷԴԻՏ - Աստված իմ, Ժան:

Ժանը սույում է ու բազրիքի վրայով սահելով իջնում:

ԺԱՆ - (գոռում է): Ո՞նց են գործերդ, Դիդու:

ԺԱԿ - Էրկիլ-Էլյուազեն-Ֆրանսուա-Մարի-Էմանուիլ-Սավինյի դե Ժակ:

ԷԴԻՏ - Բարեկամներս, ձեզ հետ եմ սկսել իմ ուղին: Ձեզ հետ էլ ուզում եմ գնալ մինչև վերջ:

Երգերի փողոցը

*Սա փողոցն է երգերի,
Սա փողոցն է խնդության,
Որտեղ ամեն մի տան մեջ
առանց պատճառի
Երգում են ամբողջ ծայնով,
Եվ վաղ առավոտից
բոլորն են երջանիկ.
Եվ կանչելու արվարձանների
Ամեն մեկը կապույտ
երկինք է տեսնում.
Այստեղ էլ կհանդիպես
դժբախտ սիրո՝
Սիրում են մեկմեկու, չեն սիրում,
համբուրվում են, անցնում
Երգելու համար, ահա և բոլորը:
Բոլոր հուսահատները, դուք,
որ լալիս եք առանց պատճառի,
Որպեսզի երգել սովորեք, եկեք
ապրելու փողոցում երգերի:*

ԷԴԻՏ - Ես ծնվել եմ 1915 թվականի դեկտեմբերի 19-ին, Փարիզում, Բելվիլ փողոցում: Հայրս՝ Լուի

Գասսիոնը, շրջիկ ակրոբատ էր:

Ժանը կերպավորում է հորը:

Մայրս՝ Լին Մարսան, երգում էր սրճարանում, կատարելով այն ժամանակ տարածված կենցաղային երգեր:

Ժանինը կերպավորում է մորը:

Իմ ծննդից շատ չանցած նա լքեց մեզ, ու ես հորս հետ սկսեցի թափառել ճամփաներով:

Հնչում է երաժշտություն: Կամիլն ու Ժակը նվագում են մանդոլինայի ու կիթառի վրա:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Կանգ առնենք այստեղ, գուցե հաջողվի մի բան վաստակել:

ԷԴԻՏ - Հրապարակում, բիստրոյում կամ զորանոցային ճաշարանում փռելով հին գորգը՝ հայրս իր մնջախաղն էր ցուցադրում:

Գասսիոնը մնջախաղ է ներկայացնում:

Իսկ ամեն ներկայացման վերջում, ցույց տալով ինձ, ասում էր.

ԳԱՍՍԻՈՆ - Իսկ հիմա աղջնակը ափսեով կանցնի ձեր կողքով: Հետո, ի նշան շնորհակալության, նա վտանգավոր ցատկ կկատարի:

ԷԴԻՏ - Ես ափսեով շրջում էի հանդիսականների մեջ, բայց ցատկ երբեք չէի անում: Իհարկե, մի անգամ, երբ շատ բողոքեցին, հայրս ասաց...

ԳԱՍՍԻՈՆ - Դուք ուզում եք, որ աղջնակը ձեր հաճույքի համար ջարդի՞ իր վիզը: Բայց քանի որ ես սխալվեցի ու սովորությանս համաձայն հայտարարեցի այդ համարը, պետք է ասեմ ձեզ, որ դա նրա համար խաղ ու պար է, պարզապես այսօր նա դեռ չի կազդուրվել գրիպից ու ձեզ համար կերգի...

ԷԴԻՏ - Եվ իմ բարալիկ, չամրացած ձայնով ես երգեցի պարզունակ երգի մի քառյակը:

(Հնչում է ֆրանսիական հին վալսի մեղեդի:) Երկար ժամանակ կարծում էի, որ հայրիկ Գասսիոնը ինձ չի սիրում, բայց ես սխալվում էի: Մի անգամ Սանսում, որտեղ իջևանել էինք էժանագին հյուրանոցի մի համարում, դուռը բախեցին: Ես խաղում էի տիկնիկիս հետ, հայրս սափրվում էր՝ ինձ վրա ուշադրություն չդարձնելով:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Մտեք:

Շեմին ամուսնական գույգ է հայտնվում, նրանց կերպավորում են Ժանինն ու Ժակը:

Նրանք միջին տարիքի կին ու տղամարդ են:

ՏՂԱՄԱՐԴ - Բարի օր, մայր:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Ինչո՞վ կարող եմ ծառայել:

ՏՂԱՄԱՐԴ - Հասկանո՞ւմ եք, պարոն Գասսիոն, եթե չեմ սխալվում... Սա բավականին արտասովոր այցելություն է: Կինս ու ես բավականություն ենք ունեցել

նախօրեին տեսնել ձեզ ձեր աղջկա հետ: Մենք նաև տեղյակ ենք, որ դուք միայնակ եք:

ԿԻՆ - Այսինքն՝ աղջիկը մայր չունի:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Հետո՞ ինչ:

ՏՂԱՄԱՐԴ - Հասկանո՞ւմ եք, սա բավականին անսովոր գործ է, նույնիսկ չգիտեմ, ինչից սկսեմ: *(Կինը խիստ նայում է տղամարդուն:)* Ահա հարյուր հազար ֆրանկի չեկ: Եթե ցանկանում եք, վաղն իսկ գումարը կփոխանցվի ձեզ:

ԿԻՆ - Անշուշտ, մի պայմանով:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Ի՞նչ պայմանով:

ԿԻՆ - Ձեր աղջկա դաստիարակությանը զբաղվելու իրավունքի համար:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Ահա թե ինչ: *(Ծիծաղում է:)* Լսո՞ւմ ես, Դիդո:

ԷԴԻՏ - Լսում եմ, հայրիկ:

ՏՂԱՄԱՐԴ - Մտածեք, մայր:

ԿԻՆ - Մենք ունևոր մարդիկ ենք, լավ հին տոհմից: Աղջկա համար մեզ մոտ լավ կլինի:

ՏՂԱՄԱՐԴ - Բերտա, աղջիկը մայր չունի:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Աղջիկս դրանից նույնիսկ չափից ավելին ունի:

ՏՂԱՄԱՐԴ - Ձեզ չի բավարարում գումարը, մայր: Բայց մեր ժամանակների համար դա մեծ փող է:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Կորեք գրողի ծոցը ձեր փողերով: Իսկ եթե ուզում եք երեխաներ ունենալ, ինքներդ նրանց սարքեք: Չէ՞ որ դա այնքան էլ դժվար բան չէ, պարոնայք:

Էլեգանտ գույգը ետ-ետ գնալով դեպի դռը, անհետանում է:

ջիկների խումբը: Հաճախորդները նողկանքով մռայլվում են:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Ինչպե՞ս նրանք համարձակվեցին գալ այստեղ: Թող որ չքավոր եմ, շրջիկ ակրոբատ, բայց ես արժանապատիվ մարդ եմ ու երեխաներ չեմ վաճառում: *(Գոռում է Էդիտի վրա:)* Ի՞նչ ես նստել, երգերը սովորիր:

ՍՐՃԱՐԱՆԱՏԵՐ - Ո՞վ ձեզ ներս թողեց... պարոնայք... Ես չեմ ուզում ձեր պատճառով տհաճություններ ունենալ: Գարսո՞ն... *(Մատուցողը արագ մոտենում է:)* Սա ի՞նչ բան է: Հաճախորդները կդադարեն այստեղ գալ: Նայեք դրանք դեմքերին ու դա կհասկանաք:

ԷԴԻՏ - Ես խեղձ, դժբախտ եմ: Ես որբուկ եմ: *(Լալիս է:)*

ԿԱՄԻԼ - Իսկ ձեզ ի՞նչն է խանգարում լինել բարի սրճարանատեր:
ԺԱԿ - Ինչպե՞ս եք խոսում արտիստների հետ:

ԳԱՍՍԻՈՆ - Ձայնդ կտրիր: Մայրդ քեզ լքել է, երբ երկու տարեկան էլ չկայիր... գարշելի պոռոնիկը: Չհամարձակվե՞ն գոռալ, լսո՞ւմ ես: Դե՛: Դե, վերջ տուր, լսո՞ւմ ես... *(Շոյում է Էդիտի գլուխը:)* Երբեք ոչ ոքի քեզ չեմ վաճառի:

ՍՐՃԱՐԱՆԱՏԵՐ - Բան, արտիստներ:

ԷԴԻՏ - Զե՛ք լինի քո տիկնիկը... *(Տիկնիկը շարտում է հատակին:)* Այդ օրը հասկացա, որ հայրս սիրում է ինձ: Հայրիկ Գասսիոն, ես հիշում եմ քո վերջին բուրբուկները: Դու, միշտ ապրած այնպես, ասես վաղվա օր չի լինելու, քո նիհարած, սմբած դեմքը շրջեցիր դեպի ինձ ու թույլ ձայնով ասացիր...

ԺԱԿ - Մեռնեմ, թե սուտ եմ ասում՝ մենք արտիստ ենք, մայր:

ԷԴԻՏ - Մի անհանգստացեք, մենք շուտ կգնանք... Ահա մի թուղթ, որը ձեզ կապահովագրի հնարավոր տհաճություններից... Կարդացեք... արտիստներ, երեք արտիստ... մեկ, երկու, երեք...

ԳԱՍՍԻՈՆ - Հողակտոր գնիր, Էդիտ: Երբ լավ ֆերմա կա, կարելի է հանգիստ ապրել ու չվախենալ, որ կսատկես աղքատության մեջ:

ՍՐՃԱՐԱՆԱՏԵՐ - Ծնորհակալություն, եթե չկարողանայի հաշվել միչև երեքը, իմ հաստատությունը վաղուց չէր լինի... Լավ... լավ, համենայնդեպս, աշխատեք որքան հնարավոր է արագ կույ տալ ձեր ձաշը... Գարսո՞ն, սպասարկիր:

ԷԴԻՏ - Եվ, այնուամենայնիվ, ես թողեցի քեզ: Ես հեռացա, ձգտելով լինել քեզ նման. լիովին ազատ:

Ժամինը և Ալբերը հայացքներ են փոխանակում:

ԺԱԿ - Դու ցնդել ես, մե՛մ: Ինչո՞ւ մեզ քարշ տվեցիր այստեղ:

ԷԴԻՏ - Ես գիտեմ՝ ինչ եմ անում:

«Էսպերանս» հյուրանոցի սրճարանը: Հայտնվում է թափառաշրջ-

ԺԱՆ - Եվ ինչպէն դուրս պրծնենք այս պատմությունից:

ԷՂԻՏ - Ճաշից հետո կլինի լավ տրամադրություն, լավ աշխատանք ու լավ երեկո: Չէ՞ որ դեռ չենք պառավել:

ԺԱՆԻՆ - Ի՞նչ ես ասում:

ԷՂԻՏ - Ոչինչ:

ԺԱԿ - Ժանին, գնա տոնավաճառ ու ակորդեոնիստին գտիր. նա երևի արդեն հավաքել է փողերը:

Մատուցողը սեղանին է դնում ուտելիք ու մի շիշ:

ԷՂԻՏ - *(սրճարանատիրոջը):* Մայո, այստեղ եկեք:

Սրճարանատերն անվճարական մոտենում է խմբին, նրա ետևից՝ թողնելով դրամարկղը, մոտենում է և տիրուհին:

ԷՂԻՏ - Խմեք մեզ հետ ի նշան հաշտության: *(Սրճարանատիրոջը և տիրուհուն բաժակ է տալիս:)* Ձեր առողջության կենացը, մայո: *(Բռլորը խմում են:)* Դուք, իհարկե, հասկանում եք, որ հիանալի ճաշի համար վճարելու գրոշ անգամ չունենք:

ՏԻՐՈՒՇԻ - Ինչպէն թե...

ԷՂԻՏ - Բայց ոչինչ, մայո, մենք արտիստ ենք, իսկ մեր աշխատանքի համար միշտ էլ առատ են վարձատրում: Ձեր հաշիվը վճարված կլինի այսօր իսկ, օրվա երկրորդ կեսին: Մենք ելույթ ունենք գորանոցում...

ՍՐՃԱՐԱՆԱՏԵՐ - Դժվար կացությո-

ւյան մեջ ինձ դրեցիք... Ինչ արած... Գնդապետն իմ հին բարեկամն է, ծայրահեղ դեպքում նա չի թողնի, որ ինձ...

ՏԻՐՈՒՇԻ - Այսինքն... Ի՞նչ ես ասում, հիմա՞ր: «Ծայրահեղ դեպքում»: Դու նայիր, թե ովքեր են քո առաջ: Ախր, ոչ մի զինվոր մի սու էլ չի տա այս թափառաշրջիկներին: Առաջին իսկ համարից հետո սրանց գլուխները կխցկեն հասարակական արտաքնոցը, իսկ հետույքները կօգտագործեն ըստ նշանակության: Հապա բարձրացրու սրանց փեշերը, սրանք հիմա էլ առանց վարտիք են... Պռռնիկներ:

ԺԱԿ - Մաղամ, կխնդրեի ձեզ...

ՏԻՐՈՒՇԻ - Վստահ եղիր, համերգից հետո սրանց կտանեն կամ շտապ օգնության, կամ ոստիկանության կառքով:

ԷՂԻՏ - Ձեր կենացը, մայո... Ժակ, հարցրու այս տիկնոջը, որտեղ է նա ավարտել համալսարանը՝ Սորբոնում, իսկ գուցե Փարիզի որովայնի վաճառասեղանի ետևում:

Հյուրերը ծիծաղում են:

ԺԱՆ - Մնաք բարով: Կսպասենք ձեզ գորանոցում, համերգին:

ԷՂԻՏ - Այդ օրերին տասնվեց տարեկան էլ չկայի, երբ երևակայեցի, այո, այո, մի զարմացեք, որ տնօրենն եմ շրջիկ թատերախմբի, որի ազդագրերին ոչ այնքան գրագետ, անվստահ ձեռքով գրված էր.

ԺԱԿ - (գոռում է): Ջիզի:

ԺԱՆԻՆ - Ջոզեֆտո:

ԺԱՆ - (գոռում է): Եվ Ջուզի:

ԿԱՄԻԼ - Համերգի մեկ բաժին, որտեղ ինչ ասես՝ կար:

ԷԴԻՏ - Երգում է միսս Էդիտը: Ինչո՞ւ «միսս»: Պարզապես ինձ թվում էր, որ այդպես ավելի լավ է հնչում:

Փողոցային պարահանդես

*Պարահանդես է երբ փողոցում իմ...
Ոչ ոք չի տեսել այդքան խնդրություն
ամբոխ այդպիսի,*

*Պարահանդես է երբ փողոցում իմ.
Փոքրիկ բիստրոնների բեմերում,
Սիրահարներն են զույգերով
պատվում*

*Ժպիտը շութերին ու աչքը՝ աչքին:
Պարահանդես է այսօր երեկո
իմ հին փողոցում.*

*Մի քիչ հուզված են բոլորն
անխտիր...*

*Գուցե դա հենց քո
ժամադրությունն է՝*

*Պարահանդեսը իմ փողոցում:
...*

Պարահանդես է իմ փողոցում...

ԷԴԻՏ - Հինգ կիսաքաղց թափառաշրջիկներ մի կողմից և ավարանների փոքրաթիվ պատահական մի խումբ՝ մյուս. ահա այն ամենը, ինչ մենք ունեինք այն ժամանակ: Ցերեկը բուլվար, ֆուրգոն կամ գնացք, գիշերը՝ խղճուկ սենյակ կամ պարապուտ, ուր, թաքնվելով ոստիկանությունից, կարելի է

պառկել գունդուկծիկ եղած ու քնելուց առաջ երազել համեղ կերակուրի, տաք անկողնու, հեռավոր երկրների և գեղեցիկ քաղաքների մասին, հիացած հանդիսատեսի ձիչերի և պայթող ծիծաղի մասին, որոնք թրատում են լուրջությունը, ինչպես կրակների ցուլանքը՝ Սենժանի տոնի ժամանակ: Եվ ահա հենց այդ ժամանակ էլ, իմ այդ անուրախ օրերին, հանդիպեցի իմ առաջին տղամարդուն, կապուտաչյա տղային մանկական ժպիտով: Նրան ասում էին փոքրիկ Լուի:

Էդիտին մոտենում է փոքրիկ Լուին, որին կերպավորում է Ժանը:

ԼՈՒԻ - Ողջո՞ւյն, պստիկ:

ԷԴԻՏ - Ողջո՞ւյն, փոքրիկ:

ԼՈՒԻ - Ճանաչեցի՞ր:

ԷԴԻՏ - Ճանաչեցի: Երբ ելույթ էինք ունենում հորս հետ, դու նետեցիր ծակ հինգ սուանց:

ԼՈՒԻ - Հա, ես էի: Ո՞ր ես գնում:

ԷԴԻՏ - Տուն:

ԼՈՒԻ - Որտեղ է քո տունը:

ԷԴԻՏ - Որտեղ պատահի:

ԼՈՒԻ - Դե, այդ դեպքում գնանք ինձ մոտ: Միասին կապրենք:

ԷԴԻՏ - Ոնց որ շատ հեշտ է քեզ համար ամեն բան:

ԼՈՒԻ - Իսկ ինչո՞ւ բարդացնել: Ես խանութում եմ ծառայում: Գնումներ եմ առաքում:

ԷԴԻՏ - Իսկ ի՞նչ եմ անելու ես:

ԼՈՒԻ - Երգելու ես ու զբաղվես տնային գործերով: Գնանք:

ԷՂԻՏ - Ո՞ր:

ԼՈՒԻ - Սենյակ կվարձենք Բելվիլում:

Իսկ ծառ եփել կարելի է պահածոների տուփերի մեջ:

ԷՂԻՏ - (ծիծաղում է): Զի՛լ է:

ԼՈՒԻ - Իսկ երեկոները կգնանք կինո, «Ալկազար»-ում չապլինյան ֆիլմեր դիտելու:

ԷՂԻՏ - Չապլինյան ֆիլմեր: Ախր, դրանք պաշտում եմ: Դե գնանք, շուտ գնանք: (Հնչում է չապլինյան երաժշտություն:) Պայծառ, ժպտերես Փոքրիկն ինձ դուր եկավ առաջին հայացքից ու ես առանց մտածելու գնացի նրա ետևից: (Էդդիտը և Լուին պարում են:) Իսկ հետո... ծնվեց իմ փոքրիկ Մարսելը... Մենք ապրում էինք «Լյավենիր» հյուրանոցում, Բելվիլ փողոցի վրա, թիվ 105:

ԼՈՒԻ - Ճաք տված պատերով սենյակում...

ԷՂԻՏ - Բակին նայող պատուհանի լայնքով, պարանի վրա կախված էին տակաշորերն ու մեր հագուստը...

ԼՈՒԻ - Իսկ մահձակալի տակ ծամպրուկներ էին, հնոտիք ու կեղտոտ սպիտակեղեն: Մի սուանգամ չունեինք:

Էդդան ու Լուին օրորում են երեսային, հետո պարում են: Հայտնվում է տանտիրուհին:

ՏԱՆՏԻՐՈՒՇԻ - Եթե վաղը չվճարեք փողը, մինչև վերջին սուն, որ ինձ պարտք եք երկու ամսվա համար ու չկորչեք էստեղից, իմացեք, դա

ծեր վերջին օրն է ազատության մեջ: (Գնում է):

ԷՂԻՏ - Բայց մենք փող չունեինք: Լուիի վաստակածը հերիքում էր քաղցից չմեռնելու համար: Ու որպեսզի բնակարանի համար չվճարեինք, կոնսյերժի սենյակի կողքով չորեքթաթ ծկեցինք:

Հնչում է «Պաղամ, պաղամ»:

ԷՂԻՏ - Բայց այդպես երկար չէր կարող շարունակվել: Ու մի օր իմ աղջիկը հիվանդացավ: Ես վազեցի փողոց, որպեսզի մի քիչ փող ծարեմ: Ամբողջ օրը թափառեցի փողոցներում՝ երգելով իմ քառյակները ընկերուհու ակորդեոնի նվագակցությամբ, երբ հանկարծ հայտնվեց Լուին:

ԼՈՒԻ - Էդիտ, Մարսելը հիվանդանոցում է... նա մեռնում է:

ԷՂԻՏ - Գժվել էս...

ԼՈՒԻ - Եթե ուզում ես հասցնել նրան տեսնել... վազենք:

ԷՂԻՏ - Մենք սլացանք հիվանդանոց, բայց մեզ ներս չթողեցին: Մենինգիտ. կարճ ասաց բժիշկը: Ութ օր գնում էի այնտեղ՝ հրաշք հուսալով: Իններորդ օրվա նախօրեին՝ ուշ գիշերին, ինչ-որ նախազգացումով առաջնորդվելով, ոտքով գնացի հիվանդանոց: Իսկ իմ փոքրիկ Մարսելը արդեն մեռած էր:

ԼՈՒԻ - Ամեն ինչ վերջացած է, Էդիտ:

ԷՂԻՏ - Այո, ամեն ինչ վերջացած է...

ԼՈՒԻ - Գնանք տուն:

ԷՂԻՏ - Ոչ, Լուի: Գնա մենակ... Գիտնւ, ինձ թվում է, որ միայն նա էր մեզ կապում իրար: Մնաս բարով, Լուի, ու մի բարկացիր... Ես չէի կարողանում ոչ խոսել, ոչ լաց լինել, ես ոչնչացած էի: Ես քայլում էի քաղաքով, որն ինձ օտար էր թվում, պաղ, անծանոթ: Բայլում էի՝ ինքս էլ չիմանալով, թե ուր:

Գիշերային Փարիզով քափառում է մռայլ Էդիտը:

ԷՂԻՏ - Մինչ այդ երեկո կարծում էի, թե Ֆրանսիայում իսկական տղամարդիկ դեռ չեն վերացել:

ՍԵՐԴԱՆ - Խոսեց վանական մուկը: Որքան արժե քո սերը, մէմ:

Անծանոթ քաղաք

*Անծանոթ քաղաքում
Ոչինչ հաճելի չէ ինձ,
Ես քայլում եմ փողոցներով,
Որոնք շատ հեռուն են տանում ինձ.
Ես քայլում եմ փողոցներով,
Անվերջանալի փողոցներով,
Գետափերով, փողոցներով,
Եվ բուլվարներով դատարկ...
Եվ լսում եմ դրդոյունը՝
Կամրջով անցնող գնացքի,
Որն ինչ-որ տեղ է սլանում...
Անծանոթ քաղաքում
առավոտյան ու երեկոյան
Ինչպես անտուն մի շուն,
Ես գնում, վերադառնում եմ...
Անցորդների եմ հանդիպում՝
Բոլորն ինչ-որ տեղ շտապող
Եվ որոնք ժամանակ չունեն*

*Ձեզ ժպտալու:
Անծանոթ քաղաքում,
Երբ իջնում է գիշերը,
Ես վախենում եմ
դատարկ պատերից,
Լրիվ մերկ ու գորշ պատերից...*

ԷՂԻՏ - Տասը ֆրանկ:
ՍԵՐԴԱՆ - Դե ինչ... Գնանք:

ԷՂԻՏ - (որոշ ժամանակ քայլում են, ապա Էդիտը կանգ է առնում նստարանի մոտ, անսպասելի ծանկում է տուփն ու դուրս թափում փողերը): Ինչ է մտքովդ անցնում. փողոցային եմ, կպառկեմ տասը ֆրանկով: Ես դրանք երեսիդ կշարտեի, բայց պակասում է հենց այդ տասը ֆրանկը, հասկանում ես, տասը ֆրանկ, որպեսզի թաղեմ աղջկաս՝ Մարսելին: (Բարձր լալիս է:)

ՍԵՐԴԱՆ - Լավ, վերջ տուր... (Փնտրում է գրպաններում:)
Վերցրու փողը... Ըհը, էլի... էլի: Հա, կյանքը հանաք բան չէ:

ԷՂԻՏ - Էհ...

ՍԵՐԴԱՆ - Բարկանում ես:

ԷՂԻՏ - Իսկ դո՞:

ՍԵՐԴԱՆ - Երբեմն պետք է բարի լինել, ծստիկ: Ահա և վերջ: Զեզ ոչինչ չի պահում իմ կողքին:

ԷՂԻՏ - Ծնորհակալ եմ, մայր, շնորհակալ եմ...

*Ես վախենում եմ պաղ
մահիժով հյուրանոցից,
Եվ դաժան առավոտից,
որն ինձ կարթնացնի,
Որովհետև ուզում եմ քնել:
Քնել անգամ ցերեկը...*

ԷՂԻՏ - Ես տասնութ տարեկան էի: Զգիտեի՝ ուր գնալ: Ինձ համար մի հաշիվ էր: Ու հայտնվեցի Պիգալ հրապարակի պարասրահում. բարերի, սուտենյորների ու ծախու կանանց շրջապատում:

Հնչում է մեղեդի՝ «Միրեկաններ մեկ օրով»:

ԷՂԻՏ - Իմ պարտականությունների մեջ էր մտնում հատակ լվանալը, բաժակներ փայլեցնելն ու երգելը:
ՀԱՄԵՐԳԱՎԱՐ - Իսկ այժմ՝ փոքրիկ Էդիտ Գասսիոն:

Ակորդեոնիստը

*Անառակ աղջիկը կանգնած է մենակ
Ինչ-որ տեղ՝ քառուղում
ձանապարհների,
Եթե աղջիկը մոայլ տեսք ունի,
Նա ոչ ոքի պետք չէ:
Եվ տղան նրա մոտ չի վերադառնա,
Եվ ջարդված են երազները բոլոր,
Ու ողջ կյանքն է ջարդված...*

*.....
Նա լսում է «Յավա» պարը,
Նա լսում է «Յավա» պարը.*

*.....
Եվ ծչալ է ուզում մեղեդու տակ,
Ու պտտվել, պտտվել, պտտվել,
պտտվել...*

*.....
Դադարեցե՛ք: Այդ մեղեդին...*

ԷՂԻՏ - Ես թեք հարթությամբ գլորվում էի ինչ-որ տեղ, և հայտնի չէ,

թե ինչ կլիներ ինձ հետ, եթե չլիներ պատահականությունը, որը մեկընդմիջտ փոխեց իմ կյանքը:

Հնչում է «Պաղամ, պաղամ»:

ԷՂԻՏ - Այդ օրը՝ 1935 թվականի մոայլ հոկտեմբերյան կեսօր, աշխատում էի Տրուայոն փողոցի և Մագ-Մագոնա ավենյուի անկյունում: Ինձ նվագակցում էր ընկերուհիս՝ ակորդեոնով: Գունատ, չսանրված, պատռված թևքերով սվիտերը հագիս, ես երգում էի Ժան Լենուարի քառյակները:

*Նա ծնվեց ծնձողուկի նման,
Նա ապրեց ինչպես ծնձողուկ,
Նա կմեռնի ինչպես մի ծնձողուկ:*

Հայտնվում է բարձրահասակ, լավ հագնված տղամարդ: Լուի Լեպլենն է:

ԼԵՊԼԵ - (*գոռում է*): Խելքդ գցել ես: Դու ինչ ես անում:

ԷՂԻՏ - Ինչպես թե՛ ինչ: Երգում եմ:
ԼԵՊԼԵ - Երգում ես: Այդպես կարելի է ձայնը կորցնել, փոքրիկ:

ԷՂԻՏ - Իհարկե, ես գիտեմ, ինչ է նշանակում ձայն կորցնելը, բայց դա էնքան էլ ինձ չի անհանգստացնում. շատ ավելի կարևոր հոգսեր կան:

ԼԵՊԼԵ - Դու լրիվ հիմար ես: Դու պետք է որ հասկանաս...

ԷՂԻՏ - Բայց ինչ-որ բան պետք է ուտեմ:

ԼԵՊԼԵ - Իհարկե, փոքրիկ... Միայն թե կարող էիր այլ կերպ աշխա-

տել: Ինչո՞ւ քո ձայնով չերգես կա-
բարեում:

ԷՂԻՏ - Պատռած սվիտերով, էս ո-
ղորմելի փեշով ու ոտքիս մեծ կո-
շիկներով: Ինձ հետ դեռ
պայմանագիր չեն կնքել: Իհար-
կե, եթե դուք կարողանայիք ա-
ռաջարկել ինձ...

ԼԵՊԼԵ - Իսկ եթե որոշեմ բռնել քո
խոսքից:

ԷՂԻՏ - Փորձեք, կտեսնեք:

ԼԵՊԼԵ - (*հեզոնոտ ժպտալով*): Լավ,
կփորձենք: Ուրիշ զգեստ չունեմ:

ԷՂԻՏ - Ունեմ սրանից ավելի լավ
փեշ ու ինձ համար ցնցող սվիտեր
եմ գործում: Բայց դեռ չեմ ավար-
տել:

ԼԵՊԼԵ - Մինչև ուրբաթ կավարտեմ:

ԷՂԻՏ - Հավանաբար:

ԼԵՊԼԵ - Այո՞... Ինչ է անունդ:

ԷՂԻՏ - Էդիտ Գասսիոն:

ԼԵՊԼԵ - Այդպիսի անունը էստրա-
դայի համար չէ:

ԷՂԻՏ - Ինձ նաև կոչում են Տանյա:

ԼԵՊԼԵ - Եթե ռուս լինեիր, դա վատ
չէր լինի...

ԷՂԻՏ - Նաև Դենիս Ժեյ:

ԼԵՊԼԵ - Եվ վերջ:

ԷՂԻՏ - Ոչ, մեկ էլ՝ Յուզենտ Էլիա...
Ինձ էդպես հայտարարում են
պարահանդեսներում:

ԼԵՊԼԵ - Եվ վերջ: Ծատ չէ: Դու ավե-
լի շուտ վախվորած թռչնիկ ես՝
իսկական փարիզյան ծնձղուկ, և
ամենաշատը քեզ կսազեր Մուա-
նո անունը: Յավոք, այն արդեն
զբաղված է: Պետք է ուրիշը
գտնել: Սպասիր: Փարիզյան Ժար-

գոնով «Մուանո»-ն Պիաֆն է:
Ինչո՞ւ դու, փոքրիկ, չդառնաս
Պիաֆ:

ԷՂԻՏ - Պիաֆ:

ԼԵՊԼԵ - Իհարկե: Վճռված է: Այսու-
հետև դու Էդիտ Պիաֆն ես:

ԷՂԻՏ - Պի-աֆ... Պիաֆ-աֆ-աֆ:
Հա՛...

ԼԵՊԼԵ - Եվ այսպես, պստիկ Պիաֆ,
վաղը, ժամը չորսին կգաս փորձի:
Կերգես քո երգերը ու մենք
կմտածենք, թե ինչ կարելի է անել
քեզ հետ:

**Լեպլեն հանում է այցեքարտը,
տասֆրանկանոցը և պարզում Է-
դիտին:**

ԼԵՊԼԵ - Այստեղ իմ անունն է, հաս-
ցեն և...

ԷՂԻՏ - Իսկ սա՞ ինչի համար է:

ԼԵՊԼԵ - Իմ անունը Լուի Լեպլեն է,
ես «Ջերնիս» կաբարեի տնօրենն
եմ: Զառասուն ֆրանկ օրը՝ սկզբի
համար: Եվ այսպես, վաղը չոր-
սին: Խնդրում եմ, չուշանաս:
(*Գնում է:*)

ԷՂԻՏ - Ա՛յ քեզ հրաշք... (*Երածշ-
տություն է հնչում: Էդիտը մտած-
կոտ նայում է այցեքարտին:*)
Էդիտ Պիաֆ... Էդիտ Պիաֆ...
Ինչպես տեսնում եք, իմ կարճ
կյանքի ընթացքում ինձ կնքել են
ոչ մեկ անգամ, բայց էս անգամ
կարծես թե՛ ընդմիշտ:

**Հնչում է մեղեդի՝ «Պադամ, պա-
դամ»:**

ԷՂԻՏ - Իսկ երեկոյան, երբ ընկե-
րուհուս հետ վերջապես տուն

վերադարձանք՝ մեր նեղլիկ, պահարան հիշեցնող սենյակը, ինձ հանկարծ այնպիսի անտանելի թախիժ պատեց, որ մահձակալին ընկնելով ասացի. «Չեմ գնա էստեղ: Ինձ հերիք են փորձությունները: Նորից ինչ-որ բան կձայտողվի ու ես էլ չեմ դիմանա: Գրողի ծոցը գնան բոլորը: Չեմ գնա»:

ԺԱՆԻՆ - Ցնդե՛լ ես: Մտածիր, ինչ ես ասում: Իսկ եթե դա ճակատագիր է: Գուցե վերջապես բախող կբերի, մարդամեջ կմտնես ու հայտնի մարդ կդառնաս:

ԷՂԻՏ - Իսկ եթե: Իսկ գուցե: Միայն դա եմ լսում: Չէ, ժանին, էլ ոչնչի չեմ հավատում:

ԺԱՆԻՆ - Գիտես, երբ Ռոժե Մարսիանոյին, բոքսի նախկին չեմպիոնին հարցրին, թե նրան ինչպե՛ս է հաջողվել խույս տալ բոլոր թակարդներից, որոնք լարել են նրա դեմ, նա պատասխանել է. «Երևի երկնքում կա մեկը, ով ինձ շատ է սիրում»: Դե, գուցե քո բախտը գոնե այս անգամ բերի, հը՛...

ԷՂԻՏ - Հաջորդ օրը, կեսօրից հետո դեռ պառկած էի անկողնում: Ես հաստատ վճռել էի, որ չեմ գնալու, բայց երբ ժամացույցի սլաքներն արդեն մոտենում էին երեքն անց կեսին, անսպասելի վեր թռա, արագ հագնվեցի ու հրապարակով վազեցի դեպի մետրո: Ինչո՞ւ փոխեցի իմ որոշումը, չգիտեմ: Բայց ժամը հինգին՝ մեկ

ժամ ուշացած, ես արդեն երգում էի Լեպլեի մոտ:

Մոտոցիկլիստը

*Արծվի նկարով բաժկոն էր հագին,
Սապոգներ՝ կարված
սատանու կաշվից,
Եվ մոտոցիկլը նրա պոկվում էր
Թնդանոթային արկի ողջ թափով՝
Սարսափ սփռելով շուրջբոլորը իր:
Նա չէր սափրվում,
մազերն անխնամ,
Եղունգներն էին սևացած կեղտից.
Կրծքին դաջված էր
տառերով շատ մեծ.
«Ժեմա, սիրում եմ,
ես սիրում եմ քեզ»...*

*Գոռում էր բարձր, որ ամենից շատ
Մոտոցիկլն է աշխարհում սիրում...
Մի դևի նման սուրում էր ծամփով,
Սլանում միջով թավուտ անտառի,
Դարուփոսերով, անցումներով լի,
Հատելով անգամ գնացքի ուղին...
Ու սատանի պես՝ անվախ ու անողո.
Անելով մի նոր թռիչք մահացու -
Իր հզոր թափով առաջ մղվելով
Բախվեց գնացքին դեպ
հարավ մեկնող...*

ԷՂԻՏ - Հը՛, ո՞նց է:

ԼԵՊԼԵ - Ծատ լավ է: Դու փառքի կհասնես, համոզված եմ: Բայց պետք է աշխատել, ջանալ: Ուրբաթ օրը մեզ մոտ է լինելու ողջ Փարիզը: Եվ այսպես, ուրբաթ օրը կկայանա քո դեբյուտը:

**Էղիսը կծկվում է մի անկյունում:
Լեպլեն դուրս է գալիս նախաբեմ:**

Հնչում է նվագախմբային հզոր ակկորդ:

ԼԵՊԼԵ - Հարգարժան տիկնայք և պարոնայք: Մի քանի օր առաջ անցնում էի Տրուայոն փողոցով: Մայթին մի գունատ աղջիկ էր երգում՝ թախծոտ դեմքով: Նրա ձայնը հոգուս խորքերը թափանցեց: Նա հուզեց ինձ, ցնցեց: Հիմա ուզում եմ ծանոթացնել նրան ձեզ հետ. նա Փարիզի ամենախիսկական զավակն է: Նա չունի երեկոյան զգեստ, ու եթե չգիտի խոնարհում անել, ապա միայն այն պատճառով, որ ընդամենը երեկ եմ նրան սովորեցրել: Նա ձեր առաջ հանդես կգա այնպիսին, ինչպիսին նրան տեսա փողոցում՝ առանց շպարի, առանց գուլպաների: Եվ այսպես, վուայյա, Էդիտ Պիսիֆ:

ԷԴԻՏ - Վուայյա, Էդիտ Պիսիֆ: Իսկ իմ սվիտերը: Մի թևքը չկա: Հետս բերել եմ ու հիմա տենդահար գործում եմ՝ կրկնելով տեքստը: Բայց երկարաձգել, ինչպես երևում է, էլ չէր կարելի:

ԼԵՊԼԵ - (վազելով դեպի Էդիտը): Խելքդ թոցրե՛լ ես: Զո հերթն է, գնացի՛նք:

ԷԴԻՏ - Իմ սվիտերը...

ԼԵՊԼԵ - Տեսնում եմ, հագիր քո սվիտերը, այդպես էլ կերգես:

ԷԴԻՏ - Նա միայն մի թևք ունի:

ԼԵՊԼԵ - Կարծես թե կույր չեմ:

ԷԴԻՏ - Ու ես հնազանդ վրաս քաշեցի սվիտերը, բայց չգիտեի՝ հետո՞ ինչ անել:

Լեպլեն գրպանից հանում է նուրբ, սպիտակ շարֆն ու գցում է Էդիտի ուսերին:

ԼԵՊԼԵ - (հանդիսավոր): Այ այսպես: Զեզ եմ նվիրում այս շարֆը, փոքրիկ: Եվ հաջողություն եմ մաղթում քեզ:

ԷԴԻՏ - (հիացմունքով): Ինչ շարֆ է... (Վազում է հայելու մոտ:)

ԼԵՊԼԵ - Զիչ շարժումներ արա ու ձեռքերդ էլ քիչ թափահարիր: Դե, պատրաստ ես:

ԷԴԻՏ - Պատրաստ եմ:

ԼԵՊԼԵ - Գնացի՛նք...

Լեպլեն բռնում է Էդիտի ձեռքը և դուրս բերում բեմ:

ԼԵՊԼԵ - Ներողություն եմ խնդրում, պարոնայք: Եվ այսպես, ձեր առջև է Էդիտ Պիսիֆը:

Հնչում է նվագախմբային հզոր ակկորդ: Էդիտը կտրուկ ու անվարժ գլուխ է տալիս: Լռություն:

ԷԴԻՏ - Ինձ դիմավորած հոգին սառեցնող լռության բացատրությունը ես գտա միայն շատ տարիներ անց: Մարդիկ, որոնք եկել են կաբարե զվարճանալու համար, այնքան էլ գոհ չեն, երբ նրանց հիշեցնում են, որ հենց նրանց կողքին ու ոչ թե յոթ սարից այն կողմ ապրում են ինձ նման աղջիկներ: Եվս մի վայրկյան՝ ու ես կհեռանայի բեմից, երբ հանկարծ ուժերս վերադարձան և ինչպես լինում է ինձ հետ այդպիսի րոպեներին, ես անզուսպ կերպով երգել ցանկացա:

Բրավո ծաղրածուին

Ես մի ծաղրածու ընկեր ունեմ.
 Լա անչափ շատ է ծիծաղելի.
 Լրա անունը գրվում է խորագրային
 վիրավորանքներով,
 Լա շատ սոգեղ է և տխուր,
 ինչպես գլխարկը:
 Լա ըմպում է մարդկանց
 ծիծաղը գինու տեղ
 Եվ վրայից կուլ տալիս
 «Բրավո»-յի ծիչերը:
 Քո քթի համար, որ բռնկվում է
 կրակով՝ բրավո,
 Քո մազերի համար, որոնք
 կարելի է պոկոտել՝ բրավո,
 Դու շատ հաջող ես ապակի կուլ
 տալիս՝ շատրվանին մազլցած
 Եվ գունդուկծիկ լինում ծիծաղից ի
 հաճույս պարոնանց...
 Քո անհավատարիմ կնոջ համար,
 բրավո,
 Եվ այն բանի համար, որ դու ես
 ափսեները լվանում, բրավո,
 Տղադ դրամ է թոցնում,
 կինդ՝ եղջյուրներ տնկում գլխիդ,
 Իսկ դու քառյակներ
 ես երգում և հիմար ձևանում:
 Ես արքա եմ ու ես թագավորում եմ,
 բրավո,
 Կարծես արյունոտ վերք լինի քո ծի-
 ծաղը...
 Ծափահարեք ինձ, բղավեք.
 Ես անակնկալ արեցի ձեզ համար -
 Կրկեսի գմբեթի տակից հենց
 Ես իմ կնոջը նետեցի ցած...
ԷԴԻՏ - Եվ հանկարծ, երգի վերջում,
 մոռացած անավարտ սվիտերիս

մասին, չդիմացա և երկու ձեռ-
 քերս վեր բարձրացրի: Եվ իմ
 շարժքը, Լուի Լեպլեի նվիրած
 սքանչելի, սպիտակ շարժք սա-
 հեց ուսերիցս ու ընկավ ոտքերիս
 տակ: Հիմա ծիծաղ կբարձրանա
 և ամեն բան հոդս կցնդի. մտածե-
 ցի ես, բայց... ամեն կողմից ինձ
 հասան ծափահարությունները:

ԼԵՊԼԵ - Դե, ամեն բան կարգին է,
 դու նրանց հաղթեցիր: Եվ այս-
 պես կլինի վաղն ու մյուս օրը, և
 միշտ:

ԷԴԻՏ - Չգիտեմ... Ոնց որ լավը շատ
 է: Երբ կյանքում միայն աքացի-
 ներ ես ստանում, դառնում ես
 կասկածամիտ: Իսկ գուցե նրանք
 ծափահարում էին հենց էնպես...
 դե... հենց էնպես...

ԼԵՊԼԵ - Ինչպե՞ս էնպես:

ԷԴԻՏ - Դե, ծաղրում էին:

ԼԵՊԼԵ - (ազդված): Ոչ, պստիկ...
 Նրանք ծափահարում էին ինչ-
 պես պետքն է: Հիմարիկ, ինքդ էլ
 չգիտես, թե ինչ ես անում:

ԷԴԻՏ - Ծնորհակալություն... Դուք
 էնքան... էնքան... բարի եք: Դե,
 ոնց որ հայրը:

ԼԵՊԼԵ - Այո՛... Դե ինչ... Կարող ես
 ինձ «պապա» ասել: Ու երբեք,
 լսո՛ւմ ես, երբեք չգիջես հանդի-
 սատեսին: Մեծ գաղտնիքն այն է,
 որ միշտ մնաս քեզ հավատարիմ:
 Միշտ եղիր, ինչպիսին կաս:

Հնչում է երգ՝ «Երգող սրտեր»:

ԷԴԻՏ - «Ջերնիսը» մոդայիկ հաս-
 տատություն էր ու ես՝ ելույթ ունե-

նալով էնտեղ կես տարի, հասցրի տեսնել գրեթե բոլոր ծանաչված մարդկանց. նախարարների, հարուստ արտասահմանցիների, փաստաբանների, արդյունաբերողների, ձիարշավների մշտական հաճախորդների և, իհարկե, թատրոնի, էստրադայի ու նույնիսկ կինոյի արտիստների: Ումանց ես ցնցակաթվածի էի հասցնում: Այդ Էդիտ Պիաֆը սարսափելի վուլգար է: (Մեծամասնությանը դուր էի գալիս) - Բրավո, Էդիտ: Իսկ ոմանք սկսեցին հաճախել «Ջերնիս» միայն ինձ համար:

Սպասավորը Էդիտին է հանձնում ծաղիկներով զամբուլը:

ՍՊԱՍԱՎՈՐ - Խնդրեմ, մաղմուագել, սա՛ ձեզ... *(Սառը խոնարհվում, գնում է:)*

ԷԴԻՏ - Օ, շնորհակալ եմ... Ինձ առաջին անգամ են ծաղիկներ նվիրում: *(Կարդում է ծաղիկների մեջ դրված քարտը:)* Ժան Մերմոգ... *(Լեպլեին.)* Ո՞վ է:

ԼԵՊԼԵ - Օդային ասս ու Փարիզի կուռքը:

ԷԴԻՏ - Ասել էի, հա՛...

Եվ, այնուամենայնիվ, որոշ հաճախորդներ շարունակում էին ինձ ընդունել, մեղմ ասած, դժկամորեն:

- Վերջապես երբ սրան կվռնդեն:
- Դուք ռիսկի եք դիմում, Լեպլե: Շուտով կդադարեն ձեզ մոտ գալ հաճախորդները:

- Կամ ես, կամ Պիաֆը: Ընտրեք, Լեպլե:

ԼԵՊԼԵ - Պիաֆը:

ԷԴԻՏ - Բայց իմ հակառակորդները չէին հանդարտվում ու մի անգամ ձախողեցին ելույթս:

Լսվում է ուժգնացող ծիծաղ:

- Ինչ ծիծաղելի է նա:
- Ուղղակի ծաղրուծանակ է:
- Լավ էլ համառն է...

ԷԴԻՏ - Պապա, լսո՞ւմ եք: Ինչ անեմ, նրանք ինձ ձեռ են առնում: Ես ինձ արտիստուհի երևակայեցի, իսկ ես...

ԼԵՊԼԵ - Ու շատ լավ արեցիր: Եթե դա զգացել ես, ամեն բան լավ կլինի: Հիմա ես հանգիստ եմ. դու կհասնես քո ուզածին: Եվ ամենասքանչելին այն է, որ երբ փառքի հասնես, սրանցից շատերը կասեն. «Առանց մեր օգնության նա ոչնչի չէր հասնի»: Մի վշտանա, կան մարդիկ, ովքեր հավատում են քեզ: Եվ որպես ապացույց կարող եմ քեզ հայտնել, որ ստացել ես հրավեր ծայնագրելու քո «Օտարական»-ի ձայնակավառակը և վաղը առաջին ելույթն ունենալու իրավունքը Ռադիո-Սիտեում:

ԷԴԻՏ - Պապա, դուք իմ բարի հրեշտակն եք...

ԼԵՊԼԵ - Դե... ուրեմն գնացի՞նք ռեստորան:

ԷԴԻՏ - Ռեստորան, ինձ հե՛տ: Օ՛, Լեպլե:

Ամուր համբուրում է նրա այտը:

Հորդում է երաժշտություն: Է-դիտն ու Լեայլեն մտնում են ռեստորան, կանգնում են սեղանիկի մոտ:

ԼԵՊԼԵ - (նրբակիրթ): Խնդրեմ:

ԷՂԻՏ - (խոնարհումով): Ծնորհակալ եմ, մայր: Ես էնքան երջանիկ եմ: Մտքովս կանցնե՛ր, որ ես՝ Բելվիլ շրջանից աղջիկը, կնստեմ լավագույն ռեստորանում Փարիզի ամենահայտնի մարդկանցից մեկի հետ:

ԼԵՊԼԵ - (ծիծաղում է): Օ, ծստիկ, սա միայն սկիզբն է: Ես երագում եմ քեզ լսել Կաննում, մրցույթին, պարահանդեսում: Այնտեղ ամեն տարի հավաքվում են լավագույն երգիչները: Պատկերացնո՞ւմ ես. Լազուր ափ, շլացուցիչ պարահանդես ու փոքրիկ Էդիտը:

ԷՂԻՏ - Գժվել կարելի է: Մի՞թե երբևէ կերգեմ պարահանդեսում:

ԼԵՊԼԵ - (մտախոհ): Հաջողության պարահանդեսում... Խմենք դրա համար:

Լեայլեն ու Էդիտը խփում են բաժակները: Հնչում է «Պաղամ, պաղամ»:

ԼԵՊԼԵ - Ես հավատում եմ քեզ, փոքրիկ: Բայց, ցավոք սրտի, նրանցից շատերի համար դու դեռ ընդամենը փոքրիկ ֆենոմեն ես, մարդկային ցեղի հետաքրքիր տեսակ, հրավիրված միայն հյուրերին զվարճացնելու համար: Իսկ ես ուզում եմ, որ դառնաս իս-

կական արտիստուհի: Ինչպես կուզենայի օգնել քեզ...

ԷՂԻՏ - Ձեզ ի՞նչ եղավ, պապա: Լավ չե՞ք զգում:

ԼԵՊԼԵ - Չէ, ոչինչ... Գիտե՛ս, երագ եմ տեսել, ծստիկ: Մայրս էր եկել ինձ մոտ: Լուի,- ասաց,- եկել է քո ժամը: Պատրաստվիր, շուտով կգամ քո ետևից:

ԷՂԻՏ - Պապա, ես սնահավատ եմ, բայց ամեն երագի չէ, որ կարելի է հավատալ:

ԼԵՊԼԵ - Գուցե այդպես է, փոքրիկ, բայց դա սովորական երագ չէր: Ինձ միայն վշտացնում է, որ մենակ կմնաս, իսկ դու դեռ իմ կարիքն ունես, ճի՞շտ է:

ԷՂԻՏ - Պապա, սիրելիս... Էդպես պատահում է: Առավոտյան կհանգստանաք ու ձեր տխրությունը կցնդի: Մի մոռացե՛ք, առավոտյան մենք գնալու ենք Բուլոնյան անտառ:

ԼԵՊԼԵ - Այո, իհարկե: Այդ մասին չարժե խոսել: (Նշան է անում մատուցողին:) Դու պետք է շուտ պառկես քնելու, վաղը ելույթ ունես: Առաջին անգամ երգելու ես ռադիոյով: Իսկ դա պատասխանատու բան է, փոքրիկ: Դե, գնացի՛նք:

ԷՂԻՏ - Մենք դուրս եկանք փողոց:

ԼԵՊԼԵ - Դե, ահա և քո տունը, փոքրիկ... Մնաս բարով, Դիդու...

ԷՂԻՏ - Առավոտյան ձեզ կզանգեմ, պապա:

ԼԵՕԼԵ - Այո, իհարկե...

Էդիտը համբուրում է Լեայլենին,

Ուսման արդյունքը շնորհիվ է Էդիտի գրությունը, ապա կարող եմ շնորհակալվել նրան: Էդիտը մայրն է նրա ետևից:

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԳ

Հայտնվում են լրագրավաճառները:

ԷԴԻՏ - Բայց առավոտյան, երբ զանգեցի Լեպլեին, ինչ-որ մեկը կարծու կարող ասաց. «Անմիջապես եկե՛ք» ու գցեց խոսափողը: Արագ հագնվեցի ու գնացի: Տունը շրջապատված էր բազմությամբ, որին մի կերպ պահում էին ոստիկանները: Ինձ միանգամից ներս թողեցին, և հաղթահարելով մռայլ կանխազգացումներս, տուն մտա: Էնտեղ տեսա Լորա Ժերնիին՝ «Ջերնիսի» մատուցողուհուն, որը հեկեկալով իմ կողմը նետվեց ու ասաց. «Լեպլեն սպանված է, Էդիտ, ինչ սարսափ է»: Ոչ մի բռնչասելով, հիպնոսվածի սառած հայացքով ու լուսնոտի վիատ քայլերով մտա սենյակ ու տեսա Լեպլեին: Նա կիսապառկած էր անկողնում, գնդակն անցել էր քունքով, բայց դեմքը չէր այլանդակել: Հազիվ քարշ տալով ոտքերս, դուրս եկա փողոց, տաքսի կանգնեցրի, մի կերպ հասա տուն ու հեկեկալով ընկա մահճակալին: Իսկ առավոտյան...

Հնչում է մեղեդի՝ «Ամբոխ»:

Առաջին լրագրավաճառ - Սպանություն Գրանդ-Արմե փողոցում...

Երկրորդ լրագրավաճառ - Մարդասպանին չեն գտել...

Երրորդ լրագրավաճառ - Կարդացե՛ք, կարդացե՛ք, կարդացե՛ք...

Չորրորդ լրագրավաճառ - Մեղավոր է արդյոք մադամ Պիաֆը, «Ջերնիս» կաբարեի երգչուհին:

ԷԴԻՏ - Ինչ-որ ժամանակ երազում էի տեսնել իմ անունը թերթերում: Հիմա հնարավորություն ունեի «հիանալ» դրանով: Գրեթե ամեն օր իմ մասին բղավում էին խաչմերուկներում, փողոցներում շրջվում էին իմ ետևից: Ես դարձա ասեկոսի առարկա բարեպաշտ փարիզեցիների շուրթերին: Ասես դա քիչ էր, իմ մասին հիշեցին Պիգալ հրապարակի իմ հին ընկերները:

Հայտնվում են երկուսը, հետո՝ Ալբերը:

ԱՌԱՋԻՆ - Ոնց որ շատ սիրալիր չես...

ԱԼԲԵՐ - Մի շտապիր, Դիդու...

ԷԴԻՏ - Հա՛, դու ես, իմ հին ծանոթը... Հռչակավոր Ալբերը Պիգալ հրապարակից: Զեզ ինչ է պետք:

ԱԼԲԵՐ - Նա մոռացել է, որ հանցավոր աշխարհը ոչ մեկին հեշտ բաց չի թողնում: Զո հովանավորը մեռավ, առանց նրա դու գրո

ես: Հիմա այլ ճանապարհ չունես, բացի նրանից, որ մեր կողմ է բերում:

ԷՂԻՏ - Փողոց...

ԱԼԲԵՐ - Ինչ կամ որ: Հիմա դա շատ հետաքրքիր կլինի: Դու արդեն հանրաժանաչ ես: Բեզանով կարելի է լավ վաստակել: Ոչ, դա պարտադիր չէ... առաքինությանդ վրա կարելի է ոտնձգություն չանել:

ԵՐԿՐՈՐԴ - Բեզ համար ուրիշ աշխատանք կգտնենք:

ԷՂԻՏ - Ա՛, էն նո՞յնը: Լվանալ պարահրապարակները, որտեղ դամաներ են հաճախում՝ զարդարված թանկարժեք զարդերով: Նրանց մասին տեղեկություններ հավաքեմ: Դու դրանք կգրանցես գրքույկումդ ու շաբաթ երեկոյան, զուգված քո լավագույն կոստյումով, կգնաս իմ կողմից նշված հաստատություններից մեկն ու էնտեղ կգայթակղես պարերի սիրահար տիկնոջը, իսկ հետո, ձևանալով օրինավոր մարդ, նրան տուն կուղեկցես...

ԱԼԲԵՐ - Հերի՞ք է:

ԷՂԻՏ - ...և Լա Մերսյե փակուղին մտցնելով, կգրկես նրան կրքի պողոթնումով, կփակես բերանը ձախ ձեռքով, իսկ աջով հարվածներ կտեղաս...

ԱԼԲԵՐ - Դու չե՞ս լռելու:

ԷՂԻՏ - Հետո վրայից կպոկես թանկարժեք զարդերը...

ԱԼԲԵՐ - Ուրեմն, չե՞ս վերադառնա:

ԷՂԻՏ - Ո՛չ:

ԱԼԲԵՐ - Էդ դեպքում քեզ կսպանեմ:

ԷՂԻՏ - Կրակիր, եթե տղամարդ ես:

ԱԼԲԵՐ - Ստացիր:

Կրակոց:

ԱԼԲԵՐ - Գրողը տանի...

ԷՂԻՏ - Դատարկ բան է: Այրվածք: Ինձ կանչեցին ոստիկանություն. հաստատ ինչ-որ բանում կասկածում էին:

Առաջին տեսուչ - Իզուր եք լռում, դա ձեզ միայն կարող է վնասել:

Երկրորդ տեսուչ - Սա հարցաքննություն չէ, սա ընդամենը ցուցմունք տալ է:

Երրորդ տեսուչ - Բայց դուք կարող էիք մասնակից լինել այդ գործում: Այդ գործում... Այդ գործում... Այդ գործում...

ԷՂԻՏ - Միայն ուշ երեկոյան, երբ վերջապես պարզեցին, որ իսկապես մեղավոր չեմ, ինձ՝ կիսակենդան, բաց թողեցին տուն: Հանդիսատեսի հետաքրքրությունը բավարարելու համար և իմանալով, որ հատուկ պայմաններ ակնկալել չեմ կարող, շատ կաբարենների տնօրեններ ինձ հաճույքով հրավիրում էին իրենց մոտ: Ու ես երգում էի:

Հնչում է մեղեդի՝ «Ամբոխ»:

Բայց գալիս էին ոչ թե երգչուհուն լսելու, այլ տեսնելու Լեպլեի գործի հետ կապ ունեցող կնոջը: Եվ ահա, մի անգամ, ելույթներից մեկի ժամանակ սուր, խլացուցիչ սուլոց լսվեց:

Երաժշտությունը կտրվում է: Հայտնվում է բարձրահասակ, միևնույն, մյարդային, արտահայտիչ դիմագծերով Ռայմոն Աստուն:

ՌԱՅՄՈՆ - Ինչո՞ւ եք սուլում, պարոն:

ՀԱՃԱԽՈՐԴ - Այդ ի՞նձ եք ասում:

ՌԱՅՄՈՆ - Ձե՞զ:

ՀԱՃԱԽՈՐԴ - Ինչ է, թերթ չե՞ք կարդում:

ՌԱՅՄՈՆ - Կարդում եմ:

ՀԱՃԱԽՈՐԴ - Իսկ դուք չգիտե՞ք, որ նա խիստ կասկածի տակ է գտնվել: Նրան քառասունութ ժամ պահել են ոստիկանությունում:

ՌԱՅՄՈՆ - Հետո՞ ինչ:

ՏԻԿԻՆ - Ինչպես թե՛ ինչ. չկա ծուխ առանց կրակի:

ՌԱՅՄՈՆ - Եթե դատում եք ձեր հայրենակիցներին, որոնք ազատության մեջ են, ուրեմն դրա համար ինչ-որ հիմքեր ունեք: Ի՞նչ հիմքեր ունեք դուք:

ՏԻԿԻՆ - Դե ոչ, բայց...

ՌԱՅՄՈՆ - Այդպես... (*Դիմում է մեկ ուրիշի:*) Դուք ունե՞ք ինչ-որ հիմքեր:

Հաճախորդը շրջվում է:

ՌԱՅՄՈՆ - Ներկաներից որևէ մեկը ունի՞ ինչ-որ հիմքեր: Ուրեմն այսպես. երկուսից մեկը՝ կամ երգչուհին, որին դուք լսեցիք, լավն է, կամ վատն է: Եթե նա լավն է՝ ծափահարեք, եթե ոչ՝ լռություն պահպանեք: Կարարեում չեն սուլում: Իսկ արտիստի անձնական կյանքը ոչ ոքի չի վերաբերում:

Ներեցեք, մադմուագել, որ ստիպված եղա ընդհատել ձեր ելույթը: Ծարունակեք:

ԷԴԻՏ - Իսկ ելույթից հետո նա ինձ սպասում էր մուտքի մոտ: (*Ռայմոնը մոտենում է Էդիտին, կանգնում քիչ հեռու:*) Օ, մայր, ես էնքան շնորհակալ եմ ձեզ:

ՌԱՅՄՈՆ - Դատարկ բան է: Իմ անունը Ռայմոն է: Ռայմոն Աստուն: Ես պոետ եմ: Լեպլեն ձեզ տվել է իմ հեռախոսահամարը: Ես ասել էի, որ կարող եք զանգել ինձ, բայց դուք չզանգեցիք: Ինչո՞ւ:

ԷԴԻՏ - Օ, մայր, երբ գտնվում ես էն վիճակում, ինչ իմն է, շատ էլ հաճելի չէ...

ՌԱՅՄՈՆ - Այս պահին սպասում էի մի ամբողջ տարի, այն օրվանից, երբ առաջին անգամ լսեցի ձեզ «Ջերնիս» կաբարեում: Հենց հիմա գնանք ինձ մոտ: Մի գավաթ սուրճ իմ բաղադրատոմսով՝ ու դուք նորից կհավատաք ձեր ուժերին:

ԷԴԻՏ - Օ, մայր, եթե միայն էդպես լիներ: Բայց լրագրողների կարծիքով, իմ տեղը վաղուց ճաղերի ետևում է ու ոչ թե քաղաքակիրթ փարիզցիների շրջապատում:

ՌԱՅՄՈՆ - Գրողի ծոցը գնան լրագրողները, գրողի ծոցը կորչեն քաղաքակիրթ փարիզցիները: Գրողի ծոցը՝ կաբարեն: Իսկական երգչուհին իր տաղանդը կարող է արտահայտել միայն մեծ մյուզիք հոլլի րեմի վրա: Եվ մենք կհասնենք դրան, ինչ էլ դա նստի մեզ վրա: Տաքսի:

ԷՂԻՏ - Օ, Սուրբ Թերեզա: Մի՞թե նորից փրկված եմ:

Էղիտը և Ռայմոնը մտնում են Ռայմոն Աստյի սենյակը:

ՌԱՅՄՈՆ - Իմ տունը:

Անտանիք է ու անկրակ իմ տունը,
Եվ առանց քեզ ու առանց

ինձ իմ տունը:

Չկա այնտեղ ծառա և
տանտերեր չկան,

Եվ գլխիվայր է այնտեղ լրիվ
ամեն բան,

Եվ քանդակներ չկան,
չկա ոչ վախ, ոչ պատ,

Չկան զենքեր, վտանգ և
գերիներ չկան,

Դու չես գտնի այնտեղ մասունք,
չկան կրոններ,

Ահա ինչու է տունն իմ
հրաշալի այդքան:

Եվ համարեք այսու,
որ նաև ձերն է այն...

ԷՂԻՏ - Օ, մայր...

ՌԱՅՄՈՆ - Եվ խնդրում եմ, ինձ չասեք մայր, ասա ինձ դու: Ինձ թվում է, որ մենք արդեն հազար տարվա ծանոթներ ենք: Բեզ դ՞րո է գալիս այստեղ:

ԷՂԻՏ - Շատ:

ՌԱՅՄՈՆ - Ուրեմն նստիր, սպասիր սուրճին ու լսիր:

Ռայմոնը վերցնում է սրճեփղ, սուրճ է պատրաստում, միաժամանակ բանաստեղծություններ ասելով:

Վերցրեք որպես հիմք

բառը ու կրակին դրեք բառը,

Իմաստություն վերցրեք մի

պտղունց, անմեղության

մի մեծ պատառ.

Մի քանի աստղ, պղպեղ մի քիչ,

թպրտացող սրտի կտոր,

Եվ օջախին վարպետության եփեք,

Էլի եփեք՝ շատ անգամներ:

Հիմա գրեք...

Բայց մինչև այդ՝ պոետ ծնվեք:

Ես ուշադիր հետևում էի քեզ, այն օրից, երբ առաջին անգամ քեզ լսեցի «Ջերնիս» կաբարետում: Ինձ ցնցեցիր այն ժամանակ ու նաև հասկացա, թե դեռ որքան բան է քեզ պակասում: Իսկ ամենակարևորը՝ երգացանկը: Բեզ երգեր են պետք, Էղիտ, հասարակ ու անկեղծ, ինչպես կյանքն է: Դրանցից պետք է հացի բույր գա ու ծխի հոտ, ինչպիսին Լա Վիլլետ թաղամասն է, որտեղ երեկոները հարևան բիստրոյից ռադիոյի ձայնն է տարածվում: Դու անպայման պետք է սովորես: Մարի Դյուբայի կամ Դամյայի նման դեմքերից: Ու երևի թե ամենակարևորը. դու պետք է պարտավորություն ստանձնես: Ինքդ քեզ պարտավորես, ինձ նման: Իմ պարտավորությունները հասարակ են. երբեք չգրել, երբ ասելու բան չունես: Գրել հնարավորինս պարզ: Ու եթե գրում ես, ապա ասես ձշմարիտ ու մարդկային բաներ, դրանց մեջ դնելով որքան հնարավոր է շատ

անկեղծություն ու մաքրություն: Ու ոչնչից մի վախեցիր: Զեզ գրպարտում են, վիրավորում են, կեղտ են լցնում վրադ: Ոչ առաջինն ես, որ էլ վերջինը: Պետք է կոփել կամքը, Էդիտ, լարել մկաններն ու պայքարել: Ու մենք դեռ կռիվ կտանք, հարգելի Էդիտ Պիաֆ:

Հայտնվում են երեք տնօրեններ:

Առաջին տնօրեն - Դուք ինձ զզվեցրիք, Աստ: Ինձ հանգիստ թողեք:

Երկրորդ տնօրեն - Ո՛հ, ո՛չ ու ո՛չ: Միայն ոչ Էդիտ Պիաֆ:

Երրորդ տնօրեն - Ի՛նչ է, ուզում եք ինձ կատաղությամբ հասցնել:

Երեքն էլ շրջվում են Ռայմոնից:

ՌԱՅՄՈՆ -

Ես բռունցքներով այգն եմ թրատել ու գլխատել եմ լեռները

Եվ մենությունն ի պատասխան հեկեկում ու նայում է նախատինքով,

Հորիզոնն եմ խառնշտորել, խուլ անտառում կախել եղյամ,

Ու վիրավոր կապույտ երկնի երակներից արյուն թողել...

Իսկ մեր դարը անտարբեր չէ (բայց՝ երբեմն) առ պոեզիան,

Եվ սիրում է, բայց միայն երբ գրկում, անում է խեղդամահ...

Մեկ ամիս հետո դու կերգես:

Տնօրենների և Աստյի մնջախաղը:

ԷՂԻՏ - Ռայմոն Աստն ինձ համար կռիվ էր տալիս էնպիսի կրքոտությամբ, որ մյուզիք հոլլերի տնօրենները չգիտեին՝ ինչպես ազատվեն նրանից: Եվ ահա, վերջապես...

Առաջին տնօրեն - Դուք ինձ զզվեցրիք, Աստ: Ես ստորագրում եմ:

Երկրորդ տնօրեն - Ես էլ եմ ստորագրում... Բայց որ էլ ձեզ չտեսնեմ իմ աշխատասենյակում: Ահա՛ ձեր պայմանագիրը: Ու չքվեք ձեր Էդիտ Պիաֆի հետ գրողի ծոցը:

ԷՂԻՏ - Ուռա՛... Աստված իմ, բայց ի՛նչ եմ երգելու:

ՌԱՅՄՈՆ - Դու թերագնահատում ես քո ընկերներին: Ահա քո նոր երգերը:

Ռայմոնը վերցնում է իր գրքերից մեկը:

Պատկերացնում եմ, ինչպես դրանք կհնչեն քո շուրթերից: Դու դուրս ես գալիս բեմ, ու սսկված դաիլիժում, առաջին անգամ, ասես խորքից հնչում է մեղեդին... Եվ ահա ձայնը՝ ցածր, կրծքային ձայնն իր թավշյա ելևէջներով, հմայում է ձեզ: Նրա տաք ալիքները մոտենում են, պարուրում, թափանցում հոգին: Աչքի համար անտես սոխակի նման դու էլ ես դառնում անտեսանելի: Միայն քո հայացքը, քո գունատ ձեռքերը և մոմագույն ձակատը, որին ուղղված են լույսի շողերը և ավելի ու ավելի բարձրացող ձայնը: Դու

քեզ գերազանցում ես, դու գերազանցում ես քո երգերին, նրանց մեղեդուն ու բառերին: Դու գերազանցում ես բոլորիս: Փողոցի ոգին թափանցում է քաղաքի բոլոր անկյունները: Եվ դա արդեն Էդիտ Պիաֆը չի երգում, այլ անձրևն է թափվում, սուլում է քամին կամ լուսնի լույսն է իր քողը փռում քաղաքի վրա:

ԷՂԻՏ - Օ, Ռայմոն, դու ոնց ասացիր: Ինչ պատասխանեմ քեզ: Դու ինձ ամեն բան սվեցիր երգչուհի դառնալու համար, դու ինձ վերափոխեցիր... Երեք տարվա համբերատար քնքշություն, որպեսզի ստիպես ինձ հասկանալ, որ կան նաև ուրիշ աշխարհ: Երեք տարի՝ ոչնչացնելու համար Պիգալ հրապարակի թույնը, երեք տարի՝ որպեսզի ինձանից կին և արտիստ ստացվի այն մեկի փոխարեն, ում ձայնը գալիս էին լսելու, ինչպես գալիս են նայելու տոնավաճառի արտասովոր կապիկներին: Մնաս բարով, Ռայմոն: Երբեք, լսում ես, երբեք ես դա չեմ մոռանա:

Էդիտին մոտենում են շրջիկ արտիստներ՝ կամաց նվագելով գործիքների վրա: Լսվում է սապոգների դոփյուն:

ԷՂԻՏ - Մեզ բաժանեց պատերազմը, բայց դու միշտ ինձ հետ կմնաս, որովհետև միշտ ինձ հետ են քո երգերը, որոնք հուշում է մեզ կյանքը: Նման մի երգի համար սյուժե դարձավ իմ պատ-

մությունը, որը կատարվեց 1943 թվականին, երբ Փարիզում գերմանական օկուպացիոն իշխանություններն առաջարկեցին մի քանի համերգ տալ Գերմանիայում, այդ թվում և՛ ֆրանսիացի ռազմագերիների ճամբարներից մեկում: Առաջին միտքս՝ անմիջապես հրաժարվել, երբ հանկարծ...

Հնչում է «Ես գիտեմ՝ ինչպես» երգը:

...մի վտանգավոր միտք ծագեց, ու ես համաձայնվեցի:

Ես գիտեմ, ինչպես քանդել երկաթե ցանկապատը, ես գիտեմ

Ինչպես փոշիացնել հսկա քարերով հսկա պատը այս:

Ես գիտեմ՝ ինչպես, ես գիտեմ՝ ինչպես, ինչպես դուրս պրծնել այս բանտից,

Որ ավելի խորն է, քան գերեզմանը:

Դա 4-D ճամբարն էր, մահվան ճամբարը, որի հետ ինձ կապեց ճակատագիրն այն տարիներին: Ես երգում էի, իսկ նրանք՝ բանտարկյալները, կանգնած էին իմ դիմաց, հսկիչներով շուրջկալված, տանջահար, չսափրված, կտրված տնից, հայրենիքից, ընտանիքից: Նրանք կանգնած էին գլխահակ ու լսում էին իմ երգերը: Ելույթից հետո թույլտվություն եմ խնդրում հիշատակի համար լուսանկարվել նրանց հետ: Պարետը թույլ է տալիս, ու ես ինձ հետ տանում եմ լուսանկարը:

Փարիզում լուսանկարն անմիջապես տալիս եմ մեծացնելու: Հետո դա կտրատում եմ 120 առանձին դեմքերի ու ընդհատակյա լուսանկարչատան միջոցով պատվիրում եմ 120 կեղծ փաստաթուղթ: Մնում է միայն դրանք տեղ հասցնել: Ու ես նորից խնդրում եմ ելույթ ունենալ նույն ճամբարում: Եվ բաժանելով ինքնագրերը, աննկատ բաժանում եմ իմ բեռը: 120 ռազմագերի դիմում է փախուստի:

120 մարդ ազատության մեջ է: Իսկ մեկ տարի անց գաղտնի նամակ եմ ստանում. «Ամռանը, լուսաբացին ռազմագերիների 4-D ճամբարը ենթարկվել է դաժան ռմբակոծության, հիստուն մարդ սպանված է:» Դա նշանակում էր, որ հիստուն ընտանիք այլևս չեն տեսնի իրենց հարազատներին: Չեք կարող ինչ-որ բան անել նրանց համար, օգնել նրանց, հարցնում էին ինձ: Այդ հարցն ինձ ստիպեց մտորել, ես փնտրում էի, ելք էի փնտրում: Անսպասելի մտքից ոգևորված՝ արագ վերցրեցի խոսափողն ու զանգեցի Սաշա Գիտրիին՝ հանրահայտ դերասանին ու գրողին:

ԳԻՏՐԻ - Լսում եմ:
ԷՂԻՏ - Մէտր, երկու թույն առաջ ես շատ քաջն էի, իսկ հիմա չեմ համարձակվում ասել...
ԳԻՏՐԻ - Զանի դեռ ձեռք չեմ բերել տեսահեռախոս, ասեք, ինչ եք ուզում... Միայն ավելորդ չէր լինի ի-

մանալ, թե ո՞ւմ հետ պատիվ ունեմ...

ԷՂԻՏ - Ձեզ զանգել է երգչուհի Էդիտ Պիաֆը: Ու մի կերպ բացատրեցի գործի էությունը: Պատմեցի ճամբարի ռազմագերիների մասին: Ցավոք սրտի, մենակ չեմ կարող հանդիսատես հավաքել: Իսկ պետք է փող, շատ փող: Ես վստահ եմ, ձեր անունով ազդագիրը դահլիճ կհավաքի: Հիմա ես երգում եմ «Բոլյեում»... Ահա և համարձակվեցի:

ԳԻՏՐԻ - Դուք գիտե՞ք, որ երբեք ելույթ չեմ ունենում կաբարեում: Դա կլինի իմ դեբյուտը: Իսկ դեբյուտը պատասխանատու բան է:

ԷՂԻՏ - Մէտր, ուրեմն համաձայն եք:

ԳԻՏՐԻ - Իսկ դուք կասկածո՞ւմ էիք:

ԷՂԻՏ - Ես ականջներիս չէի հավատում, դա անհավանական մի բան էր:

ԳԻՏՐԻ - Որքա՞ն գումար եք ակնկալում:

ԷՂԻՏ - Ձեր անունով ազդագրով, մէտր, կարող եմք մուտքի տոմսը գնահատել 2000 ֆրանկ: «Բոլյեում» 200 տեղ կա:

ԳԻՏՐԻ - 400000... Զիչ է: Բայց մի բան կմտածենք: Համենայնդեպս, ես կկարդամ ջահել օրերին գրված պոեմներիցս մեկը, կամ հատված կխաղանք պիեսից: Մենք մի բան կհորինենք:

ԷՂԻՏ - Լա իրոք հորինեց... աճուրդ երեկոյի միջնաբարում: «Լորից աճուրդ», - կասեք դուք: Այո, նո-

րից, բայց դա արտասովոր ա-
ծուրդ էր:

ԳԻՏՐԻ - Հարգարժան հասարա-
կություն, մենք վաճառելու ոչինչ
չունենք: Ո՛չ-մի-բան:

ԷՂԻՏ - Մի զարմացեք, Սաշա Գիտ-
րին ձիշտ էր հաշվարկել:

ԳԻՏՐԻ - Այս երեկոյթին եկել են
հմայիչ կանայք, ովքեր ամեն բան
ունեն. ամուսիններ, փեսացուներ,
եղբայրներ, հայրեր և, իհարկե,
դուք եկել եք այստեղ, որպեսզի
արտահայտեք ձեր համե-
րաշխությունն այլ կանանց հետ,
որոնք չեն տեսնի իրենց ամու-
սիններին, փեսացուներին, եղ-
բայրներին կամ հայրերին: Դուք
չեք հրաժարվի զոհաբերել ինչ-որ
բան ձեր զարդերից կամ մորթե-
ղենից հանուն այն բանի, որ օգ-
նենք նրանց: Եվ այսպես, մենք
կվաճառենք միայն այն, սիրելի
կանայք, ինչ դուք մեզ կնվիրեք:

ԷՂԻՏ - Հինգ թույլ անց ես մորթե-
ղենի կույտից վաճառքի համար
ընտրում էի առաջին ջրաքիսի
մորթուց մուշտակը: Դրան
հետևեց մյուսը, հետո՝ մանյակ,
ապա՝ թիկնոց... Ածուրդը շիկա-
ցավ... Երջանիկ ու ամեն վայրկ-
յան լաց լինելու պատրաստ,
կանգնել էի ես՝ թաշկինակս
կրծոտելով, երբ վերջապես
գործն ավարտվեց: Սաշա Գիտ-
րին թևանցուկ անելով ինձ՝ տա-
րավ բեմեզր:

ԳԻՏՐԻ - Մենք արեցինք, ինչ կարող
էինք, բայց դուք մեզ տվեցիք եր-

կու միլիոն: Բրավո և շնորհակա-
լություն:

ԷՂԻՏ - Երբեք չեմ մոռանա այդ երե-
կոն: Մինչև օրս նրանք գալիս են
ինձ մոտ, որպեսզի գրկեն ու
շնորհակալություն հայտնեն:
Նրանց աչքերում արցունքներ են,
իհարկե, ես էլ զոռոցս չեմ պա-
հում: Իսկ հետո դուրս եմ գալիս
բեմ ու երգում եմ իմ նոր երգը:
Երգ երջանկության և սիրո մա-
սին:

Խփեք, թմբուկներ

Լսում եք, ինչպես են

երգում շեփորները.

Նրանք երգում են հին օրերից ի վեր,

Նրանք հնչում են նաև իմ գլխում

Փոխակերպվելով արձագանքների:

Օ, ոնց կուզեի, որ երգեին նրանք

Ընկերների համար իմ,

սիրահարների,

Եվ ով արժանի է իրավ այդ երգին...

Դե խփեք, խփեք, թմբուկներ.

Նրանց համար,

ովքեր ծնվում են ամեն օր,

Նրանց, ովքեր ծիծաղում են,

երբ ուզեն,

Նրանց, ովքեր բզկտված

Հերոսիմայում են:

Դե խփեք, խփեք, թմբուկներ.

Նվագիր քո երգը, ակկորդեոն,

Որ վերանա վիշտը, ավարտվի

պատերազմը,

Որ խաղաղություն լինի

աշխարհում համայն,

Ազատագրվել է իմ Ֆրանսիան:

Եկանվ երկար սպասված օրը: Ու ես արդեն վստահ կարող եմ ասել, որ դառնում եմ ավելի ու ավելի ծանաչված: Իմ համբավն աճում է: Ինձ հետ պայմանագրեր են կնքում, ես նկարահանվում եմ կինոյում և առաջին բեմելն ունենում թատրոնում Ժան Կոկտոյի «Անտարբեր գեղեցկատես տղամարդը» պիեսում:

Համերգային շրջագայություն Ամերիկայում,

Ծրջագայություն Հունաստանում, Նորից Փարիզում...

Ես ծանոթանում եմ ժամանակի լավագույն արտիստների հետ. Չարլի Չապլին, Մառլեն Դիտրիխ: Ինձ բազմաթիվ ընկերներ են շրջապատում: Ես մամուլի, ռադիոյի, լրագրողների ուշադրության կենտրոնում եմ: Թվում էր, բախտը ժպտում է ինձ, և ինձ անմնացորդ նվիրեցի իմ հանդիսատեսին:

Հնչում է մեղեդի՝ «Պարահանդեսի ձայները»:

Առաջին լրագրող - Փոքրիկ չեմպիոն «աքաղաղի» թեթև քաշային կարգում Էդիտ Պիաֆը սարսափելի վատնող է:

Երկրորդ լրագրող - Նա չի տնտեսում իր ուժերն ու վաստակը:

Երրորդ լրագրող - Նա ուզում է ամեն բան հասցնել, ամեն ինչ իրենով անել:

ԷԴԻՏ - Հնարավոր է, որ էդպես էր: Բայց այլ կերպ, երևի թե, չէի կա-

րող: Ես քամուն էի տալիս առեւելի կարողություն, ընկերներիս շլացուցիչ նվերներ էի անում: Ես միլիոններ էի ցրիվ տալիս՝ դիմացը ոչինչ չպահանջելով: Կարծես վրեժ էի լուծում իմ անցյալի համար: Վրեժ էի լուծում աղքատության համար: Վրեժ էի լուծում, որ երեխա՝ քնում էի մայրերին, որ հայրս մահացավ առանց մի գրոշի, իսկ մայրս՝ քայքայված նարկոտիկներից: Վրեժխնդիր էի լինում, որ ծնվել էի սոցիալական սանդուղքի ամենացածր աստիճանին, կեղտի մեջ, որտեղ ոչ մի հույս չի ծնվում: Թվում էր, ես շատ զվարթ էի: Իմ հաղթական երեկոներին քրքջում էի խելագարի նման, բայց դժվար ինչ-որ մեկն այն ժամանակ իմանար, որ իրականում միայնակ էի: Ես ամբողջ կյանքում սեր եմ փնտրել: Բայց նա, չգիտես ինչու, գրեթե միշտ խույս էր տալիս ինձնից: Ամեն անգամ, երբ թվում էր, որ գտել եմ վերջապես նրան, ով կլցնի իմ կյանքը՝ ամեն ինչ փուլ էր գալիս, ու ես նորից մնում էի մենակ: Միայն մեկ անգամ...

Հնչում է «Միրո մի գեղեցիկ պատմությունը»:

Նրան կոչում էին Մարսել Սերդան...

Հայտնվում է Մարսել Սերդանը, դանդաղ գնում է աստիճաններով դեպի բեմեր:

Դու գալիս ես ինձ ընդառաջ, Ու ես եմ դեպի քեզ գալիս.

*Ես գնում եմ ընդառաջ անհայտին.
 Գնում եմ՝ ինչպես գիշերում
 Եվ ջանում եմ մոռանալ քեզ...
 Բայց դա վեր է իմ ուժերից.
 Ես ասես կտոր-կտոր եմ լինում.
 Չէ՞ որ ես միայն
 քեզ եմ պատկանում...*

ԷՂԻՏ - Իմ Մարսել: Ինչպես էի սիրում քեզ: Ոչ, ես պաշտում էի քեզ, ինչպես Աստծուն: Ես ուզում եմ բղավել աշխարհով մեկ՝ Մարսել Սերդանը վերափոխեց իմ կյանքը: Մարսել Սերդանն ինձ երջանկացրեց:

Ինչեր միայն չէին խոսում մեր մասին:

- Ինչպե՞ս կարող եք սիրել բռնցքամարտիկի: Ախր նա բռի անասուն է, նա մարդ չէ: Եվ դա՛ Մարսել Սերդանի մասին... Ինչ գիտեիք դուք նրա մասին: Որքան վայրի էր նա ռինգում: Ինչ մոլեգին: Իսկ ես նրան լրիվ ուրիշ գիտեի:

Դա Փարիզում էր, մի քանի տարի առաջ: Ես հանդիպեցի նրան, երբ նա թևանցուկ տանում էր ընկերոջը՝ գրեթե կույր արաբին: Բոլորը համարում էին, որ նա դատապարտված է, բայց Մարսելը ոչ ոքի չէր հավատում: Նրան Կասաբլանկայից Փարիզ էր կանչել՝ վճարելով ուղևորության ծախսերը, և ամեն առավոտ ուղեկցում էր բժշկի: Բուժման բոլոր ծախսերը, բնական է, վճարեց ու հասավ հրաշքի: Երբ ընկերոջը ծանապարհում էր Աֆրիկա, նա առողջ էր:

Աշխարհի չեմպիոն, հարուստ, բոլորի կողմից սիրված, նա կարող էր մի քիչ էլ մտածել իր մասին, կարգավորել իր հանգիստը: Ո՛ր էր թե... Փոխարենը համաձայնություն տվեց մասնակցել Պրովանսի ցուցադրական խաղերի տուրնեին, իսկ փողը նվիրաբերեց մանկական տուբերկուլյոզի կենտրոնին:

- Ինչո՞ւ, Սերդան: Եթե պարտվես, շունն անգամ քեզ չի հիշի:
- Մի բարկացիր, Էղիտ: Ես տեսել եմ այդ երեխաներին: Եթե միայն կարողանայի, կտայի ավելին:

ՍԵՐՂԱՆ - Այո՛:

ԷՂԻՏ - Ո՞վ է... Ի՞նչ Մարսել:

ՍԵՐՂԱՆ - Սերդան, բռնցքամարտիկ: Դուք պիտի հիշեք: Մեզ ծանոթացրել են Փարիզում, «Պիտի» ակումբում:

ԷՂԻՏ - Այո, այո... իհարկե...

ՍԵՐՂԱՆ - Ես զանգում եմ ներքևից, դռնապանի մոտից: Այստեղ, Նյու Յորքում այնքան տխուր է, որ սկսում ես կարոտել տանը: Եթե դեմ չեք, կարող ենք երկուսով ծաշել:

Հնչում է երաժշտություն:

ԷՂԻՏ - Լա ինձ տարավ ինչ-որ պանդոկ, որտեղ մեզ մատուցեցին չափից շատ եփված չոր միս «պաստրամի» ու մեկական բաժակ էժան գինի:

Այո՛,- մտածեցի ես,- սրա նմանին սնանկացում չի սպառնում: (Սերդանին.) Իսկ ձեզ չի՞ թվում, որ էնքան էլ շոայլ չեք:

Սերդանը շփոթված նայում է Էդիտին:

ԷԴԻՏ - Լա էնքան շփոթված էր, որ երկար ժամանակ չէր կարողանում պատասխան գտնել:

ՍԵՐԴԱՆ - Ներեցեք ինձ: Բայց ես միշտ այսպես եմ ճաշում:

ԷԴԻՏ - Միայն հետո իմացա, որ չէր կամեցել աչքերիս թող փչել:

Դրանից հետո էլ չբաժանվեցինք:

ՍԵՐԴԱՆ - Գնանք, Դիդու:

ԷԴԻՏ - Գնանք:

Երաժշտություն է հնչում:

ՍԵՐԴԱՆ - Փարիզ:

ԷԴԻՏ - Մեծ բուլվարներ:

ՍԵՐԴԱՆ - Օռլի:

ԷԴԻՏ - Բուլվար Լանի:

ՍԵՐԴԱՆ - Փարիզ:

Էդիտը քննող հայացքով նայում է Սերդանին:

ԷԴԻՏ - Աստված իմ, ախր քեզ անհրաժեշտ է հագցնել: Լայիր...

(Ցույց է տալիս մանեկենները:)

Սա փարիզյան վերջին մոդան է: Հագիր:

Սերդանը շարժում է անում, ասես ցույց տալով, որ նոր կոստյում է հագել:

ԷԴԻՏ - Ցնցո՞ղ է: Կարող ես հավատալ իմ ճաշակին: Միայն էս կոստյումով կգնաս Նյու Յորքի քո առաջնությանը:

Սերդանը թափահարում է լայնեզր գլխարկը: Էդիտը ծունկի է իջնում:

ԷԴԻՏ - Օ, Սուրբ Թերեզա, ինձ համար ոչինչ չեմ խնդրում: Հակառակը, թող բոլոր դժբախտություններն ու տառապանքներն իմ գլխին թափվեն: Ես դրանց գուցե արժանի եմ: Բայց նրան, ում գործերն ու զոհողությունները դու գիտես, հաղթանակ տուր, աղաչում եմ քեզ, հաղթանակ տուր:

Սերդանին շրջապատում են իմպրեսարիոն ու երկու մարզիչ:

Առաջին - Դու նրան չպետք է տեսնես, Մարսել:

Երկրորդ - Սիրուց թուլանում են ոտքերը:

Երրորդ - Տասը ժամ քուն, ռեժիմ ու ամենօրյա մարզումներ, ահա թե ինչ է քեզ հիմա պետք:

ՍԵՐԴԱՆ - Գրողի ծոցը... Վաղը նա Նյու Յորքում կլինի:

Սերդանը և Էդիտը դանդաղ մտնում են իրար:

Առաջին - Խելագար:

Երկրորդ - Այս կռվից քո ողջ կյանքն է կախված:

Երրորդ - Դու լավ գիտես, թե ինչ է սպորտի ֆեդերացիան:

Առաջին - Իսկ սպորտային մեկնաբանները: Երանք այնպիսի աղմուկ կբարձրացնեն, որ երկնաքերերում ծվարած մեքենագրուհիները հրձվանքից կձղրտան:

Սերդանը գրկում է Էդիտին:

Առաջին լրագրավաճառ - Երկու ֆրանսիացիների հովվերգությունը Լյու Յորքում:

Երկրորդ լրագրավաճառ - Սերդանը կպարտավի:

Երրորդ լրագրավաճառ - Միսս Էդիտն ու Մարսել Սերդանը հայտնի մրցամարտի նախօրեին:

ԷԴԻՏ - Լսում ես, Մարսել: Հիմա մենք ինչ անենք:

ՄԱՐՍԵԼ - Մի անհանգստացիր, Էդիտ, ես որոշել եմ խոսել նրանց հետ: Վաղը մամուլի ասուլիս է լինելու:

Սերդանը գալիս է նախաբեմ:

ՄԱՐՍԵԼ - Հարգելի պարոնայք թղթակիցներ: Տիկնայք և պարոնայք: Ձեզ հետաքրքրում է՝ սիրում եմ արդյոք Էդիտ Պիաֆին: Այո, սիրում եմ: Եվ ոչ ոքից չեմ թաքցնում: Ինչ վերաբերում է իմ սպորտային վիճակին, դրանում կարող եք համոզվել, երբ ռինգ դուրս կգամ: Ահա այն ամենը, ինչ ուզում էի ասել ձեզ: Իսկ վաղը ես կիմանամ, իրո՞ք դուք ջենտլմեն եք:

ԷԴԻՏ - Հաջորդ օրը մամուլում մի տող անգամ չկար իմ ու Սերդանի մասին: Իսկ ես ստացա ծաղիկների հսկա զամբյուղ, բացիկին մակագրված էր. «Ջենտլմեններից կնոջը, ում հետ Սերն է»: Մի քանի օր անց Մարսել Սերդանը դարձավ բռնցքամարտի աշխարհի չեմպիոն: Իմ Մարսել... դա քո կրկնակի հաղթանակն էր: Դու

թռար Փարիզ, ես ավարտում է համերգային շրջագայությունս: Քեզ ծանապարհում էին հարյուրավոր մարդիկ: Հիպ-Հիպ, Սերդան,- բղավում էին նրանք: Երգե՛ք, Էդիտ Պիաֆ: Ու ես երգեցի:

ՄԱՐՍԵԼ - Ինչ դու ես անում, Էդիտ, շատ ավելի լավն է իմ արածից: Դու նրանց սեր ու երջանկություն ես տալիս: Ցտեսություն, փոքրիկ, մինչ հանդիպում Փարիզում:

Սերդանը դանդաղ հեռանում է: Էդիտը երկար նայում է նրա ետևից:

ԷԴԻՏ - Բայց հանդիպել մեզ էդպես էլ չհաջողվեց: Լյու Յորք-Փարիզ ինքնաթիռը վթարի ենթարկվեց Ազորյան կղզիների մոտ: Մարսելն այդ ինքնաթիռում էր: Մարսել Սերդանը զոհվեց: Այդ երեկո ես երգում էի Լյու Յորքի Վերսալ սրահում: Ինձ դուրս բերեցին պատգարակով ու կանգնեցրին ռոյալի մոտ: Երբ վարագույրը բացվեց, ասացի. «Այսօր ես երգում եմ Մարսել Սերդանի հիշատակի համար: Ես երգելու եմ միայն նրա համար»:

Իմ Աստված, իմ Աստված,

իմ Աստված.

Թող նրան ինձ՝ իմ սիրելիին

Մեկ օրով միայն,

երկու օրով կամ ուր...

Թող նրան ինձ էլի մի քիչ, ինձ...

Իմ Աստված, իմ Աստված,

իմ Աստված.

ԹԵՈ - Նա նկատել է, որ վիրավորների վիճակը թեթևանում է նրանց սափրելուց հետո:

ԷՂԻՏ - Բայց ես մորուք չունեմ:

ԹԵՈ - Ես կուզենայի ձեզ առաջարկել, մադամ, եթե կհամաձայնվեք, ամեն բեմ դուրս գալուց առաջ հարդարել ձեր մազերը:

ԷՂԻՏ - Ինչ տարօրինակ է...

ԹԵՈ - Ինձ պետք է ձեր համաձայնությունը:

Էդիտը բռնում է Թեոյի ձեռքը և նրան մոտեցնում հայելուն:

ԷՂԻՏ - Նայեք: Ճանաչո՞ւմ եք այս կնոջը:

Հնչում է «Պաղամ, պաղամ»:

ԹԵՈ - (կամաց): Հոչակավոր Էդիտ Պիաֆն է:

ԷՂԻՏ - Ոչ: Ընդամենը փոքրիկ կին է, որն իր վրա կրում է անխուսափելի խարանս այն մեկի, ով, ավաղ, միշտ առաջինն է գալիս ժամադրության:

ԹԵՈ - Ես սիրում եմ այդ կնոջն այն պահից, երբ առաջին անգամ, համերգին, լսեցի նրան: Ինձ թվաց, հողը փախչում է ոտքերիս տակից, թվաց, նրա ձայնը թափանցեց իմ մեջ ու դարձավ իմ մասնիկը: Զանի անգամ եմ տեսել, ինչպես եք բեմ բարձրանում՝ հոգնածությունից ուժասպառ, ձակատին կպած մազերով, անվստահ քայլվածքով: Բայց սկսում էիք երգել, և որքան էլ դահլիճը մեծ էր՝ լինեք դա Պլեյո-

լը, Ծայեն կամ Կարնեգի Հոլլը, ձեր ձայնը լցնում էր այն ու տիրում սրտերին: Դա կախարդանք էր, չընդհատվող մի հրաշք: Եվ բոլորն այդ պահին սիրում էին ձեզ, ինչպես ես, ու հավատում էին, որ այդպես լինելու է հավերժ:

ԷՂԻՏ - Աստված իմ, եթե կգտնվի գոնե մի կին, թեկուզ երիտասարդ, թեկուզ փթթող առողջությամբ, ով կարող է դիմանալ նման հոչակագրի, ուրեմն ես ոչինչ չեմ հասկանում ոչ կյանքից, ոչ կանանցից, ոչ անգամ սիրուց: Երգելու անզուսպ ցանկությունը, հենց այդ պահին, համակեց ինձ: Երգել, նրանց համար, իմ բոլոր անձանոթ ընկերների, իմ ունկնդիրների համար, որոնք սկսում են ինձ ծափահարել ավելի շուտ, քան հասցնում եմ բեմ ելնել: Ու ես երգում էի, երգում էի՝ հաղթահարելով հուսահատությունը: Եվ երգերը փրկեցին ինձ, իմ երգերը: Ինչ ասեմ դրանց մասին: Չէ որ դրանք՝ ես եմ. իմ մարմինը, իմ արյունը, իմ գլուխը, իմ հոգին, իմ սիրտը: Ինչպե՞ս արտահայտվեմ դրանց մասին... Ես ողջունում եմ երգը: Նրա հետ պոետները հրապարակ են դուրս գալիս, ծուլվում մարդկանց բազմությանը և դառնում դարի սիրելին: Որքան երգիչներ են ծնվում ամեն օր: Եվ հաճախ թվում է, թե նրանց երգերը չունեն ոչ հեղինակ, ոչ արմատներ, որ նրանք ստեղծվել են փողոցում, փոքրիկ, անշուք

բիստրոյում կամ բազմաբնակ թաղամասերում: Լսում եք, ինչպես են Փարիզի վրա հնչում նրանց ձայները:

Հնչում են ֆրանսիական մյուզիք հուլի մշանավոր երգիչների ձայները:

Մարսելում, Տուլոնում, նավահանգիստներում, շինարարություններում, գավառներում, քաղաքներում, պոկվելով բարձրախոսներից, նրանք թափանցում են ամենահասարակ մարդկանց սրտերը և ընդմիջտ բնակվում այնտեղ: Ու ես երջանիկ եմ, որ նրանցից մեկն եմ, ով տվել է դրանց իր կյանքը: Ես երջանիկ եմ, որ կարողացել եմ շատերին օգնել ու ճանապարհ հարթել:

Հնչում է Իվ Մոնտանի ձայնը:

Հիշում ես, ինչպես շատ տհաճ բաներ ասացի, երբ առաջին անգամ լսեցի քեզ Մուլեն Ռուժում: Դու բեմ դուրս եկար էքսցենտրիկ վանդակավոր պիջակով: Մարսելյան ակցենտ, շփոթ առոգանություն ու բացահայտ ամերիկանացված երգեր: Այն ժամանակ հազիվ զսպեցիր քեզ մինչև վերջ ինձ լսելու համար, իսկ հետո նետեցիր ատամներիդ արանքից. «Կոլեզաների խորհուրդները միշտ արժեքավոր են, բայց հռչակավոր Էդիտի խորհուրդներն անգին են»:

ԷԴԻՏ - Եվ, այնուամենայնիվ, ինձ հավատացիր: Դու դեն նետեցիր քո սարսափելի պիջակն ու հագար դարչնագույն վերնաշապիկ: Դու հրաժարվեցիր նախկին երգերից ու կտրուկ փոխեցիր երգացանկը: Դու վտանգեցիր կորցնել ունկնդիրներդ մի մասին, որոնք չեն ուզում վարժվել փոփոխություններին: Քանի անգամ ես այն ժամանակ կրկնել. «Էդիտ, դու իրավացի էիր, ոչ մի դեպքում ես չեմ հանձնվի: Եվ դու աշխատում էիր գազանի պես՝ տասը ժամ անընդմեջ, ու դու հաղթեցիր»:

Հնչում է Էդդի Կոնստանտինի ձայնը:

ԿՈՆՍՏԱՆԿԻՆ - Դու ամեն բան ես սովորեցրել, դու ինձ հավատ ես ներշնչել: Դու ստիպել ես ինձ պայքարել, երբ թվում էր՝ ուժ չկար: Քանի անգամ ես այն ժամանակ կրկնել.

ԷԴԻՏ - Էդդի, դու որակ ունես, դու կերգես, դու կդառնաս աստղ, հիշիր դա:

ԿՈՆՍՏԱՆԿԻՆ - Ես երբեք քեզ չեմ մոռանա, Էդիտ:

ԷԴԻՏ - Ծառլ Ազնավուր:

Հնչում է Ծառլ Ազնավուրի ձայնը:

ԷԴԻՏ - Հիշում ես, Ծառլ, ինչպես էիր երազում դեբյուտ ստանալ՝ գրպանումդ գրոշ չունենալով: Մեր պատուհանները դեմ դիմաց էին: Առավոտները երգում էիր ու ռոյալի վրա նվագակցում ինքդ

քեզ: Էդպես էլ ծանոթացանք՝ պատուհաններից: Սիրելի Ծառլ, ինչ երջանիկ էիր, երբ վերջապես, առաջին անգամ կարողացար ինձ ձաշի հրավիրել:

ԱԶՆԱՎՈՒՐ - Ես ուզում եմ, որ դու իմանաս, Էդիտ, որքան եմ քեզ պարտական: Դու իմ առաջին հաջողությունն ես: Ես քեզ եմ նվիրել իմ դեբյուտը:

ԷԴԻՏ - Էդդի Կոնստանտին, Ֆելիքս Մորգան, Ծառլ Դյումոն, Ծառլ Ազնավուր և շատ ուրիշներ... Եկեք, իմ բարեկամներ, եկեք երգի աշխարհը և երջանիկ եղեք: Ու եթե մահանամ ձեզանից շուտ, ապա հպարտ կլինեմ, որ մյուզիք հոլլերի ծակատներից ցուցցող ձեր անուններում կա նաև իմ հոգու մասնիկը:

Սարսափելի է եղել իմ կյանքը և միաժամանակ զարմանահրաշ: Քանի՞ անգամ է ինձ դարանել դժբախտությունը, քանի՞ անգամ եմ հազիվ փրկվել մահից: Սով ու անտուն մանկություն, ընկերների կորուստ ու մահ, կորուստներ ու հիասթափություններ, աղջկաս մահը, Սերդանի մահը, հետո ալկոհոլ, նարկոտիկներ, ավտոմոբիլային վթարներ, վիրահատություններ ու հիվանդություններ: Բայց ամեն անգամ ես նորից բարձրացել եմ հատակից, նորից բեմ եմ բարձրացել: Ու եթե հարցնեն ինձ հիմա. ափսոսում եմ, որ այդպես ապրեցի իմ կյանքը, ես կպատասխանեմ իմ վերջին երգերից մեկի բառերով.

Ոչ, ես չեմ ափսոսում ոչնչի համար, Ոչ, ոչնչի համար ես չեմ ափսոսում:

Հնչում է «Ոչնչի համար ես չեմ ափսոսում» երգը:

Ես պառկած եմ հիվանդանոցային մահձակալին ու թելադրում եմ իմ հիշողությունները, որոնք բարձրանում են խումբ-խումբ, թափվում ինձ վրա, շրջապատում ու պարուրում են ինձ: Ես դեմքեր եմ տեսնում, շատ դեմքեր. ձեզ՝ ծանոթներ և անծանոթներ, ձեզ՝ անցորդներ, որ ինձ իմ քայլվածքից եք ծանաչում: Հանուն ձեզ ես երգում եմ՝ հաճախ վերջին ուժերով ու հանուն ձեզ պատրաստ եմ մեռնել բեմի վրա: Սա իմ խոստովանությունն է: Եվ այն ամենը, ինչ ես եմ ուզում՝ որ ինձ լսողն ասի. «Նրան շատ բան կներվի, որովհետև նա շատ է սիրելի»:

Խավարում է, բեմահարթակին մնում է միայն Մարսել Բլիստեն՝ ձեռքի տեսախցիկով. նա կարծես թաղման արարողության նկարահանումն է ավարտում:

ԲԼԻՍՏԵՆ - Կեսօր էր, երբ դու հեռացար ընդմիջտ... Բայց, Աստված իմ, Էդիտ, որքան հիասքանչ էր քո վերջին մուտքը: Որտեղից հայտնվեցին այս հազարավոր, տասնյակ, հարյուր հազարավոր մարդիկ: Նրանք շարքերով կանգնած են քո տնից մինչև Պեր Լաշեզ: Նրանք լուռ կանգնած են քո տան դիմաց. կարծես սպասում են քեզ արտիստական

մուտքի մոտ: Հայտնվեց հոգևորականը, բայց քեզ եկեղեցի չեն տանի: Նրանք այնուամենայնիվ դա քեզ մերժեցին: Բայց գուցե այդպես ավելի լավ է... Եվ սկսվեց քո հաղթական երթը, Էդիտ: Դա քո մեծարումն էր... Երկար, անվերջանալի թափորը շարժվեց, և Փարիզը, ողջ Փարիզը պատվո պահակ կանգնեց: Եվ դու անցար քո քաղաքի միջով, քո Փարիզով: Պիաֆն է... Պիաֆը հեռանում է... Այն պահին, երբ մտանք Պեր Լաշեզի դարպասով, քո առջևից, վշտալի տապանագրերի այդ քաղաքի միջով տարան եռագույն

դրոշմ: Իմ կողքին մի ծեր կին ջանում էր ավելի մոտենալ. «Ես պետք է ձանապարհեմ նրան, ես նրան դեռ աղջնակ եմ հիշում, այն ժամանակ նրան կանչում էին մօմ Պիաֆ»: Տեսնում ես, Էդիտ, անցել են տարիներ, դու դարձել ես երգի թագուհի, բայց հազարավոր մարդկանց համար դու մնացիր «մօմ Պիաֆ». փողոցի փոքրիկ երգչուհի, ով կարողացավ գտնել նրանց սրտերը տանող ձանապարհը: Նրանք հավատացին քեզ: Եվ դու չխաբեցիր նրանց:

Ռուսերենից թարգմանեց Նանեն

** Տարիներ առաջ ծանոթներիցս մեկի՝ ռեժիսոր, այդ ժամանակ Թատերական ինստիտուտի փոխտնօրեն Ռաֆիկ Մուրադյանի խնդրանքով ռուսերենից թարգմանեցի Վիկտոր Լեգենտովի «Էդիտ Պիաֆ» պիեսը: Ռաֆիկ Մուրադյանը որոշել էր բեմադրել այն, միջոցներ, հովանավորներ էր փորձում գտնել:*

Բայց Ռաֆիկ Մուրադյանի հիվանդությունն անսպասելի վախճանն մեկընդմիջտ կասեցրին այդ ծրագրի հետագա ընթացքը: Եվ պիեսի թարգմանությունը մոռացվեց մի հեռու անկյունում:

Վերջերս միայն հանկարծ հիշեցի «Պիաֆի» մասին...

ՆԱՆԵ

ԴՐԱՄԱՍՏՈՐԳԻԱ

Էլեկտրոնային

գրական-գեղարվեստական հանդես

ISSN 1829-0701

© «Դրամաստորգիա», 2019
Պետական աջակցությամբ

Խմբագիր՝
Կարինե ԽՈՂԻԿՅԱՆ

Կազմը և էջադրումը՝
Նատա ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ

Նյութերն ընդունվում են մեքենագիր կամ շարվածքով:
Բնագրերը չեն վերադարձվում:

Հանդեսում տպագրված պիեսների բեմադրությամբ շահագրգիռ
թատրոնները դրանց օգտագործման թույլտվության համար
դիմեն անմիջական իրավատերերին՝ հեղինակներին:

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան, Օրբելի 18/6, հեռ. 22-76-08

Գրանցման վկայական՝ 01Մ 000089